

32078

HALKLA İLİŞKİLER AÇISINDAN
POLİSİN ÇAĞDAŞ GÖRÜNÜMÜ KAZANMASI

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ GAZETECİLİK VE HALKLA
İLİŞKİLER BÖLÜMÜ DOKTORA TEZİ

TEZ DANIŞMANI : PROF. DR. NİYAZİ ÖKTEM

HAZIRLAYAN : RECEP TAYFUN

5746

İSTANBUL / 1994

HALKLA İLİSKİLER ACISINDAN POLİSİN
ÇAĞDAS GÖRÜNÜMÜ KAZANMASI

İÇİNDEKİLER.....	I
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

HALKLA İLİSKİLER KAVRAMI

I. GENEL KAVRAM OLARAK HALKLA İLİSKİLER.....	2
II. HALKLA İLİSKİLERİN TANIMI.....	6
A. HALKLA İLİSKİLER HEM ÖZEL VE HEM DE KAMU SEKTÖRÜ TARAFINDAN SÜRDÜRÜLEN BİR FAALİYETTİR.....	6
B. HALKLA İLİSKİLER KARSILIKLI BİR İLETİŞİM VE ETKİLEŞİM FAALİYETİDİR.....	7
C. HALKLA İLİSKİLER BELİRLENEN KİTLELERİ OLUMLU İNANÇ VE FAALİYETLERE YONELTME CABALARIDIR.....	7
D. HALKLA İLİSKİLER PLANLI VE PROGRAMLI BİR ÇALIŞMA SÜRECİDİR.....	8
E. HALKLA İLİSKİLER GENİŞ KAPSAMLI BİR YONETİCİLİK SANATIDIR.....	8
III. HALKLA İLİSKİLERİN GELİŞİMİ.....	9
A. TÜRKİYE'DE HALKLA İLİSKİLERİN GELİŞİMİ.....	10
1- 1961 Anayasası'nın Etkileri.....	11
2- DPT'nin kuruluşu.....	11
3- Mehtap Projesi	11
4- Nüfus Planlaması Çalışmaları.....	12
5- Halkla ilişkiler Alanında Eğitim.....	12
6- İdari Reform Danışma Kurulu.....	13
7- Türkiye Halkla ilişkiler Derneği.....	13
B. DİĞER ÜLKELERDEKİ HALKLA İLİSKİLER FAALİYETLERİ.....	13
1- Almanya.....	13
2- Fransa.....	14

3- İngiltere.....	15
4- Amerika Birleşik Devletleri.....	16
IV. HALKLA İLİSKİLERİN ÖZELLİKLERİ.....	17
A. HALKLA İLİSKİLERİN REKLAM VE PROPAGANDADAN AYRILDIĞI NOKTALAR.....	18
1- Feed-Back Kavramı.....	19
B. HALKLA İLİSKİLERİN AMAÇLARI.....	21
C. HALKLA İLİSKİLERDE FAYDALANILAN ARAÇLAR.....	22
1- Basılı Araçlar.....	24
a. Gazete.....	26
aa. Basın Bildirileri.....	27
bb. Basın Toplantıları.....	27
cc. Basın Brifingi.....	27
dd. Basın Bültenleri.....	28
b. Dergiler.....	28
c. Afisler.....	28
d. Pankartlar.....	29
e. Brosürler.....	29
2- Basılı Olmayan Araçlar.....	29
a. Radyo.....	29
b. Televizyon.....	30
c. Filmler.....	31
3- Diğer Araçlar.....	32
D. HALKLA İLİSKİLERİN NİTELİKLERİ.....	32
1- Halkla ilişkiler Sürekli ve Sabırlı Çalışma isteyen iki Yönlü ilişkidir.....	32
2- Halkla ilişkiler Haberleşmeye Dayanır.....	33
3- Halkla ilişkilerde Muhatap Olan Halk Değişik Tipte insanlardan Mevdana Gelir.....	33
4- Halkla ilişkiler Gerçekleri Yansıtmalıdır.....	34
5- Halkla ilişkilerin Verimliliği.....	34
6- Halkla ilişkilerde Yöntem.....	34
7- Halkla ilişkiler Siyasal Rejimle İlgilidir.....	34
8- Eğitim Halkla ilişkileri Etkilemektedir.....	35
9- Halkla ilişkilerde Bulunan Yönetimin Yapısı Birbirinden Farklıdır.....	35
10- Baskı Gruplarının Çokluğu ve Çesitliği Halkla ilişkileri Etkiler.....	35
11- Halkla ilişkiler Bir Uzmanlık İşidir.....	35
12- Halkla ilişkiler Ekonomik Kalkınmayı Etkiler.....	36

13- Halkla ilişkilerin Değeri ve Önemi Tüm Çalışanlar Tarafından Kabul Edilmelidir.....	36
14- Halkla ilişkiler Çalışmaları Bilimsel Temellere Dayandırılmalıdır.....	36
15- Halkla ilişkiler için Ayırılan Maddi imkanlar Faaliyetler Arasında Uygun Bir Şekilde Pay Edilmelidir.....	36
E. KURULUŞLARDA HALKLA İLİSKİLERİN YERİ.....	37
F. HALKLA İLİSKİLER BÖLÜMÜNDE ÇALIŞMA DÜZENİ.....	38

İKİNCİ BÖLÜM

POLİS KAVRAMININ GÜNÜMÜZE KADAR OLAN TARİHSEL GELİŞİMİ

I. TANIM.....	40
A. POLİS KAVRAMININ TERİNOLOJİK ACIDAN İNCELENMESİ.....	41
B. POLİS KAVRAMININ ETİMOLOJİK YÖNDEN İNCELENMESİ.....	41
C. POLİS KAVRAMININ İZAHİ.....	42
D. POLİSİN TANIMI.....	43
II. POLİSİN GELİŞİMİ.....	43
A. TÜRKİYE'DE POLİSİN GELİŞİMİ.....	47
1- Osmanlı imparatorluğu'nun Kuruluşundan Cumhuriyetin İlanına Kadar Olan Dönemdeki Gelişmeler.....	48
a. Subası.....	48
b. Asesbâsı.....	50
c. İlk Polis Örgütünün Kurulması (10 Nisan 1845).....	52
d. Zaptiye Müsiriyyetinin Kurulması (1846).....	57
e. Zaptiye Nezaretinin Kurulması 1879.....	58
aa. İstanbul.....	59
bb. Diğer iller.....	59
f. 1896 Tarihli Talimat.....	59
g. 19 Nisan 1907 Tarihli Polis Nizamnamesi.....	60
h. Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'nün Kuruluşu (22 Temmuz 1909).....	62
ı. İlk polis Okulunun Açılışı.....	62
j. 21 Mayıs 1913 Tarihli Polis Nizamnamesi.....	63

2- Cumhuriyetin ilanından Sonra Gerçekleştirilen Gelişmeler.....	63
a. Milli Mücadele Yıllarında Türk Polisi.....	64
aa. Tetkik Heyeti Amirlikleri.....	65
bb. İstihbarat Heyetleri.....	66
cc. Gizli Mukavemet Teskilatında Çalışan Polislerimiz.....	66
b. 2049 Sayılı Polis Teskilat Kanunu.....	67
c. Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu.....	68
d. Emniyet Teskilatı Kanunu.....	68
e. Polis Enstitüsü ve Polis Koleji'nin Kuruluşu.....	69
f. Toplum Zabıtası- 1960 Sonrasındaki Gelişmeler.....	69
g. "Bekçi Amca" Kavramı.....	70
h. Terörle Mücadele.....	70

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM POLİS-HALK İLİSKİLERİ

I. GENEL OLARAK POLİS-HALK İLİSKİLERİ.....	72
II. POLİS-HALK İLİSKİLERİNİN GELİŞİMİ.....	74
III. POLİS ACISINDAN HALKLA İLİSKİLERİN ÖNEMİ.....	76
A. GÜVEN DUYGUSU.....	77
B. HALK DESTEĞİNİN GEREKLİLİĞİ.....	79
C. KAMUOYUNU BİLGİLENDİRME.....	80
D. HALKIN İSBİRLİĞİNİ İSTEME.....	82
E. SUCUN ÖNLENMESİ ACISINDAN POLİS-HALK İLİSKİLERİNİN ROLÜ.....	83
F. POLİS-HALK İLİSKİLERİNDE KULLANILAN MESAJLAR.....	84
G. POLİS-HALK İLİSKİLERİNDE BASININ ÜSTLENDİĞİ ÖNEMLİ ROL.....	86
1. Diğer Kitle İletişim Araçları ile İlişkiler.....	88
IV. ÜLKEMİZDE POLİS-HALK İLİSKİLERİNE GENEL BİR BAKIŞ.....	88
A. HALKA ACILAN İLK KAPI "KARAKOL".....	90

B. "155 POLİS İMDAT" SERVİSİ.....	92
C. "154 ALO TRAFİK" SERVİSİ.....	95
1. Trafik Kazalarının Önemi ve Çocukların Korunması.....	97
D. BİLGİSAYAR TEKNOLOJİSİNİN KULLANIMA GİRMESİ.....	99
1. Mobil data Terminal-Bilgisayarlı Motorize Devriyeler.....	99
a. Alıcılar.....	100
b. Göndericiler.....	100
2. Konut ve Binalarda Emniyet Tedbirleri.....	102
3. Çalıntı/Kayıp Mal Tahkikatı.....	102
E. TÜRKİYE POLİS RADYOSU.....	102
F. BASIN HALKLA İLİŞKİLER SUBE MÜDÜRLÜĞÜ.....	103
G. CEZA MUHAHEMELERİ USUL KANUNU'NDA YAPILAN DEĞİŞİKLİK.....	105
H. ADLİ KOLLUK ÇALIŞMALARI.....	107
1. Adli Kolluk Kanun Tasarısı Değerlendirilmesi.....	110
I. UCAN YUNUSLAR/ MOTO-POLİSLER.....	112
J. HALKLA İLİŞKİLER ACISINDAN TURİZM POLİSİ.....	112
1. Turizmin Güvenlikle İlişkisi.....	112
2. Turizm Polisi.....	115
K. ULUSLARARASI İLİŞKİLERE BİR ÖRNEK "İTERPOL".....	116
1. Interpol Hizmetleri.....	116
2. Interpolün İdari Yönü.....	116
3. Türkiye'de Interpolün Teşkilatlanması.....	117
L. BİLİMİN İŞİGİNDE POLİSİN ÇALIŞMALARI.....	117
1. Kriminal Polis Laboratuvarları.....	119
a. Balistik Bölümü.....	119
b. Grafoloji ve Sahtecilik Bölümü.....	120
c. Patlayıcı Maddeler Bölümü.....	120
d. Teknik Fotoğraf Bölümü.....	120
e. Kimya ve Biyoloji Bölümü.....	121
M. GENÇLERLE ELELE.....	122
1. Specda.....	122
2. Anti-Drogen-Disco.....	123

V. SONUC.....	123
EK - I.....	126
EK - II.....	131
EK - III.....	135
TARİHİ POLİS KIYAFETLERİ.....	137
BASINDAN ÖRNEKLER.....	147
FAYDALANILAN KAYNAKLAR.....	160

GİRİŞ

Günümüzde ister özel sektör, ister kamu sektöründe olsun verilecek hizmetlerde halkla ilişkiler faaliyetinin gerekliliği tartışmasız bir gerçeklik kazanmıştır. Bu önemli gerçeğin temelinde karşılıklı fayda unsurunu içeren iletişim fonksiyonu bulunmaktadır.

Her geçen gün artarak gelişen ve daha geniş kitlelere yayılan iletişim imkanları sayesinde, halkla ilişkiler faaliyeti, öncesine göre çok daha fazla tercih edilir bir konuma gelmiştir.

Halkla ilişkiler faaliyetini içeren sürecin sabırla takip edilmesi, hedeflenen amaca ulaşma da katkıda bulunacaktır. Karşılıklı iletişim, her iki tarafında konuya hassasiyetin oluşturulmasıyla etkin bir hal kazanacaktır. Böylece elde edilecek sonuçlar devam eden hizmet zincirinin yeni bir halkasını oluşturacaktır. Bu hareketlilik, halkla ilişkiler faaliyetinin dinamizmini açık olarak ortaya koymaktadır.

Tarih bakımından faaliyetin ülkemizde uygulanmaya başlaması çok öncelere dayanmasa da, kısa süre içerisinde varılan seviye ve olumlu neticeler konuya olan ilgiyi hızlandırmaktadır.

Bu hızlı etkileşim, Emniyet Teşkilatı'mızın da halkla ilişkiler faaliyetine olan ilgisini arttırmıştır. Zaman içerisinde halk desteği olarak geri dönen bu ilgi, programlı ve sürekli bir biçimde daha da hızlanmış ve yaygınlaştırılmıştır.

Halkla ilişkiler faaliyetinin yaygınlaştırılması, Teşkilatın çağdaş görünümü kazanmasında çok önemli bir rol üstlenmiştir. Sürekli artan halk desteği ve halkla olumlu ilişkiler, bu faaliyete gösterilen ilginin haklılığını ortaya koymaktadır.

Verdiği hizmetin daha faydalı, etkin ve yaygın bir biçimde sürdürülmesi amacıyla, yoğun bir tempo içerisinde çalışan polisimizin en büyük desteği, halkın güven duygusunu kazanabilmenin gururudur.

BİRİNCİ BÖLÜM

HALKLA İLİŞKİLER KAVRAMI

"ELDE ETMEYİ DÜŞÜNDÜKLERİMİZİN
İÇİNDE HiÇ BİR ŞEY BİZE
HALKIN SEVGİSİ VE BEĞENİSİ
KADAR YARARLI VE SERKİF VERİCİ
OLAMAZ."

GABRIEL BOISSY (*)

I- GENEL KAVRAM OLARAK HALKLA İLİŞKİLER

Belirli bir hizmetin gerçekleştirilmesi açısından halkla bütünleşme yolunda atılan her adım olarak da tanımlanabilen halkla ilişkiler, ancak yüzyılımızda gerçek değerini ve görünümünü kazanmaya başlamıştır. Halkla ilişkiler, bir hizmeti sunan kişi, kurum ve kuruluş ile onun sunulduğu alan ve arasındaki bütünleşme olarak dikkati çekmektedir.

Halkla ilişkiler kavramı bugünkü anlamda gelişkin olmasada insan ilişkileri açısından çok öncelere dayanmaktadır.

Toplum olan her yerde ilişkiler vardır(1). Ve bu ilişkiler toplumun gerçek yapısını ortaya koymaktadır. Bunların içinde en önemlisi hizmet verilen halk ile ona hizmeti sunan kesimler arasındaki olanıdır.

Verilen hizmetin daha faydalı ve yaygın olabilmesi amacıyla sürdürülen bir dizi faaliyete, katılımında sağlanması için halkla ilişkiler konusunda ayrı bir özen gösterilmesi gerekmektedir. Verilen hizmetin özünde halkla ilişkiler bulunmaktadır zaten. Bu nedenle bir hizmet süreci gerçekleştirilirken hem kamuoyunu etkileme ve hem de buna paralel olarak ondan etkilenme sözkonusu olacaktır(2).

(*) TORTOP, Nuri; Halkla ilişkiler 1986 S.XI

(1) A.g.e. ; S.1

(2) MIHÇIOĞLU, Cemal; Halkla ilişkiler Semineri, M.P.M.yayın no:106, 1971 S.12

Öncesine göre daha fazla hak ve özgürlüklere ulaşmış olan XX. yüzyıl toplumu, yönetimde etkilemeye başlamış ve kendisine hizmet sunan kuruluşlardan belirgin görevler bekleyen bir konuma gelmiştir. Aynı doğrultuda yönetimde ilişkide olduğu kesimlere hesap verme durumundadır. Bu da yönetim açısından daha düzenli ve itinalı ilişkilerin kurulması anlamına gelmektedir. Kuruluşlar tarafından bu unsurların iyi niyetle ve olumlu biçimde gerçekleştirilmesi daha sonraları ve belkide hiç beklenmedik zaman ve biçimde çevre desteği olarak geri dönebilecektir(3).

Halkla ilişkiler, bir anlamda ekonomik, sosyal ve siyasal kuruluşların yöneticilerini, her çalışma dalında halkın yararını ön plana alan bir görüş ve tutuma yönelten bir yönetim felsefesidir (4).

Çok yönlü bir çalışma olan halkla ilişkilerin götürüldüğü hedef kitleler farklı özelliklere sahip olmasına rağmen kendi faydalarını düşünmek açısından ortak bir nitelik taşımaktadırlar. Önemli olan kitlenin beklediği fayda unsurunun dikkate alındığının kendisine gerçek anlamda hissettirilmesi, ikna etme amacına uygun olarak kullanılmalı ve asla kitleyi kandırma yoluna başvurulmamalıdır. Uzun süreli ve sağlıklı bir kitle iletişim bağının kurulması açısından bu noktaya fazlasıyla dikkat edilmelidir. Bu şekilde davranıldığı taktirde kitlenin güven ve desteğini kazanmakta kolaylaşacaktır.

Halkla ilişkiler iki uçlu, çift yönlü bir akımdır. Halkla ilişki kuran kişi ya da kuruluş karşısındaki kitleye "birşey" verirken, o kitleden de bir başka "şey" almaktadır. Buna paralel olarak karşı taraftan gelecek her türlü tepki dikkatle incelenmeli, daha sonraki zamanlarda düzeltilip, ilerideki ilişkiler açısından değerlendirilmelidir. Bir uçta özel veya tüzel kişilikler, diğer tarafta hizmetin faaliyet alanına giren kişiler ya da gruplar arasında karşılıklı faydaların sağlanması açısından denge oluşturulması çabalanır.

Kamuoyunu etkilemek amacıyla sürdürülen çabaların önem ve değerinin tüm çalışanlar tarafından benimsenmesi faaliyeti kolaylaştıracak ve kuruluşu daha da saygın bir konuma getirecektir. Böylece, belirlenen halkla ilişkiler politikalarında kolaylıkla uygulamaya sunulabilecek ve alınan kararların daha çabuk uygulanmasının yanısıra daha geniş alanlara ulaşmasında sağlayacaktır. Bu nedenle halkla ilişkiler faaliyeti kuruluşun tüm hizmet fonksiyonları tarafından bir bütünlük ve ahenk içerisinde gerçekleştirilmektedir.

(3) KAZANCI, Metin; Halkla ilişkiler S.1

(4) ASNA, M. Alesddin; Halkla ilişkiler Bilgisi, S.16

Buraya kadar yapılan açıklamalarda ana hatları ile üç önemli unsur dikkatimizi çekmektedir.

Bunların başında halkla ilişkilerin temelini oluşturan insan unsuru gelmektedir. Bir diğer unsur ; insanın doğuştan itibaren kendisini bulduğu , ilk olarak aile, okul ve geniş leyerek devam eden çevre ve insan ile bu çevre arasında meydana gelen karşılıklı iletişim bağıdır.

İşte bu farklı çevreler ile kurduğu ilişkiler doğrultusunda insanın kendi kişilik yapısı ortaya çıkacak ve kişinin yaşamı karşılıklı etkileşim içinde sürüp gidecektir. İnsanın başarıları ve/veya başarısızlıkları, mutluluk ya da mutsuzlukları çoğu zaman çevresiyle kuracağı iletişimin etkisiyle meydana gelecektir. Bu ilişkiler daha geniş boyutlara taşındığında halkla ilişkiler kavramının anlaşılması kolaylaşacaktır.

Günden güne artan büyük kentlerdeki kalabalık faktörü, insanları bir roma sözünde belirtildiği gibi "Büyük kent, büyük yalnızlık " içine itmektir. Çünkü küçük yerlerde komşuluktan doğan sıkı ilişkiler büyük kentlerde kurulamaz(5) Bu noktadan hareketle ; halkla ilişkiler faaliyetinin insanlar arası ilişkilerin bütünleştirilmesi ve geliştirilmesi açısından ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmaktadır.

Günümüz insanı önemli teknolojik gelişmeleri yaşama kazandırmaya devam ederken beraberinde gelen bir çok problemin oluşumunu engelleyememektedir. Stres, depresyon ve diğer sinirsel rahatsızlıklar artık güncel yaşantımızın ayrılmaz birer dostu haline gelmiştir. İstenmeyen bu dostluklar insan yaşamındaki gerçek dostluk ilişkilerini olumsuz yönde etkilemektedir. Kimi zaman küçük bir tebessüme dahi ihtiyacımız olmamış mıdır? Evet ve bu ihtiyaç her geçen gün daha da artmaktadır.

İnsanlar arasındaki ilişkiler salt menfaat ilkelerine dayandığı sürece, bu sıkıntılar artarak devam edecektir. Daha önce de belirttiğimiz gibi insanlar arası ilişkilerde karşılıklı fayda unsuru önemli bir husustur. Ancak insanlık vasıflarımızı unutturacak düzeyde menfaatlerimize sarılmak çevremizde olup bitenleri görmemizi engelleyebilir. Önemli olan yaşadığımız çevrede dostça ilişkiler kurmak ve insanları mutlu edebilmektir.

Yapısı gereği diğer insanlarla sürekli iletişim halinde olan insan, toplumsal yaşamda kurduğu iletişimsel bağ doğrultusunda varlığına bir anlam kazandırmaktadır.

Sağlıklı bir yaşam biçimini yakalaması açısından, kendini toplumsal ilişkilerden soyutlamaya çalışan bireyin

(5) "Magna civitas, magna solitudo" BACON, Denemeler, S.102

davranışları çelişki ve tutarsızlıklarıyla dolu olacaktır.Bu tür bir kişilik yapısını romanlarda bile canlandırmanın güçlüğü roman kahramanlarına arkadaşlar bulunmasıyla çözülmeye çalışılmıştır.

Kurulan her yeni ilişki yaşama renk veren ayrı bir tondur.İyi ya da kötü,yanlış veya doğru ne türden olursa olsun insan kurulan her ilişkinin izlerini ve etkilerini yaşamının çeşitli dönemlerinde hissedecektir.Yaşanan her bir ayrıntı uzun bir süreç içerisinde birleşerek bizim yaşam biçimimizi olusturur.O halde insan çevresiyle kesin bir çizgiyle ayrılmayacak kadar içiçedir.Ve hepsinden önemlisi kişinin çevresinde en az kendisi kadar önemlidir.Cevresine önem vermeyen ve olaylara karşı kayıtsız kalan bir insan aynı türden ilgisiz tutumu kendisi içinde gösteriyor demektir.Kendisine saygısı olmayan ve kendisini sevmeyen insan, çevresini sevecek ve saygı gösterecek gücü kendisinde bulamaz.Oysa yaşam bir başımıza değil,çevremizle uyumlu ve çevremize katkıda bulunabildiğimiz tarzda yaşarken güzeldir.

J.P.Sartre insan ve çevre ilişkilerini farklı olarak "bizim için cehennem ötekiler,yani başka insanlardır"şeklinde bir ifadeyle değerlendirmektedir.

Günümüz insanı sürekli bir biçimde insani değerlerden uzaklaşarak maddeye sahip olma eğilimi içindedir.Bu doğrultuda ele alındığında,çevremizdeki insanlar tarafından bazan hayal sınırlarımızı da aşan üzücü türden davranışlar görebilmekteyiz.Yani Sartre'nin değerlendirmesine göre cehennemi aratmayacak tavırlar.Acaba bu ağır davranışların meydana gelişinde bizlerin hiç mi payı yok ? Veya kaçımız çevremizde gördüğümüz üzücü olaylara ya da en azından kendi değerlendirmelerimize göre hatalı olan tutumlara cesaretle müdahale edebiliyoruz.Bu sayı her geçen gün azalmaktadır.Ve bu umursamaz tutum devam ettikçe çağdaşlık kavramı yerini çağdışılığa bırakacaktır.Cünkü çağdaşlık demek teknolojiye, bilime,düzenli ekonomiye sadece sahip olmak değil,bunları insanlığın hizmetine sunabilmektir.Körü körüne bu değerlere bağlanıp kalmak olsa olsa çağdışılıktır.

Bizler bu dünyaya sadece bünyesel fonksiyonlarımızı sürdürmek amacıyla değil,aynı zamanda sosyal bir çok değerleride yaşamak için gelmiş bulunuyoruz.O halde çevremizdeki insaları kötülüklerle donanmış canavarlar olarak değerlendirip,sadece kendi dünyamızı canlandırmaya yönelirsek canlandırmakta elbette çok büyük güçlükler çeker ve farkında olmadan kendimizi umutsuzluğun,ilgisizliğin ve boş vermişliğin derin karanlıklarında buluruz.

Toplum bireylerden oluştuğuna göre,toplumun ivileştirme çalışmalarında toplumun temelini oluşturan bireylerden yani bizlerden başlayacaktır.Buda yaşama bağlanmak ve onu sevmekle olacaktır.O halde çevremizdekileri birer kötülük elçisi olarak değilde,bizlerden ilgi,yakınlık ve sevgi bekleyen

düşünce ve duygu tembelleri olarak görülmeli. Onlara yardımcı olacak deşerlere ihtiyaç vardır. Bu insanlardaki tembelliğin ortadan kaldırılması büyük uğraşı ister elbette ancak imkansız da değildir. Önemli olan bu çerçevede kendimizi inandırmamızdır. İnanılarak bu yolda atılacak her adım yapıcı etkisini çevrede hissettirecektir. Fakat çevrenin düzelmez bir kokmuşluk boyutuna ulaştığını düşünür ve bundan kendimizi çekmeye çalışırsak asıl o zaman bu batağın içine saplanırız.

Eğer kişi mücadeleye devam eder ve çevresine katkıda bulunmaya çalışırsa sonuç olarak bu kendine de yansıtacaktır. Ancak kişiyi çevresine karşı bu tür olumlu, üretken ve yapıcı bir tutum içine sokacak olan yine kendisidir. İste bu nedenle insan aynı zamanda hem kendisi hem de çevresidir.

Sonuç olarak "her gün yeni bir gündür" sözünden hareketle her insan çevresine karşı olumlu tavırlar içine girmelidir. Çevresine yakın ve ondan kopmadan ve hirsinden önemlisi umutsuzluğa kapılmadan uğraşmalıdır. Buna nereden ve nasıl başlayacağını cevabı kişinin kendisinde saklıdır. Yani kişi kendini kandırmadan, dürüstçe kendisinden başlayacaktır. En zor durumda bile kişiye destek olacak en büyük gizli güç, bitmek tükenmeyen bilmeyen ve çoğunlukla keşfedilmeyi bekleyen sevgidir.

II. HALKLA İLİSKİLERİN TANIMI

Halkla ilişkiler kavramı olarak gelişmiş anlamda XX. yüzyılda kullanılmaya başlanılmıştır. fikir olarak daha öncelere dayanmaktadır.

Sosyal bilimler alanına giren ve çok yönlü bir çalışma olan bu konuda kesin bir tanımlamaya gitmek güç olacaktır. Konuyu sınırlandırmak yerine kavramı oluşturan temel öğeleri açıklayan değişik tanımlamaları sınıflandırıp genel bir sonuca varmak daha kolay ve anlaşılır olacaktır.

A. HALKLA İLİSKİLER HİÇM ÖZEL VE HİÇM DİE KAMU SEKTÖRÜ TARAFINDAN SÜRDÜRÜLEN BİR FAALİYETTİR.

Uluslararası Halkla ilişkiler Birliği, halkla ilişkiyi özel ve/veya kamu kesimlerinde faaliyet gösteren bir kuruluş veya kurumun, ilişkide buldukları kişilerin anlayışını, sempati ve desteğini elde etmek üzere sürekli olarak yapmış oldukları bir yönetme görevi olarak tanımlamıştır. Bu tanıma göre halkla ilişki (6).

- 1-En verimli bir haberleşme sistemini kurmak.
- 2-Kurum veya kuruluşlar içinde beşeri ilişkiler alanında en büyük ölçüde sempati yaratmak.
- 3-Bir faaliyet hakkında en kapsamlı bilgileri sağlamak amacını gütmektedir.

(6) TORTOP, Nuri: Halkla ilişkiler, 1986 S.3

Yine Webster'ın New International Dictionary sözlüğünde Halkla ilişkiler: "Bir sanayi kolu, sendika, şirket, meslek grubu, hükümet ya da bir başka kuruluşun; müşteri, işçi, ortak gibi özel kamu grupları ya da geniş anlamında halk ile sağlam ve verimli bağlar kurup bunları geliştirerek kendisini çevre sine yerleştirme ve topluma tanıtma için giriştiği çabalar dır" şeklinde açıklanmıştır.

Örnek tanımlardan da anlaşılacağı gibi halkla ilişkiler faaliyeti hem özel hem de kamu sektörünün her ikisi tarafından faydalanılan bir hizmet sürecidir.

H. HALKLA İLİSKİLER KARŞILIKLI BİR İKTİSİM VE ETKİLEŞİM FAALİYETİDİR.

Halkla ilişkiler düşüncelerin istenen sonuçları yaratması amacı ile çeşitli gruplara ustaca aktarılması, becerikli bir haberleşme oluşumunun gerçekleştirilmesidir.

Daha kısa ve net açıklama ile " Halkla ilişkiler kamuoyunu etkileme ve ondan etkilenme sürecidir " diyebiliriz (7).

Bu karşılıklı etkileşimin oluşumu daha sonra ayrıntılı olarak açıklanacaktır. Kısaca kitleye iletilen mesajlara karşılık gelen tepkiler tekrar değerlendirilip yeni bir oluşum sağlanır. Ayrıca yine bu bölümle ilgili olarak "feedback" kavramının varlığından söz edilebilir. Ne olduğu konusuna ileride değinilecektir.

C. HALKLA İLİSKİLER HEDEF KİTLELERİN KİTLELERİ OLUMLU İNANCI VE FAALİYETLERE YÖNELTME ÇABALARIDIR.

Halkla ilişkiler hedef kitleleri etkilemek için hazırlanmış inandırıcı haberleşme çabasıdır.

Halkla ilişkiler halkın veya kamunun ilgisini çekmek, onu harekete geçirmek ve dürüst yollardan belirli bir eyleme itebilmek görevidir.

Sosyologlar halka bir şey yaptırabilmek için dünyada üç etkili yol olduğunu söylemektedirler. Bunlar:

- 1- Zor kullanmak
- 2- Para ile satın almak
- 3- inandırmaktır.

Halkla ilişkiler faaliyetinde kullanılan yöntem ise "inandırmadır".

Günümüzde, özellikle demokratik yönetimlerde kamuoyunun

(7) MIHÇIOĞLU, Cemal; Halkla ilişkiler Semineri, m.p.m. Yayın no:106, 1971 S.12

önemi açıktır. Artık halkın inanmadığı, desteklemediği şeyleri gerçekleştirmek kolay değildir. Hiç değilse böyle eylemler çeşitli güçlükler doğurmakta ya da uzun vadede ters sonuçlara yol açmaktadır. Kamuoyunun görüş ve inançlarındaki değişimler yakından izlenmeli kişilerin, kuruluşların davranış ve tutumları, hükümetlerin politikaları buna göre ayarlanmalıdır. "Halkta kim oluyor" düşüncesi çok gerilerde kalmıştır(8). Tam tersine halkla bütünleşebilmek ve onun desteğini kazanabilmek esas olmuştur.

D. HALKLA İLİŞKİLER PLANLI VE PROGRAMLI BİR ÇALIŞMA SÜRECİDİR.

Halkla ilişkiler halkın kabul edeceği eylemler ve karşılıklı haberleşme oluşumunun yardımıyla kamuoyunu etkilemek için girişilen planlı çabalardır.

Değişik bir tanımla, halkın anlayış ve desteğini kazanan bir iş programının düzenlenip, uygulanmasıdır.

Ya da, güdülecek politikayı, sunulacak hizmetleri, yapılacak işleri bireyler ve grupların yararlarına uygun şekilde planlamak için sürekli olarak geliştirilen bir oluşumdur (9).

K. HALKLA İLİŞKİLER GENİŞ KAPSAMLI BİR YÖNETİCİLİK SANATIDIR.

Halkla ilişkiler halkı belirli bir tutumu kabule ya da belirli bir uygulama yolunu izlemeye inandırma sanatıdır ve yöneticilikle sıkı bağlantısı vardır.

Halkla ilişkiler bir kuruluşu, çalışanlara, müşterilere bağıntılı olduğu kimselere sevdirmeye ve saydırma sanatıdır(10)

Yukarıda belirttiğimiz özellikler ve ayrıntılı açıklamaların ardından daha genel bir tanımlamayı aşağıdaki şekilde yapabiliriz. Bu tanımlamalarla ilgili özelliklerin değerlendirilmesini ise ilerideki bölümlerde göreceğiz.

Genel bir tanımlamayla Halkla ilişkiler; özel yada tüzel kişilerin belirtilmiş kitlelerle dürüst ve sağlam bağlar kurup geliştirerek onları olumlu inanç ve eylemlere yöneltmesi, tepkileri değerlendirerek tutumuna yön vermesi, böylece karşılıklı yarar sağlayan ilişkiler sürdürme yolundaki planlı çabaları kapsayan bir yöneticilik sanatıdır.(11)

(8) ASNA, Aladdin; Halkla ilişkiler, ist. S. 36

(9) A.g.e; S. 31

(10) A.g.e; S. 33

(11) A.g.e; S. 34

III. HALKLA İLİSKİLERİN GELİŞİMİ

Fikir olarak daha öncelere dayanan halkla ilişkiler kavramı özellikle XX.yüzyılda yaşanan toplumsal olaylarında etkisiyle gerçek rengini kazanmıştır.

Tarihsel gelişim süreci içerisinde, vatandaş haklarına sahip olması ile beraber, bireyin, yöneten ve yönetilenleri etkilemesindeki rolü de artmıştır.

Hak ve özgürlüklerin yasal güvenceler altına alınarak, toplumsal düzenin refah ve mutluluğunun oluşumunda kişinin etkili rol oynaması sağlanmıştır.

Böylece kitlelerin yönetilmesinde sadece onların aydınlatılmasının yanısıra düşüncelerine de önem verilmeye başlanmıştır. Örneğin; Eski Yunan ve Roma İmparatorluğu döneminde kullanılan "Forum" bugüne kadar ulaşan bir halkla ilişkiler aracıdır. Ve çeşitli konularda bilgili kişilerin halk önünde tartışması, varılan sonuçların halkı geniş ölçüde etkilemesi, düşünüslerin halk desteğini kazanması için gösterilen bir çaba olarak kabul edilmelidir (12).

Türk tarihini incelediğimiz zamanda halka değer verildiği ve ona adil bir sistem içerisinde hizmetlerin götürüldüğüünü görmekteyiz. Yapılan seferler sonucu kazanılan topraklar üzerindeki halkın özellikle din, dil ve geleneklerine saygı konusunda örnek gösterilecek noktalar fazlasıyla bulunmaktadır. Yine bir çok medeniyete besiklik etmiş ve en son Fatih Sultan Mehmet tarafından fethedilen İstanbul'da yaşayan azınlıklara kendi din ve dillerine uygun olarak yaşama imkanının tanındığıda ortadadır.

Musiki tarihimize şöyle bir göz atınız. Ne Tatyos Efen diler, ne Astik Ağalar bulacaksınız orada. Bunlar dilimizi bizden iyi konuşuyor, o dille şiirler yazıp şarkılar besteliyorlardı. Biz böyle bir kültürün sahibi olduk asırlarca. O kültür ve İslam dininin sağladığı engin hoşgörü ile asırlarca, Rumu, Ermenisi, Yahudisi birlikte kardeş gibi yaşadık. Fatih Sultan Mehmet Han İstanbul'u fethettiği gün isteseydi bir tek Bizanslı Rum koymazdı vervüzünde. Halbuki yaptığı ilk iş onların canlarının ve mallarının emniyet altında olduğunu tebliğ ve derhal bir patrik seçtirmek olmuştur (13).

İlkel anlamda kabul edilebilecek halkla ilişkiler çabaları XIX. yüzyıla gelindiğinde farklı bir görünüm kazanmıştır.

Halkla ilişkilerin deyim olarak ilk kez Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Thomas Jefferson'un 1807 yılında Kongre'ye gönderdiği mesajda kullanıldığı bilinmektedir. Ve

(12) ASNA, Alaaddin; Halkla ilişkiler S.90

(13) SONGAR, Ayhan; Türkiye Gazetesi, 28.10.1992

1896 Amerikan seçim kampanyalarında halkla ilişkiler uygulaması ilk kez planlı ve düzenli bir biçimde ortaya konmuştur. 1917 yılında ise Halkı Aydınlatma Komitesi (Committee of Public Information) kamu yönetiminin ilk halkla ilişkiler birimi olarak çalışmaya başlamıştır (14).

Ivy Lee adlı gazetecide Rockefeller şirketinde yapmış olduğu çalışmalarla özel alandaki en ilkel, fakat ilk uygulama örneğini vermiştir. Rockefeller'in özel danışmanı olarak o zaman için 1916 senesinde korkunç sayılacak bir ücret -1000 \$ alacak kadar ün yapan Lee, bu arada pek çok rakibi tarafından "Halk oyu zehirleyicisi" olarak eleştirilmiş, hatta adı ile benzetme yapılarak kendisine "poison ivy" (zehirli sarmaşık) adı takılmıştır. Fakat gerçekten Lee'nin önerisi ile kurulan Rockefeller Vakfı, birçok ülkede benzerlerinin kurulmasına özen duyuracak kadar başarılı sonuçlar vermiştir. İş adamlarının kurduğu bu tür vakıfların örneklerine ülkemizde de rastlamaktayız (15).

1929 senesinde yaşanan Büyük Bunalıma kadar halkla karşılıklı iyi niyete dayalı ilişkilerin bir örgütün başarısındaki önemli rolü tam olarak kavranamamışken, bunalım sonrasında bu alanda düzenli ve sürekli çalışmaların nedenli et-kili ve önemli olduğu anlaşılmış, halkla ilişkiler enikonu bir toplumsal zorunluluk olarak algılanmaya başlanmıştır.

A. TÜRKİYE'DEKİ HALKLA İLİSKİLERİN GELİŞİMİ

Halkla ilişkiler kavramının daha öncelere göre değişik bir içerik kazanması ve uygulanmaya başlanması, bilimsel anlamıyla 1960 senesindeki ihtilalin ardından kamu kuruluşlarında başlamıştır. Bu tarihten önce Dışişleri Bakanlığı ile Genel Kurmay Başkanlığı'nda kurulmuş olan örgütler ise çağdaş anlamda olmasada, halkla ilişkiler bilincine yaklaşan ilk kuruluşlar olarak kabul edilebilir (16).

Ülkemizde de halkla ilişkilerin önemi günden güne artmaktadır. Bu gelişmelere paralel olarak halkla ilişkiler alanında hizmet veren birimlerin isimlerinde de farklılıklar olmaktadır. Geçtiğimiz yıllarda kamu kuruluşlarında bu amaçla faaliyet gösteren birimlerin aldığı farklı isimlere aşağıda çeşitli örnekler verilmiştir (17).

Basın Bürosu
Basın Müşavirliği
Yayın Temsil Subesi
Basın Yayın ve Halkla İlişkiler
Tanıtma Subesi
Enformasyon Subesi

(14) KAZANCI, Metin; Halkla ilişkiler, 1982, S. 3,4

(15) ASNA, Aleaddin; Halkla İlişkiler Bilgisi Ank.1988 S.45

(16) A.g.e;S.47

(17) TORTOP, Nuri; Halkla ilişkiler, Ank.1986 S.21

Basın ve Halkla İlişkiler Dairesi
Yayın Müdürlüğü
Halkla İlişkiler Subesi
Kamu Münasebetleri Müdürlüğü
Halkla İlişkiler ve Yayın Bürosu

Ülkemizdeki halkla ilişkiler faaliyetinin gelişimini inceleyen bu süreci etkileyen bir takım olaylara değinmek faydalı olacaktır. Uygulanmaya başladığı dönemlerde kendi açısından ilk olma özelliğini taşıdığı için ayrı bir önemide vardır. Ve ülkemizde halkla ilişkiler bilincinin ayrı bir anlam kazanmaya başladığı dönem olarak 1960'lı yıllar kabul edilmektedir. Şimdi sırasıyla bu olaylardan bazı örnekler görelim.

1- 1961 Anayasası'nın Etkileri

1961 Anayasası'nın yürürlüğe girmesinin ardından ortaya çıkan yeni anayasal hakların kullanımı, hızlı gelişim, halkın değişik seçeneklerle siyasal iktidara karşı koyma gücüne erismesi halkla ilişkilerin hem özel hem de kamu kesimi tarafından sürekliliği olan ve önemli bir idari görev olarak benimsenmiştir (18).

2- DPT'nin Kuruluşu

Çağdaş anlamda yurdumuzdaki ilk halkla ilişkiler çalışması, 1961'de kurulan Devlet Planlama Teşkilatı'nın kuruluş aşamasında, Koordinasyon Dairesi içinde Yayın ve Temsil Subesinin yer alması ile başlamıştır. Türkiye için çok yeni bir konu olan plan fikrinin yerleştirilmesi için, çeşitli kuruluşlardan alınarak bu örgütte bir araya getirilen uzmanlar gerçekten başarılı bir çalışma yapmışlar ve konunun politikacılar, basın ve dolayısıyla genel kamuoyu tarafından bir yıl içinde tanınıp kabul görmesini sağlamışlardır (19).

3- Mehtap Projesi

1962 senesinde gerçekleştirilen ve Mehtap Projesi olarak adlandırılan Merkezi Hükümet Teşkilatı Araştırma Projesinde, "devlet kuruluşlarının her kademesindeki çalışmalarda ve kararların alınmasında halkla yakın ilişki sağlamak zorunludur" denilmektedir (20).

Sözü geçen projede gelişmiş ülkelerdeki idarelerin bu ilişkiler bakımından çeşitli mekanizmalar ortaya koyduğu, bunların başında fertleri ve ilgili kuruluşları karardan önce dinlemek, onların istek ve görüşlerini almak ve değerlendirmek için bulunan usuller olduğu belirtilmektedir.

(18) TORTOP, Nuri; Halkla İlişkiler, Ank. 1986 S. 22

(19) ASNA, Alaaddin; Halkla İlişkiler Bilgisi, Ank. 1988 S. 48

(20) Merkezi Hükümet Teşkilatı Araştırma Projesi Yönetim Kurulu Raporu 1966 TODAİE yayını, S. 55

Mehtap Projesinde halkla ilişkilerle ilgili olarak, şu satırlarda yer almaktadır: "Türk idaresinde de çeşitli kademelerde, her kurumun bünyesine uygun olarak, halkla temas ve dinlenme usulleri kurmak gerekmektedir" (21).

4- Nüfus Planlaması Çalışmaları

1964'de yürürlüğe giren Nüfus Planlaması (doğum kontrolü) kanununun halka tanıtılması ve planlı çocuk sayısı fikrinin ailelere benimsetilmesini, Nüfus Planlaması Genel Müdürlüğü kuruluş şemasında yer alan Tanıtma ve Halk Eğitimi Subesi'nin çalışmaya başlaması izlenmiş ve bu örgüt, iki yıl içinde Türkiye'deki ailelerin dörtte birinin aile planlaması fikrini kabul etmelerini, ülkedeki tüm doktorların bu konuda eğitilmelerini, politikacıların kanunları çıkararak yardımcı olmalarını sağlamıştır (22).

5- Halkla İlişkiler Alanında Eğitim

Halkla ilişkiler alanındaki kuruluşlar bu bilincin yaygınlaşmaya başlamasıyla artmıştır. Gerek özel ve gerekse kamu kuruluşları çeşitli adlarla halkla ilişkiler alanına da eğilmeye başlamışlardır. Bu arada konu bilimsel olarak incelenmek üzere üniversitelere de geçmiş ve çeşitli bölümler açılmıştır. Böylece konu ilk kez 1966 senesinde üniversite ders programına girmiştir.

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne bağlı Basın Yayın Yüksek Okulu'nun üçüncü ve dördüncü sınıf uzmanlık bölümleri Gazetecilik Halkla ilişkiler ve Radyo-Televizyon olarak saptanmış böylece halkla ilişkiler konusunda uzmanlık eğitimi verilmeğe başlanmıştır. Basın Yayın Yüksek Okulunu İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Gazetecilik Enstitüsü, Ankara Özel Başkent, İstanbul Özel Akşaray Gazetecilik Yüksek Okulları izlenmiş, özel okulların devletleştirilmesinden sonra Ankara, İstanbul ve İzmir İktisadi ve Ticari İlimler Akademileri bünyelerinde dört yıllık Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Yüksek Okulları faaliyete geçmiştir. Ortadoğu Teknik, Boğaziçi Üniversitesi, TODAİE, Bankalar Birliği, Ankara ve İstanbul Eğitim Merkezi, Ankara Hukuk Fakültesi Bankacılık Enstitüsü öğretim programlarına halkla ilişkiler dersleri konulmuştur (23).

1950 senesinde İstanbul Gazeteciler Cemiyeti ile İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü'nün yakın ilişkileri ve çabaları neticesinde kurulan Gazetecilik Enstitüsüne, 1975 tarihinde yapılan değişiklik ile ismi, Gazetecilik ve Halkla İlişkiler şeklinde değiştirilerek yeni bir şekil ve kimlik kazandırılmıştır (24).

(21) TOKTOP, Nuri; Halkla ilişkiler , Ank. 1986 S. 21

(22) ASNA, Alaaddin; Halkla ilişkiler Bilgisi , Ank. 1988 S. 48

(23) A. g. e; S. 49

(24) Gazetecilik ve H. İ. Enstitüsü yayın no: 2103 ist. 1975

6- İdari Reform Danışma Kurulu

1971 yılı Mayıs ayında zamanın reform hükümeti, programın da öngörülen devlet kesiminin genel yönünü ve stratejisini saptamak üzere on kişilik bir danışma kurulu kurulmasını kararlaştırmıştır. Çalışmalarını daha önceki çalışmalarına dayandırarak çok kısa süre içinde TODAİE'de tamamlayan Danışma Kurulu, halkla ilişkiler konusunda da araştırmalar yapmış ve bazı öneriler getirmiştir.

Anılan raporda Türkiye'de halkla ilişkiler ve enformasyon hizmeti gören birimlerin değişik isimler taşıdığına işaret edilmiş, Başbakanlığa bağlı ve koordinasyonu sağlayacak merkezi bir örgütün gerekli olduğu belirtilmiştir. Bakanlık ve diğer örgütlerde halkla ilişkiler ve enformasyon birimlerinin kurulması, halka yol gösterecek, yardımcı olacak danışma birimlerinin bulunması veya esas görevlere ek olarak bu görevi diğer memurların yapmaları belirtilmiştir. Raporda "halkla ilişkiler ve enformasyon birimleri, kuruluşun baş yöneticisine bağlı olmalı, çalışan elemanların seçiminde özel bir titizlik gösterilmeli, hizmet alanı ile ilgili eğitim görmüş kişiler seçilmelidir" denilmektedir (25).

Yukarıda belirtilen önerilerin ardından Devlet Memurları Kanununun da değişiklik yapılarak, Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği istisnai bir memurluk sayılmıştır. Bu düzenleme 59. maddede yer almaktadır.

7- Türkiye Halkla İlişkiler Derneği

Halkla ilişkiler mesleğinde çalışanların örgütlenme girişimleri 1969 yılında başlamış ve çalışmalar 1972'de tamamlanarak Halkla İlişkiler Derneği o sene İstanbul'da kurulmuştur (26).

B. DİĞER ÜLKELERDEKİ HALKLA İLİSKİLER FAALİYETLERİ

1- Almanya

Bu ülkede sistemli bir halkla ilişkiler sanatının gelişimi son onbeş yıl içinde görülür. İkinci Cihan harbinden sonra Alman sanayiindeki hızlı gelişme ve demokratik yönetime dönüş, bu sanatın yayılmasına yardımcı olan iki önemli faktördür.

Hemen bütün dillerde olduğu gibi, ufak ayrıntılar yeni bir sözcük sayılmayacağına göre, almancada da public relation deyimine uygun bir karşılık bulunamadığı için bu deyim bugün Almanya'da da kullanılmaktadır.

(25) TORTOP, Nuri; Halkla İlişkiler, Ank. 1986 S. 22

(26) ASNA, Alaaddin; Halkla İlişkiler Bilgisi, Ank. 1988 S. 49

ilk meslek örgütü Deutsche Public Relations Gesellschaft 1958'de Rheine sanayi bölgesinde kurulmuş, bu konuda almancada yazılmış ilk kitap 1959'da Adalbert Schmidt tarafından yayınlanmıştır. Public Relations derneğinin bugün ikiyüze yakın üyesi ve ülkede bini aşkın halkla ilişkiler uzmanı bulunmaktadır.

Bugün halkla ilişkiler alanında çalışan danışma bürolarının sayısı binin çok üstündedir. Hükümetin her alanda çalıştırdığı yüzlerce halkla ilişkiler büroları vardır.

Özel şirketler içinde halkla ilişkiler çalışmalarına Bayer fabrikalarının çalışması örnek gösterilebilir. 1951'de bu kuruluş içinde yer verilen halkla ilişkiler bürosunda, çok sayıda sosyal bilimler uzmanı, araştırmacı, piyasa araştırmacısı v.s. yer almaktadır.

Aschen Teknoloji Enstitüsü'nün çeşitli dersler arasında halkla ilişkiler konusunu da öğreterek, bu sanatın okullara girmesinde yaptığı öncülükten bir kaç yıl sonra, 1961'de Heidelberg Üniversitesi, başlı başına bu konuyla uğraşan bir ders koymakla, Almanya'da halkla ilişkiler öğreten ilk üniversite olmuş ve kısa zamanda başka üniversitelerce izlenmiştir (27).

2- Fransa

Kamuoyu ve reklamcılık konuları Fransa'da 16. ve 17. yüzyıllarda devrin önemli düşünürlerince ele alınmış ve tartışılmıştır. Ancak halkla ilişkiler konusunun sistemli bir biçimde ele alınması 1950'lerde ve daha çok özel kuruluşlar tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu kuruluşların bir kısmı tarafından açılan halkla ilişkiler bölümleri kısa ömürlü olmuş, fakat buralarda çalışan uzmanlar biraraya gelerek ünlü Fransız tanıtımcısı Etienne Block'un başkanlığında ülkedeki ilk meslek klübü olan "La Maison de Verre" (cam ev) i kurmuşlardır. Halkla ilişkiler konusunda modern anlamda önem veren ilk kuruluş ise "Conseil National du Patronat Français" olmuştur. Fransız sanayicilerinin örgütü olan bu kuruluş halkın fabrikaları gezmesini ve endüstrinin içinde bulunduğu durumu yakından görüp anlamasını sağlamak üzere programlar yapmış, okullarla da ilişkiler kurarak öğrencilerin bu konuda bilgi sahibi olmalarına yardım etmiştir.

Hükümetin Halkla ilişkiler çabalarına hız vermesi ise 1955 yılların da başlamıştır. Bugün Fransa da devlet daireleri ve bağlı kuruluşların birer Halkla ilişkiler ofisi vardır ve bunlar halkla ilişkiler programlarının en iyi uygulayıcılarıdır.

(27) ASNA, M. Alaaddin; Halkla ilişkiler, ist. 1979 S. 98

"Association Francaise Des Relations Publiques"(Fransız Halkla ilişkiler Derneği)1955'te kurulmuştur. Bugün 300 den fazla üyesi olan derneğin birde Nice'de"Güney Fransa Şubesi" bulunmaktadır (28).

3- İngiltere

Amerika Birleşik Devletlerinden sonra Halkla ilişkiler faaliyetlerinin en eski olduğu ülke İngiltere'dir. Burada Halkla ilişkilerin tarihi 1912 yılına kadar uzanmaktadır. Bu tarihte Başbakan Lloyd George'nin emri ile kurulan ve Halkla ilişkiler uzmanlarından oluşan tanıtma grubu bugünkü "Central Office of Information"(Merkezi Enformasyon Kuruluşu) nun çekirdeğini meydana getirmiştir.Bu kuruluş,Büyük Britanya Krallığının gerek kendi bünyesi içinde gerekse dünya ulusları ile olan ilişkilerinde İngiliz hükümetinin siyasi, ekonomik, kültürel ve sosyal faaliyetlerini tanıtma ve yayma açısından görevlendirilmiş bir devlet örgütüdür.

İngiltere'de halkla ilişkiler,merkezi ve mahalli hükümet çevrelerince çok büyük bir önemle ele alınmaktadır.İngiltere kamu sektörünün halkla ilişkiler kesimi,halkla çok etkili ve yararlı bir diyalog kurabilmekte,halkla karşılıklı düşünce alış-verişini sağlamada en modern ve etkili halkla ilişkiler araçlarını kullanmaktadır. Bu çalışmalarını yaparken objektif kalabilmekte ve halka açıklanması gereken kararları ve girişimleri iyi ve kötü yanları ile birlikte vermektedir.Her devlet kuruluşunda yetkili bir uzmanın sorumluluğu altında Halkla ilişkiler veya Enformasyon bürosu bulunmaktadır.

Bu bürolar genel olarak kuruluşun politika ve çalışmalarını halka açıklamak ve halkta kuruluş hakkında olumlu kanaatler yaratmakla görevlidirler.Bu görevlerin uygulanmasında,çeşitli halkla ilişkiler araçlarının temininde ve ülke veya bölgesel çapta düzenlenecek kampanyaların uygulanmasında Merkezi Enformasyon Kuruluşu ile devamlı işbirliği içinde çalışırlar.Devlet kuruluşlarının ve bakanlıkların enformasyon faaliyetleriyle ilgili tanıtıcı propaganda araç ve gereçlerin tümünü Merkezi Enformasyon kuruluşu sağlar.Ayrıca kuruluş bölge temsilcileri vasıtasıyla bakanlıkların bölgelerdeki enformasyon hizmetlerini yürütür.Mahalli idareler ve belediyelerin halkla ilişkileri ise yine kendi bünyeleri içindeki bürolar vasıtasıyla basına bilgi vermek, enformasyon hizmetlerini yürütmek ve yetkili makamlara kamuoyu hakkında bilgi ulaştırmak şeklinde yapılmaktadır.

İngiltere'nin yurt dışındaki tanıtma faaliyetleri BBC radyolarının dış yayınları,İngiliz Kültür Dernekleri,Deniz aşırı İngiliz Kuruluşlarının Enformasyon şubeleri aracılığı ile ve Merkezi Enformasyon Kuruluşunun işbirliği sağlanarak yürütülmektedir.

(28) SEN,Semra-CERCİ,Meral;Halkla ilişkiler,Ank.1974 S.22

Hükümetin yanısıra çeşitli özel kuruluşlar da özellikle son on beş yılda konuyu gittikçe artan bir önemle ele almaktadırlar. Özel şirketler halkla ilişkiler konusunda bünyelerinde bağımsız bir birim kurmak yerine genellikle bu konuda uzmanlaşmış kişilerden yararlanma yoluna gitmişlerdir.

İngiltere'de halkla ilişkiler konusunda ilk meslek kuruluşu 1948'de Londra'da faaliyete başlayan "The British Institute of Public Relations" (İngiliz Halkla İlişkiler Enstitüsü)'dür. Giriş şartları oldukça sıkı koşullara bağlı olan Enstitü'nün üye sayısı iki bindir (29).

4- Amerika Birleşik Devletleri

Halkla ilişkilerin tarihçesini incelerken gördüğümüz gibi konunun modern bir eylem ve disiplin alanı olarak gelişip dünyaya yayıldığı yer Amerika Birleşik Devletleridir. Avrupalı bir gözlemcinin dediği gibi; Halkla ilişkiler Amerika'ya özgü bir olay değildir. Fakat hiç bir yerde oradaki kadar geniş uygulama alanı bulmamış, oradaki kadar karlı, oradaki kadar iddialı, oradaki kadar saygı değer ve yine oradaki kadar itibarsız olmamış, oradaki kadar geniş bir kuşkuyla karşılanmamış ve hiç bir yerde oradaki kadar aşırı bir övgüye mazhar olamamıştır (30).

Bugün ülkede hemen hemen bütün kamu ve özel sektör kuruluşları bünyelerinde ayrı bir halkla ilişkiler ünitesine yer vermişlerdir. Yaklaşık olarak beş bin kuruluşta ve dokuz bin değişik amaçlı dernekte tam teşkilatlı bir halkla ilişkiler bölümü vardır. Ayrıca bin iki yüzü aşkın özel halkla ilişkiler büroları mukavele ve abonman esasına dayanarak çeşitli sektörlerdeki kuruluşlara hizmetlerini sunmaktadırlar. Bu büroların şubeleri ülkenin çeşitli kentlerine hatta kasabalarına kadar yayılmıştır. Bunlardan bir kısmı ise sadece Amerikan şirketlerinin değil ülke dışındaki temsilcilikleri yoluyla yabancı şirket ve hükümetlerinde halkla ilişkiler çalışmalarını yürütmekte ve bunların Amerika'da tanınmasına çalışmaktadırlar (31).

1964 yılı itibarıyla ülkede bu konuda eğitim yapan iki yüz üniversite ve yüksek okul vardır. Halkla ilişkiler meslek okullarının sayısı on ikidir. Bunlardan en başta geleni 1961 yılında kurulan ve 1964 yılında bu konuda ilk örgüt olan Amerikan Halkla İlişkiler Topluluğu ile birleşen Amerikan Halkla İlişkiler Derneğidir. Bu derneğin üye sayısı 1964 yılında altı bin civarında idi. Yine 1964 yılına kadar bu konuda beş bin civarında kitap basılmıştır. Ayrıca çeşitli süreli yayınlar bulunmaktadır. Bu meslek dalında çalışan uzman

(29) A.g.e;S.21

(30) MİHCIOĞLU, Cemal; Halkla İlişkiler Semineri Notları 12-15 Nisan 1971, Ank. 1971 S.5

(31) ASNA, M. Alaaddin; Halkla İlişkiler, T.O.D.A.t.E. Ank. 1974 S.20

sayısı ise devamlı olarak artmaktadır.1968 yılında bu ülkede halkla ilişkiler dalında yüz binin üzerinde uzman bulunduğu tespit edilmiştir.Öte yandan 1963 yılında yapılan bir araştırma,halkla ilişkilerin bu ülkede en fazla gelir getiren beş meslek arasında olduğunu göstermiştir (32).

IV. HALKLA İLİSKİLERİN ÖZELLİKLERİ

Halkla ilişkilerin özellikleri kendini daha önceki bölümlerde verilen tanımların çeşitliliğinde de göstermektedir.Hemen her faaliyetin temelinde ,incelenirse halkla ilişkiler unsurunun var olduğu görülecektir.İster ticari nitelikli bir kuruluşun isterse kamu menfatine yönelik bir kurumun temel hizmet sisteminin özünde halkla ilişkiler unsuruna rastlanmaktadır.

Bu unsurun kaynağını ise insan oluşturduğundan,ilk olarak insanın sahip olduğu ayrıcalıktan dolayı farklı bir özellikten söz etmek gerekir.

En anlamlı ve önemli ilişki,beşeri ilişki olarak adlandırılan insanlar arasındaki ilişkidir.Bu ilişki kendine özgü olarak bir okadar da karmaşıktır.Bu karmaşık ilişki aynı zamanda farklı bir çok düşünce,bekleyiş ve bakış açısı anlamına da gelmektedir.Elbette böylesine karmaşık bir yapıya sahip olan kitleyi yönlendirmek ve onunla ilişki kurmak güçlükler doğuracaktır.İşte bu güçlüğün üstesinden gelebilmek ve kitlelerle sağlıklı ve sağlam ilişkiler kurmak,sıradan bir ilişki bağının oluşturulması şeklinde basit çabalar olarak kalmamalıdır.Başlangıçta belirtildiği gibi bu faaliyetin temel ögesi en değerli varlık insandır.

İnsan anlaşılması zor bir varlıktır.Bu bakımdan ortaya esaslar yüzde yüz kesinlik anlatan kurallar olamaz.

İnsanlar:

- davranış
- yetenek
- ilgi
- deney
- duygu
- öğrenim
- yaş
- vücut yapısı
- dini inanışı,yönlerinden birbirlerine göre farklı

Özelliklere sahiptirler.İşte bu farklı olan özellikler dolayısıyla,herkese geçerli olacak temel kurallar koymak güçleşmektedir.Ve insanlar arasında çatışmalar meydana gelmektedir.Halkla ilişkiler işte bu anlaşmazlıkları gidermek amacıyla insanlar arasındaki ilişkileride düzenler(33).Kitleler arasında uzlaşmayı sağlayan bir faktördür.

(32) ŞEN,Semra-CERÇİ,Meral;Halkla ilişkiler,Ank.1974 S.20

(33) TORTOP,Nuri;Personel Yönetimi,Ank.1982 S.164

Temel olarak halkla ilişkilerin insanlar arasındaki ilişkilere dayandığı hususunun açıklanmasının ardından bazı belirli özelliklerin ana başlıklar halinde belirlenmesinde kavramın tam olarak anlaşılabilmesi açısından fayda vardır.

A. HALKLA İLİSKİLERİN REKLAM VE PROPAGANDADAN AYRIĞI NOKTALAR

Halkla ilişkiler kavramı çoğu zaman reklam veya propaganda faaliyeti ile aynı doğrultuda değerlendirilir. Aslında bu faaliyetleri birbirinden kesin olarak ayırmak güçtür. Kaldı ki uygulamada bu faaliyetlerin iç içe geçtikleri durumlarla karşılaşmak mümkündür.

Benzer unsurların bulunmasına rağmen bu faaliyetler arasındaki farklılıklara şu şekilde değinmek mümkündür.

Öncelikle reklam, kısa süreli, ticari amaçlı, satış veya bir malın alımı konusunda karşı kitleyi inandırmaya yönelik, çabuk sonuç almaya dayalı tek yönlü bir çalışmadır.

Satış tekniklerinin sadece bir parçası olarak da görülse yine de reklamcılık, sadece tüketicilerin seçimlerini etkileyen ek bir araçtır. İktisadi bir araştırmaya göre reklamcılığın amaçları şunlardır (34) ;

- 1-Reklamcılıktan doğrudan doğruya satış elde etmek,
- 2-Satışa yol açan incelemeler elde etmek,
- 3-Tüketicilerin satın alma adetlerini etkilemek,
- 4-Eğitim yoluyla piyasaları genişletmek ve ön yargıların üstesinden gelmek,
- 5-Dağıtım coğrafi ve mevsimlik dağıtmak,
- 6-Daha önceki müşterilerin ilgilerini uyanık tutmak,
- 7-Tüketicilere hizmetleri açıklamak,
- 8-İmalatçının prestijini arttırmak,
- 9-Görevli satıcıların kişisel çabalarını temsillemek,

Reklamcılığın gerçekleştirmeye çalıştığı amaçlardan bazılarının, özellikle 4,6,7 ve 8. maddelerin aynı zamanda birer halkla ilişkiler görevinde olduğu görülecektir.

Ancak halkla ilişkiler de amaç, ticari nitelikten uzak, çok yönlü, uzun süreli ilişkilere dayanan bir benimsenme faaliyetidir. Halkla ilişkilerde hedef kitle ile bütünleşme temel amaçtır. Bununla birlikte, reklam halkla ilişkilerde bir araç olarak kullanılabilir (35).

Propaganda ise halkla ilişkilerden farklı olarak kitleleri belirli bir ve fikir doğrultusunda etkilemek için ger-

(34) LEVER K.A.; Advertising and Economic Theory Oxford University Press, 1957; Çev: ONARAN, Oğuz; S. 89

(35) CHAUMKLY, Denis; Les Relations Publiques 1967 P. 19
Çev: TORTOP, Nuri; Halkla İlişkiler S. 7

çekleştirilen, ticari maksattan uzak, reklam gibi tek yönlü bir faaliyettir.

Bu konuda daha ayrıntılı bir tanımlamayı aşağıdaki şekilde gösterebiliriz:

Propaganda bir bireyin veya grubun başka bireylerin veya grupların tutumlarını belirleyip, biçimlendirmek, kontrol altına almak veya değiştirmek için, haberleşme araçlarından yararlanarak ve bu bireylerin veya grupların belirli bir durum veya konumdaki tepkilerinin kendi amaçlarına uygun tepkiler şeklinde olacağını umarak giriştikleri bir faaliyet olarak tanımlanabilir (36).

Bu konunun başında reklam ve propaganda faaliyetlerinin halkla ilişkiler ile içiçe geçmiş bir durumda olduğunu belirtmiş ve reklam unsurunun halkla ilişkiler tarafından araç olarak kullanılabileceğini hatırlatmıştık. Aynıısı propaganda içinde geçerlidir.

En liberal demokrasilerde dahi çeşitli sđlar altında bu faaliyete yer verilmektedir.

Bugün sanayileşme yoluna girmiş, iş bölümünde yüksek bir aşamaya ulaşmış bulunan her toplumda, tüketici, üretici, seçmen, memur, işletme sahipleri gibi çeşitli sosyal gruplar vardır. Bunların psikolojik beklentilerini hesaba katmak, çıkarlarını korumak ve sosyal düzenin gerektirdiği dengeyi sağlayabilmek için -ister özel girişim, ister devlet olsun- icraat yapan her kuruluşun güdülen politika, alınan kararlar ve sürdürülen etkinlikler hakkında geniş çapta bir aydınlatma ve haber verme girişiminde bulunması baş koşuldur (37).

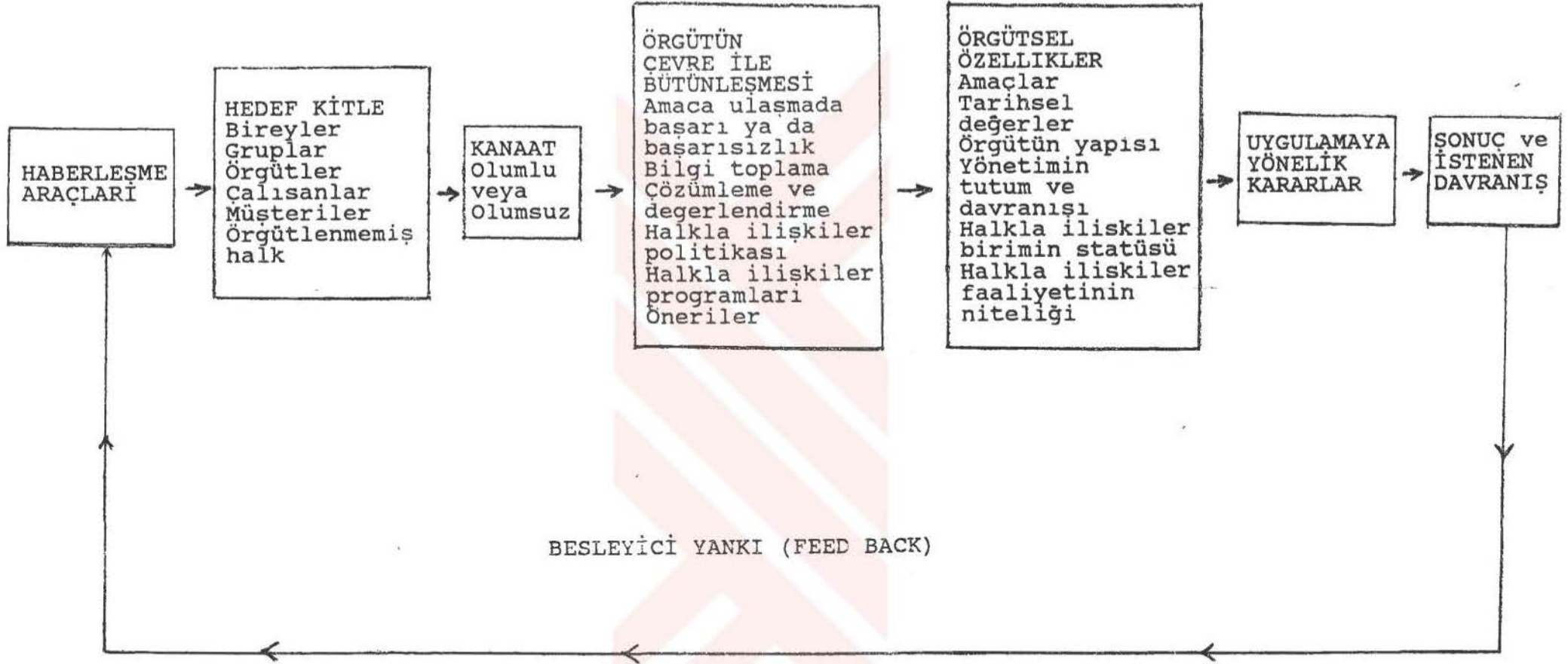
1- Feed-Back Kavramı

Halkla ilişkilerin reklam ve propaganda ile karşılaştırılması önemli bir özellik olan feed-back (besleyici yankı) kavramında beraberinde getirmektedir. Reklam ve propaganda faaliyetinde tek yönlü ve beklenen doğrultuda hizmet verilirken halkla ilişkilerde çift yönlü ve karşı taraftan gelecek tepkiler önem kazanır. Bir başka anlamda halkın yönetimden kendisi adına neler yaptığını sorabilme şansıdır. Hizmetin sunulduğu hedef kitlelerin tepkilerinin ölçülüp, değerlendirilmesi ve bir sonraki faaliyet zincirinde bu hususada yer verilmesidir.

Elbette tamamen hedef kitlelerin beklediği tarzda davranmak bazı sorunlar yaratabilir. Çünkü hizmet verilen bir kesimin özellikle kamu hizmetlerinde karmaşık yapısı, istek ve beklentileride etkiler. Birisinin isteği bir başkası tarafın-

(36) ONARAN, A. Şerif; Kamuoyu El Kitabı, ist. 1984 S. 74

(37) A. g. e. ; S. 87

dan olumsuz karşılanabilir. Böyle bir durumda kamuoyunun genel menfaatleri tespit edilmeye çalışılır. Bu menfaatlerin tespit edilmesi ise bizi halkla ilişkiler kavramının kendisine götürecektir. Zira halkla ilişkiler toplumun ortak menfaatlerini belirlemeye çalışır.

Çoğumuz herhangi bir hastalığa karşı vücudumuzun dayanıklılığını koruyabilmesi ya da sağlığımıza tekrar kavuşabilmek için doktorumuzun verdiği iğneyi canımızın yanmasına rağmen kabul etmişizdir.

Halkla ilişkilerde de bazan toplumun bir kesimi veya çoğunluğu tarafından rahatsız edici olarak değerlendirilebilen durumlarla karşılaşılabilir. Böyle olduğunda kamuoyu ortak menfaatleri açısından aydınlatılmalıdır. Bu görevde yine halkla ilişkilerindir. Çünkü halkla ilişkiler vasıtasıyla yönetim tarafından sürdürülen faaliyetin temelinde toplumun huzur ve refahına katkıda bulunma amacı yatmaktadır.

Dolayısıyla toplumun sağlıklı bir yapıda olabilmesi açısından halkla ilişkiler ayrıcalıklı bir özelliğe sahiptir.

B. HALKLA İLİŞKİLERİN AMAÇLARI

Halkla ilişkilerin amacını belirli sınırlar içinde ele almak güç olacaktır. Bu alanda farklı amaçlardan söz etmek mümkündür. Fakat ne şekilde olursa olsun belirli bir kurum veya kuruluşun hizmet götürmeyi düşündüğü ya da ilişki kurmayı planladığı kesim ile arasında sağlam ve kalıcı bağların oluşumunu gerçekleştirme amacı bulunmaktadır.

Yukarıda belirtilen sağlam ve kalıcı bağların kurulması iki temel unsurla ilişkilidir.

Birincisi **tanıma**, halkın tepkilerinin, çeşitli konulara ilişkin inançlarını ve eğilimlerini anlama isteği, diğeri ise; yönetimin ya da bir kuruluşun verdiği hizmetlerin halk tarafından öğrenme isteğini tatmin edilmesi, yani **tanıtma** fonksiyonudur.

Kurumlar tarafından kitle iletişim araçlarının kullanılmasıyla yürütülen halkla ilişkiler çalışmaları çevre ile ilişkileri düzenlerken bir yandan da olumlu imaj yaratmak amacıyla yöneliktir.

Halkla ilişkiler, toplumun tepkilerinin değerlendirilip bu değerlendirmelerin sonuçlarından yararlanarak düşünce ve beğeni düzeyini yükseltici hizmetler vermek, kamuoyunu olumlu yönde etkilemek ve bu düzeye uygun hizmet politikası sürdürmek amacını taşımaktadır (38).

(38) ÖZKAN, Işık; Basım ve Basın İşletmeciliği, izm. 1989 S. 125

Kamuyunun olumlu yönde etkilenmesi kitlelerin güven ve desteğinin kazanılması şeklinde tezahür edecektir. Zaten halkla ilişkilerin bir amacında bu gelişmelerin sağlanmasıdır.

Bir başka açıdan bakıldığında, sadece hizmet verilen kesimlerin değil ilişkide olunan diğer kuruluşlarında varlığı dikkat çekmektedir. Halkla ilişkiler çalışması hem hedef kitleler ile ve hem de çevre kuruluşlar ile düzenli ve karşılıklı anlaşmaya dayalı bir ortam oluşturmaya amaçlar.

Böylesine ahengli bir çalışma ortamının sağlanması direkt olarak verim düzeyinin artmasını sağlayacaktır. Verimlilik de, halkla ilişkilerin temelinde yatan karşılıklı iletişim fonksiyonu gibi iki yönlüdür. Yani hem halk tarafından hem de yönetim tarafından ortak menfaatlerin çokluğu anlaşılmaktadır. O halde karşılıklı olarak verim oranının yükseltilmesi amacı ortaya çıkmaktadır.

Verimliliğin artması halkın aydınlatılması ve yapılan çalışmaların kendisine benimsetilmesi amacı ile bir bütündür. Halkın aydınlatılması ile olumlu yaklaşımlar başlar. Bu yaklaşımlar her zaman kaynağın yani hizmeti sunan tarafın belirlediği yönde olmayabilir. Olumsuz yönde bile olsa tepkinin varlığı, verilen hizmetin kitlenin ilgisini çektiği hususun belirlenmesi açısından önemlidir.

Bir başka yönden, kitlelerden gelen tepkiler ve bu tepkilerin belirlenip, değerlendirilmesi ile karşı tarafın katılım oranı arttırılmaktadır. Bu oran yükseldikçe paralel olarak bizde değerlendirmelerimizi aksatmadan sürdürürsek halkın beklentilerine ulaşmada sağlayacağımız isabet oranı artacaktır.

Yönetimin , kamu kesimi ile olan ilişkilerinin halkla ilişkiler yönünden değerlendirilmesi beraberinde kamu menfaatinin sağlanması amacını getirir. Yönetim açısından önemli olan, kamuyunun beklentilerinin isabetli bir biçimde belirlenip, halkın güven duygusunu kazanmak maksadıyla bu beklentilerin ışığında çalışmalar yapmaktır.

Sonuç olarak halkla ilişkiler birimleri veya bağımsız halkla ilişkiler kuruluşlarının temel amaçları, sundukları hizmetlerle lehine çalıştıkları firma, kurum ya da kişileri geniş halk kitlelerine tanıtmak ve sevdirmek. Bunun yanı sıra çalışanların yönetim hakkında olumlu tutumlar kazanmalarını sağlamaktır (39).

C. HALKLA İLİŞKİLERDE FAYDALANILAN ARAÇLAR

Gerek tanımından gerekse buraya kadar halkla ilişkiler kavramı ile ilgili olarak yapılan açıklamalardan anlaşılacağı gibi, tanıma ve tanıtma temel faaliyetlerinin özünü

(39) GOKSEL, A. Bülent; Halkla İlişkiler, İzmir 1990 S.15

iletisim oluşturmaktadır.

Kamuoyunun ne düşündüğünü ve kendisi için yönetim tarafından ne düşünüldüğünü anlamak için kitle iletişim fonksiyonu iki yönlü ve sürekli olarak işlemektedir.

Halkla ilişkilerin, bir uğraşı olarak varolmasını her şeyden çok kitle haberleşme araçlarının gelişimine borçlu olması doğrudur. Bu gelişimin sonucunda daha önce yalnız gazeteler ve diğer süreli yayınlar için kullanılan basın ve gazetecilik terimleri artık radyo, televizyon, fotoğrafçılık, haber ve belge filmlerinin de içine alan bütün bir sistem için kullanılmaktadır. Bu kanallar halkla haberleşmede baslıca araçlar olduğu için halkla ilişkiler görevlisi, basınla ilişkilerde usta olmalı. Bunun yanında bütün araçların gerekleri hakkında geniş bilgi sahibi olduğu kadar, tekniklerin de kendisi uygulayarak tanımış olmalıdır (40).

Hizmet götürülecek kesimin özellikleri ile beraber verilecek mesajlar da tespit edildikten sonra sıra onu kamuoyuna en etkili biçimde ulaştırma işlemine gelmiştir. Bu bölümde karşımıza kitle iletişim araçları çıkmaktadır. Verilecek mesajın özellikleri tespit edildikten sonra uygun iletişim araçları seçilerek faaliyete başlanır.

Halkla ilişkilerde bu faaliyet belirli bir süre olmaksızın devamlı ve mümkün olduğunca bir çok iletişim aracı kullanılarak yapılmaktadır. Bu faaliyetin uzun süreli ve devamlı olması kullanılacak iletişim araçlarının seçiminde dikkate alınması gereken önemli bir husustur.

Halkla ilişkiler uzmanı içinde bulunduğu koşullara ve belirlenen amaçlara göre yazılı ve sözlü her türlü haberleşme aracını kullanır. Bu bir gazete, dergi, bülten, pankart, afiş, grafik gibi basılı araçlar olabileceği gibi radyo, TV ve film gibi göze ve kulağa hitab eden yayım araçları da olabilir. Bu araçlardan hangisi kullanılarsa kullanılсын hizmet verilen kitlelere karşı doğruluk ve dürüstlük prensibi esas olmalıdır.

Genel olarak kitle haberleşme araçları;

- dikkat çekmek,
- güven kazanmak,
- bilgi vermek,

amaçları için kullanılır (41).

Mesajın iletilmesinde kullanılan araç seçimi kadar, haberleşme bağının kurulmaya çalışıldığı kitlenin özelliklerini belirlemede önemlidir.

(40) ORRICK, B. James; Halkla İlişkiler Cev: ONARAN, Oğuz;
Ank. 1967 S. 32

(41) ORRICK, B. James; A. g. e. ; S. 33

Her gün yüzlerce olay meydana gelmekte bu da halkın her olaya aynı ilgiyi göstermesini engellemektedir. Yayınlanan bilginin istenen biçimde anlaşılmasını sağlamak için akıcı, sade bir dil ve net bir ifade biçimi kullanılmalıdır. Bilimsel bir kitap ağırlığında olmayacağı gibi ilgi çeker düşüncesiyle renkli bir magazin şeklinde mesajı iletmek beklenen ilgiyi uyandırmayabilir.

Halkla ilişkiler görevlisi, bütün araçların gerekleri kadar teknikleri ve uygulanması hakkında da bilgi sahibi olmalıdır. Çünkü kullanılan araç farklı durumlarda, halkla ilişkiler çabasında bulunan örgüte, faaliyetin bünyesine, mesajın tipine, hitap edilen halkın durumuna göre değişebilir. Bu bakımdan halkla ilişkilerde en fazla uygulama alanı bulan araçları incelemekte fayda vardır.

1- Basılı Araçlar

Televizyon gibi pasif haberleşme araçlarına olan ilginin artışına paralel olarak okuma alışkanlığında da artışlar gözlenmektedir. Ülkemizde okuma oranı çok yüksek olmamasına rağmen, basın en etkili iletişim araçlarından biri olarak kullanılmaktadır. Basılı araçların kalkınmakta olan ülkelerde önemi çok fazladır. Okuma-yazma oranı düşük olsada ilgi uyandırması açısından önemlidir. Okuduktan sonra saklanma sansında bulunmaktadır.

UNESCO'nun çeşitli veriler dikkate alınarak hazırladığı indexe göre iki amerikalı profesör tarafından yapılan bir tabloda insan gücü kaynaklarının gelişimi ve de eğitim düzeyi bakımından ülkeler çeşitli bölümler halinde değerlendirilmiştir (42).

- Gelişmiş ülkeler
- Yarı gelişmiş ülkeler
- Az gelişmiş ülkeler
- Gelişmemiş ülkeler

Ülkemiz bu sıralamada ikinci bölüm içinde gösterilmiştir. Ve buna göre ülkemizin okur-yazar oranı yüzde elli dört olarak belirlenmiştir.

Ülkemiz için gösterilen bu oranın hesaplanmasında nüfus artışıdaki oranında dikkate alınması gerekmektedir.

Yine ülkemizdeki okuma alışkanlığıyla ilgili olarak bir bilgi vermesi açısından kişilere göre gazete dağılım oranları konusunda The Economist'in World Press Trend 1992 başlığı altında yaptığı sıralamada ülkemizin yeri aşağıdaki şekildedir. Parantez içindeki değerler ise, o ülkedeki toplam günlük gazete satışlarıdır (43).

(42) ASNA, M. Alaeddin; Halkla ilişkiler, ist. 1979 S. 158

(43) TALU, Umur; Milliyet, 08.02.1993 tarihli yazısından

**BİN KİŞİYE DÜŞEN GÜNLÜK
GAZETE SAYISI**

Norvec	: 590	(2.5 milyon)
Japonya	: 570	(72.5 milyon)
Finlandiya	: 540	(2.7 milyon)
isvec	: 505	(4.4 milyon)
isvicre	: 400	(2.8 milyon)
ingiltere	: 375	(21 milyon)
Danimarka	: 340	(1.8 milyon)
Almanya	: 340	(21 milyon)
Avusturya	: 330	(2.6 milyon)
Singapur	: 305	(800 bin)
Hollanda	: 300	(4.6 milyon)
Çekoslovakya	: 300	(4.8 milyon)
Yeni Zelanda	: 260	(900 bin)
ABD	: 250	(61.7 milyon)
Avustralya	: 220	(3.6 milyon)
Kanada	: 210	(5.7 milyon)
irlanda	: 190	(600 bin)
Belçika	: 175	(1.7 milyon)
israil	: 160	(700 bin)
Fransa	: 155	(8.7 milyon)
italya	: 110	(6.8 milyon)
Yunanistan	: 110	(900 bin)
ispanya	: 90	(3.2 milyon)
TÜRKİYE	: 75	(4.5 milyon)
Brezilya	: 40	(1.7 milyon)
Hindistan	: 20	(17.9 milyon)

Günümüzde özellikle demokratik toplumlarda dördüncü bir güç olarak etkin bir konumda bulunan basın faaliyeti toplumsal yaşamın vazgeçilmez ögesi durumundadır. Gerek yazılı gerekse sözlü basın her geçen gün gelişen iletişim tekniklerinde etkisiyle toplumsal alandaki gerekliliğini açık olarak ortaya koymaktadır.

Dünya üzerindeki gelişmeler çok kısa zaman süreci içerisinde basın aracılığı ile uzun mesafelere ulaşabildiği gibi, o bölgelerde kamuoyunun tepkilerinin oluşmasına da katkıda bulunmaktadır. Günden güne böylesine yaygın bir etkileşim alanına sahip olan basın faaliyeti ciddi ve disiplinli çalışmalar neticesinde hergün kitlelere olayları ve düşünceleri aktararak kamuoyunun oluşmasını sağlamaktadır. Ciddi ve disiplinli bir çalışma gerektiren basın faaliyeti, en zor şartlarda dahi kamuoyuna karşı sorumluluk bilinci ön plana çıkarmaktadır.

insanlığı etkileyen her gelişime paralel olarak bu değişiklikten basın organları da kendi payına düşeni almakta ve bunu en iyi şekilde değerlendirmektedir. Ve aynı zamanda bu gelişmelerinde katkısıyla yeni düşünceler ve görüş açıları ortaya konmaktadır. Bilgilere ulaşabilme, yayınlatabilme ve kitlelere en seri şekilde ulaştırabilme hizmetleri bakımından basın faaliyeti yoğun bir tempoyla çalışmalarına devam

etmektedir.

Ülkemizde de gazete, dergi, kitap türü basılı haberleşme araçları gelişmiş ülkelerde olduğu gibi etkili iletişim araçlarının arasındadır. Ancak konuyu basılı araçlarla sınırlandırmak yanlış olacaktır. Diğer haberleşme araçları ile bir bütün olarak değerlendirmek gerekecektir.

Sırasıyla ayrıntılı olarak en çok kullanılan basılı araçları inceleyelim;

a. Gazete

Başın faaliyetinin temelini oluşturan gazete güncel haber veren ve kamuoyu oluşturmada en çok faydalanılan kitle iletişim aracıdır.

Hem maddi bir araç ve hemde beşeri bir ortam olan basın faaliyetine ilgi her geçen gün artarak devam etmektedir (44).

Aynı zamanda yerel alanda ve ülkenin geneli açısından potansiyel müşteri ya da hedef kitlelere ulaşmada en ucuz yollardan biridir. Gazetelere olan güven hissi kamuoyu oluşumu açısından ayrıca önemli rol oynar.

Halkla ilişkiler alanında bu araçlardan faydalanılmak için gazetelerinde özelliklerinin belirlenmesi gerekmektedir. Spor, ekonomi, güncel veya politik konularla ilgili olarak alanların tespit edilmesi daha kısa sürede amaç ulaşmada yardımcı olacaktır.

Bir halkla ilişkiler tekniği olarak gazetelerden yararlanma konusunda belirtilmesi gereken bir nokta daha bulunmak tadır. Gazetenin gerek baskı zamanlamasına uyarak gerekse hitab ettiği kitle dikkate alınarak doğru bir değerlendirme yapılsa bile, kuruluşla ilgili haberlerin mutlaka gazetelerde yer alacağı konusunda kesin bir kural yoktur. Haber, reklamlarda olanın tersine gazetede sütun satın alarak yayınlanamayacağına göre, bu durum halkla ilişkilerin gazetecilerle ilişkiye nedenli bağlı olduğunu bir kez daha ortaya koymaktadır (45).

Haberler, olaylardan doğarlar ve bir olayın haber niteliğini taşıyıp, taşımadığı yargısı, önce haberi alan muhabirin, sonra onun bağlı olduğu bölge bürosunun, en sonunda gazete yazı işlerinin düşüncesine bağlıdır. Yani bir olayın ertesi günün gazetelerinde kesinlikle yer alacağı konusunda bir kural yoktur. Var olan kural şudur: Haberleri çoğunlukla kişiler ve kurumlar yaratırlar. Öyleyse haberin değeri, bir

(44) LOUGOYOV, Constantin; Halkla ilişkiler Ist. 1972 S. 51

(45) KAZANCI, Metin; Halkla ilişkiler, Ank. 1982 S. 148

Ölçüde bizim kişi yada kurum olarak gazete ile olan ilişkilerimizin sağlanlık derecesine bağlı olabilir (46).

Kurulus ile ilgili bir haberin gazete de yer alması için dikkat edilecek hususlardan birisi de, halkın ilgisini ceken olayların az olduğu zamanlarda gazeteden yararlanmaktır. Her hazırlanan basın bülteninin veya haberin gazetelerde kesinlikle yer alması olanağı yoktur. Bunun gerçekleşmesi halkla ilişkiler uzmanlarının gazetecilerle kuracağı ilişkiler kadar hazırlanacak basın bülteninin niteliğindedir (47).

Gazeteler ve/veya genel anlamıyla basınla ilişkileri sağlayabilmek ve kitlelere haber ulaştırmak maksadıyla çeşitli yöntemlerden faydalanılabilir.

aa. Basın Bildirileri

Periyodik olmayan haberlerin gazeteye ulaştırılmasında kullanılan bir yöntemdir.

Belirli bir konuda kuruluşun tepkisini veya yıldönümü benzeri önemli bir günü bildirirken faydalanılan bir yoldur.

Hazırlanan metnin her paragrafı ayrı bir haber niteliğinde, açık, kısa ve anlaşılabilir bir dille kaleme alınmalıdır. Gerekirse konuyla ilgili olarak fotoğraf ve dökümanlarla takviye edilmelidir.

Gazete ile ilgili herşeye karışılmaması halkla ilişkiler uygulanmasında dikkat edilmesi gereken bir konudur. Bir kuralında ifade ettiği gibi halkla ilişkiler uygulaması, gazetecilik değil, gazetecilerle ilişkiyi içermektedir (48).

bb. Basın Toplantıları

Kamuoyunu derinlemesine ilgilendiren, özel bir durumla ilgili ve basın bildirilerinden daha geniş kapsamlı konularda tercih edilen bir yoldur. Gerçekten ihtiyaç olduğunda faydalanılmalıdır.

Basın toplantısının beklenen ilgiyi görmesi, mümkün olduğu kadar geniş basın temsilcisinin haberdar edilmesi ve toplantıdan bir kaç gün öncesinden konunun duyurulması ile yakından ilgilidir. Ayrıca toplantı yerleri olarak merkezi bölgeler tercih edilmelidir.

cc. Basın Brifingi

Brifingler genelde hükümetler, bakanlıklar, uluslararası

(46) ASNA, M. Alaeddin; Halkla ilişkiler, ist. 1979 S. 163

(47) SKN, Semra-ÇERCİ, Meral; Halkla ilişkiler, Ank. 1974 S. 33

(48) KAZANCI, Metin; Halkla ilişkiler, Ank. 1982 S. 149

askeri ya da kamu kuruluşları gibi sürekli olarak kamuoyunun gündeminde bulunan kurumların başvurduğu, bir tür periyodik basın toplantıları olarak da kabul edilebilen bir araçtır. Brifinglerde basın mensuplarının konularla ilgili soru sormalarına fırsat tanınmalıdır.

dd. Basın Bültenleri

Kurumların periyodik olarak basın kuruluşlarını genel anlamda rutin haberler konusunda bilgilendirmek amacıyla kullandıkları bir yoldur.

Konular mümkün olduğu kadar uzatılmadan, anlaşılabilir bir dille kaleme alınmalıdır. Bültenin iyi yazılmış olması yazı isleri müdürünün daha fazla ilgilenmesine neden olur, bu da bütün bültenlerin başka okuyuculara ulaşabilmesi için ilk şarttır.

ee. Röpörtaj (Feature Article)

Bir gazetecinin bir yeri veya kuruluşu gezerek gördüklerini ya da kişi ile konuşarak edindiği intibaları kendi görüşleri ile birleştirerek yazmasıdır (49).

Bu tür röpörtajların kamuoyu üzerindeki insandırıcılık etkisi bir hayli fazladır. Ancak röpörtajın hangi yayın organı ile yapıldığı ve yapanın yorumlarında aşırıya kaçmaması konusuna dikkat edilmelidir.

b. Dergiler

Konularına ve yayınlanma dönemlerine göre farklılık gösteren ve belirli bir okuyucu kitlesine hitap eden yazılı araçlardandır. Böylesine belirgin bir okuyucu kitlesinin varlığı, hedef kitle ile iletişimi kolaylaştıracaktır.

Kurum yayını olarak basılan dergilerin dışında kalan dergilerden amaçlarımız doğrultusunda yararlanma, gazetelerden yararlanma biçimleri ile benzer özellikler gösterir. Bu yayın araçları vasıtası ile hedef kitleye ulaşabilmek için dergilerde makale, röpörtaj ve kurumumuzla ilgili diğer haberlerin yayınlattırılması gereklidir ki, bu da önceki bölümlerde de belirtildiği gibi yayın organlarının yönetici ve çalışanları ile iyi ilişkiler kurmaya bağlıdır (50).

c. Afişler

Afiş, mesaj kültürel bir gerçeklik kazandıran, sosyal bir yön veren araçtır (51).

(49) GÖKSEL, A. Bülent; Halkla ilişkiler, izm. 1990 S. 94

(50) A. g. e. ; S. 98

(51) GÜRBAKAN, Süheyl; Bir Reklamcı Aranıyor, ist. Rek. Yay. S. 47

Açık ve kalabalık alanlarda faydalanılan ve ucuza malolan bir araçtır. Afisteki sloganlar ve çizgiler zaman içerisinde değiştirilirse, istenen hareket ve tavır değişikliği konusunda kitleler üzerinde olumlu etkiler yapacaktır.

Afişlerin içeriği mümkün olduğunca kısa, öz ve amaca yönelik olmalıdır. Çeşitli boylarda hazırlamak da mümkündür. Şehirlerde duvarlara asılmak üzere büyük boyda olabileceği gibi, ilan tahtalarına, sınıflara, postahanelere, tren istasyonlarına, vitrinlere asılabilecek ölçüde küçük de olabilirler (52).

d. Pankartlar

Etkili ve zihinde uzun süre kalabilecek nitelikte özlü sözlerden oluşan ve halkın yoğun olduğu bölgelerde kullanılan bir iletişim aracıdır. Yazıdaki içeriğin anlaşılabilir olması, verilen mesajın zihinde kalması ve kavranmasını kolaylaştırır.

e. Broşürler

Genellikle az sayfalı, küçük bir ebatla bastırılan, belirli konularla kitlenin dikkatini çekmek amacıyla kullanılan bir tanıtım aracıdır. Bol resimli oluşu ayrı bir özelliğidir. Kapak da ilgi çekici bir şekilde düzenlenmelidir. Broşürler kuruluşların kendi bünyelerinde hazırlanırlar.

2- Basılı Olmayan Araçlar

Bu araçların başında radyo, televizyon ve filmler gelmektedir. Göze ve kulağa hitap edebilme özellikleri nedeniyle kitle haberleşme faaliyetlerinde sıkça tercih edilmektedirler. Ayrıca bu özellikleri insanlar üzerinde daha anlamlı etkiler yaratmaktadır. Özellikle okuma-yazma oranının düşük olduğu toplumlarda beklenen hedeflere ulaşabilmeyi kolaylaştırırlar.

a. Radyo

Kitle iletişim araçları içinde önemli bir yeri olan radyo, her geçen gün bu yerini sağlam temeller ile genişletmektedir. Özellikle günümüzde radyonun değeri daha da fark edilir bir düzeye gelmiştir. Ülkemizde son olarak yapılan değişiklikler ile özel radyo kanallarının da yayına başlaması radyoya olan ilgiyi daha da üst seviyelere çıkarmıştır.

Kitle iletişim araçlarının en önemlilerinden biri olan radyo, 1m'den daha uzun dalga boylu elektromanyetik dalgalardan yararlanan bir haberleşme sistemidir. Atmosferdeki

(52) ORRICK, B. James; A. g. e. ; S. 51

elektromanyetik dalgaların varlığını, teorik olarak insanlığa ilk kez bildiren (1873) Maxwell'dir. Heinrich Herz, 1888 yılında bunu deneysel olarak kanıtlamıştır. Marconi ise sesi 5 km'den daha uzaklara iletmevi başardı (1897). Telsiz telefon 1903'de icat edildi. 1921'de Almanya'da Bredow tarafından ilk olarak radyo yayınları için bir örgüt kuruldu. 1922'de BBC radyosu faaliyete geçti. Dünyada kuruluş yıllarında 123 olan radyo istasyonları hızlı bir gelişim göstererek, tüm ülkelerde kısa sürede örgütlendi (53).

Türkiye'de radyo işletmeciliği yetkisi 8 Eylül 1926'da Türk Telsiz Telefon şirketine verildi. Bu şirket İstanbul'da bir yıl süre ile yayınlar yaptıktan sonra, mukaveleyi yenilememiş, radyo yayınları PTT'nin yetki ve sorumluluğu altında sürdürülmüştür. Büyük Önder Atatürk, 1936 Kasım ayında TBMM'nin V. dönem II. toplantısını açarken ... "Milli kültür için pek lüzumlu olduğu gibi, uluslararası ilgiler bakımından da yüksek değeri olan radyo işine önem vermemiz pek yerindedir" demiştir. 31 Kasım 1938'de ilk milli radyo uzun ve kısa dalga programlarıyla yayına geçmiştir (54).

Radyo ucuz olmasını yanı sıra yaygın ve hızlı bir iletişim aracıdır. Gerek eğitim ve kültür, gerekse siyasi alandaki etkinliği nedeniyle güncelliğinin de korumaktadır.

Haber yayınları dışında, röportaj, açık oturum, belgesel programlar türünden yayınlar yapılabilir. Özellikle röportaj yayınlarına girebilmek halkla ilişkiler açısından başarı sayılmalıdır (55).

Radyonun kulağa hitap etmesi özelliği, insanların diğer çalışmalarını esnasında faydalanmalarını da sağlamaktadır.

Radyo programları amacı, süresi, seslendiği dinleyici kitlesi açısından özenle planlanmalıdır. Yapılan programlar eğlendirici, aydınlatıcı, eğitici olabileceği gibi stüdyo dışı canlı yayınlar şeklinde de olabilir (56).

b. Televizyon

Çağımızın neredeyse simgesi haline gelen göze ve kulağa hitap ettiği için diğer haberleşme araçlarına göre çok daha fazla etkisi olan televizyon dünyamızı küçültmüştür. Özellikle uydular aracılığı ile dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen olaylar, çok kısa süreler içinde seyircilerin karşısına gelebilmekte ve insanlardan gelişmelerden haberdar olabilmektedir.

1843 yılında İngiliz Alexander Bain'e elektrik

(53) ERTEKİN, Yücel; Halkla ilişkiler, Ank. 1983 S. 84

(54) A. g. e. ; S. 85

(55) ÖNAL, Güngör; Halkla ilişkiler, B. İ. T. İ. A. Bursa 1982 S. 64

(56) ERTEKİN, Yücel; A. g. e. , S. 87

aracılığı ile resimleri uzaktan ileten bir buluşun patentini almıştı.1848'de yine İngiliz bilimci Blachmell bir sistem geliştirdi.1884 yılında Alman Nipkow telsiz yoluyla resim nakleden bir diskin patentini aldı.Katod ışın tüpü ilk kez 1897 yılında Ferdinand Braun tarafından üretilmiş,ancak bu tüpün elektriksel görüntü ile ilişkisi ilk kez 1907'de Boris Rosing tarafından Rusya'da kurulmuştur (57).

1927 yılında Bell telefon şirketi New York ile Washington arasında tel ile TV yayınına başladı.Bir yıl sonra ise kapalı devre yayınlarına geçildi.Dünyadaki ilk net yayın 2 Kasım 1936'da Londra'da yapıldı.Fransa'da televizyon 1931'de halka gösterildi.Belçika İtalya televizyonu RAI 1949'da düzenli yayına başladılar.Televizyonun yeni parçası video ise 1956'da Alexander Poniatoff tarafından bulundu (58).Ülkemizde de son dönemlerde özel radyo istasyonlarıyla beraber TV istasyonlarının da hizmete girmesi bu alanda etkinliği fazlasıyla arttırmıştır.Bu kurumlar ile kurulacak düzenli ilişkiler kitlelerle olan iletişim bağına kuvvetlendirecektir.

Profesör Albig'in özetlediği gibi; "Televizyon,radyo, hatta sinema gözönünde tutularak değerlendirilemez,onlarla karşılaştırılamaz.Televizyon seyredenlerle kendisi arasında filmlerdekinden çok daha geniş bir ilişki kurmaktadır,çünkü bir seyirci haftada bir kere bir film karşısında kaldığı halde televizyonun karşısında her gün saatlerce kalabilir.Televizyon,bir insanın evinde hemen erişebileceği bir araçtır,radyonun sesine bir de görüntüleri eklemektedir.Bu yüzden,televizyon kitle araçlarıyla haberleşmeye yeni bir boyut getirmektedir."

"...Televizyon büyük bir canlılığa sahipti rve yaygın bir yetişkinler eğitimi sağladığı gibi,çitgide daha bilgi verici bir eğlencede sağlayabilir.(Çünkü televizyonla birlikte,televizyon seyreden kitle düşük ve ortak bir anlayış ve ilgi paydasıyla işe başlamaktadır."

Prof.Albig şu sonuca varıyor:

"her halde,televizyon,haberleşme tarihinde ortaya konmuş en etkili araçtır.Televizyonun etkisi radyonunkinden üç misli daha fazla olarak değerlendirilebilir" (59).

Bir kuruluşu tanıtıcı TV programının yapılmasından önce,bu tür bir programın amacı,hedefi,takdim biçimi,kapsamı,süresi gibi hususların belirlenmesi iletişimdeki etkiyi arttıracaktır.Bunun ardından verilecek mesajların iyi belirlenip,sıralanması ilgiyi arttırıcı önemli bir başka unsurdur.

c. Filmler

Kuruluşların çalışmalarının tanıtımını içeren faali-

(57) ERTEKİN,Yücel;A.g.e.,S.87

(58) ERTEKİN,Yücel;A.g.e.,S.87

(59) W.ALBIG;Modern Public Opinion (New York,Toronto,London, 1956),Halkla ilişkiler,ORRICK,B.James;A.g.e.,S.54

yetlerdir.Hazırlanacak filmin belirgin bir konu akışı içinde düzenlenmesi ilgiyi canlı tutacağı gibi,verilmek istenen mesajın alınmasını da kolaylaştıracaktır.

Görüntü,ses.hareket ve rengin ahengli bir şekilde koordine edilmesiyle göze ve kulğa hitap etmesi,detaylı bilgi verme ve tekrar tekrar gösterilme olanağı sağlaması filmin halkla ilişkiler alanında etkili bir araç olarak kullanılmasına imkan vermektedir (60).

3- Diğer Araçlar

Önceki bölümlerde açıklanan kitle iletişim araçlarının yanısıra kurumların özelliklerine göre faydalandığı diğer araçların bir kısmında aşağıda sadece başlıklar halinde belirtilmiştir :

- Sergiler
- Spor müsabakaları
- Toplantılar
- Önemli günler için posta pulları
- Özel posta damgaları
- Telefon görüşmeleri
- Posta kartları
- Kozetler
- Kişisel mektuplar
- Geziler düzenleme
- Özel yarış ve Müzik programları

D. HALKLA İLİSKİLERİN NİTELİKLERİ

Halkla ilişkiler çalışmaları ister kamu sektöründe yapılsın,isterse özel sektörde firmayı,mamulü ya da bir kişiyi belirli bir kitleye sevdirmek için uygulansın,ilgili kampanyaları hazırlamak zorunda olan kişilerin gözönünde bulundurmaları gereken temel nitelikler vardır.Halkla ilişkiler faaliyetinde azami oranda faydanın sağlanabilmesi açısından aşağıda belirtilen hususların dikkate alınması ayrı bir önem taşımaktadır.

1- Halkla İlişkiler Sürekli ve Sabırlı Çalışma İsteyen İki Yönlü İlişkidir

Halkla ilişkiler çalışmaları,sonuçları ancak uzun dönemde alınabilen ancak henüz bir faaliyetin sonuçları alınmadan diğer bir faaliyetin başlatıldığı bir süreçtir.Zaten temel amacı güven ve destek sağlamak olan böylesine bir çalışmada acil bir sonuç beklemek yanıtıcı olacaktır.

(60) SKN,Senra-ÇKRCİ,Meral;A.Ş.e.,S.42

Karşılıklı güven, saygı ve sevgi ancak uzun süreli ilişkiler sonucu elde edilebilen kavramlardır (61).

Halkla ilişkiler tek yönlü değildir. Hem yönetim ve hem de halk aktif durumda olabilir. Yönetimin inandırmaya çalıştığı düşüncelere ve hareketlere karşı halk da tepkide bulunur. Yönetimi herhangi bir alanda hareket etmeye ve eyleme geçmeye zorlar. Halk yönetimin kararlarına, düşüncelerine tepki de bulunmakla yetinmez, ayrıca yönetimin harekete geçmediği konularda da onu harekete geçirmek için etkide bulunur. Bu bakımdan halkla ilişkiler yönetimin halka, halkta yönetime giden iki yönlü bir ilişkidir (62).

2- Halkla ilişkiler Haberleşmeye Dayanır

Halkla ilişkiler, ilişki kuran ile ilişki kurulanlar arasındaki iki yönlü haberleşmeye dayanmaktadır. Halkla ilişkiler haberleşme sistemi ne kadar iyi ve düzenli kurulursa, halkla ilişkiler o kadar başarılı olur (63).

Daha önceki bölümlerde de ifade edilmeye çalışıldığı gibi halkla ilişkilerde kullanılan iletişim araçları oldukça fazladır. Bu anlamda haberleşmeyi radyo, televizyon, konferans, afiş, gazete, dergi v.b. araçların dahil olduğu geniş anlamda kabul etmek gerekecektir.

Halkla ilişkiler uzmanı iletişimi hem kuramsal hem de uygulamaya dönük yönleriyle anlamak zorundadır. Uygulamaya dönük biçimi ile iletişimin neleri kapsadığını anlamak oldukça kolaydır. Gerçekten halkla ilişkiler uzmanı iyi yazabilen, yazdığı şeyin nerede ve hangi biçimde -gazete makslesi, mektup, broşür v.b.- yayımlayacağını saptayabilen, konuşmada gereken önemi veren ve uygun iletişim aracını amacına uygun olarak seçebilen bir kişidir. Diğer taraftan iletişimle ilgili kuramsal bilgi ve beklenti açısı bu kadar açık olmayabilir. Kuramsal bilgi daha çok "niçin" iletişimde bulunduğunu anlamamıza yardım eder ve halkla ilişkiler uzmanına yol gösterir (64).

3- Halkla ilişkilerde Muhatap olan Halk Değişik Tipte insanlardan Meydana Gelir.

Halkla ilişkilerde hitap edilen kitle, çok kişiden meydana gelen büyük bir grup olabileceği gibi, bir kaç insanın katılımıyla sınırlı olabilir (65).

Halkla ilişkiler öncelikle kuruluşun kendi çalışmalarını

(61) GÖRSKİ, A. Bülent; A.g.e., S.51

(62) TORTOP, Nuri; Halkla ilişkiler, Ank. S.24

(63) GÖLÇÜKÜ, Feyyaz; Haberleşme Hukuku S.B.F. Basın Yayın Yüksek Okulu, 1970, S.13

(64) ERTEKİN, Yücel; A.g.e., S.58

(65) TORTOP, Nuri; A.g.e., S.34

ile, daha sonrada o örgütün çalışmaları ile ilgili kişilere yönelik olarak yürütülen çalışmalardır. Kuruluş çalışanları arasında bir homojenite olmadığı gibi, o örgütle ilgili halk da tam, homojen bir topluluk değildir. Bu nedenle halkla ilişkiler kampanyaları hazırlanırken bu hususun gözönünde bulundurulması ve olabildiğince fazla kişiyi ilgilendirebilecek mesajların seçilerek en anlamlı biçimde şekillendirilmesi gerekir (66).

4- Halkla ilişkiler Gerçekleri Yansıtmalıdır

Halkla ilişkiler alanında çalışan her örgüt ve uzmanın öncelikle yerine getirmesi gereken kural, çalışmalarında daima gerçekleri arayarak yine sadece bu gerçekleri kamuoyuna yansıtmasıdır. Gerçeklerden uzaklaşan ya da gerçekleri saptırmak suretiyle ilişkide olduğu kitleyi kandıran bir halkla ilişkiler faaliyetinin, kısa bir zamanda tam tersine dönerek firmanın ya da kuruluşun aleyhine sonuçlar yaratması kaçınılmazdır (67).

5- Halkla ilişkilerin Verimliliği

Halkla ilişkilerde, reklamcılıkta olduğu gibi, kesin verimliliği saptamak, kazancı bulmak mümkün değildir. Halkla ilişkilerin amacı kazanç sağlamak değil, kuruluşu tanıtmak, beğendirmektir. Bunun için halkla ilişkilerin doğrudan doğruya verimlilik üzerine olan etkisini kesin olarak ölçmek mümkün değildir. Ancak yapılan çalışmaların sonucu olumsuz olduğu zaman halkla ilişkilerin verimliliği, değeri açıkça görülür (68).

6- Halkla ilişkilerde Yöntem

Halkla ilişkilerde çalışma biçiminin saptanması için önce olayların sistemli olarak araştırılması, analizi, ölçülmesi ve bundan sonra planlı bir şekilde çalışmalarının yürütülmesi için planlı hazırlanma kesinlikle zorunludur. Bu hazırlık bir çeşit seçimdir. Duruma göre basın konferansı, kongre, açış v.b. yollar seçilebilir (69).

7- Halkla ilişkiler Siyasal Rejim ile İlgilidir

Demokratik bir siyasi düzene sahip olan ülkeler halkı daha heyecanlı ve hareketli görünmekte, halkla ilişkiler faaliyeti etkili olmaktadır. Demokratik düzeni köklü olmayan, otoriter ülkelerde ise halkla ilişkiler sönük kalmaktadır (70)

(66) GÖKSEL, A. Hilent; A.g.e., S.53

(67) A.g.e.; S.49

(68) TORTOP, Nuri; A.g.e., S.38

(69) A.g.e.; S.38

(70) A.g.e.; S.39

8- Eğitim Halkla İlişkileri Etkilemektedir

Halkın eğitim derecesi, halkla ilişkileri hem idare ve hem de halk yönünden etkilemektedir. Halkın okuma-yazma oranı yüksek olan yerlerde vatandaşlar hak ve çıkarlarına daha bilinçli olarak sahip çıkmaktadır. Aynı zamanda idare edenlerde halka ve onların haklarına karşı daha saygılı hareket etmektedirler. Eğitim derecesinin, özellikle okuma-yazma oranının yönetim ile halk arasında haberleşmenin niteliğini ve niceliğini arttırmaktadır (71).

9- Halkla İlişkilerde Bulunan Yönetiminin Yapısı Birbirinden Farklıdır

Halka hizmet götüren kamu kuruluşları halka götürdükleri hizmetler bakımından değişik yapıdadırlar. Hizmetleri ve kuruluşları bakımından birbirinden farklıdır. Bazıları kamu görevi yaparlar (Karayolları, P.T.T. Genel Müdürlükleri gibi), bazıları da kolluk görevi (Polis ve Jandarma gibi) görürler. Bir kısım kuruluşlarda vergi tahakkuk ve tahsil işlerine bakarlar. Kuruluşların yapılarının, bir başka deyimle personel kadrolarının ve bunların birbiri ile bağlantılarının değişikliği ve ayrıca yaptıkları hizmetlerin birbirinden farklı nitelikte olması halkla ilişkilerde uygulayacakları usullerde de bazı değişiklikler gerektirecektir (72).

10- Baskı Gruplarının Çokluğu ve Çeşitliliği Halkla İlişkileri Etkiler

Çok yönlü bir ekonomik yapıya sahip ülkelerde, halkla ilişkiler daha canlı ve hareketlidir. Ekonomik yapısı sınırlı alanlara dayanan, örneğin ekonomik geliri sadece tarıma dayalı bir ülkede manfaât grupları, yani baskı grupları az olur. Dolayısıyla halkla ilişkilerde belirli alanlarda cereyan eder. Buna karşılık bir çok ekonomik sektörün bulunduğu çevrede baskı grupları da hem çeşit hem de sayı ve istekler bakımından değişik olur. İngiltere, Amerika, Almanya, İsveç, gibi gelişmiş ülkeler ile Asya, Afrika ve Güney Amerika ülkeleri bu yönden farklı bir karakter göstermektedir (73).

11- Halkla İlişkiler Bir Uzmanlık İşidir

Yerine getirdiği görevin ağır sorumlulukları yüklemeyi gerektirmesi ve bu sorumlulukların altından ancak eğitim görmüş bir grubun veya uzmanın kalkabileceği bilincinden hareketle halkla ilişkiler bir uzmanlık işidir demek yanlış olma yacaktır. Gerçekten, uygulamadan elde edilen veriler de göstermektedir ki, bu konuda yetişmiş, özel eğitim görmüş kişiler sektörde daha başarılı sonuçlar elde etmektedirler (74).

(71) A. g. e. ; S. 39

(72) A. g. e. ; S. 39

(73) MIHÇIOĞLU, Cemal; A. g. e. , S.

(74) ORRICK, B. James; A. g. e. , S. 5

12- Halkla İlişkiler Ekonomik Kalkınmayı Etkiler

Bir ülkede ekonomik kalkınma yalnız kamu kuruluşlarının yaptığı harcamalarla sağlanamaz. Ekonomik kalkınmanın hızla gelişmesinde halkın desteğinin, katkısının büyük değeri ve önemi vardır. Bugünün insanları düne göre daha çok şeylere sahip olmak istemektedir. Kişisel yaşantılarındaki bu sınırsız istekler kamu kuruluşlarının görevlerine de yansımaktadır. Kamu kuruluşları bugünün uygar koşullarına göre halka daha çok hizmet götürmek zorundadırlar. Halbuki devlet, mahalli idareler ve diğer kamu kuruluşları sınırlı olanaklara sahiptirler. Sınırlı imkanlarla birçok hizmetler yapmak durumundadırlar. Kamu kuruluşlarının kendi imkanlarını daha fazla değerlendirmeleri ve bunun üstünde iş yapmaları halktan destek görmelerine, halkla işbirliği yapmalarına bağlıdır. Halk ile devletin işbirliğine dayanan ve adına toplum kalkınması dediğimiz usul budur. Az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde yaşayan nüfusun sosyal, ekonomik ve kültürel sorunlarını çözecek bir hareket olarak tanımlanmaktadır (75).

13- Halkla İlişkilerin Değeri ve Önemi Tüm Çalışanlar Tarafından Kabul Edilmelidir.

Bir kuruluşta hiyerarşik sıralamanın her düzeyinde yer alan kişilerin tamamının halkla ilişkilerin etkinliğine ve yararına inanmaları ve hareket tarzlarını buna göre şekillendirmeleri gereklidir. Aksi takdirde halkla ilişkiler çalışmalarının bütünlüğü bozulacağından beklenen faydanın elde edilmesi olanaksız hale gelecektir (76).

14- Halkla İlişkiler Çalışmaları Bilimsel Temellere Dayandırılmalıdır.

Günümüzde sezgilere dayanarak karar vermek ve bu kararları uygulamaya koymak işletmelerin uğradığı başarısızlıkların temel nedenlerinden birisi olarak kabul edilmektedir. Şüphesiz ki yönetim kademelerinde yıllarını geçirmiş kişilerin işle ilgili altıncı duygularında gelişecek ve alınacak kararlarda müessir olacaktır. Ancak, bir taraftan yönetim bilminde gelinen noktalar diğer taraftan da bu bilgilerin hızlı bir şekilde elde edilmesine olanak sağlayan bilgisayarlar artık yöneticileri kendi sezgilerinden ziyade bu bilimsel verilerle çalışmak zorunda bırakmıştır (77).

15- Halkla İlişkiler İçin Ayrılan Maddi İmkanlar Faaliyetler Arasında Uygun Bir Şekilde Pay Edilmelidir.

Bünyelerinde halkla ilişkiler faaliyetlerine yer

(75) YAVUZ, Fehmi; Memleketimizde Toplum Kalkınması Ank.1969S.1

(76) GÖRSEL, A. Bülent; A.g.e., S.52

(77) A.g.e.; S.54

vermeyi düşünen tüm kuruluşlarca bilinmelidir ki, halkla ilişkiler çalışmalarını herşeyden önce bir bütçe ve donanım işidir. Belirli bir bütçeye sahip olmaksızın halkla ilişkiler çalışmalarında istenilen etkinliği elde etmek mümkün olmaz (78).

K- KURULUŞLARDA HALKLA İLİŞKİLERİN YERİ

Halkla ilişkiler çalışması, ya organizasyon dışındaki kuruluşlarla anlaşılacak yürütülür, ya da organizasyon içinde bir bölümde halkla ilişkiler yapılır.

Eğer, firma kendi bünyesi içinde halkla ilişkiler yapacaksa, bu göreve özel bir sorumlu atayabilir, bu konu için bir departman kurabilir.

Firmanın büyüklüğü ve konuya verdiği öneme göre, halkla ilişkiler çalışmaları, örgütte belli bir düzeye getirilir. Eğer halkla ilişkiler, bir bölüm olarak yürütülürse, bu bölümün en üst düzey yöneticilere bağlanması kararların kolay ve tüm firmaya çabuk yayılabilecek biçimde alınmasını sağlayabilir. Ayrıca, halkla ilişkiler yöneticisinin firmanın üsteki temel bölümlerinin yöneticileriyle aynı düzeyde olması, onlarla daha kolay işbirliği yapılmasını gerektirecektir.

Halkla ilişkilerin getirdiği temel sorumluluk, sadece konuyla ilgili çalışanlarla değil, tüm firmanın çalışanlarında varolmalı, yaratılmalıdır.

Bir firmanın halkla ilişkiler programı hazırlanırken, diğer bölümlerde yapılan çalışmalar ve bölümlerin gereksinimleri dikkate alınır. Yapılan program, üst düzey çalışanlarınca onaylandıktan sonra, tüm firma üyelerine açıklanır. Kuruluştaki herkese düşen görevler, bundan sonra belirlenir.

Firmadaki diğer bölümlerin olduğu gibi, halkla ilişkilerde de en son sorumluluk, üst düzey yöneticininindir. İyi nitelikte elemanların çalıştığı halkla ilişkiler departmanında üst yöneticinin bu işin değerini kavrayamaması olmasından dolayı, bölümün işlerinin kısıtlanması, çalışmalarının azaltılması sonucu ortaya çıkabilir.

Ayrı bir halkla ilişkiler bölümü kurulmuş olan büyük işletmelerde halkla ilişkiler yöneticisine verilecek statü, bölümde görülecek işlerin yararlığına inanarak çalışabilmek bakımından önemlidir. Bu yer, kuruluşun üst basamaklarından biri olmadığı takdirde, etkin çalışmalar yapma konusunda halkla ilişkiler yöneticisi pek çok engelle karşılaşacaktır.

Büyük ve çok sayıda dağınık işletmelerden kurulu kuruluşlar, ancak halkla ilişkiler bölümünün gayretleri ile, çalıştırdığı insanlarla tüketici kitleleriyle, geniş halk

yaşınlarıyla, ortaklarla, kamu kuruluşlarıyla ve diğer insanlar la ilişkilerini kurup geliştirebilir.

Her işletmede halkla ilişkiler yapısı farklıdır. Buna rağmen halkla ilişkiler uygulayan herhangi bir işletmede birçok benzer taraflara rastlanır. Ne olursa olsun, bir işletme ekonomik olarak mümkünse, en azından dış ilişkilerini sağlamak için halkla ilişkiler görevlisi çalıştırmalıdır.

İşletmenin halkla ilişkiler çalışmalarında bir diğer alternatif, olarak bir halkla ilişkiler firmasıyla çalışmak gelir. Ancak bir halkla ilişkiler bürosuyla iş yapmak, her zaman başarılı sonuçlar getirmeyebilir.

İşletmeler büyüdükçe, halkla ilişkiler bölümü de gelişerek belli bir yer ve karakter kazanmaya başlayacaktır.

F. HALKLA İLİSKİLER BÖLÜMÜNDE ÇALIŞMA DÜZENİ

Bölümde çalışanlardan bir kısmının yaratıcı uyum suzluk, tüm bölümdeki çalışma düzenini olumsuz yönde etkileyebilir. İş bölümünün eksiksiz yürütülmesi için, bireyler arası koordinasyona da dikkat edilmesidir. Halkla ilişkiler bölümünde çalışacak kişilerin özenle seçilmesi gereklidir. Seçilen her birey, bölümü başarıya götüreceği yolda ilerleyebilmelidir.

Halkla ilişkiler çalışmasında en önemli konulardan biri, yaratıcılıktır. Bölüm içinde yaratıcılığın geliştirilmesi için sık sık fikir alışverişleri yaratacak toplantılar, tartışmalar düzenlenerek, bölümde çalışanların birbirlerinden yararlanmaları sağlanmalıdır.

Halkla ilişkiler bölümü oluşturulan fikirlerle başlayarak genelde şu düzen içinde çalışır (79) :

- Yönetici, kendisine verilen konuyu bölümündeki yaratıcı personele dağıtır.
- Personel konuyu inceleyip düşündüklerini söyler.
- Toplantıda ortaya çıkan görüşler, yönetici tarafından derlenerek yaratıcı personele verilir.
- Araştırmacılar, konu hakkında daha geniş bilgi toplayarak gerekirse yeni bir araştırma yaparlar.
- Araştırmacıların getireceği bilgi ve tartışmaların sonucunun ışığı altında, ressam, yazar, fotoğrafçı ve diğer çalışanların her biri, çalışma planı taslağı hazırlarlar.
- Hazırlanan taslaqlar, tartışılarak oluşturulan yeni plan, halkla ilişkiler yöneticisine işletme yöneticisine götürülür.
- Yazar, ressam ve diğer çalışanlar planlarını biraraya getirip tartışır.

(79) ASNA, Aladdin: Halkla ilişkiler, i. i. T. i. A. Nihat Sayar Vakfı Yayınları, ist. 1979, Bozak, S. 273

- Yazar, ressam ve diğer çalışanlar planlarını biraraya getirip tartışırlar.
- Tartışma sonucuna göre düzenlenen afiş, broşur, televizyon filmi, radyo programı, test kitle üzerinde denenir. Alınan sonuçlar toplantıya getirilir.
- Son kez incelenip geliştirilen mesajlara işletme yöneticisine biçim verilerek uygulamaya geçilir.
- Uygulanacak programlar için harcama rakamları belirlenir. Bu harcamalar için üst düzeyden onay alınır.
- Halkla ilişkiler, sürekli bir çalışmadır. Bu çalışmaların bir kere başladıktan sonra kesilmesi düşünülemez.

Halkla ilişkiler bölümü yöneticisinin verimli çalışma için gerekli havayı yaratması gerekir. Bu, tam anlamıyla bir yöneticilik sorunudur. Halkla ilişkiler bölümünde üretilen düşüncelerin, yapılan yaratıcı çalışmaların ödüllendirilmesi, çalışma hırsını olumlu yönde etkileyecek bir tavidir. Halkla ilişkilerde çalışanlara verilecek en güzel ödül, çalışmalarının değerini ve etkinliğini kabul etmek olacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

POLİS KAVRAMININ GÜNÜMUZE KADAR OLAN TARİHSEL GELİŞİMİ

"HÜKÜMETLER GEÇER,
TOPLUMLAR GÖÇÜP GİDER,
POLİS OLİMSUZDUR."

BALZAC (*)

I. TANIM

İnsanlar birlikte yaşama isteklerini gerçekleştirirken aynı zamanda birbirleri ile çeşitli ilişkiler kurmak zorunda kalmışlardır. Bu ilişkiler beraberinde düzenleyici kurallar getirmiş ve bu kuralların ihlal edilmesini engellemek, genel olarak toplumun huzur ve güvenini temin etmek, bozulan toplum düzeninin yerine getirilmesini sağlamak amacıyla çeşitli isimlerle teşkilatlar kurulmuştur.

Devletin diğer devletler karşısındaki itibarına paralel olarak ülke sınırları içindeki halkın güvenliği ve kurulan toplum düzeninin devamını temin amacıyla kolluk kuruluşlarından oluşan zorunlu bir düzenlemeye gidilmiştir. Hiç şüphesiz, bu zorunlu düzenlemede, en büyük görev halkla içiçe ve onunla bir bütün olan, anayasa ve diğer kanunlar ile kişilere tanınan hakların kullanılabilmesi, aynı zamanda bu hakları kullanırken bir başka hakkın engellenmesini önlemek amacıyla tedbirler alıp, bir dizi faaliyet sürdüren polis teşkilatına düşmektedir. Diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de bu tür hizmetleri gerçekleştirmek amacıyla oluşturulan teşkilata Polis Teşkilatı adı verilmiştir.

(*) CLERE, Le Marcel; Polis Örgütü Çev.; İLKSAVAŞ, Yaşar; İst. 1976

A. POLİS KAVRAMININ TERİNOLOJİK AÇIDAN İNCELENMESİ

Polis terimi genel olarak değerlendirildiğinde zabıta, kolluk gibi kavramlar ile eşdeğer anlamda kullanıldığı görülmektedir. Önceleri polis terimi geniş anlamda bir kavmin ya da bir şehrin idaresini tanzim eden kuruluşların tamamını ifade ederdi. Oysa günümüzde, kentlerde kamu düzeninin, huzur ve güven için sağlanması ve kollanması ile görevlendirilmiş kuruluş ve bu kuruluşun üyelerini ifade etmektedir.

Zabıta terimi ise polis teriminin gelişimine paralel olarak değişim göstermiş ve bugün daha geniş anlamda kamu düzeninin temini amacıyla çalışan kuruluşları ve personelini ifade etmektedir.

Kolluk ise aynı şekilde devletin güvenliğini sağlamak maksadıyla hizmet veren birden fazla kuruluşu ifade etmek için kullanılır. Kolluk kavramı polis terimini kapsamaktadır ancak, daha geniş olarak özel kolluk kuruluşları adı altında, özel kanunlara göre kurulup hizmet veren Belediyeler, Orman, Gümrük muhafaza gibi kolluk birimlerini ifade eder.

Polis ise genel kolluk kuruluşu olarak hizmet vermektedir. İlerleyen bölümlerde bu doğrultudan hareketle polis terimi ele alınıp, içerdiği anlam değerlendirilmeye çalışılacaktır.

B. POLİS KAVRAMININ ETİMOLOJİK YÖNDEN İNCELENMESİ

Polis teriminin hangi açıdan ele alınacağına sınırlamasını yaptıktan sonra bu kavramın kökünün nereden geldiğini incelemeye çalışalım.

Polis kelimesi, latince "politia" (devlet), yunanca "politeia" (şehrin düzeni) anlamını ifade etmektedir(1).

Mana olarak bir şehrin idaresi, hükümet şekli, amme nizamını ev emniyetini koruyan organların tümü ve bu düzenin ve mevzuatın icrası için yapılan nezarettir(2).

Sözlük anlamıyla, hükümet demektir. Bu itibarla eskiden polis kelimesi, bir kavmin ya da bir şehrin idaresini tanzim eden kuruluşların tamamını ifade ederdi(3).

Bu durumda anlam olarak polis:

- düzen demektir, ayrıca;

- bu düzeni sağlamak amacıyla şahısların ve mülkiyet aleyhine suç işleyenleri doğrudan doğruya engelleyen, yargılanmaları için haklarında tahkikat yapan, dolayısıyla dahili

(1) Encyclopedia Brittanica, C. XLVII, S. 152 Webster's Dictionary

(2) OKÇABOL, Derviş; Polis Tarihi, S. 5

(3) A.g.e. ; S. 8

emniyet ve asayişî koruyan ve devlet otoritesinin devamını sağlamaya çalışan organdır.

17.yüzyıldan itibaren "polis" her türlü devlet faaliyetini ifade etmekten çıkmaya başladı.Sırasıyla adalet dışişleri, askeri işler ve maliye yönetimi polis kavramının dışında sayılmaya başlandı (4).

C. POLİS KAVRAMININ İZAHİ

Tarihsel gelişim süreci içerisinde önceleri çok geniş anlamlar ifade ederek düzenli bir yapı anlamına gelen polis kavramı zamanla çeşitli değişiklikler geçirerek bugünkü durumuna gelmiştir.

Devlet otoritesinin devamı ve halkın mal ve can güvenliği ile huzurunun teminini sağlamak için polis kurumuna ihtiyaç vardır. Dahili düzenin muhafazası için oluşturulan bu kuruluş kişi hak ve özgürlüklerinde garantisini anlamındadır. Polis, bir başkasının hak ve özgürlüğünün ihlalini engellemek için düzenli bir kurum olarak görev başındadır.

Ülkelerin yönetim sistemlerine paralel olarak polis teşkilatları ve anlayışlarında da farklılıklar olmaktadır. Totaliter ve demokratik rejimler arasındaki yönetim sistemi farklılıkları, polis teşkilatlarının yapısında da en açık şekilde kendisini göstermektedir.Bununla beraber toplumsal ve kültürel yapıda polisin üstlendiği görevini etkilemektedir.Bu nedenle polis bir yaptırım aracı olarak değil, mevcut düzen ve huzuru korumaya çalışan bir unsur olarak algılanmalıdır.

İdare hukukçuları polis kavramını aşağıda belirtilen şekillerde çok geniş anlamlarda ele almaktadırlar.

- Yurttaşların yüküm ve davranış kurallarının(kanun ve nizamların) tümünü,
- Bu kuralların uygulanması için yapılan tasarrufları,
- Bu kuralları uygulamakla yükümlü örgütü ifade ettiğini belirtmektedirler(5).

Bu tanım incelendiğinde polisin verdiği hizmetin taşıdığı kamusal niteliğin yanı sıra idare usulü niteliği taşıdığıda kabul edilebilir.Bu konuda ONAR, polisin idarenin belirli bir faaliyeti ile sınırlı olduğunu, bir memleketin iç sükun ve emniyetini, sağlık ve mülklerine vaki olacak taarruzları korumak amacıyla idare tarafından alınan ve icrası bir takım müeyyidelerle teyid ve temin edilen umumi veya ferdi tedbirlerin ve bu maksatla ifa edilen hizmetlerin heyeti mecmuasını gösterdiğini ifade etmektedir(6).

(4) DERBİL,Süheyy;Polis Kavramı,AÜHF Dergisi,1944 No:IV

(5) WALJNE,Marcel;Traite Elementaire de Droit Administratif
6.Baskı.Paris 1952 S.272.SOKULLU,Fusun;A.g.e.;S.19

(6) ONAR,Sıddık Sami;İdare Hukukunun Umum Esasları ist.S.1476

Polisin idari nitelikteki görevi dikkate alındığında önleyici bir unsur olduğu ortaya çıkar. Polis bu açıdan ihlallerin olmasını engelleyici bir görev yapmaktadır. Bu noktada önemli olan kamu düzeninin mevcut yapısını kontrol altında tutup, muhafaza edebilmektir. İşte polisin kendi içindeki görev bölünmesi ile önleyici hizmet veren idari polis ayrımı sözkonusudur. Ancak alınan her türlü önleme rağmen meydana gelen ihlaller olduğunda araştırma ve tahkikat ile mahkemeye sevk işlemlerini sağlayan polisin adli görevi ortaya çıkmaktadır. Bunlar ayrı bir kurumlaşmayı ifade etmektedir. Bazen idari hizmet veren personel, adli nitelikte bir görevde yerine getirmektedir. ihlalden önce gerçekleşen müdahaleyi idari polis, ihlalden sonra gerçekleşen müdahaleyi ise adli polis yapar. Örneğin, trafik polisi kontrol ve tanzim görevi sırasında idari görev yapmakta, ehliyetsiz araç kullandığı ileri sürülen kişi hakkında suç teşkil eden bu fiilden dolayı tutanak düzenlenmesi halinde ise adli görev yapmaktadır. İşte bu ayrım iki ayrı polis örgütünün kurulmasına yol açmaz, yalnızca aynı bir polis örgütünün iç düzenindeki özel yetki nitelendirmesine yol açar (7).

D. POLİSİN TANIMI

Buraya kadar yapılan açıklamaların ardından polisin tanımlamasını yapabilmek mümkün olacaktır. Ancak polisin neyi ifade ettiğini anlamak için görev ayrıcalığının ve teşkilat yapısının da incelenmesi gerekmektedir.

Verilen hizmetler açısından yola çıkarak genel bir tanımlama yaparsak polis; kamu düzenini ve halkın can ve mal güvenliği ile huzurunu korumaya çalışan, bunların ihlali durumunda failleri araştırarak kamu düzenini en kısa sürede iadesi şekliyle temine çalışan, devletin otoritesini ifade eden görevi yerine getiren kişi ve bu hizmeti veren kişilerin bağlı olduğu kuruluşu ifade eder.

Polis düzeni korumak, kanun ve nizamları uygulamak, siyasal ve dini bir sistemi devam ettirmek için resmî olarak örgütlenmiş kişiler topluluğudur (8).

Polis bir devletin, özellikle kamunun selameti, sağlığı ahlakı, güvenliği ve refahına ilişkin iç organizasyon veya düzenini, devletin hukuk düzenini, özellikle suçların önlenmesini, takibi ve kovuşturulmasına ilişkin görevler yaparak sağlayan bölümüdür (9).

II. POLİSİN GELİŞİMİ

Polisin tarihi insanlık tarihi kadar eskidir. İnsanlar

(7) SOKULLU, Füsun; A.g.e.; S.20

(8) Webster's Dictionary

(9) Chambers's Encyclopaedia, C.XI, S.22

topluluklar halinde yaşamaya başladıklarından beri, düzenin ve güvenliğin korunması gereğini duymuşlardır. Bu önceleri tüm vatandaşların görevi iken, zamanla devletçe oluşturulan uzmanlaşmış örgütler güvenliği sağlamışlardır.

Tarihçiler, polisin binlerce yıl öncesinden beri, Babil Mısır, Bizans ve İslam imparatorluklarında var olduğunu, bunların çoğunun yarı askeri nitelikte olup kralların kişisel muhafızlarından kaynaklandığını belirtmektedirler (10).

Yapılan tanımlardan da anlaşılacağı gibi polis toplumsal yaşamın tarihi kadar öncelere dayanan bir özellik taşımaktadır. İnsanların beraber yaşamaları çeşitli düzenlemeleri gerektirmiş, meydana getirilen bu düzenin muhafazası içinde ayrı organizasyonlara gidilmiştir. Elbette tarihin çok eski dönemlerinde tıpkı bugünkü düzenlemeleri bulmak güçtür. Ancak temelde var olan düşünce birlikte yaşama duygusunun insanlar tarafından ortaya konmasıdır.

İnsanlar zaman içerisinde beraber yaşamın özellikle zorluklarını kavramış olmalarına rağmen bazen aksaklıklar doğmuştur. Bu türden aksaklıkların olmasını engellemek, meydana geldiğinde bozulan düzenin iyadesini sağlamak amacıyla çalışacak kurumlar oluşturulmuştur. Yönetim biçimi ne olursa olsun yönetenler düzeni koruma yollarını aramaya çalışmışlardır. İşte polis bu türden düzenlemeler dahilinde hizmet veren kuruluştur. Tarihsel gelişim içinde toplumlarda nasıl bir yapılanma olduğunu kısaca incelememiz polisin bugünkü durumuna nasıl geldiğini anlamamız açısından faydalı olacaktır.

Kolluk işlevi gören örgütlenmelerin geçmişi Babil Uygarlığı dönemine dayanır. Hükümdarların ve yerel yöneticilerin özel muhafız birliklerinden ya da kentlerin ortak koruma için oluşturduğu topluluk örgütlerinden ortaya çıkan ilk kolluk birimleri askeri ya da yarı askeri bir nitelik taşıyordu. Bu birimlerin temel görevleri kamu düzenini korumak ve yöneticilerin siyasal ya da dinsel buyruklarının yerine getirilmesini sağlamaktı. Kolluk hizmetlerinin daha düzenli bir yapıya kavuşturulduğu ilk örnekler arasında, Roma imparatorluğu Augustus'un polis görevini de üstlenmek üzere İS 6'da kurduğu kent itfaiye örgütü (sonradan cohortes urbanae) sayılabilir.

Despotik doğu toplumlarının çoğunda kolluk sistemlerinin temelini hükümdara bağlı askeri görevliler oluşturdu. Örneğin Japonya'da şogunların denetimindeki gelişkin kolluk örgütünün dayanağı aynı zamanda yöneticilik ve yargıçlık yapan Samurai'lerdi. Rus Çarları da yaygın ve sıkı örgütlenmiş yarı askeri bir kolluk ağıyla geniş bir toplumu denetliyordu. I. Nikolay yetkilerini daha da genişlettiği bu kuvveti ilk gizli polis örgütlerinden biri sayılan ve ürkütücülüğüyle dehşet salan Ohranka'ya dönüştürdü.

(10) Chambers's Encyclopædia, C.XI, S.22

Batı toplumlarında halkın kendi güvenliğini ortaklaşa sağlanmasına dayanan kolluk örgütlenmesinin bilinen en iyi örneği İngiltere'de uygulanan Frankpledge sistemiydi. Sakson kökenli bu sistem uyarınca her yerel yönetim biriminde bütün erkekler birbirlerinin davranışlarından sorumlu tutuluyordu. Bir suç işlendiğinde suçlunun yakalanması için bütün erkekler birlikte hareket ediyordu. Normanların 1066'da İngiltere'yi istila etmesinden sonra Frankpledge sistemine constable makamı eklendi. Başlangıçta saraya bağlı komutanların taşıdığı constable unvanı 13. yüzyıl sonlarında düzeni sağlamakla görevli yerel birim yöneticilerine de verilmeye başlandı. Toplumsal denetim sistemini constablelık makamıyla kaynaştırarak belirli kurallara bağlayan 1285 tarihli Winchester Tüzüğü 19. yüzyıla değin yürürlükte kaldı. Bu dönemde yerli toplulukların suçları yakalama işini para karşılığında belirli kişilere vermesi giderek ücretli polis sistemini ortaya çıkardı. Ücretli polislik özellikle kentlerde kısa sürede yeraltı dünyasıyla iç içe geçerek yozlaşmaya yüz tuttu. Öte yandan constable makamının önemini yitirmesi ve hızlı kentleşmenin yarattığı sorunlar karşısında yetersiz kalması bir boşluğun doğmasına neden oldu. Giderek artan olayları bastırmada orduya ve çiftçilerin oluşturduğu gönüllü süvari alaylarına başvurma zorunlu hale geldi. Ama bu uygulamanın siyasal otoritenin denetimsizliğine yol açmasından çekinildiği için kolluk hizmetlerinin yeniden düzenlemeye yönelik reformcu arayışlar başladı.

İngiltere'de bu arayışın ilk ürünü olan Thames Irmağı Polisi'nin sağladığı başarı düzenli polis örgütü kurma düşüncesine güç kazandı. İçişleri Bakanı Robert Peel'in girişimiyle 1829'da çıkarılan Metropolitan Polis Yasası uyarınca Londra metropolitan alanıyla sınırlı bir polis örgütlenmesi oluşturuldu. Parlemtentonun 1856'da kabul ettiği bir yasayla illerde polis örgütü kurma yetkisi tanındı. Böylece suçları önlemeyi temel alan, merkezi ve yarı askeri bir örgütsel yapıyla düzeni sağlamaya çalışan, meslek ve tarafsızlık kurallarına sıkı biçimde bağlı olan ve otoritesi iktidardaki parti yerine tahtta, hukuk düzenine ve yurttaşların işbirliğine dayanan bir polis sistemi biçimlendi.

Kolluk alanında da Anglosakson geleneğini izleyen ABD'de sürekli göçler ve kentleşme 19. yüzyıla girerken yeni yasal düzenlemeleri zorunlu kıldı. İlk kez 1844'te bir polis idaresi kuran New York kentini öteki kentler izledi. Suçları ve karışıklıkları önlemekle görevli bu idareler çeşitli kamu hizmetlerini de yerine getiriyordu. ABD'de özerk polis birimleri İngiltere'nin tersine yerel güç odaklarının denetimine girdi. Bu durum etnik ve ekonomik çekişmelerde polisin kullanılmasına yol açtığından, polis idarelerinin siyasal denetim altına alınmasına yönelik bir mücadele başladı.

İngiltere ve ABD'deki polis örgütleri çok geçmeden suçları önleme işlevinin ötesinde suçları soruşturma ve

dedektiflik görevlerini de üstlenmeye yöneldi. Bu amaçla oluşturulan birimlerin yozlaşmaya açık olması nedeniyle bu işlevlerin düzenli ve disiplinli bir yapı kazanması oldukça uzun bir zaman aldı. 19. yüzyılda İngiliz polis sisteminde özellikle mali alanda merkezi yönetimin ağırlığı artarken, ABD polis sistemi yerel ve özerk bir çizgide gelişmeye devam etti. ABD'de kolluk hizmetlerine daha etkili bir işlerlik kazandıran yerellik, ülke çapında bir örgütlenmenin yokluğu nedeniyle suçluların izlenmesini güçleştirirken, önemli boşluklar da yarattı. Dolayısıyla eyaletler bir çok kuruluşta özel polis kuvvetleri oluşturma ya da özel polis ajanslarıyla sözleşme yapma yetkisi tanıyan yasalar çıkarma yoluna gittiler. Bu tür bağımsız polis birimlerinin en ünlüsü Pinkerton Ulusal Dedektiflik Bürosu idi. 19. yüzyıl sonlarında bir çok yerde polisin partizanlığa alet olması ABD'de de polisi kent ya da eyalet yönetimlerine bağlama eğilimini güçlendirdi.

İngiltere'nin dünya çapındaki yayılması nedeniyle sömürge durumundaki bir çok ülke İngiliz polis sistemini örnek aldı. İngiliz sistemi doğrultusunda kent polis birimlerinin ve eyalet polis idarelerinin kurulduğu Avusturalya'da sağlık ve sosyal refahla ilgili konularda polisin görevleri arasına alındı. Başlangıçta İngiliz sistemi doğrultusunda bir gelişme çizgisi gösteren Kanada'da ise sınırlarda görev yapan Kuzeybatı Atlı Polisi 1920'den sonra Kanada Kralliyet Atlı Polisi zamanla federal ve askeri bir kolluk kuvvetine dönüştü.

İngiliz polis sistemiyle tam bir karşıtlık gösteren ve kara Avrupasında bir çok ülkeye örnek oluşturan Fransız polis sistemi, doğrudan tahtta bağlı ve siyasal denetim yanı ağır basan bir örgütlenmeden ortaya çıktı. Ancien regime (eski rejim) döneminde son derece gelişkin bir yapısı olan Paris Polis Örgütünün başında kralın atadığı lieutenant-general de Police yer alıyordu. Kenti bir ağ gibi saran bu örgüt yerel yönetim ve yargı, soruşturma, kolluk, devriye ve hafiyelik gibi işleri gören bir dizi birimden oluşuyordu. Polis sokakların bakımı, pazarların denetimi, yangın söndürme, işyerlerine çeki düzen verme, temizliği sağlama gibi kent yaşamıyla ilgili birçok alanda da etkin bir rol oynuyordu.

Fransız Devrimi'nden sonra komitelerin denetimine bırakılan polis hizmetleri Mart 1800'de yönetsel bir makam olan Prefet de Police (polis müdürü) altında yeniden merkezileştirildi. Napoleon döneminin ünlü polis bakanı Joseph Fouche geniş hafiyeye ağıyla polise daha etkili bir yapı kazandırdı. Böylece Fransa bazı örgütsel değişikliklerle eski polis sistemine döndü.

20. yüzyıldaki gelişmeler ABD'de 20. yüzyıl başlarında polisi siyasal denetim altına alma çabaları, sonradan öteki Batı ülkelerinde etkileyen bir polis sisteminin biçimlenmesine zemin hazırladı. Bu yöndeki ilk adım 1908'de Federal

Soruşturma Bürosu'nun (FBI) kurulması oldu. Bu kuruluş ülke çapında örgütlenirken, eyaletlerde birbiri ardı sıra kendi polis kuvvetlerini oluşturmaya başladılar. Sıkı bir disipline dayanan eyalet polis idarelerinde mesleki bir örgütlenme ve hiyerarşik bir yapı önde tutuldu. Bu arada polisin toplumdaki otoritesini güçlendirmeye ve sorunları daha etkili biçimde çözmesini sağlamaya yönelik reformlar gündeme geldi.

1924'te FBI'nin başına getirilen J. Edgar Hoover, yarım yüzyılı bulan görev süresinde personel seçimi, eğitim ve soruşturma teknikleri alanındaki yenilikleriyle bu kuruluşa dünya çapında bir ün kazandırdı. Aynı dönemde ABD eyalet ve kent polis örgütleri siyasal etkilerden kurtarılarak daha merkezi ve bürokratik bir yapıya kavuşturuldu. Yüzyılın ortalarına doğru motorize polis birimleri ve telsiz kullanımı polisin suçlulara karşı harekete geçme gücünü büyük ölçüde arttırdı(11).

A. TÜRKİYE'DE POLİSİN GELİŞİMİ

Bu bölüm altında Türk polisinin geçirdiği gelişmeleri Cumhuriyetin ilanı esas alınarak iki ana bölümde değerlendirebiliriz. Teskilatın bugüne gelinceye kadar geçen dönemlerde ne tür değişime uğradığı yasal düzenlemeler ve özellikle toplumsal yaşamda önemli yer alan kavramların açıklanması şekliyle olacaktır. Böylece kavramların toplum yaşamının belirgin özelliklerindeki ortaya koyacağı düşünülmüştür.

Türk devlet geleneğinde, Ordu-Millet bütünlüğü, Devletin temel özelliğini ifade eder. İlk Türk Devletinde mevcut olduğu gibi bazı farklılıklarla bugünkü devletimizde de mevcut olan bu husus, bir topyekün savunma modelini ifade etmektedir(12).

Bu modelin özünde, gerek dış güvenlik ve gerekse iç huzur ve esenliğin bir bakıma her ferdin fiili üyesi bulunduğu ordu tarafından sağlanması hususiyeti yatmaktadır. Tabiatıyla bu durum, zaman içerisinde gerçekleşen kültür çerçevesinde tedricen soyutdan somuta doğru bir şekil kazanma eğilimi göstermiş ve görevlerde emir komuta ve sorumluluk açısından bir bakıma branşlaşma diyebileceğimiz, daha belirgin bir durum ortaya çıkmıştır.

Bu belirginlik, değişik isim, rütbe ve ünvanlarla vaziyetin şart ve icaplarına göre bazı nitelikler daha kazanarak Osmanlı imparatorluğu'nda son şekline ulaşmıştır.

Günümüz polisinin temel taşlarının oluşumu Osmanlı imparatorluğu dönemine rastladığından o dönemin özellikleride ortaya koymak gerekir. Ayrıca eski Türklerinde Osmanlı

(11) AnaBritannica Ansiklopedisi, C.18, S.60

(12) YAGAR, Hasan; G.Ü. Gazi Eğitim Fak. Der. Cilt.6, Sayı:1 1990, S.189-224.

toplumsal yaşamını etkilediği düşünülürse, basit bir hesapla-
mayla Türk polisinin gelişim sürecinin başlangıcı eski
Türklere kadar dayanmaktadır.

1. Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluşundan Cumhuriyetin İlanına Kadar Olan Dönemdeki Gelişmeler

18.yüzyılın sonlarına kadar imparatorluk sınırları
içindeki güvenlik ve asayişin temini askeri düzenlemeler ile
sağlanmış, ancak daha sonra askeri yapıdan farklı olarak bir
teşkilat kurma gayretlerine girilmiştir.

İmparatorluğun kuruluş döneminde, gerek emniyet ve
asayiş, gerekse askeri görevli "Subaşı"lar görülmekte, daha
sonra ise "Subaşı"ların yanında geceleri belde güvenliğini
sağlayan, bekçilikle görevli başka bir organ olan "Aşesbaşı"
lara rastlanılmaktadır.

a. Subaşı

Eski Türklerde "su" sözcüğü, ordu ve asker anlamına
gelmekte, "Subaşı" ise "serasker" kavramını karşılamaktaydı.
Subaşı polis görevi yapan askeri kitaların başı idi.

"Subaşı"yı ilk polis amiri olarak kabul edebiliriz,
çünkü, hep iç güvenlik işlerinin başında bulunmuştur.
8.yüzyıla ait belgelerde subaşı terimine rastlanmaktadır. Bu
nedenle, daha da eski dönemlerde subaşılık kurumunun var
olduğu ileri sürülmektedir(13).

Eski Türklerde olduğu gibi Osmanlılarda da subaşılar
hem iç düzen ve güvenliği sağlayan hem de askeri işlere bakan
kurumlardandı. Bunun nedeninde polis örgütünün askeri örgüt
içinde bulunmasıdır. Subaşılar doğrudan doğruya hükümdara
bağlı olup, devletin idare kadrosunda ve protokolde Sadrazam
ve Şehzadeden sonra gelmekteydiler. Fakat yeniçeri ordusu
geliştikçe, subaşılık önemini kaybetti ve zamanla "şehir
subaşılığı" niteliğine büründü (14).

Osmanlı imparatorluğu'nun daha kuruluş günlerinde iç
güvenlik konusu önemle ele alındı. Bu dönemde kadılar kazala-
rın, sancak beyleri sancakların, beylerbeyi de vilayetlerin
en büyük memurları idiler. Kasabalarda kadı idare ve adalet
işlerine bakar, subaşılar ise askeri bir amir oldukları kadar
Polis amiri görevini yaparlardı, kadıların verdikleri hükümleri
icra ederlerdi(15).

(13) ORKUN, Hüseyin Nami; "Subaşılara Dair", Polis Dergisi
29 Kasım 1939, No.8, S.319

(14) AKSU, Osman Sulhi; Polisin Tarihçesi, Polis Dergisi, 1980,
No:334, S.21

(15) ALYOĞ, Halim; Türkiye'de Zabıta, Ankara, 1947, S.9

inzibat tarihimize subaşıllardan itibaren başlamak gerekir.Bilindiği gibi su; ordu, asker anlamına gelmektedir. ilk devirlerde henüz kabile teşkilatı zamanında ordunun başına geçenlere subaşı adı verilmekte idi.Subaşı savaşta ordunun başında bulunurken, sulh zamanında ise memleketi idare etmekle sorumluydu.Daha sonraları kabileler arasında birleşmeler başlayıp camia büyüyünce kağan ortaya çıkmış, subaşının vazife alanı küçülmeye başlamıştı.Savaşta muayyen bir gruba kumanda eden subaşı sulh zamanı bulunduğu mevkiin inzibat ve asayişini temin ederdi(16).

Oğuz Türklerinde VIII.yüzyılda, Timur Tüzükatında,Uluğ yasasında subaşıllara rastlarız.Askeri sevk ve idare eden baş anlamına gelen subaşılları devlet temsilcisi ve cemiyetin düzenini koruyan büyük komutan idi.İslam Türklerinde zamanın bir ilin mülki ve askeri idaresi subaşıllar tarafından yürütülürdü.Büyük Selçuk imparatoru Selçuk Bey,devletin askeri ve mülki amiri olan bir subaşı idi.

Osmanlı imparatorluğunda,Osmen bey,Karshisar'ı zapt ettiğinde, buranın askeri ve mülki amirliği oğlu Orhan Bey'e, asayiş ve intizam işlerini subaşı olarak Gündüz Bey'e verdi. 1453 İstanbul'un fethine kadar imparatorluğun emniyet ve asayiş işleri sorumluluk ve yetki sırasına göre Padişah,Sadra zam,Subaşı,Yasakçı,Asesbaşıllar tarafından yürütülürdü (17).

Osmanlılarda subaşının ayrı bir elbisesi vardı.Bu elbiseyi Mahmut Şevket Paşa Osmanlı Teşkilat ve Kıyafet-i Askeriyesi adlı eserinde şöyle tarif etmektedir;"Ağzı enli ve tepesine doğru sivrice mermer havan şeklinde beyaz tülbentten mamul bir serpuş ve arkasına sarı çuhadan biniş ve bacağına mavi şalvar ve ayağına sarı yemeni" giyerdi (18).

Osmanlılarda subaşı her vilayette bulunurdu.Subaşı rütbe itibarıyla Alay beyine tabi idi.Alay beyide sancak beyine tabi bulunurdu (19).

Taşralarda başlıca yedi türlü subaşılık mevcuttu:

- aa. Eyalet merkezi olan büyük şehirlerde, sancak merkezlerinde bulunan subaşıllar,
- bb. Eyalet paşalarının Kethuda ve Hazinesdarları tarafından gönderilen subaşıllar,
- cc. Eyalet paşalarının Tımar ve Zeamet kabilinden verdikleri subaşıllar,

(16) ORKUN,Hüseyin Namık;Polis Dergisi, 1938, Sayı:3 S.52.

(17) VURAL,Mehmet Zeki; Polis Kuruluşu, ist. 1971, S.15.

(18) ORKUN,Namık Erkin; Polis Dergisi, Mayıs, 1938, Sayı:2 S.27.

(19) ORKUN, Namık Erkin; Polis Dergisi, Kasım 1939, Sayı:8 S.46.

- dd. Doğrudan doğruya İstanbul'dan tayin edilen subaşılar,
- ee. Sipahi ve Yeniçeri zabıtları tarafından tayin olan subaşıları,
- ff. Tımarlı sipahilere tımar berati ile verilen arazi subaşılığı,
- gg. Rumeli havalisinde masrafları ahali tarafından karşılanan subaşılar.

İstanbul'un fethinden sonra Osmanlı imparatorluğu'nun şehire yerleşmesiyle yeni yönetim ile ilgili düzenlemelere ihtiyaç duyulmuştur. Ve bu andan itibaren subaşılardan geniş yetkileri yeniçeri ağalarına intikal etmiştir. Böylece yetkilerin dağılmasıyla farklı birimler oluştu. İşte bunların arasında subaşılar kadar önemli ve onlara yakın emniyet ve asayiş hizmetleri veren Aşesbaşları görüyoruz.

b. Aşesbaşı

Türkçede Aşes, bir bölgeyi fesadçı, şerir ve kötü ruhlu kimselerin tecavüzlerinden korumak üzere, gecelerin gezip dolaşmak manasındadır. Yeniçeri ortalarından 28.Bölüğün Çorbacısına, yani komutanına Aşesbaşı adı verilirdi. Aşesbaşılık Fatih devrinde ihdas edilmiştir(20).

Kelimenin aslına ve bunlar için bilgi veren eserlerin açıklamalarına bakılırsa Aşesbaşılar, geceleri emniyeti temin etmek üzere ihdas edilmişken, zaman içerisinde şehir subaşıları ile birlikte İstanbul'un asayiş ve emniyeti ile meşgul olmaya başlamışlardır.

Aşesbaşılar, bölüklerindeki görevlilerle nöbetleşmek suretiyle çarşı aralarında, mahalleler içinde ve kötülük yapılması umulan yerlerde, geceleri sabaha kadar dolaşarak, rastladıkları sabıkalı ve suçluları yakalar, bu suretle halkın huzur ve emniyetini sağlarlardı. Ayrıca savaş zamanı aşesbaşı mahiyetindekilerle savaşa katılır, barış zamanında ise zabıta görevlerine devam ederlerdi (21).

Hugünkü anlamda askeri ve mülki ayırımın yapılması savaşlar nedeniyle çok güç oluyordu. Açıklamalardan da anlaşılacağı gibi hem askeri hemde zabıta görevini yapabiliyorlardı. Aşesbaşılardan görevlerini şöylece sıralayabiliriz (22).

- aa. Devletin genel hapishanesi olan Babacafer Zindanı'nın silahlı kuvvetlerle muhafazası,
- bb. İdam cezaları tatbik edilirken bölüğü ile hazır bulunup, halk tarafından bir taşkınlığın meydana

(20) OKCAHOI., Derviş; A.g.e. S.41

(21) A.g.e.; S.40

(22) A.g.e.; S.41

- gelmesini engellemek,
- cc. Yeniçeri ağalarının divanlarında hazır bulunup kendilerine teslim olunan veya teslim olunması icap eden katil ve mücrimlerin muhafazası,
- dd. Divanı Hümayun toplantı halindeyken divan etrafında gerekli tedbirlerin alınmasını sağlamak,
- ee. Sadrazamın cuma günleri gideceği caminin yolu üzerinde tertibat almak ve selam resmini ifa etmek,
- ff. Şehir içinde kahve açmak isteyenlere ruhsat vermek gibi vazifeleri vardı.

Asesbaşılar, başlarına yeşil çuhadan çatal kalafat, arkalarına zağra yakalı ve yeşil kaplı divan kürkü, bacaklarına al çakşır, ayaklarına sarı yemeni giyerlerdi.

Geceleri görev yapan asesler, asesbaşına bağlıydılar. Asesbaşı, gece işlenen suçlardan alınan para cezalarının yüzde onunu, ayrıca korudukları yerlerin sahiplerinden de belirli bir para alırlardı (23).

Asesbaşı ve subaşı sivil halkla meşgul olmaktadır. Asesbaşı bir XIX. yüzyıl tarihçesine göre kentin gece boyunca komutanıdır, oysa subaşı gündüz asayisini sağlamaktan sorumludur (24).

Asesbaşı bir çok görevi yerine getirmektedir. Bunlardan birincisi daha önceden söylendiği gibi gece asayisini sağlamaktır. Kentin sokakları geceleri karışıklıkların meydana gelmesini önlemek için karanlığa gömülmektedir. Kim olursa olsun ve gün ne kadar erken biterse bitsin, ramazan hariç geceleri sokakta dolaşmak yasaktır. Aslında elde bir fener olması koşuluyla gece dolaşmak mümkündür. Yasaklara uymayanları yakalamak asesbaşının adamlarının görevidir. Bu gibi kişilere sıklıkla uygulanan ceza, onları gece boyunca hapsedmek veya falakaya yatırmak değil de çalıştırmaktır. Bu kişiler hamam işletmecilerine teslim ediliyor, onlarda bunları sabaha kadar külhane odun taşımaya zorluyorlardı. Bu iş üstün başın kirlenmesine yol açtığından, serbest bırakıldıklarında elbiselerine bulaşmış toz topraktan tutuklandıkları hemen anlaşılırmaktaydı. Bu kişilere kelime anlamı "fırın efendisi" olan, ama aslında serseri anlamına gelen "Külhanbeyi" lakabı takılmıştı (25).

Bu dönemlerde (16. ve 17. yüzyılda) yabancı gözlemciler göre cinayetler nadirdi. Bir kaç tane işleniyorsa da bunlar ya ani bir öfkeden, ya da eşkiyalıktan kaynaklanmaktadır. Cinayetlerin az sayıda olmasına sebep olan husus, katil bulunamazsa cinayetin işlendiği mahalle sakinlerinin

(23) ALYOT, Halim; A.g.e. S.21

(24) MANTRAN, Robert; İstanbul'da Gündelik Hayat, (Çev: KILIÇBAY Mehmet Ali, ist. 1991, S.78

(25) A.g.e. S.78

"kan bedeli"ödemek zorunda olmalarıdır.Bu bedel Du Loir'a göre 40.000 akçe, Theveno'ya göre 300 kuruş tutarındadır, tutarın yüksek olması katilin çabucak yakalanmasına yol açmaktadır (26).

Istanbul bu asayiş aygıtının sayesinde, gözetim ve güvenlik açısından iyi şekilde donatılmışa benzemektedir. Kentin siyasal, ekonomik ve toplumsal önemi gözönüne alındığında, yöneticilerin halkın tamamen huzur içinde yaşayıp, çalışabilmesine önem verdiği anlaşılmaktadır.Fakat yöneticiler aynı zamanda bu halkın herkesin iyiliği için yasalara uymasına da özen göstermektedir (27).

Istanbul ve istanbullular bu tarihlerde 16. ve 17. yüzyıl ortalarına kadar siyasal, ekonomik, toplumsal, ruhani ve entellektüel tüm alanlarda ortaya çıkan gerçek bir refah dönemi, Osmanlı imparatorluğu'nun "Altın Çağı"nı yaşamışlardır (28).

c. ilk Polis Örgütünün Kurulması (10 Nisan 1845)

3 Kasım 1839'da Gülhane Hattı Hümayunu ile ilan edilmiş bulunan Tanzimat fermanı yurttaşlara yeni hak ve özgürlükler sağlıyor, eşitlik ilkeleri ile, can, mal ve ırz güvenliği çok açık esaslara bağlanıyordu.

Bunun ardından çeşitli birimlerce sürdürülen güvenlik çalışmalarına bir düzen kazandırılmaya başlandı.Bu amaçla en modern anlamda ve bugünkü Polis Teşkilatımızın başlangıcı olarak kabul edilen polis örgütü kuruldu (29).

10 Nisan 1845 günü iki belge yayınlanmıştır."Tezkere-i Umumiye" ve "Polis Nizamnamesi".

"Tezkere-i Umumiye"de başkentte halkın güvenliği ve beldenin güvenlik işlerinin sağlanması amacıyla "polis" denilen bir örgüt kurulduğu ve bu yeni polis kuvvetini yönetmek üzere bir meclisin atandığı belirtilmektedir(30).

"Polis Nizamnamesi"nde ise "Polis" adı verilen bu yeni güvenlik örgütünün görevleri 17. maddede sayılmaktadır(31).Bu her iki hukuki metine çalışmamızın sonunda yer verilmiştir.

1845 senesinde yayınlanan Polis Vazife ve Selahiyet Nizamnamesi ile ilk defa polisin görev ve yetkisinin hukuki

(26) A.g.e., S.80

(27) A.g.e., S.80

(28) A.g.e., S.231

(29) AKSU;A.g.e., S.21

(30) ALYOT;A.g.e., S.75

(31) Polis Nizamnamesi ve Müzekkere-i Umumiye adlı hukuki metinlere son bölümde yer verilmiştir.

sınırı belirtildi. Asayiş ve emniyet yönünden hukuk devletinin temelleri atıldı. Kisilerin hak ve hürriyetleri karşısında, yetkileri ve sorumlulukları belirtilmiş zabıta anlamına ulaşıldı. Zabitanın askeri kuruluştan ayrı, ihtisas isteyen bir meslek olduğu anlaşıldı. Fikrin doğuşu, teşkilatlanmayı gerektireceğinden gelişme hızlandı.

Müzekkere-i Umumiye'ye göre polis olarak adlandırılan Zaptiye Teşkilatının bağlı bulunduğu Meclis-i Maheus'a verilen görevler kısaca şunlardır:

-Memleketin iç güvenliği konusunda kanun ve nizamnameler çıkarmak, -Kamu güvenliğinin temini ile beraber, bütün devlet binalarının korunması (o tarihlerde bile görülmekte olan sabotaj ihtimallerine karşı), umumun kullandığı yerlerin kontrolü ve intizamına dair kanun ve nizamnamelerin çıkarılması,

-Kumarhanelerin kontrolü, halk içerisinde fitne fesat sokañ cemiyetlerin ortadan kaldırılması, halkın huzurunu bozanlar ve dilenciler vs. hakkında bir nizam çıkararak bunun uygulanması,

- Seyahat özgürlüğü ve bayındırlık tedbirlerinin sağlanması için nizam çıkarmak ve uygulanması,

-Fakirlere ve hastalara gerekli yardımın yapılması konusunda tedbir alınması ,

-Genel şhlah ve adaba aykırı neşriyat basan, satan, yurda sokañların yakalanması,

-Halkın eğlenmesi amacıyla açılan gazino, lokal ve yerlerin denetimi hakkında bir nizamname yapılması ve uygulanması,

-Bayram vs. resmi günler ile ilgili kanuni düzenlemenin yapılması ve uygulanması.

Bu meclisinde yukarıda geçen konuların tamamını "Polis Nizamnamesi" ile henüz kurulu bulunmayan bir polis teşkilatına verdiği görülmektedir.

10 Nisan 1845 tarihli Polis Nizamnamesinden anlaşılacağı üzere, Müzekkere-i Umumiye ile oluşturulan Meclis-i Maheus, iç güvenliğin temini konusunda kendisine verilen kanun yapma işini, polis teşkilatına havale etmiştir. Ancak, böyle bir teşkilat kurulu bulunmadığına göre, bu konuda muallakta kalmıştır.

11 Rebiülevvel 1261 (10 Nisan 1845) tarihini taşıyan Polis Nizamnamesi'nde polis ismini taşıyacak olan bu yeni Zaptiye Teşkilatının görevleri icabında ilaveler yapılmak

üzere şimdilik 17 maddede sayılmaktadır (32).

Polis Nizamnamesi'nin ilk iki maddesi Tophane Müşiriyetinin emrinde kurulan ve günümüzde Emniyet Genel Müdürlüğüne denk gelebilecek olan polis meclisinin görev ve yetkilerini tesbit etmektedir.

- Meclis memleketin iç güvenlik ve asayişine taalluk eden gerekli kanun ve nizamnameleri ittihaz ve icrasına nezaret edecektir.

- Meclis aynı zamanda, amme nizam ve asayişinin korunması hususunda karakolhanelerde bulunan "Nizamiye" askerlerini celp ve istihdam etme yetkisine sahiptir.

- Nizamnamenin takip eden on beş maddesinde sayılmakta olan polisin vazifeleri ise şunlardır:

- Memleket içinde seyahat eden Osmanlı ya da yabancıların gidiş ve gelişlerine nezaret etmek ve gereken geçiş belgelerini vermek.

- Dışarıdan veya illerden gelenlerin ellerinde bulunan pasaport veya geçiş belgelerini saklamak ve yerine birer ikamet tezkeresi vermek. Bu uygulama az bir farklılıkla günümüzde de mevcuttur (33).

- Ateşli silah kullanacak avcılara ruhsatname vermek.

- Devlet binaları ile umumi yerlerin (yol, sokak gibi) korunması ve denetimini sağlamak. Görülüyor ki, günümüzde belediyelerce üstlenen benzeri görevler öncelikle şehrin düzeni ve güvenliği ile sorumlu bir teşkilata verilmiş ve çok ayrıntılı biçimde düzenlenmiştir. Bu tür görevlerin Polis Nizamnamesine yalnızca bir madde ile ve o da çok genel bir anlatımla girmiş olmasının temel sebebi, modern belediyelerin ancak Kırım Savaşı'ndan sonra kurulmaya başladığını Osmanlı imparatorluğu'nda, bu tür belediye hizmetlerinin 1845 öncesinde hemen hemen hiç gelişmemiş olmasında aranmaktadır (34).

- Çalışabilecek durumda olanların dilenmesine ve halkı rahatsız etmesine mani olmak.

- Fakir, işsiz ve hastaların memleketlerine dönmeleri için yardımda bulunmak. Bu Nizamname bir Fransız Kararnamesinden alındığı için bu madde muallakta kalmaktadır. Çünkü, 1789

(32) ALYOT; A.g.e., S.77

(33) YAGAR, Hasan; Mevzuat Metinlerinde Polis Teşkilatında Yapı ve Görev, (1845-1923), Ank.1988, S.20

(34) GÜLMKZ, Mesut; Polis Örgütünün İlk Kuruluş Belgesi ve Kaynağı, Amme İdaresi Dergisi, C.16, Sayı:4-5, s.7

Fransız ihtilali'nden sonra işsiz ve fakir ortaya çıkmış ve devlette bu konuyla ilgili ayrı bir kanun yapılmış, kanunda anılan fakir ve işsizlere yapılacak yardımlar belirlenmiş ve kanunun buna ilişkin kurallarını uygulama görevi emniyet müdürüne verilmiştir. Biz de işe, böyle bir kanuni düzenleme ve bu konuda polise verilmiş bir mali kaynak bulunmadığından polisin yardım görevi sadece insanlık gereği durumunda kalmıştır.

Hapis müddetlerini doldurup, hapis haneden tahliye edilenlerin memleketlerine gitmeleri hususunda kolaylık göstermek. Yine bir önceki madde de söz konusu olduğu gibi o yılların Fransa'ında hapis cezasını tamamlayarak evlerine dönemeyecek kadar fakir olan kişilere ne gibi yardımlarda bulunulacağı ayrı bir kanuni düzenleme ile belirlenmiştir. Oysa Osmanlı imparatorluğu'nda benzer bir düzenleme bulunmadığından bu maddede söz konusu olan yardımlar teshilat-ı makteziye (kolaylaştırma gereği) terimiyle anlatılmış ve sadece kolaylaştırma bazında kalmıştır.

-Han, lokanta, otel ve bekar odaları gibi misafir kabul eden yerler için konulan nizamların uygulanmasına dikkat etmek.

-Kötü niyetli kimselerin toplandıkları yerlerle kumarhaneleri teftiş etme ve bu gibi yerlerin çoğalmasına engel olmak.

Çalışanların iş ve gücünü bırakmaya sevk ve amme asayişini bozmak isteyen fitne ve fesat cemiyetlerinin kurulmasını önlemeye çalışmak ve ihtilal olmasının önlenmesi çarelerine bakmak. Nizamnamenin bu 12. maddesi ile ülkemizde ilk örgütlenme ve grev yasağı getirildiği iş hukuku ve sosyal politika kaynaklarında ileri sürülmektedir. Maddede polise şu görev verilmektedir, işini ve gücünü bırakarak sadece çalışanların işlerini durdurmak amacı taşıyan işçilerin ve işçiye benzer kişilerin dernek ve kalabalıkları ile bunlara benzer kamu düzenini bozacak her türlü fitne ve fesat derneklerin ortadan kaldırıp yok ederek ihtilalin gerçekleşmesini önlemeye girişmek ve sürekli biçimde uğraşmak. Tabiki buradaki "İHTİLAL" kavramı da o zamanki Fransa'ya mahsus bir kavramdır.

- Genel ahlak ve adabı bozacak yazıların (Günümüzde de gündeme gelmiş olan muzır neşriyat) basılmasına veya satılmasına engel olmak üzere basın ve kitabevlerine dikkat etmek, dışarıdan gelen kitap, gazete vs. iletişim araçlarının yayınlamasından önce gözden geçirilmesi ve gerektiği halde toplanmasını sağlamak.

- Hüseisi (polislin izniyle) ruhsatla açılan tiyatro gibi eğlence ve oyun yerlerinde seyircilerin her türlü emniyetinin sağlanmasına ve bu gibi yerlerde asayiş ve intizamın korunmasına dikkat etmek.

- Hayram vs.resmi tatil günlerinde uygulanacak mevzuat hükümlerine uymayı sağlamak.

- Tüccarların iş gördükleri ve görüştükleri borsa tabir olunan yerlerin gerekli güvenliğini temin etmek,simsarlık ve dellallik yapmak isteyenlere izin belgesi vermek ve ruhsatsız olanların çalışmalarını menetmek.

- İhtiyac görülür veya herhangi bir iddia vaki olursa, ölen veya hastalanan bir şahsın eceliyle ölüp ölmediğini, yahut hangi sebepten dolayı hastalandığını tespit etmek.

Aynı Nizamname'nin diğer bir hükümüne göre ise,Polis Meclisi,bu veya bunlara benzer olaylarda bilir kişi olarak başvurmak üzere dalında uzmanlaşmış kimyager,hekim ve cerrah tayin edilecek.

TODAIK Öğretim üyesi **Mesut GÜLMERZ**, daha önce Emniyet Teşkilatı'nın tarihi yapılanması ve görev ve yetkilerinin gelişmesiyle ilgili yazılmış hiçbir kaynakta rastlayamadığımız bir konuya temas ederek,günümüz polis teşkilatının başlangıcı ve görev ve yetkilerinin ilk sayfası olarak kabul edilen Polis Nizamnamesi'nin 12 Messidor an VIII (1 Temmuz 1980) tarihli "Paris Emniyet Müdürü'nün Görevlerini Düzenleyen Kararname"sinden uyarlandığından bahsederek ikisi arasında madde madde karşılaştırmak suretiyle mukayese yapmıştır.Bu mukayese sonucunda, Polis Nizamnamesi'nin Fransız Kararnamesi'nden alındığı açıkca ortaya çıkmaktadır. Şu da bir gerçektir ki o dönemde Fransa'dan sadece bu Nizamname alınmamış Ticaret Kanunumuz, Ceza Kanunumuz vs. hep oradan alınmıştır.Polis Nizamnamesi'nin Fransız Kararnamesinden alınmasında gördüğümüz en önemli mahsur, Fransa ile Osmanlı imparatorluğu arasındaki idari, siyasi, ekonomik vs. farkların oluşudur.Fransa bu Nizamnameye esas olan 50 maddelik kararnamesinin çoğunda daha önce çıkarmış oldukları kanun ve yönetmeliklere atıfta bulunmuştur.Bizde ise daha önce bu şekilde çıkmış olan hukuki metinler olmadığından bizim çoğu maddemiz askıda kalmıştır.

Tüm bunlara rağmen, Nizamnamede geçen vazifelerin tatbikinde, ilk Polis Teşkilatına;

a) Önleyici zabıta hizmetlerinin ifası,

b) Günümüzdeki ahlak, pasaport, sasiye, mali, siyasi şubelerle ateşli silah ruhsatları ve açılması izne bağlı yerlere ruhsat veren şubelerin görevlerinin ifası,

c) Ayrıca bunların yanı sıra bugün belediyelerce yerine getirilmekte olan birtakım sosyal hizmetlerin ve Ticaret Bakanlığı'nın yetkileri dahilindeki borsa ve simsarlık mesleklerinin icrasına izin verilmesi gibi işlerin ifasında

da yüklenildiği görülmektedir (35).

Ancak, bu görev ve görevlilerden de anlaşıldığına göre böyle bir polis nizamnamesi hazırlanmış olmasına rağmen, polis adıyla, bir kolluk kuvveti kurulmasından vazgeçilerek yapı olarak eskiye bağlı kalınmış, fakat görevler daha somut hale getirilmiştir. Bu durumda, polis modeli sadece tasarı safhasına kadar gelebilmiştir. Esasen yepyeni bir teşkilat kurmak pek de kolay değildir. Bu açıdan konuya bakıldığında pek yadırganacak bir taraf gözükmemektedir. Ancak yaklaşık yarım asır sonra her yönüyle (teşkilat ve mevzuat olarak) teşekkül ettirilen polis teşkilatının kurulması konusunda bir başlangıç olarak fevkalade ehemmiyetlidir (36).

Belgelerinden incelenmesinden anlaşılıyor ki, bağımsız ve özel bir bakan uhdesinde olmakla beraber önce Topkane-i Amire Müşirinin ve daha sonra Derya Komutanlığı'nın asil görevlerine ek olarak polise bakması söz konusu edilmiş, polis adı verilen genel kolluğun görevleri tespit edilmiştir. Polisin Zaptiye Müşiriyetine bağlanıncaya kadar başkaca mercii değiş tirmiş olup olmadığına dair şimdilik bilgimiz yoktur (37).

Yalnız şunu da ilave etmeden geçmeyelim ki, Türkiye'de kadrolu polis teşkilatı 1290 (1880)'de yapılmış, II. Abdülhamid devrinin sonunda 4 Ağustos 1323 (1907) tarihinde yayınlanan Nizamname ile polisimiz bugünkü şeklini alabilmiştir (38).

d- Zaptiye Müşiriyetinin Kurulması (1846)

Gülhane Hattı Hümayunu'nu izleyen yıllarda yurttaşlara sağlanan yeni hak ve özgürlüklerle beraber bu yeni ortamın güvenliğini sağlamak üzere 1846 yılında bir Zaptiye Müşiriyeti kurulmuştur (39).

1826'dan 1846 yılına kadar güvenlik işleri pek çok bakımlardan düzeltilip, ıslah edildiği halde, tek düze ve bağımsız bir polis kuruluşu oluşturulamamıştı. Tek elden yönetilen bir örgüte ihtiyaç vardı. Bu nedendir ki, 1846 yılında kurulan Zaptiye Müşiriyeti ile polisin birleştirilmesi dönemine geçildi. Bundan sonra 1846'da kurulmuş olan polis müessesesinin devam ettiğine dair bir kayıt bulunmamaktadır (40).

(35) ÖZDKMİNOĞLU, Necat; Dünden Bugüne Türklerde Zabıta Hizmeti, Ank. 1987, S. 83

(36) YAGAR, Hasan; A.g.e., S. 24

(37) TONGUR, Hikmet; Türkiye'de Genel Kolluk Teşkilatı ve Görevlerinin Gelişimi, Ank. 1946, S. 152

(38) TONGUR, A.g.e., S: 152

(39) İçişleri Bakanlığı Dergisi, 1973, Özel Sayısı S. 8

(40) ALİYOT; A.g.e., S177

Müşiriyet İstanbul'da dokuz zabıta dairesine ve her daire merkez ve mevkilere (karakollara) bölünmek suretiyle işe başlamıştır.

Bu dönemde o zamana kadar çeşitli adlar taşımış olan güvenlik kuvvetleri basitleştirilmiş, zaptiye ve polis adı altında iki örgüt kurularak, her ikisinde Zaptiye Müşiriyeti'nin emrine verilmiştir.

Yeniçerilerin kaldırılmasından sonra seraskerliğin emrinde, ülkenin çeşitli yerlerinde gelişmiş güzel oluşturulmuş olan Asakiri Zaptiye biraz daha düzenli bir hale getirilip Rumeli ve Suriye taraflarında 13 alay oluşturuldu. Alayların her biri, beş veya altı taburdan, her tabur ise üç veya daha fazla bölük süvari ve piyadeden meydana gelmişti. Anadolu'da da alay şeklinde düzenlenmemiş karışık bir şekilde, 10.000 kadar zaptiye askeri bulunmaktaydı. Bu güvenlik kuvvetlerinin görev ve yetkilerinin belirtildiği bir kanun ve tüzük olmadığından inzibati hiçbir etkileri yoktu(41).

Bunun üzerine 1846 yılında bir genelge ile, polis hizmetlerinin serasker tarafından yönetilmesinin askerlerin asıl görevlerini aksattığı belirtilerek, yalnızca polis hizmetlerini yürütmek üzere ve seraskerlikten bağımsız olarak Zaptiye Müdürlüğü, müdür yardımcılığı ve polisle ilgili yasaları hazırlamak için Zaptiye Meclisi kurulmuştur. Kısa bir süre sonrada bu meclis kaldırılmış ve yerine "Divan-ı Zaptiye" ve "Meclis-i Tahkik" kurulmuştur(42).

Zaptiye Müşiriyetince yürütülmüş ve bu makam gerek teftiş memurlarıyla ikinci defa olarak 1867'de kurulmaya girişilen polis örgütünün ve gerekse jandarma örgütünün bağlı olduğu tek yer olmuştur. Bu "Tevhidi Zabıta Dönemi" 1876 yılına kadar devam etmiştir. Bu yılda, Zaptiye Müşiriyeti kaldırılmış ve yerine görevi sadece polis işlerini içeren Zaptiye Nezareti kurulmuş, polis ve jandarma bir daha birleşmemek üzere ayrılmışlardır(43).

e. Zaptiye Nezaretinin Kurulması (1879)

4 Aralık 1879 yılında Asakiri Zaptiye işleri, Zaptiye Müşiriyetinden alınarak Seraskerlik makamına verilmiş ve adı Zaptiye Nezaretine çevrilmiştir. Önceleri İstanbul ve çevresini kapsamına aldığı halde, sonraları ülkenin her yanında kurulan polis örgütünü yönetir bir duruma geldi. Nezaret 1909 yılına kadar şimdiki Emniyet Genel Müdürlüğü görev ve yetkilerine sahipti(44).

(41) ALYOT; A.g.e., S.92

(42) KRASLAN, Fetullah-METİN, İsmail; Kurtuluş Savaşında İç Güvenlik ve Polis, Ank. S.136

(43) ALYOT; A.g.e., S.80

(44) BİRİNCİ, İhsan; Emniyet Teşkilatımızın Tarihsel Öyküsü 1978, No:27, S.15

Önceleri iki tüzükte yayınlanmasına rağmen, polis örgütü başarılı bir şekilde kurulmadığı halde, bu defa herhangi bir metinde yayınlanmadan, örgüt başarılı bir gelişme göstermiştir(45).

aa. İstanbul

Fiilen kurulmuş bu polis örgütü İstanbul'da dört polis dairesine, her polis dairesi de merkezlere ayrılmaktaydı. Polis müdürleri ve Polis Meclisince, merkezler ise, başkomiserlerce yönetilmekteydiler. (İstanbul Polis Müdürü dışındaki müdürlere Mutasarrıf denilmekteydi). Ayrıca Zaptiye Nezaretine bağlı bir Sıhhiye Dairesi, Hapishane Dairesi, Heyet-i intihabiye, Heyet-i Tahkikiye, Sicili Ahval Şubesi, Tiyatro Müfettişleri Dairesi ve bir sivil polis bölümü oluşturulmuştur (46).

bb. Diğer iller

1897 yılında, 15 ilde Polis dairesi bulunmaktaydı. Her dairenin başında bir serkomiser vardı. Daha sonraları ise illerin çoğunda polis örgütü kurulmuş, bazılarının başına polis müdürleri, bazılarınıninkine serasker atanmıştır(47).

1845 yılında kurulan ve 1907 yılına kadar hızla gelişen polis teşkilatının kanuni bir dayanağı yoktu(48).

f; 1896 Tarihli Talimat

1881'de fiilen kurulmuş olan Polis Teşkilatının görev ve yetkilerini belirleyen ilk hukuksal metin, 6 Aralık 1896'da yayınlanmıştır. 16 maddeden oluşan 1896 tarihli Talimata (Yönerge)'ye göre, polisin görev ve yetkileri şöyle belirlenmiştir (49).

-Polis, gece ve gündüz cadde ve sokaklarda ve mahalle aralarında sürekli devriye gezer.

-Polis, mahalle ve evlere gelip giden kişilere dair mahalle bekçileri, muhtarları gibi kişilerden devamlı bilgi ister.

-Polis, 1888 tarihli serseriler ve şüpheli kişiler hakkında Nizamname(Tüzük) hükümlerine göre, bu gibi kişileri izler ve yakalar.

-Polis, taharrisi gereken vatandaşın evini usulüne uygun olarak arayabilir.

(45) ALYOT;A.g.e., S.186

(46) A.g.e., S.184

(47) A.g.e., S.184

(48) DEMİROZ,A.Nazif;İçişleri Bakanlığı,II.Kitap, S.10

(49) ALYOT;A.g.e., S.186-189

-Polis,han,ev ve dükkanları gizli ve açık bir şekilde gözetler,

-Yönergenin 8. ve 9. maddeleri,yabancı uyruklu olanların yakalanması ve oturdukları yerin aranmasına ilişkin hükümler getirmiştir,

-Polis,gerek deniz ve gerekse karayolu ile gelip gidenlerin mürür tezkereleri ile pasaportlarını inceler,

-Polis,çarşı ve pazarda işsiz ve güçsüzlerin toplanmasına engel olur,

-Polis,kilise ve diğer ibadet yerleri ile müslümanların namazda buldukları zamanda,cami ve meşcid kapılarını sürekli denetler,

-Asayiş bozan herhangi bir olayın zuhurunda,halk iş ve gücü ile meşgul olacak ve polisin işine hiç bir suretle müdahale etmeyecektir.Aksine hareket edenler,polis tarafından yakalanır.Halktan silah teşhir veya kullanan olursa,polis veya diğer zabıta memurları hemen silahla karşılık verirler,

-Polisler,olayı kendi başlarına yatıştırılmaz veya suçluları yakalayamazlarsa,komisierleri vasıtasıyla Jandarmanın yardım isterler.Zamanın darlığı nedeniyle,polisler doğrudan jandarmadan yardım isteyebilirler.Jandarmalar geciktirilmeksizin polisin yardım isteğine cevap vermek zorundadır.

-Gerek polis,gerekse jandarmanın asayiş iade etmeye güçleri yetmezse,en yakın Asakir-i Nizamiye'nin yardımını isteyebilirler.Asakir-i Nizamiye de böyle bir yardım isteminin karşısında kalınca,derhal polis ve jandarmanın yardımına koşmak zorundadır,

-Gerek polis memurları,gerek Nizamiye ve Jandarmanın erleri,olay yerine geldikleri zaman,asayiş bozanların itaat etmelerini isterler.Bu emri dinlemeyip silahla karşı koyanlar olursa hemen kendilerine aynı biçimde karşılık verilir.

Talimatname incelendiğinde suçun önlenmesi açısından son derece hassas bir şekilde davranıldığı görülmektedir.Daha o dönemlerde suçların önlenmesi temel fonksiyonunun dikkate alınması olumlu bir başlangıç olarak kabul edilir.Bu noktada sayın Füsun SOKULLU'nun fikrine katılmak mümkündür.

g. 19 Nisan 1907 Tarihli Polis Nizamnamesi

Yukarıda değinilen Talimatname'nin ardından 19 Nisan 1907 tarihinde polis örgütünün ihtiyaçlarını her açıdan yeterli bir biçimde karşılayan ve 167 maddeden oluşan bu Nizamname'nin en belirgin özelliği,içerdiği hükümlerin

yabancı etkiler altında kalınmadan hazırlanmasıdır. Daha önce gerek Tanzimat ve gerekse Abdülhamid döneminde yayınlanmış olan metinlerin çoğu, yabancı devletlerin yasalarından aktarılmış hükümleri içermekteydi. Bu Nizamname'nin ikinci belirgin özelliği uzun süre başarı ile uygulanmış olmasıdır (50).

Sözkonusu Nizamname'nin içeriği; polisin idari, adli ve siyasi görevleri, polis teşkilatı; merkez ve taşra kuruluşları ve hiyerarşi, polisin Asakir-i Nizamiye ve Jandarma ile ilişkileri, polislerin görev başında sahip oldukları hak ve yetkileri, izinde bulunan polislerin görev ve yetkileri, polis müfettişlerinin görevleri, sivil polisler, polis meclisinin görevleri, polisin seçim tayin usulü, polisin yargılandırılması ve cezalandırılması, polisin levazım ve ödenekleri, konuların dan oluşmuştur. Aynı Nizamname'ye göre polisler; serkomiser, ikinci komiser, üçüncü komiser, komiser muavini ve polis memuru olmak üzere beş sınıfa ayrılmışlardır (51).

1907 tarihli polis Nizamnamesi'nin yürürlüğe girişinden sonra, Zaptiye Nezareti'nin Meşrutiyetin Emniyeti Umumiye Müdürlüğüne intikal eden en son durumu şöyledir (52);

-Zaptiye Nezareti: Zaptiye Nazırı, Zaptiye Nazır Muavini, Muhasebeci, Mektupçu, Heyet-i intihabiye, idare Komisyonu, Heyet-i Tahkikiye kalemlerin memurları ve subayları, Sicil ve Ahval Şubesi, Polis Müfettişleri, Nezaret Müstantikleri, Tiyatro Müfettişleri, Yanıcı Ecza Müfettişleri, Sağlık Personeli ve Hapishane-i Umumiye'den meydana gelmiştir.

-İstanbul Polis Müdürlüğü: Polis Müdürü, Başkatip, İstanbul Polis Meclisi, Merkez Serkomiserlikleri, Beyoğlu Mutasarrıflığı: Mutasarrıf, Mutasarrıf Muavini, Başkatip, Beyoğlu Polis Müfettişleri, Tercüme Odası, Sağlık Memurları, Merkez Polis Serkomiserlikleri, Beşiktaş Polis Memuriyeti, Üsküdar Mutasarrıflığı; Mutasarrıf, Başkatip, Üsküdar Polis Meclisi, Sağlık Memurları ve Üsküdar Merkez Serkomiserliğinden oluşmuştur.

-Taşra Polisi: Beyrut, Suriye, Selanik, Aydın, Manastır, Urfa, Konya ve Yemen vilayetlerinde polis müdürlüğü kurulmuş, Bitlis, Hicaz, Sivas, Trabluşgar, Trabzon, Adana, Huda vendiğar, Halep, Cezayir, Bahri Sefit, Yanya, İşkodra, Konya, Diyarbakır, Van, Mamuretülaziz, Musul, Bağdat, Bosna, Erzurum, Kudüs, Zor, Ringazi, İzmit ve Catalca Polis Teşkilatı birer serkomiserin, Biga Polisi de bir komiserin yönetimine verilmiştir. Taşra polis teşkilatının 1907 Nizamnamesine göre gelişimi, İl Meşru

(50) ALYOT, A.ğ.e., S.189-191

(51) A.ğ.e.;, S.193-208

(52) TONGUR; A.ğ.e., S.217-218

tiyet döneminde de devam etmiş ve 1913 Nizamnamesiyle en son şeklini almıştır.

h. Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'nün Kuruluşu (22 Temmuz 1909)

22 Temmuz 1909 tarihinde çıkan bir kanunla "Emniyeti Umumiye Müdüriyeti" kuruldu. Bu Genel Müdürlük doğrudan doğruya Dahiliye Nezareti'ne bağlı olup, ülkenin güvenlik işlerini yürütüyor ve bütün polis müdürlüklerini kapsamına alıyordu (53).

Dönemin Dahiliye Nazırı, Türk Polisini Avrupa polisi seviyesine getirmeyi amaçlıyordu. Ve bu amaçla Emniyeti Umumiye Müdürü başkanlığında, aralarında ilk polis okulunun müdürünün de bulunduğu bir grup uzmanı incelemelerde bulunmak üzere İtalya, Fransa, Almanya, İngiltere ve Avusturya'ya gönderdi. Kurul Viyana Polis Örgütü'nün bir benzerinin kurulmasına karar verdi. Önce Emniyeti Umumiye de, Üsküdar ve Beyoğlu Müdüriyetlerinde adli ve idari bölümler kuruldu. Bölgelerde merkez memurlukları (Emniyet Amirlikleri) oluşturuldu. Daha sonra ise Üsküdar ve Beyoğlu Polis Müdüriyetleri kaldırıldı. Ve bunlara bağlı merkez memurlukları doğrudan doğruya Müdüriyeti Umumiye'ye bağlandı (54).

Ülkenin güvenlik işleri üç makam tarafından görülmekteydi;

- Emniyeti Umumiye Müdüriyeti
- İstanbul Polis Müdüriyeti Umumiyesi
- Umum Jandarma Kumandanlığı.

Polis kadrosuna, özellikle İstanbul Örgütüne nitelikli yeni elemanlar alındı. Bunlar arasında yüksek öğrenim görmüş olanlar ve Harekat Ordusu subayları da bulunmaktaydı (55). Harekat Ordusu kumandanlarından Galip Bey ilk Emniyet Umum Müdürü olarak teşkilatın başına getirilmiştir.

İstanbul vilayeti ve Emniyeti Umumiye Müdüriyeti Teşkilatına Dair Kanuna göre, yeni bir polis nizamnamesi düzenleninceye kadar polis işleri 1907 tarihli Polis Nizamnamesi'ne göre yürütülecekti.

ı. İlk Polis Okulunun Açılışı

İlk polis okulu ancak 1909 yılında Zaptiye Nezareti yerine Emniyeti Umumiye Müdürlüğü'nün kurulmasından sonra ihdas olunmuştur. Yıldız Sarayının eski Mabeyn dairesinde faaliyete geçen bu okulun ilk müdürü Harekat Ordusu subaylarından Yüzbaşı Ahmed (Erner) Bey'dir. Nitekim devletin

(53) ALYOT; A.ğ.e., S.489

(54) A.ğ.e.; S.496

(55) A.ğ.e.; S.488

yeni prensipler üzerine kurulmasına çalışıldığı bir zamanda yurdumuzun polis idaresini, asayiş ve inzibat işlerini ele alacak olan dairenin de yeni bir ruh tasınması gerekiyordu.

Bu yolda geniş bir talim ve terbiye kadrosu ile tedrisata başlayan okula, yalnız İstanbul'dan değil, yurdun her tarafından polis ve komiserler gönderildi.

J. 21 Mayıs 1913 Tarihli Polis Nizamnamesi

1907 tarihli Polis Nizamnamesi ayrıntılı olmakla beraber, Mutlakiyet döneminin özelliklerini taşıdığından, Meşrutiyet dönemi, yeni ve farklı ilkelerle donanmış yeni bir Nizamname gerektiriyordu. Fakat günün koşullarına uygun bir nizamname bölüm bölüm yayınlanmaya başlanmışsada, I. Dünya Savaşının çıkmış olması, bu çalışmanın devamını engellemiştir. Tamamı yayınlanmış olsaydı, polise ilişkin bütün görevleri içeren bir kaynak ortaya çıkmış olacaktı.

Halbuki polisin hak ve yetkileri ve genel görevlerine ilişkin bölümler yayınlanmamıştır. Bunun sonucu olarak da 1907 tarihli Nizamname'nin bu konulara ilişkin hükümleri olduğu gibi yürürlükte kalmıştır (56).

Bu Nizamname'ye göre; polis, piyade, süvari ve sivil olmak üzere üç sınıfa ayrılmıştır. Başkent polis teşkilatı diğer illerden ayrı düşünülmüş, rütbe sıraları düzenlenmiş, polisin değişik hizmet yerlerine göre görev ve yetkileri tam olarak belirlenmiştir (57).

2. Ombuciyetin İlanından Sonra Gerçekleştirilen Gelişmeler

Osmanlı imparatorluğu'nun zaman içerisindeki güç kaybı özellikle XX. yüzyılın başındaki savaşlarla daha da hızlanmış ve son olarak I. Dünya Savaşı ile karışıklıklar had safhaya ulaşmıştır. Bu büyük savaşın ardından Milli Mücadele gerçek görünümünü kazanmaya başlamıştır. Dağılmayı önlemek, mümkün olduğunca geniş bir alanda birlik ve bütünlüğü sağlamak amacıyla teşkilatlanma çalışmalarına hız kazandırılmıştır. Ülkenin içinde bulunduğu tehlikeli durumdan azami başarı ile çıkılabilmesi için yoğun bir mücadele başlatılması ve hemen her bölgede düşmanın ciddi boyutlara ulaşan tehlikeleri karşısında son derece sistemli, bilinçli ve akılcı programların üretilmesi gerekmektedir.

İşte böyle bir ortamda başlatılan Milli Mücadele çalışmalarına çağdaş bir biçim kazandırılması ve düşmanın karşısına sistemli bir mücadele ile çıkılabilmesi için Anadolu'daki Hükümet'e yeni bir kimlik kazandırılmıştır.

(56) A.g.e.; S:533-534

(57) GÜLER, A. İlhan; Kolluk Teşkilatında Görev ve Yetki, ist. 1992, S. 18

29 Ekim 1923 tarihinde ilan edilen Türkiye Cumhuriyeti ile Milli Mücadele amacına ulaşmış ve hemen ardından tarihi yüzyıllar öncesine dayanan şanlı bir Millet topyekün bir yapılanmaya gitmiştir. Çok kısa bir zaman içerisinde Türkiye Cumhuriyeti Devleti yeni kimliği ile ve şerefli bir Milli Mücadele örneği ile tüm dünyanın dikkate aldığı önemli bir konuma gelmiştir.

Ülkenin yönetim biçimindeki değişiklik diğer kurum ve kuruluşlarda da kendisini göstermiş ve bu doğrultuda esaslı bir değişim programı gerçekleştirilmiştir.

Bu değişim süreci içerisinde iç güvenlik teşkilatımız da da yenilikler olmuş, çağdaş bir yapılanma amacıyla düzenlemelere gidilmiştir.

Polis Teşkilatımızın gelişim sürecini ele alırken geçmiş dönemden soyut olarak değerlendirmede bulunmak konuyu açıklamada eksikliğe neden olacaktır. Teşkilatımız çalışmamızda ele alınan temel tarihi özellikleride yapısında taşıyan geçmişteki gelişmelerle bir bütünlük arzeder.

Cumhuriyetin ilanı esas alınarak yapılan tarihi gelişim süreci incelemesinin ilk bölümünde bugünkü teşkilatımızın yapısının temel taşlarını oluşturan özelliklere değinilmeye çalışılmıştır. Ve belirgin kavramlar ele alınarak bulunduğu dönemin özellikleri anlatılmak istenmiştir. Bununla beraber yasal düzenlemelerde dikkate alınmış ve her birinin teşkilat yapısı ile ilgili getirdiği yeniliklerin neler olduğu ortaya konmuştur.

Günümüz polis teşkilatının yapılanması ile ilgili olarak, genel değerlendirmeye geçmeden önce, Cumhuriyetin ilanını hazırlayan Milli Mücadele yıllarında Türk Polisinin içinde bulunduğu ortamın ne olduğu ve hangi türden faaliyetlerin gerçekleştirildiğine değinmek, konunun anlaşılması açısından son derece faydalı olacaktır.

a. Milli Mücadele Yıllarında Türk Polisi

Mondros antlaşması üzerine yurdumuzun en güzel şehirleri İtilaf Devletleri tarafından işgal olunmuş, başkent İstanbul, İngiliz, Fransız, İtalyan ve Yunan askerleriyle dolmuştu. O tarihten itibaren şehrin asayiş ve emniyet işlerini de bu askerler arasından seçilen polis görevlileri almıştı. Artık önemli bir fonksiyonu kalmayan Türk Polisi, bunların arasında ancak sembol olarak kalıyordu.

Re'sen el koydukları olaylarda, daima işgal polislerinin yersiz müdahalesine maruz kalıyor, üstelik yakaladıkları suçlular ellerinden alınıyordu. Türk halkının geceleri sokaklarda dolması tehlikeliydi. Bu durum, gündüzleri de bayanlar için endişe teşkil ediyordu. Velhasıl vatandaşlar, şamarık geçinenlerin her türlü tecavüzüne maruz kalma korkusu

içindeydiler.

Böylece görev yapamaz duruma gelen polisimizin üzüntüsü, çekilmez bir hal almıştı. Fakat, mütareke yıllarının kötü şartları arasında bile temayüz eden, kahramanlık gösteren polislerimiz vardı.

aa. Tetkik Heyeti Amirlikleri

Tetkik Heyeti Amirliklerinin faaliyetleri ile ilgili olarak bulabildiğimiz belgeler, bütün şubelerin faaliyetlerini teferruatıyla ortaya koymaktan uzaktır. Teşkilatın faaliyetlerini bütün açıklığı ve ayrıntılarıyla ortaya koyabilecek belgeler bulunamamıştır. Araştırmalarımız sonucu bulduğumuz belgelerden, yine de Teşkilatın hangi konularda faaliyette bulunduğunu, ilgi alanını tespit etmek bir kanaate varmak mümkündür diyebiliriz. Teşkilatın üzerinde durduğu konular, belgelerden çıkarabildiğimize göre, komünist faaliyetler, casusluk faaliyetleri, azınlıkların tutum ve davranışları, düşmanla işbirliği, Yunanlıların işgalleri ve zulümleri, halkın Milli Mücadele karşısındaki tavırları gibi konulardır (58).

Bu doğrultuda, aynı dönemde polis görevlilerinden de belirtilen Heyet içerisinde istihbarat faaliyetlerine katılanların olduğu belgelerden anlaşılmaktadır (59). 2.Ordu Komutanlığı, Garp Cephesi Komutanlığı'nın 22 Haziran 1922 tarihinde 1,3,6 Numaralı Tetkik Heyetlerinin 30 Haziran 1922'de kapanması ile ilgili olarak verilen emrinden bu Heyetler içerisinde görevli polislerinde olduğu anlaşılmaktadır. Bu Heyetler kapatılırken görev yapmış güvenilir ve kabiliyetli subay ve memurlardan azami ölçüde istifade edilecektir. Bu vasıflara sahip görevliler istihbarat şubelerinde görevlendirileceklerdir. Böylece bu işte tecrübeli elemanlar heder edilmemiş olacaktır. Kalan memurlar ise orduların personel başkanlıklarında görevlendirilecektir. Güvenirliği tespit edilen tecrübeli personel, casusluk propaganda, karşı propaganda, araştırma gibi işlerde görevlendirilirken, yerine göre seyher olarak da vazife yapacaklardı. Hususi memur olarak kabul edilen bu kişilerin tanınmalarına azami derecede dikkat edilecektir. Zaten, Tetkik Heyeti Amirliklerinin olsun, daha önceki Askeri Polis Teşkilatının olsun lağvedilmelerinin sebeplerinden biri de personelin kimliklerinin deşifre olmasıydı. Bundan dolayı Genel Kurmay Başkanlığı ve Hatı Cephesi Komutanlığı, Tetkik Heyeti Amirliklerinden geri kalan bu memurların özellikle tanınmamasına dikkat çekmektedirler. Tetkik Amirliklerinin lağvedilmesiyle birlikte bu bölgelerdeki Tetkik Heyetlerine ait işleri, en yüksek askeri ve mülki makamlar yaptırarak

(58) PKHLİVANLI, Hamit; Kurtuluş Savaşı İstihbaratında Tetkik Heyeti Amirlikleri, Ank.1993, S.6

(59) A.g.e.; S.57

lardır. İçişleri Bakanlığı'ndan görevli olarak Tetkik Heyetlerinde çalışan polis memurları tekrar bakanlıklarına iade edilmişlerdir.

bb. İstihbarat Heyetleri

Tetkik Heyeti şubesi açılmayan veya geçici bilgi toplanılan bölgelerde, istihbarat heyetleri oluşturularak, bunlardan istifade yoluna gidilmiştir. İstihbarat işi için o bölgedeki şubelerden personel görevlendirildiği gibi, diğer kuruluşlarla da iş birliği yoluna gidildiği görülmektedir.

Nitekim Antalya bölgesinde, istihbaratı toplayacak olanlar istihbarat subayı Yzb. Salim Efendi, Matbuat ve istihbarat-ı Umumiye Müdürlüğü'nden Aski, Emniyet-i Umumiye istihbarat Müdürlüğü'nden Azmi Beylerdir.

Muğla bölgesinde müslümanlarla istihbaratı sağlamakla askerlik şubeleri görevlidirler. Isparta'da polisler aracılığıyla istihbarat sağlanacaktır (60). Kaynaklardan da anlaşılacağı gibi, Milli Mücadele yıllarında polisin istihbarat ağırlıklı faaliyetlere katıldığı ve bu yönde hizmetlerde bulunduğu ortaya çıkmaktadır.

cc. Gizli Mukavemet Teşkilatında Çalışan Polislerimiz

Bu alanda hizmet veren şüphesiz bir çok insan bulunmaktadır. Ancak kaynaklar el verdiğince bu şahıslardan bazılarının isimlerini vermek suretiyle hepsinin aziz hatıralarını yad etmek istiyorum (61).

İstanbul polis müdüriyet-i umumiyesi kısm-i siyasi müdürlerinden Anadoluhisar'lı Mazhar, müdür muavini Edip, kısm-i siyasi reisi Türkçü Ziya, Komiser salih (kurye olarak çalışırdı), yine aynı şubeden Serezli Ahmed Nivazi, gözlüklü Cemal, arap Said, Tevfik, katip lütfü, Serezli Galip (Vardar), bu şahıs 10 Kasım'da çok sevdiği Atatürk hakkında konuşma yaptığı anda kalp sarkasından vefat etmiş, ve vasiyeti gereğince, sahibi olduğu İstiklal Madalyası, öğretmeni olduğu Kabataş lisesi'nin en genç öğrencisine verilmiştir; Şube müdürlerinden Üsküdarlı Sadi, Polis müfettişlerinden Serezli Muhib,

(60) A.g.e.;S.20

(61) BİRİNCİ, İhsan; Emniyet Teşkilatımızın Tarihsel Öyküsü, 1978.

Hidayet (Demircan) Üsküdar polis müdürü,
ikinci şube sefi Edip, işgal kuvvetleri
kumandanlarından Benet'in binlerce liralık teklifini
reddetmiştir;
ikinci kısım başmemuru Hüseyin Rıza,
Ünkaparı polis merkezi taharri memuru Sürmeneli Mazhar
(Birinci),
diğer şubelerden komiser arnavut Tayyib,
taharri memuru Saib, Halid, sarı Kazım
serkomiser arnavud Cavit, evvelce Damat Ferid'in
muhafızı idi, sonraları Adnan Adıvar'ın muhafızı oldu;
Büyükdere polis merkezi başmemuru Yanyalı Mazlum,
komiser Besim,
polis memuru Boşnak Haşim, Damat Ferid'in yalısının
muhafızıydı.
Beyazıt merkez memuru (emniyet amiri) Cem'i,
Beyoğlu merkez memuru Şevket, kendi motoru ile cephaneye
kaçıyordu.
Erzincanlı komiser Şakir,
Diyarbakırlı komiser Şakir,
polis memuru Sadık Haba,
kel Nasib, ve komiser Şileli Ali.

Cumhuriyetin ilk yıllarında, Emniyeti Umumiye
Müdüriyeti'nin merkez kuruluşu, bir umum müdür, bir umum müdür
muavini, bir polis mecmuası müdürlüğü, bir evrak memurluğu, üç
şube müdürlüğü, altı mümeyyiz ve on beş katipten oluşmaktaydı.
Yine bu yıllarda kuruluş kanunu yoktu. Örgütsel gelişmeler,
bütçe kanunlarına eklenen kadro cetvelleri ile sağlanmıştır.
14 Mayıs 1930 tarih ve 1624 sayılı "Dahiliye Vekaleti Merkez
Teşkilatı ve Vazifeleri Hakkında Kanun"la teşkilatın adı
"Emniyet İşleri Umum Müdürlüğü" olarak değiştirilmiş, bu
arada, merkez kuruluşuna bazı şube müdürlükleri eklenmiş, taşra
polis örgütlerinin sayıları arttırılmıştır.

a. 2049 Sayılı Polis Teşkilat Kanunu

Genç Cumhuriyetin ilk yıllarında Polis Teşkilatına
yeni bir yapılanma kazandırma çalışmaları sürerken, arada
meydana gelebilecek kopuklukları önlemek amacıyla 1913
tarihli Polis Nizamname'sinden de faydalanılıyordu.

Yenilik hareketlerine başlangıç adımı 30 Haziran 1932
tarihli 2049 sayılı Polis Teşkilat Kanunu ile atılmıştır. Bu
kanunla 1913 tarihli Nizamname'nin kanuna aykırı olan
bölümleri yürürlükten kaldırılmış, Teşkilata yeni bir yapılan-
ma getirilmiştir.

1932 senesi Eylül ayı başında yürürlüğe giren bu kanun
merkez ve taşra kuruluşlarına ait ilkeleri, kadroları, ve
derecelerini, mesleğe giriş şartlarını, seçme, atama, yükselme,
yer ve görev değiştirme usullerini ve teşkilat içinde görevli

kurullar ile disiplin suç ve cezalarını düzenleyen 46 maddeden oluşmaktaydı (62).

2049 sayılı Kanunun en önemli özellikleri arasında şu hususları sıralayabiliriz ;

- Polisliğin özel bir meslek olduğunun,
- Polis mesleğinde öğretim ve eğitimin okullarda yapılmasının ,
- Bu amaçla gereği kadar polis okulu açılması gerektiğinin ,ilk olarak açıkça belirtilmesidir (63).

b. Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu

Polisin görev ve yetkilerini düzenleyen 4 Temmuz 1934 tarih ve 2559 sayılı kanun,polisin asayiş,genel güvenlik ve kamu düzeniyle ilgili görevleri ve bu görevleri yerine getirirken kullanacağı yetkileri içermektedir.

Halen yürürlükte olan bu kanuna göre polis,asayiş, amme,şahıs tasarruf emniyetini ve mesken masuniyetini koruyan halkın ırz,can ve malını muhafaza eden ve ammenin istirahatini temin,yardım isteyenlere,yardıma muhtaç olan çocuk,alil ve acizlere muavenet eden ve diğer kanunların kendisine verdiği görevleri yapan bir kamu görevlisidir.

Polis suç ve suçluluğa engel olmak,ceydirici ve mevcut düzeni korumak amacıyla tedbirler alır.Buna rağmen suç işlendiğinde bu kez adli polisin hizmeti başlar.Bu temel görevlerle ilgili düzenlemelerde kanunda ele alınmıştır.

Polis kanunların verdiği yetkiye dayanarak suç işleyenlerin ve işlemesi muhtemel olan kişilerin parmak izi ve fotoğraflarını alarak arşivler,umuma mahsus istirahat ve eğlence yerlerinin tahkikatlarını yaparak açılıp,açılmaması hususunda mülki amire görüş bildirir.izin alınmadan açılan bu yerleri kapatarak faaliyetlerini durdurur.Suç eşyalarını zapteder,suçluları ve suç eşyalarını arar,suçluları yakalar,mecbur kaldığında ve kanunda gösterilen hallerin gerçekleşmesi halinde zor ve silah kullanabilir.

c. Emniyet Teşkilatı Kanunu

1937 yılında,bu günde yürürlükte bulunan 3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu yayınlanarak yürürlüğe konulmuştur.

3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu ile birlikte "Memleketin umumi emniyet ve asayiş işleri"işleri sorumluluğuna verilmiş,Bakan'ın bu sorumluluğunun Emniyet Genel Müdürlüğü ve Jandarma Genel Komutanlığı gerektiğinde bütün zabıta kuvvetleri aracılığıyla yerine getireceği,

(62) DKMİRÖZ,A.Nazif; A.g.e.,S.15

(63) ALYOT;A.g.e.,S.615

Bakanlar Kurulu kararıyla hareketlerinde Ordu kuvvetlerinden de istifade edebileceği belirtilmiştir. Kanunda; polis ve jandarmanın genel zabıta teşkilatları, polisin silahlı icra ve inzibat kuvveti olduğu, üniformalı ve sivil olarak görev yapabileceği, illerde Emniyet Müdürlerinin, ilçelerde Emniyet Amiri veya Emniyet Komiserlerinin emniyet makamlarının olduğu belirtilmiştir. Polis, adli, idari ve siyasi olmak üzere üçlü bir görev ayırımına sahiptir. Bunun yanısıra meslek dereceleri ile ünvanlarının neler olduğuna değinilmiştir. Lüzum görülen illerde polis okullarının açılacağı, ayrıca; polis mesleğine giriş koşulları, intihap ve tayin usulleri, ödül ve cezalar ve disiplin kuralları ile hükümlere de yer verilmiştir.

d. Polis Enstitüsü ve Polis Koleji'nin Kuruluşu

3201 sayılı Emniyet Teşkilatı Kanunu'nun kabul edilmesinin ardından kanununun 18. maddesinde açıklanan özelliklere haiz olarak 1938 senesinde Ankara'da Polis Enstitüsü açılmıştır. 1981 senesinde adı Polis Akademisi olarak değiştirilmiştir. Bu eğitim kurumumuzda lisans ve özel eğitim olmak üzere iki ayrı düzeyde öğretim yapılmaktadır. Dört yıllık lisans eğitimine Polis Koleji mezunları ile lise ve dengi okul mezunları, bir yıllık özel eğitime ise dört yıllık yüksek okul mezunları sınavla alınır. Akademiyi bitirenler komiser yardımcısı rütbesiyle göreve başlar, daha sonra Emniyet Teşkilatı'nın en yüksek makamına kadar çıkabilirler.

3201 sayılı kanununun 19. maddesine ilave edilen bir fıkra ile, Emniyet Genel Müdürlüğü'ne bağlı, öğrencilerini Polis Akademisi'ne hazırlayan lise düzeyinde eğitim kurumu olan Polis Koleji 1938 senesinde Ankara'da kurulmuştur. Anadolu liseleri yapısındaki okulda fen ve yabancı dil derslerine ağırlık verilir. Öğrenim süresi bir yıl hazırlık olmak üzere toplam dört yıldır.

e. Toplum Zabıtası-1960 Sonrasındaki Gelişmeler

1961 Anayasası'nın sağladığı geniş imkanlar sayesinde temel hak ve özgürlüklerin kullanılması yoğunlaşmaya başlamış ve zaman içinde özellikle toplantı ve gösteri yürüyüşlerinde artışlar gözlenmiştir. Geniş kitlelerin biraraya gelerek gerçekleştirdikleri bu tür faaliyetlere karşı polis teşkilatı hazırlıksız olduğundan yeni düzenlemelerin yapılması ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

İlk olarak 1963 tarihinde kabul edilen 171 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Hakkında Kanun ile bu hakkın kullanılması ve polisin bu yönde yürüteceği hizmet konusuna açıklık getirilmiştir.

0 güne kadar bireysel suç ve suçluluğu önlemek,

suçluları yakalamak amacıyla teşkilatlanan ve buna göre bir eğitim alan polis, toplumsal olayları ve suçları önlemede güçlüklerle karşılaşmış ve 15.07.1965 tarihinde kabul edilen 654 sayılı Kanun ile ayrıca teşkilat oluşturulmuştur.

Ve 1965 senesinde toplumsal olaylara engel olmak, toplu olarak işlenen suçlarla mücadele etmek amacıyla Toplum Zabıtası, bugünkü adıyla "Çevik Kuvvet" birimi kurulmuştur.

f. "Bekçi Amca" Kavramı

Zaman içerisinde polisin hizmetlerine yardımcı olmak amacıyla ortaya çıkan bu görevlilere tarihimizde farklı isimlerle rastlamak mümkündür.

Geçtiğimiz dönemlerde geceleri sürdürdükleri hizmetlerle halk arasında oluşturdukları "Bekçi Amca" imajı polis-halk ilişkileri açısından ayrı bir önem arz etmektedir.

Çarşı ve mahalle bekçileri teşkilatı 772 sayılı Kanun la 1966 yılında kurulmuştur.

g. Terörle Mücadele

1968 senesinde Avrupa'da başlayan öğrenci-gençlik hareketleri kısa sürede ülkemizde etkilemeye başlamış, 1970 senesine gelinceye kadar genel anlamda asayişe müteallik olarak görülen hırsızlık, dolandırıcılık, gasp, yaralama, adam öldürme türünden olaylar, 1970 senesinden itibaren değişik bir nitelikte ideolojik bir içerik kazanmıştır.

Suçlarda meydana gelen bu ideolojik farklılık kendisini suç işleyenlerde ve işleme biçimlerinde de göstermiştir. Olayların boyutları gittikçe ilerlemiş ve ülke birlik ve bütünlüğüne yönelik üzücü bir hal almıştır. 12 Eylül 1980 tarihine kadar bu kargaşa devam etmiş, bu tarihten itibaren poliste yeniden düzenleme çalışmalarına başlanmıştır.

Dünyadaki büyük gelişim ve değişmelere paralel olarak yurdumuzdaki hızlı nüfus artışı, sanayileşme, köylerden kentlere olan büyük güçler nedeniyle sağlıklı kentleşme, dış etkenler, iç siyasi çekişmeler, kasıtlı ve suni ırk ve dini inanç ayrımları bu düzenlemelere gerekçe olarak gösterilmiştir (64).

12 Eylül 1980 sonrası dönem, polisin kuruluşundan , araç gereç, silah ve sosyal yanlarına kadar ihtiyaçlarının giderildiği, meslek disiplini ve mevzuatından sapanların ilişiği kesilmek suretiyle görevlilerin sıkılandığı, her türlü

(64) Cumhuriyetin 60.Yıldönümünde Türk Polisi, Emn.Gn.Müdl. Yayını, Ank.1983,S.22

siyasi etki ve politikalarından uzak, huzur içerisinde görev yapıldığı bir dönemdir (65).

Ancak 80'li yılların sonlarına doğru, terör olaylarında tekrar kıpırdanmalar görülmüştür. Bu kez polis önceki dönemlerden farklı olarak daha tecrübeli bir biçimde olaylara müdahale etmiştir. Konulara ve teknolojik imkanlara da hakim duruma gelmiştir. Özellikle metropollerde terörle mücadele amacıyla yapılan çalışmalarda olumlu sonuçlar alınmaya başlanmıştır. Bu çalışmaların daha sistemli ve belirgin programlar çerçevesinde sürdürülebilmesi için 1991 senesinde 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu yürürlüğe girmiştir.

Bu Kanun'da terör ile terör suçu ve suçlusunun tanımlanmasına yer verilmiş, yargılama usulleri hakkında açıklamalar yapılmıştır. Ayrıca geçmiş dönemlerde büyük olaylara sebep gösterilen Türk Ceza Kanunu'nun 141, 142 ve 163 üncü maddeleri bu kanun ile yürürlükten kaldırılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

POLİS-HALK İLİŞKİLERİ

"HERKESİN VİCDANI
KENDİ POLİSİDİR."
K.ATATÜRK

I. GENEL OLARAK POLİS-HALK İLİŞKİLERİ

Bu bölüme kadar ana hatlarıyla halkla ilişkiler ve polis kavramları ayrı ayrı el alınmış, araştırmanın en önemli bu bölümünün yapı taşları böylece oluşturulmuştur. Bu bölümde verilmek istenen mesajların niteliğini kavrayabilmemiz için daha önceki bölümlerde verilen bilgilere ihtiyacımız olacaktır. Halkla ilişkilerin ne olduğu ve özellikleri ile polis teşkilatının kendisine özgü farklı yapısı anlatılmadan bu bölümden azami faydayı sağlamak zor olacaktır.

Buraya kadar verilen bilgilerin bir tür sentezi niteliğini taşıyan bu bölüm, günlük yaşantımızın doğal kesitlerinde ortaya koymaktadır. Özellikle büyük şehirlerde halkın polisle olan ilişkileri üzerine örnekleri ya bir sohbet esnasında dinlemiş ya da bizzat kendimiz yaşamışızdır. Veya akşam olup da televizyon karşısına geçip, kanallardan birinde polisiye bir diziyi seyrederken, ya da gazeteyi okumaya başladığınızda polise bir haberi incelerken kafamızda polis-halk ilişkilerine dair örneklemeler canlanıverir.

Gerek bu kurumda çalışan, hangi rütbede olursa olsun personelin, gerekse halkımızın polis-halk ilişkilerine yönelik o kadar çok beklentileri ve yakınmaları vardır ki, arka

las veya aile sohbetlerinde konusulanlar çoğuzaman bu konularda yoğunlaşır.Burada su önemli ayrıntıya değinmekte fayda vardır.Basından nahos hadiseler geçse bile,halkımızın sahip olduğu o eşsiz hoşgörü alışkanlık ve özelliği sayesinde bunu unutmaması için çok uzun bir zamana gerek yoktur.Çoğu zaman küçük bir ilgi veya hassasiyet onun için yeterli olmak cadır. Fakat bu tutum asla bir alışkanlık halini almamalı dır.Nasıl olsa unutulur düşüncesiyle çok geniş bir kurulusu lekelemek ve halkı rahatsız etmek ilişkileri zedeler.Bu olumlu hoşgörü unsuru,meydana gelebilecek bir soğukluk veya kopukluğun orta dan kaldırılması için ilk adım olarak kullanılmalıdır.

İşte bu bölümde eğrisiyle, doğrusuyla polis-halk ilişkilerine değinilecek ve daha da özele inilerek kendi polisimizin ve halkımızın birbiriyle olan ayrılmaz bütünlüğüne ilişkin yorum ve örneklere yer verilecektir.

Bu bölümün hazırlanmasında mevcut literatür incelenmesi yönünde yapılan çalışmalar son derece sınırlıdır.Konuyla ilgili çalışmaların az oluşu başta gelen sebeplerdendir.

Huna rağmen konunun güncelliği,hassasiyeti ve özelliği nedeniyle yazılacak pek çok husus bulunmaktadır.Pratikte edinilen tecrübelere her geçen gün bir yenisi eklenmektedir.Olayların ayrıntılı olarak değerlendirilmesi,şekaklıkların tespitinde elde edilecek başarılar polis-halk ilişkilerini olumlu yönde etkileyecektir.Polis teşkilatı sürekli bir biçimde kendini yenileme ve geliştirme gayreti içinde olmalıdır.Karşılıklı bir etki-tepki mekanizması olarak düşü nürerek halk da sürekli olarak kendisine sunulan hizmetin daha kaliteli ve seviyeli olması beklentisinin içindedir.

Belirttiğimiz karşılıklı etkileşim sadece ülkemize mahsus bir özellik değildir.Özellikle batılı ülkelerde halkla ilişkilerin önemi diğer kurumlarda olduğu gibi polis tarafında tespit edilmiştir.Ve kuruluslar kendilerini sürekli geliştirmek için arayış içindedirler.Cünkü zamanla halkında yapısında,alışkanlıkları ve özelliklerinde farklılıklar olacaktır.Bu farklılık zamanla teşkilata yansısacak ve yeni düzenlemelere gidilecektir.Elbette yurt dışında uygulanan her yeni sistemi faydalı olabileceği teziyle alıp uygulamak her zaman beklenen sonuçları sağlamayabilir.Yenilikler ihtiyaçlardan doğacağına göre öncelikle toplumun ihtiyaçlarını çok iyi belirlemek gerekir.Bu ihtiyaçlar belirlendikten sonra toplumun genel yapısı üzerinde incelemelerde bulunulmalıdır.Ve sırasıyla;

- getirilecek uygulamanın niteliği,
- toplumun ihtiyacı,
- toplumun genel yapısı,

unsurları incelendikten sonra istenilen sonuca doğru uygulamaya geçilebilir.

Polis,görevlerinin bir gereği olarak halkla sürekli

ve zorunlu ilişkilerde bulunmaktadır. Tüm faaliyet ve işlemlerini yasalara uygun olarak gerçekleştirmek, kanunları vatandaşlara esit şekilde uygulamak, vatandaşların temel hak ve özgürlüklerini rahatça kullanabilecekleri ortamı oluşturmaktır görevlidir (1).

II. POLİS-HALK İLİSKİLERİNİN GELİŞİMİ

Çağımızın insanı eskisi gibi değildir. köklü değişim leri yaşamıştır. Çağımızın insanı artık yüze gülüp, gerçekles meyecek umutları dağıtanlardan hoşlanmıyor. Günümüz insanı artık somut, elle tutulup, gözle görülen faydalı ve sonuç getirici çalışmalar bekliyor. Gerçeklere ve ihtiyaçlarını karşılayacak olaylara, değerlere günümüz insanı ilgi göstermi yor. Bu nedenle iktidarların, siyasi partilerin ve diğer önemli büyük kuruluşların, iş, hareket, çaba ve faaliyetlerinin yapıcı, sonuç alıcı, halkın çıkarlarına dönük olması isteniliyor (2).

Yukarıda da belirtildiği gibi toplumlar zaman içinde önemli değişimleri yaşarlar. Yaşanan bu değişimin bir yansı masında toplum ile kurumlarının arasındaki ilişkilerde kendisi ni gösterir. İnsanların bir arada yaşama çabalarının ardından düzeni sağlamak için geliştirdikleri teknikler ve bunların uy gulama biçimleri sürekli değişim ve gelişim göstermiştir.

Yeni düzenlemeler toplumsal ihtiyaçlardan doğar demistik. İste tarih boyunca toplumların kültürel özellikleri dini veya dili ne olursa olsun sürekli toplumsal düzeni sağla ma ihtiyacını hissettiklerini görürüz. Her ortam ve zamana gö re farklılık gösteren düzeni temin amacına yönelik bu çabala rın, toplumun ihtiyacına göre düzenlendiği, onun tepkileriyle yeni şekillenmeler aldığı bir gerçektir.

Kurumların halka hizmet götürürken ondan soyut düzen lemelerde bulunması çoğu zaman güçlükler doğurmaktadır. Önce leri yaygın olan sadece hizmetin yerine getirilmesi düşünce sinin zaman içerisinde yaşanan canlı örneklerle de veterli ol madiği ortaya çıkmıştır. Halkın desteğini ve onun güvenini kazanmadan gerçekleştirilmek istenen gayretler, beklenen ama ca çok yakın bile olsa tam olarak hedeflenen noktaya varamaya caktır.

Tüm bu ayrıntılar zaman içerisinde uygulamada meydana gelen aksaklıkların göstergesidir. Aksaklığın düzenlenerek ye niden uygulamaya geçilmesi bir başka sorunu ortaya çıkarabi bilir. Böylede olsa tüm bunlar gelişimin temel safhalarını olus turmaktadır.

(1) METİN, İsmail-ERASLAN, Fetullah: Türkiye'de Polis ve Kişi Hakları, İst. 1992, S.99

(2) HAFİROĞLU, Selahattin: Hımalım ve Devlet, İst. 1984, S.192.

Teknolojik imkanların artması, basın yayın araçlarının günlük yaşantımıza ve kullanıma tamamen girmesi, kurumların halkla olan ilişkilerine yeni bir boyut kazandırmıştır.

Nüfus artışı ve kültürel düzeydeki değişimler ise halkla ilişkilerde yeni metodların ihtivacına neden olmuştur.

Cezalandırma sistemindeki değişimler suç işleme biçimlerini etkilemiş, buda polisin halkla olan ilişkilerine yön vermeye başlamıştır. Sucun önlenmesi yada olduktan sonra faillerinin yakalanması metodları bu gelişmelere paralel olarak değişim göstermiştir.

Halkla ilişkiler açısından anlamlı bir örnek olması nedeniyle. Dale CARNEGIE'nin Dost Kazanmak ve İnsanları Etkileme Sanatı adlı eserindeki, kendi başından geçen ilginç bir olayı aşağıda aktarmak istiyorum (3).

"New York'un ortasında oturuyorum. Kıvımdan bir dakika kadar ileride bakır bir ormancık var. ilkbaharda buradaki böğürtlenler beyaz çiçekler açar, sincaplar yavrularının peşinden koşur, otların boyu bir ay yüksekliği kadardır. Bu vahşi ağaçlık "Orman Parkı" ismiyle anılır. Belki de Columbus'un Amerika'yı keşfettiği zamandan beri hiçbir değişikliğe uğramadan aynı şekilde durmaktadır. Köpeğim Rex'i yanıma alırım sık sık bu ağaçlıkta gezinirim. Hemen hiç kimseye rastlamam diyebilirim. Onun için köpeğimin ağız bağını ve tasmasını çok defa çıkarır serbestçe dolaşmaya bırakırım.

Bir gün parkta dolaşırken bir atlı polise rastladık. Otoritesini göstermek istediği ile bana: "Bu köpeği tasmasız ve ağız açık olarak dolaştırmakla ne yaptığının farkındamısınız?" diye bağırdı. "Bu davranışınızla kanuna karşı geldiğinizi bilmiyor musunuz?"

"Kvet biliyorum" diye sükunetle cevap verdim. "Fakat bu ormanda bu saatte kimsenin bulunacağını düşünmedim."

"Düşündünüz, düşünmediniz... Kanun sizin ne düşüneneğinize önem vermez. Köpeğiniz belki bir sincabı yakalar, ölür, yahut bir çocuğu ısırır. Bu defa sizi bırakacağım, şayet bir defa daha bu köpeği burada serbest dolaşırken görürsem düşüncelerinizi hakime anlatmaktan başka çareniz kalmaz."

Kendisine itaat edeceğime söz verdim. Tabii sözümde durdum. Fakat köpeğim ağaçlar arasında tasma ve ağızlıkla dolaşmaktan hoşlanmıyordu. Ormanda hiç kimsenin bulunmadığı erken bir saatte köpeğimi kısa bir süre için gene azat ettim. Bir tepeliğin üzerinde bir kaç dakika koştuk. Birden karşıdan atlı polisin geldiğini gördüm. Olan olmuştu. Ona söz

3) CARNEGIE, Dale; Dost Kazanmak ve İnsanları Etkilemek Sanatı cev; ARBAS, Türkan; İst. 1969, S. 106-107

birakmadan ben suçumu kabul ettim ve:

- "Memur bey, siz bizi ikaz ettiniz. fakat biz aynı hatayı veniden yaptık. Suçumuzu kabul ediyorum, gereken işlemleri yapınız." dedim.

Polis gülerek ve tatlı bir sesle: "Bu küçük köpeği ormanda biraz oynatmak zevkli bir şeydir." dedi.

- "Tabii zevkli olabilir. fakat kanun buna manidir." diye cevap verdim.

- "Öyle ama bu küçük hayvanın, kimseye pek zararı dokunacağına sanmam."

- "Olmaz, belki bir sincabı yakalayıp öldürebilir."

- "Zannederseniz bu işi fazla ciddiye alıyorsunuz. Size yapacağınız şeyi söyleyeyim. Onu benim görmeyeceğim bir yerde serbest bırakın ve biraz oynamasına izin verin."

Geçen defa bizi azarlayan bu polis şimdi neden böyle konuşmuştu. Çünkü o da bir insandı ve kendisini tanıtmak istiyordu. Önemli olduğunu belirtmek istiyordu. Ben kendimi suçla yınca kendi gururunu tatmin için bu defa alicenaplık göstermesi gerekti.

Ben suçumu kabul etmeyip tartışmaya girseydim. işin nasıl biteceğini tahmin edersiniz.

Bu yolda davranış daima iyi sonuç verir. insan kendi kusurunu hemen kabul edip karşısındakinin neler söyleyebileceğini de belirtirse affedilecektir. Hemde suçu başkasının dilinden değil, sizden dinlemiş olması sizin için çok faydalı olacaktır.

Polisin kesinlikle haklı olduğunu ve kendimin kesinlikle haksız olduğumu kabul etmiştim. Kendimi onun yerine, onu kendimin yerine koymuştum, böylece bu iş nezaketle hallolmuştu".

III. POLİS AÇISINDAN HALKLA İLİŞKİLERİN ÖNEMİ

Polis kavramını halktan ayrı düşünmek mümkün değildir. Verilen hizmet başından sonuna kadar halk içindir, onun huzuru ve güvenliğini amaçlar. Hizmet götürmeyi hedeflediği halkla ilişkilerinde atacağı her olumlu adım, daha sonra kendisini gösterecek, faydalı sonuçların oluşumuna katkıda bulunacaktır. Polisin halkla olan ilişkisi organik bir süreklilik gösterir. Polis hizmet verdiği toplumdaki ayrı değil, fakat onun bir parçasıdır.

Polis-halk ilişkilerini, polisi sevmesi açısından halkı eğitmek ya da görevlilerin çalışma temposunu arttırıcı bir

yardımcı unsur olarak değerlendirmek ilişkileri dar bir yapıya sıkıktırmak olur.

Herhangi bir sorunu nedeniyle polise gelen herkese polisler saygılı sözlerle hitab eder, yardımcı örgütlerde bulunurlar. Düşkünlere yardım imkanları sağlamada, kaybolan akrabalarını izini bulmada, yanlış anlamaların ve çeşitli sorunların çözülmesinde çok faydalı bir toplumsal görevi başarırlar. Bir yönüyle, bu tür hizmetlerin polisin görevlerinden olmadığı tartışılabilir. Buna verilecek cevap, halktan gördükleri arkadaşça davranışın, güvenin, saygının, polisin güç ve etkinliğinin temelini oluşturduğudur.

Polisin halkla ilişkilerinin önemini vurgulayan bir açıklamada Amerika'da "Suçluluk Komisyonu" nun araştırmasında ortaya konmuştur. Polis-halk ilişkileri sağlamca geliştirilmedikçe, ülkede güvenliğin sürekli olarak sağlanması arttırılması ihtimali yoktur (4). Düzenli ve sağlam halkla ilişkilerin kurulması iletişimin verimli olmasını etkiler. Toplumsal bir problem meydana geldiğinde polis halktan beklediği yardımı görecektir. Ve bu yardım ihlal edilen kamu düzeni ya da kişi haklarına eski halini kazandırmak amacıyla yapılan çalışmalara katkıda bulunacaktır.

A. GÜVEN DUYGUSU

TUSİAD (Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği) tarafından 1990-1991 Dünya Değerler Araştırması çerçevesinde yapılan "Türk Toplumunun Değerleri" adlı bir çalışmada Türk Halkının güven duygusuyla ilgili olarak yaklaşık bin kişinin katılımıyla bir anket gerçekleştirilmiştir. Yakın geçmişimiz değerlendirilmesiyle ilgili olumlu ve isabetli sonuçlara ulaşılması toplumumuzun sağlam bir geleceğe sahip olabilmesi açısından büyük bir önem taşımaktadır. Bu doğrultuda ana hatlarıyla bu çalışmaya aşağıda yer verilmiştir (5):

Bir toplumda kuruluşlar, ortaklıklar, örgütler tesis etmek ve daha önemlisi, onları sürdürmek için insanların bir birlerine güvenebilmeleri gerekir. Sanayi toplumunda görülen büyük ölçekli ve kişisel yakınlıklara dayanmaksızın yürütülmesi zorunlu olan örgüt ve kuruluşların temelinde insanların birbirlerine karşı olan itimatları yatar. Hatta daha da genel olarak, insanlara güvenmeksizin, her üyenin birbirini çok yakından ve yüzyüze temaslara tanımasının olanağı olmadığı kuruluş, ortaklık, birlik, kooperatif, veya şirketlere üye olursa bile, onların çalışmalarına katılma, onlara maddi vb. destek teminine çabalama türünden davranış

(4) Task Force Report; The Police, U.S. Government Printing Office Washington, D.C. 1967, Chap.2, p.144.

(5) TUSİAD, Türk Toplumunun Değerleri Araştırması, İst.1991 S.19-22

lar beklenemez. İnsanlar devamlı olarak başkaları tarafından aldatılacakları, kandırılacakları, en ufak bir hata veya dikkatsizliklerinde sırtlarından bıçaklanacakları duygusu ile yaşadıkları zaman, ancak Orta Doğu, Sicilya, İspanya, Korsika ve Balkanlar gibi bölgelerde yaşayan toplumlarda sık rastlanan bir eğilimle, yalnızca kendi kanından ve canından olanlara itimat ederler. Bu toplumlarda insanları birbirine en ziyade bağlayan kan bağıdır, akrabalıktır. Toplum hayatında da ekonomiden siyasete kadar her alanda oluşan kuruluşlarda iktidarın paylaşılmasında temel belirleyicinin kan bağı ve akrabalık ilişkileri ve onların türevi olan nepotizm (akraba kayırma) olması doğaldır.

Türkiye'de de insanların "payra" güven duyma konusunda tarihsel ve coğrafi konumu gözönüne alındığında, Balkan, Orta Doğu ve Akdeniz bölgesi toplumlarındakine benzer bir durumda hiç şesirtici olmayacaktır. Nitekim, aşağıda sonuçlarına değinilecek olan araştırmaya katılanlara, insanlara güvenip güvenmedikleri sorulduğunda, Türkiye'de insanların başkaları na pek güvenmedikleri anlaşılmaktadır. Araştırmada "sizce genel olarak insanlara güvenilebilir mi? Yoksa, başkalarıyla herhangi bir ilişki kurarken, ya da iş yaparken hiçbir zaman dikkati elden bırakmamak mı gerekir?" diye sorulduğunda, soruyu yanıtlayan 1009 katılımcıdan, ancak 102'si, yani %10'u çoğu insana güvenilebilir cevabını vermiştir. Katılımcıların % 90'ı başkalarıyla başka bir ilişki kurarken veya iş yaparken hiç bir zaman dikkati elden bırakmamak gerektiği kanısındadır.

Bu sorudan ayrı olarak ankete katılanlara çeşitli kurum, grup ve faaliyetler sayıldığında ve bunlara atfedilen önem sorulduğunda ailenin, din, iş ve siyaset de dahil olmak üzere, diğer her kurum ve faaliyet alanından daha önemli olduğu anlaşılmaktadır. Katılanların %87'si aileyi çok önemli bulurken, %60'ı dini, %54'u işini, %55'i dost ve arkadaşla rını çok önemli bulduğunu ifade ettiği görülmektedir.

Aynı araştırmada, halkın kurumlarla ilgili olarak duyduğu güven hissi konusunda ilginç bazı değerler ortaya çıkmıştır. Bu değerlerin neler olduğuna kısaca değinmekte fayda vardır (6).

Kurum ve Kuruluşlara Duyulan Güven

	Güvenirim		Güvenmem	
	Cok	Oldukça	Pek	Hiç
	%	%	%	%
Dini Kuruluşlar	: 39.1	28.0	22.0	10.9

(6) A.g.e.; S.22

Silahlı Kuvvetler	: 60.7	30.7	6.6	2.0
Eğitim Sistemi	: 35.3	31.5	25.8	7.4
Mahkemeler	: 29.9	33.5	25.8	10.7
Basın	: 15.6	27.0	39.7	17.7
Sendikalar	: 15.8	26.4	38.9	18.9
Polis	: 31.8	31.6	22.8	13.7
Meclis	: 28.8	29.3	24.7	17.2
Memurlar	: 20.8	29.4	36.0	13.8
Büyük Sirketler	: 11.4	17.0	43.5	28.1
Emekli Sandığı/SSK	: 32.8	42.1	18.9	6.2
Türk Siyasal Sistemi	: 19.3	30.4	26.8	23.5

Yukarıdaki Tabloda toplam %63.4'lük bir oranla polis kurumu halkın en çok güven duyduğu kurumların arasında yer almaktadır. Şüphesiz bu oran zaman içerisinde polisimizin halkla ilişkilerde isabetli programlar uygulaması sonucu yükselme gösterecektir. Yapılan bu çalışmanın 1991 senesinde gerçekleştirildiği ve bu tarihten sonra geçen yaklaşık üç senelik süre içerisinde polisin halkla ilişkilerde sağladığı başarı, 155 Polis İmdat ve 154 Trafik Servisinin kullanım oranı değerleri, medya desteği ile gerçekleştirilen Çelik Yelek Kampanyası sonuçları halk desteğinin ve güveninin sürekli karşılıklı bir olumlu atmosfer içerisinde ilerlediğini göstermektedir.

B. HALK DESTEĞİNİN GEREKLİLİĞİ

Bu noktada halkla polis arasındaki ilişkilerde, önem taşıyan bir kaç mesele belirlemek konuyu kavramak açısından faydalı olacaktır.

-Etkili bir polis görevi için halk desteğini sağlamak zorunluluk arzeder.

-Halkın desteğini sağlamada karşılıklı manevi değerlere ağırlık verilmelidir.

-Hizmetin adil bir biçimde ve profesyonelce yerine getirilmesi olumlu polis imajının yaratılmasında faydalı olacaktır. Polis ile halk arasındaki karşılıklı iletişim fonksiyonu dürüst ve hızlı şekilde gerçekleştirilmelidir.

-Polis görevlerinin ve polis imajının iyileştirilmesi amacıyla uygulanacak yapay halkla ilişkiler programlarının

faydalı olmayacağı bilinmelidir. Halkın kurulan ilişkilerde içtenlikten uzak tavırları hissetmesi gösterilen çabaların başarısızlığına neden olabilir.

-Polisin görevi iyileştirme çabaları halkla kurulacak ilişkilerle zenginleştirilebilir.

-Halkla ilişkiler çabaları, suçları önleme ve halkı eğitime programlarına ağırlık verilmelidir.

-Halka eşit, tarafsız ve saygılı davranılması polisin davranış prensibini oluşturmaktadır.

-Kamu düzeni veya temel hak ve hürriyetler konusunda meydana gelen ihlallerin önlenmesi açısından halkla kurulacak düzenli karşılıklı iletişim hem suçun önlenmesi ve hem de meydana geldiğinde faillerinin adalete teslimi konularında büyük katkılarda bulunacaktır.

-Temel kanunların uygulanmasında olduğu kadar basit kuralların ve yasakların uygulanmasında da halkın desteğine ihtiyaç vardır.

Yukarıda sıralanan hususlar halkın desteğini kazanmak açısından dikkate alınması gereken ayrıntılardır.

Polis, halkın desteğini kazanabilme başarısını gösterdiğinde, onun övgüsünü ve takdirini görecektir ki, insan olarak en önemli beklentilerden biriside budur. Manevi huzur ve faydanın yanı sıra maddi yönden de yapılacak her türlü destekleme ve düzenlemeler-maaş, ikramiye, tazminat, izin gibi- böylece halk tarafından da olumlu karşılanabilecektir.

Oysa bir de bunun tersini, halk desteğinin bulunmadığı bir ortamı düşünün zor olan çalışma koşulları daha da zorlaşacaktır. Polis yaptığı faaliyet ve işlemlerinden dolayı sıkça eleştirilecektir. Adil olmayan suçlamalara hedef olabilecektir. Elbette bu durumda çok önemli proje ve programların engellenmesine neden olabilir. Örneğin polis imdat servisi beklenen düzeyde olmayabilir. Polisin çalışmaları yanlış anlaşıldığında veya yanlış yorumlandığında, morali bozulur ve çalışma isteğinde zorlanmalar meydana gelir.

Belirtilen bu olumsuzlukların ortadan kaldırılması veya en asgari düzeye indirilmesi amacıyla halkın desteğine ihtiyaç vardır.

C. KAMUOYUNU BİLGİLENDİRMEK

Diğer tüm ilişkilerde olduğu gibi polis-halk ilişkilerinde de iletişim çift taraflıdır. Halkın desteği ve işbirliği halkla polis arasındaki ilişkiden, birbirlerine yönelik davranış ve uygulamadan etkilenir. Tarafların davranış ve alışkanlıkları diğerinin faaliyetini etkiler. Dolayısıyla halkın kanaati yine polisin kendi davranışları ile belirlenmektedir. Yaptığı hizmet ve takındığı tavır halkın kendisine olan bakış açısını oluşturmaktadır. Bu nedenle kuruluşun kendisi ile ilgili oluşturmak istediği imaj belirlenip buna göre program ve prensipler hazırlanmalıdır.

Ancak halkla ilişkiler kavramını geniş anlamda değerlendirmeli ve diğer kurum ve kuruluşlarla olan ilişkileride dikkate almak gerekmektedir. Kamuoyuna yönelik faaliyet gösteren basın-yayın organları ilişkileri yönlendirmede önemli yer tutarlar. Kamuoyunu oluşturma açısından bu tür birimlerde iletişimi sağlam temeller üzerine oturtmak gerekir.

Halk, kendisine sunulan hizmetin beraberinde nezaket ve hoşgörüyüde beklemektedir. Hizmetin özelliği nedeniyle polislin zor koşullar altında çalışmasının oluşturduğu stresli ortamın kendisine yansıtılmasına olumlu bakmayabilir. Bir kuralın ihlali meydana geldiğinde konuyla ilgili olanların görevlilerce belirlenmesinin adil ve hızlı biçimde yapılmasını bekler. Tüm bu olumlu ve yerinde beklentilerin gerçekleştirilmesinde, ayrıca kaliteli bir yaklaşım ve bakış açısının oluşumunda halkın bizzat kendisinin aktif bir yönlendirici unsur olduğu kanısı sağlanmalıdır.

İlerideki bölümlerde polis teşkilatının ne türden hizmetleri gerçekleştirdiği ve ne kadarını daha uygulamaya geçirme aşamasında olduğunu göreceğiz. Aslında tüm bunlar halkın polis üzerinde oluşturduğu etkileşimin ve gönderdiği mesajların bir tür geri dönüşüdür. Önceki bölümlerde bahsedilen -feed back- sisteminde olduğu gibi.

Yapılacak hizmetlerle ilgili olarak kamuoyunun aydınlatılmaması durumu, polisin halk tarafından yanlış anlaşılmasına neden olabilir. Bu da ilerideki dönemlerde halk desteğinin kaybolması ve da azalması anlamına gelir.

Bilgilendirilen vatandaş hemen hemen iletişimi kurmuş kişi olarak kabul edilebilir ve denetim ihtiyacını, kuralların amacını, polisin yöntem ve politikalarını kavrar. Sonuç olarak mevcut kurallara uyum sağlamada, görevlilere yardımcı olmaya hazır duruma gelmektedir.

Polis uygulamaları ve yöntemlerinin amaç ve mantığıyla ilgili olarak halka bilgi verilirken öncelikle amaç halk desteğini arttırmaktır. Polise en etkin biçimde işbirliğinde bulunması için halkın eğitilmeside amaçlanır. Daha emniyetli bir çeför ve daha dikkatli bir yaya olmalarını sağlamak için vatandaşlara trafik emniyeti öğretilir. Yine, kendi silahları ne, evlerine ve mallarına tecavüz edebilecek profesyonel ve tesadüfi suçluların suç işleme olasılık ve fırsatlarını nasıl azaltacakları ve suçluların kimliklerinin belirlenmesinde polise nasıl yardımcı olacaklarıda öğretilir (7).

Örneğin Almanya'da polis teşkilatı, halkın spor salonlarında kullandığı dolaplarda, uzun tatillere

(7) WILSON, O.W.; Police Administration, 3rd. McGraw hill book Company, 1972, p.221

çıkıldığında evlerde arabalarda ne tür önleyici tedbirler alınması gerektiği konusunda pratik bilgiler içeren broşürler yayınlamaktadır.

İşte bu ve benzeri tüm çalışmalarla kamuoyu hem kendi huzur ve emniyeti için ve hem de teşkilatça yürütülen hizmetin nitelik ve özünü anlayabilmesine yardımcı olmak amacıyla bilgilendirilmelidir.

D. HALKIN İŞBİRLİĞİNİ İSTEMEK

Gerek bir suçun önlenmesi ve gerekse meydana gelmesinin ardından sürdürülen faaliyetlerde halk desteğinin ne kadar önemli olduğuna daha önce değinilmişti.

Sivil halkın çevrede bulunması polisin çevrede bulunması kadar önemlidir. Bir toplumda halkın işbirliğinin yüzde 5 veya 10'luk bir artışının tam donanımlı polis kuvvetlerinin yüzde 50 veya 60 arttırılmasından daha etkin olduğu araştırmalarla ortaya konmuştur (8).

Diğer bir açıdan polisin izolasyon özelliği, polisi toplumun diğer kesimlerinden uzaklaştırma eğilimindedir (9). Bunun nedenlerinden birisi de polis ile diğerleri arasındaki uzlaşmazlık -dissensus- dur (10). Polis ve halk bazı konularda uzlaşmaya varırlarsa, bu izolasyon özelliğinin etkisi azalacaktır. Suçun önlenmesi ve oluşumunun ardından halkın işbirliğini ve desteğini istemek, halkı yardıma ikna etmek, belirli bir oranda uzlaşmayı sağlayacaktır. Bu nedenle polis bu desteği aramalıdır, halkla sürekli temas içinde olmalı, şüphelik etmelidir. Mesela New York polisi 1978 Ocak ayına kadar halkla gereksiz konuşmalardan kaçınmak zorundaydı. Bu tarihten itibaren yasaklama kaldırıldı (11). Zira günümüzde polis, halkın desteği olmadan başarıya ulaşmanın güçlüğüne bilincindedir.

Halkın işbirliğinin sağlanabilmesi için aşağıdaki önerilerin dikkate alınmasında fayda vardır:

-Çeşitli kesimlerden ve meslek gruplarından, okul aile birlikleri temsilcilerinden oluşturulacak bir kurul ile düzenli aralıklarla toplanılması ve fikir alışverişinde bulunulması.

-Konferanslar, suç önleme kampanyaları düzenlenmesi.

-Suç tehlikesinin özellikle artma gösterdiği

- (8) GOLDSTEIN, Herman: Policing a Free Society, Cambridge, Mass. 1977, çev; SOKULLU, Füsun; A.g.e., S.114
(9) HANTON, Michael; The Policeman in the Community, London, 1964, çev; SOKULLU, Füsun; A.g.e., S.114
(10) CLARK, John; Isolation of the Police, Boston, 1969, çev; SOKULLU, Füsun; A.g.e., S.114
(11) SHIBKMAN, Charles; Criminal Violence and Criminal Justice New York, 1980, çev; SOKULLU, Füsun; A.g.e., S.114

dönemlerde ve bölgelerdeki halkla işbirliği icine girerek , buralara özel koruma aletlerinin veriletilmesini sağlamak.

-Ekonomik gücü yeterli olan kuruluşların kendi güvenlik tertibatlarını kurmalarına yardımcı olmak ve bilgi alış verisinde bulunmak.Bu gibi yerlerde özel güvenlik görevlisi olarak çalışacak kişilerin eğitimlerini üstlenerek hem toplumda bu tür bir mesleğin oluşmasına katkıda bulunmak hem de bu görevlilere hukuk kurallarına uygun davranabilmele ri için gerekli bilgileri sağlamak.

-Halkı belirli olaylara karşı -hırsızlık,yankesicilik v.b.-aydınlatıcı bilgileri içeren broşürler ile seri iletişim imkanı sağlayan ilanların yayınlanmasında faydalı olacaktır.

-Düzenli ve kapsamlı bir biçimde faaliyet gösteren derneklerin.polis-halk ilişkileri konularında yardımcı olmalarını sağlamak amacıyla iyi ilişkiler kurulabilir.

K. SUÇUN ÖNLENMESİ AÇISINDAN POLİS-HALK İLİSKİLERİNİN ROLÜ

Demokratik ülkelerde halk polisin başlıca iki temel fonksiyonu yerine getirmek zorunda olduğunu düşünür:

-Kanunları uygulayarak suç işlenmesini önlemek ve kamu düzenini korumak.

-Acil durumlarda insani nitelikte sosyal bir yardımda bulunmak ve meydana gelen bir olayın faillerinin en kısa zamanda adalete teslimini sağlamaya çalışmak.

Suçun önlemede amaçların belirlenmesi.günümüz polisinin en güç görevlerinden biridir.Bu önleme görevinin ne kadar başarılı olduğunu belirlemek çok güçtür.zira suçun önleyebilmek için polis,toplumun bütün kesimlerini tanıyıp onlara hizmet edebilmelidir.Polisin rolü bu şekilde tanımlanırsa.önlemede başarı kazanılabilir (12).

Polisin temel görevlerinden olan önleme faaliyeti farklı biçim ve niteliklerde aralıksız sürdürülmektedir.Kamu düzeninin devamı açısından son derece önemli olan bu görev pratikte oldukça zordur.Çünkü henüz ortada meydana gelmiş bir suç niteliğinde davranış yoktur.Bu nedenle olası ihtimalleri değerlendirirken son derece hassas davranılmalıdır.Bu kez önlemek istenirken sınırlamaya gidilmiş olunabilir.

Önleme faaliyetleri.polisin suç işlemeye uygun tehlikeli ortamları belirleyebildiği oranda başarılı olur. Bu tür faaliyetler suçun tespit ve suçluların yakalanmasından çok. caydırıcılığa yönelmiştir.

Bazende suç işlemeye eğilimli kişiler tespit edilerek. onlarla iletişim kurma yoluna gidilebilir.Özellikle gençler bu tür durumlara karşı oldukça hassastırlar.Orta öğretim

(12) HANTON,Michael; The Definition of the Police Role, 1974, çev:SOKULLU,Fusun;A.g.e., S.102

çağındaki gençlerin suç işlenebilecek ortamlardan uzaklaşırılmasına gerek duyulduğunda ,polis imkanlar dahilinde bu astaki gençlerin üzerinde çeşitli şekilde otorite kurmuş akamların yardımına başvurabilir.Buluğ çağındaki kişilere oğrudan polis müdahalesinin bu kişileri suçluluğa itebile eği durumlarda okul yetkilileri, psikologlar,hatta o genc erin sözünü dinledikleri bir bölge büyüğü aracılığıyla elkinde bulunulmalıdır (13).

Polis bu noktada kendi mesleki tecrübelerinden de faydalanacaktır.Aynı zamanda halkla kuracağı iletişim biçimleri sayesinde ki,bu metodların neler olduğunu ileride göreceğiz,suçun oluşumundan önce haberdar olup,gerekli vardımı götürebilecek zamanı kazanabilecektir.Karakolları, polis imdat servislerini bu tür hizmetler arasında sayabiliriz.

F. POLİS-HALK İLİSKİLERİNDE KULLANILAN MESAJLAR

Bu bölüm kapsamında polis-halk ilişkilerinde kullanılan,kısa birer cümle olmasına rağmen geniş anlamlar ifade eden mesajları değerlendireceğiz.Halkla kurulacak iletişim esnasında çoğunlukla tercih edilen bu tür kısa fakat anlamlı ifadeler kullanılmaktadır.

Halkın huzuru için polis vatandaş elele mesajı yıllar boyunca süregelen polis ile vatandaş arasındaki ayrılmaz bütünlüğün ve iletişimin en somut ifadesidir.Polis her türlü çalışmasında halkın desteğini alarak daha da düzenli ve başarılı sonuçlar elde edebilecektir.Bu yoğun çalışma temposunun temelinde vatandaşın huzurunun tesis ve devamını temin amacı bulunmaktadır.Polisin başarısı halkın içinde bulunduğu huzur ortamına bağlı olduğundan ,vatandaşda bu ortamın tesisinin ve devamının sağlanması konusunda yardımlarını esirgememektedir.Buna güzel ve anlamlı bir örnek olarak ,ülkemizde bir basın kuruluşumuzun polisin çelik yelek ihtiyacı konusunda başlattığı yardım kampanyası gösterilebilir.Burada kullanılan mesaj polis-vatandaş işbirliğinin bir ifadesi olması açısındanda güzel bir örnektir.

İçimizden birisi olan polis avni zamanda sade bir vatandaş olarak görülmelidir.Çünkü o da bulunduğu toplumun içinden çıkarak diğer meslek sahipleri gibi yaşamını sürdürmektedir. Ne polisi toplumun mevcut şartlarından ne de toplumun mevcut şartlarını polisten ayrı değerlendirmek mümkündür. Olumlu veya olumsuz tüm yönleriyle toplumun yapısının özelliklerinden etkilenerek kişiliği oluşan polis ve hizmet götürdüğü kesim birbirinden ayrı düşünülemez.

(13) RICHARDS,Pamela; Crime as Play, Cambridge, Mass.,1979 çev;SOKULLU,Fusun; A.g.e.,S.104

Polisi de içimizden birisi olarak kabul etmemiz olumsuz imajların asılmasında önemli rol oynar.

Herkesin vicdanı kendi polisidir sözü yüce önderimiz Atatürk tarafından zikredilmiş ve polisin ifade ettiği anlamı kavramada yardımcı olabilecek önemli bir mesajdır. Toplum hayatında insanların kendi vicdani sorumluluklarını gerçek anlamda kontrol altında tutmaları durumunda sorun niteliği taşıyan bir çok konu kendiliğinden çözülecektir. Vicdanen her kişi kendisi ile sürekli hesaplaşma içerisindedir. Elbette bu vicdani sorumluluğun oluşumunda toplumun etkisi büyüktür. Bu özellikler sayesinde genel yapının oluşumuna katkıda bulunmuş olacaktır. Ayrıca her kişiye bir polis görevlendirilmesi ne ne imkan ne de gerek vardır.

Polis halkın uniforma giymiş olan bölümüdür cümlesi biraz yukarıda açıklanan ve polisin içimizden birisi olarak değerlendirilmesi gerektiği gerçeğini destekleyen değişik bir ifade biçimidir. Polisin giydiği üniforma hizmet yönünden bir gereklilik olup, vatandaş ile arasında bir ayrıcalık unsuru olarak değerlendirilmemelidir. Uniformasını çıkarttığı anda da sade bir vatandaş olarak bulunduğu toplumun bir üyesidir.

Önce vatandaş sonra Polis mesajı buraya kadar anlatılmak istenenleri de ifade eden bir nitelik taşımaktadır. Hepimiz hangi görevi yapıyor olursak olalım öncelikle vatandaş olma özelliğimiz hizmeti gerçekleştirirken dikkat edilmesi gereken bir husustur. Bu duvga bizlerin bütünleşmesini ve birlik içinde olmamızı kolaylaştırır. Vatandaşlık sorumluluğunun yerine getirilmesi toplum yaşamının zorluklarını ortadan kaldırır ve insanlar arasında karşılıklı saygı ve sevgi ortamının oluşumuna katkıda bulunur. Çünkü hepimiz öncelikle bulunduğumuz toplumda vatandaşlık temel özelliğini ve ardından ayrıntılı meslek gruplarını tanırız. Böylece belirli nedenlerle hizmet sona erdiğinde toplumda uyum sağlama konusunda ola sı güçlükler asgari düzeye inebilecektir.

Richard Knight tarafından söylenmiş bir söz vardır(14) **"Tam bir özgürlük anarsidir"** ve ona göre tam anlamıyla düzeni sağlamak ve özgürlüklerin kullanılması arasında dengeli koluma demokratik toplumların aşırıları bovu amacı olmuştur. Gerçektende insanların özgürlük alanları diğerlerinininkini işgal etmemelidir. Polis iste bu dengeyi sağlanabilmesi amacıyla hizmet verir. Öncelikle aldığı tedbirlerle kişi hak ve hürriyetlerine saldırıların olmasını engeller. Tüm bu engellemele re rağmen herhangi bir biçimde ihlal meydana geldiğinde bundan mağdur olana yardım eder. olayın faalini en kısa zamanda adalete teslimi amacıyla harekete geçer. Bu noktada polis öz gürlükleri engelleme değil, tam tersine, kişi hak ve hürriyetlerinin rahatca kullanabileceği bir ortamı oluşturulması için faaliyet göstermektedir.

(14) MERTİN, İsmail-ERASLAN, Fetullah; A.g.e., S.94

G. POLİS-HALK İLİSKİLERİNDE BASININ ÜSTLENDİĞİ ÖNEMLİ ROL

Günümüzde basını ve üstlendiği önemli rolü küçümsemek ya da görmezlikten gelmek mümkün değildir. Kamuoyu üzerinde yönlendirilmesi konusunda böylesine etkili olan basın sayesinde kitlelerle kurulacak iletişimde büyük aşamalar sağlanmaktadır. Ve aynı zamanda kurulan bu yakın ilişkiler sayesinde polisin hizmetteki gerek nitelik ve gerekse nicelik açısından geliştirilmesine yardımcı olunabilir.

Alınan bir kararın uygulanış biçiminin halka duyu verilmesi, yakın gelecekte belirlenen hedeflerin, basit gibi görünen bir takım pratik bilgilerin halka iletilmesi amacıyla basının imkanlarından faydalanmak mümkündür.

Polis teşkilatı getirilen eleştirileri yapıcı oldukları sürece büyük bir olgunluk içerisinde değerlendirmektedir. Ancak basın meydana gelen aksaklıkları tüm teşkilat personeline hitap ederek yorumladığında moral bozukluğuna neden olmaktadır. Basın tespit ettiği aksaklıkların ortadan kaldırılması için yapıcı katkılarda bulunmalıdır.

Yargıtay, bir kararında ne diyor:

"(.....) gerçek olmayan olayları, gerçekmiş gibi göstererek belirli amaçlara ulaşmak için bunları değiştirilmiş biçimlerde kamuoyuna aktarmak yöntemleri ile, kişisel onur ve saygınlığa saldırı sayılacak nitelikte yayın yapmak, basın özgürlüğü ile bağdaştırılamaz. Bu itibarla herhangi bir kamu çıkarı söz konusu olmaksızın, haber verme özgürlüğü kalmasını arkasına gizlenerek kişileri karalamak, lekelemek, aşağılamak, kötülemek, küçük düşürmek, asılsız suçlamalarla ölçü dışı biçimde kinamak, basın özgürlüğünü amacından saptırmak olur ki, bu davranış açıkça bu hakkın kötüye kullanılması demektir. Bunun gibi eleştiri yapılırken, eğer objektif sınırlar aşılar, eleştiri haksız bir kötüleme ve da kötü niyetle küçümseme niteliğine bürünürse, bu takdirde de eleştiri hukuka aykırı sayılacaktır."(15).

Basın ile ilişkilerde dikkat edilecek ve polis açısından önemli olan ve bir o kadar da faydalı olabilecek hususların açıklanması konunun anlaşılmasını kolaylaştıracaktır.

İlk olarak basınla ilişkilerde kullanılan metodları ve ardından dikkat edilecek hususları sıralayalım:

- Basın toplantıları ve konferansları
- Basın açıklaması ve bildirisi
- Basın Bültenleri

Bu faaliyetler gerçekleştirilirken dikkat edilecek hususlar:

[15) PULUR.Hasan: Milliyet, 31 Ocak 1994

-Periyodik olarak düzenlenen basın temsilcileriyle yapılan toplantılar faydalı olacaktır.

-izlenen politikalarla ilgili bilgi aktarımında bulunulmalı ve basına soru sorma fırsatı tanınmalıdır.

-Toplantı ortamı rahat bir özelliğe sahip olmalı teknik ve malzeme olarak eksikliklere dikkat edilmelidir.

-Toplantıyı düzenleyen gerekli bilgiye sahip olduğu her konuda kendisine yöneltilen sorulara ictenlikle cevap vermelidir.

-Önemli gördüğü konularda not almayı ihmal etmemelidir.

-Varsayımlara dayanan sorulara cevap verilmeyerek samandan tasarruf edilmiş,yanlış yorumlardan kaçınılmalıdır.

-"Yorum yok " şeklindeki cevaplama ancak diğer resmi organların yorum ve faaliyet alanlarına giren konularda verilmelidir.

-Mizah ve soğukkanlılık duygusu korunmalıdır.

Basınla olan ilişkilerde basının da dikkat edeceği bazı hususlar bulunmaktadır.Bunlar hem polis ile olan ilişkinin işleyişine yardımcı olur, ve hem de genel menfaatlerinin korunması açısından hassasiyet arzeder.Bu hususlardan bir kaçısı aşağıda sıralanmıştır:

-Henüz devam etmekte olan bir davada suçlunun belirlenmesini ya da soruşturmanın sonuçlanmasını esastabilecek haberlerin ifşa edilmesi sakıncalıdır.

-Milli güvenlik ve devlet bütünlüğü ile ilgili ya da ağır suçların kovuşturulması sırasında resmi belge ve kayıtlara herhangi bir ekleme yapılmamalıdır.

-Çocuk suçları sanıkları ile olaylardaki mağdurların kimlikleri (öldürme olayları hariç) yayınlanmamalıdır.

-Olaydan dolayı kendisinden öc alınması ve saldırılması ihtimalinin olduğu şahısların kimlik ve adreslerinin yayınlanması sakıncalıdır.

-Gerçeklerin halka duyurulmasının suçlunun belirlenmesine ve soruşturmanın gidişatına müdahaleye ulaşabileceği durumlarda,basının kendine özgü olgunluğunu ve olayların üzerine gidişte izlediği objektif değerlendirme kriterinden ayrılmama özelliğini koruması son derece önemlidir.

Teşkilatın suç önleme ve güvenliğinin sağlanması eğitimi konularında makaleler yazılmasına yardımcı olması,halkla ilişkilerde olumlu sonuçlar sağlayacaktır.Basının bu yönde teşvik edilmesi gerekmektedir, bu da basınla kurulacak sağlam ilişkiyle doğru orantılıdır.

Belirli aralıklarla suç istatistiklerinin ve bunların olumsuz şekilleriyle ilgili bilgiler yayınlanması -oto hırsızlığı, ev hırsızlığı, v.b.-,kamuoyunun bu tür konulara karşı

bilgilendirilmesini sağlar.Çoğu zaman hırsızlık malların yakalanması ile bunların sahiplerinin belirlenmesi konularında ve da faili meçhul ,esrarengiz olaylarda halktan yardım isteme de olumlu sonuçlar alınabilir.

Basın bültenlerinde yayınlanması istenilen haber bilgilerin tecrübeli kişilerce ve dikkatlice kaleme alınıp, kontrol edilmesi gerekir.Halkın anlayabileceği bir usul kullanılmalı ifade açık ve sade olmalıdır.Mümkün olduğu takdirde fotoğraf imkanından da yararlanılmalıdır.

1. Diğer Kitle İletişim Araçları ile İlişkiler

Yazılı basın dışında sözlü basınla olan ilişkiler de önem taşımaktadır.Bu araçların basında radyo ve televizyon gelmektedir.

Radyo ve televizyon halkla irtibat kurmada daha ileri fırsat ve imkanlar sağlamaktadırlar.Her gün çok kısa diya loglar yayınlanması veya belirli bir konuda soru-cevap süresi tahsisi,polisin faaliyetlerinden haberdar olmayan bir çok insanın ilgisini çeker.Bu tür radyo yayınlarını kolaylaştırmak için ,radyo stüdyosu ile polis merkezi arasında bazen doğrudan bağlantılarda tesis edilebilir.Gazetecilerin ve diğer ileri gelenlerin bulunduğu televizyon açık oturumlarına katılmakta ilgili kamuoyunda etkili olabilir.Açık oturum tartışmalarına katılma, oturuma katılanların belirlenen konuların dışına çıkarak sorabilecekleri sorulara doğrudan cevap verebilecek yetkide yüksek dereceli bir polis görevli since yerine getirilmelidir (16).

IV. ÜLKEMİZDEKİ POLİS-HALK İLİSKİLERİNE GENEL BİR BAKIŞ

Son yıllarda ülkemizde sahip olduğu yeni imkanlar ve insanlığın geldiği seviye enikonu dünyamızın küçülmesine neden olmuştur.Böylesine hızlı bir değişim sürecinin ülkemizi etkilememesi mümkün değildir ve öyle de olmuştur zaten.

Polis Teşkilatımızda bu hızlı değişimden payına düşeni en iyi ve olumlu yönde değerlendirebilmek amacıyla sürekli gayret içindedir.Zira günümüzde işlenen bir çok suçun oluşum safhalarından değişik bölümleri yurt dışınıda ilgilendirmektedir.Bu teknik olarak polisimizin yabancı ülkelerdeki seviyeyi yakalaması açısından önemlidir.

İlk bakışta teknolojik seviyedeki bu gelişmişlik halkla ilişkiler açısından biraz kapalı gelebilir.Ancak bu teknik imkanlar sayesinde halkın ihtiyaçlarını tespit etmek ve karşılamak mümkündür.

(16) STINCHCOMB,James;Opportunities in a Law Enforcement Career.Universal Publishing and Distributing Corporation New York, 1971. p.72

Öncelikle suçun önlenmesi açısından ve/veya meydana gelen bir olayın ardından gösterilen cabalar bu teknolojik imkanlardan faydalanılarak gerçekleştirilmektedir. Yurt dışına çıkışta havalimanı kontrolleri , ya da pasaport alma, veya da bir araçla ilgili kayıt işlemleri teknik imkanlar dahilinde daha kısa zamanda ve seri olarak tamamlanabilmektedir.

Polisimizin Türk Tarihi gelişim süreci içerisinde esaslı bir konuma sahip olduğu konusunda tarihsel açıdan incelenmesi genel hatları ile bazı gerçekleri ortaya koymuştur. Türk halkı kanunlara saygılı olarak yaşamayı kendisine bir düstur olarak kabul etmiştir. Özellikle dini ve geleneksel yaptırımların bunda büyük payı vardır. Halkın sahip olduğu bu yapı nedeniyle polis-halk ilişkilerinde kendiliğinden düzenli bir biçimde işlemektedir.

Eski dönemlerde Türkiye'de yaşamış yabancı seyyahlar kaleme aldıkları hatıralarında şehirlerin asayiş ve güvenliği ile ilgili konulara sıkça yer vermişlerdir. Robert MANTRAN İstanbul'un 17. yüzyıl'daki asayiş durumu ile ilgili olarak sunuları kaleme almıştır(17):

"İstanbul kurulan sistem sayesinde, gazetimin ve güvenlik açısından iyi şekilde donatılmışa benzemektedir. Kentin siyasal, ekonomik ve toplumsal önemi gözönüne alındığında yöneticilerin halkın tamamen huzur içinde yaşayış, çalışabilmesine önem verdiği anlaşılmaktadır. Yöneticiler aynı zamanda bu halkın herkesin iyiliği için vassalara uymasına da özen göstermektedir."

Robert MANTRAN'ın özellikle 17. yüzyılda İstanbul yaşantısına ait aşığına alınan değerlendirmesi yönetim ile halk arasındaki ilişkiyi sıkça ortaya koymaktadır (18).

"Kanuni Sultan Süleyman ve XVII. yüzyılın ortasına kadar olan süre içindeki ardıllarının döneminde, İstanbul toplumu her tür otoriteye karşı saygı kavramının her düzeyde görüldüğü vani padişaha, yönetimin temsilcilerine, esnaf yöneticilerine, aile reislerine karşı saygının tam olduğu çok yaygın bir toplum görüntüsü vermektedir. Herkesin iyice belirli bir yere sahip olduğu ve imparatorluğun yönetici çevreleri ile askeri veya hukuki, dinsel yüksek memurları etkileyen değişikliklerin ve azılların dışında, İstanbulluların çoğu için mümkün veya hayal edilebilir bir değişimin olmadığı, çok hiyerarşik hale gelmiş yapıların karşısında bulunduğu izlenimi almaktadır. Buradan, var olduğu ileri sürülen müslüman kaderciliği içinde, bu durumun kadere razı olmaya denk düştüğü sonucunu çıkartmak uygun olmayacaktır. İstanbulluların tamamen tersine, kederine razı olarak değil de, bilinçli bir düşüncenin ürünü olarak böyle yaşamaktadır. Çünkü gerek aile hayatında, gerekse mesleki hayatında, yetkililerin

[17] MANTRAN, Robert; 16. ve 17. Yüzyılda İstanbul'da Gündelik Hayat, ist. 1991, cev; KILICBAY, Mehmet. Ali, S.80

[18] A.g.e., S.231

uygulamalarını sağlamaya özen gösterdikleri bir yasalar ve düzenlemeler bütünü tarafından herşeye rağmen korunmaktadır. Buna bağlı olarak, vetki sahipleri beklenmedik vava olağan dışı tedbirler alarak halkın huzurunu bozmamaya dikkat etmektedirler:Ellerinde olmayan gelişmeler olduğunda bile, imparatorluğun baskentinde karışıklık çıkmasında hiç bir yararları yoktur.Bu durumda statüko her iki tarafın da yasalara saygı göstermesi tabanı üzerinde kurulmaktadır.Ve bir yüzyıldan daha uzun süre huzurlu bir yapı gösteren bu ortamda, İstanbullu sakin, görünüşte güçlüğü olmayan bir hayat sürmektedir:tabii ki bu ortamda padişahın ve devletin zenginliğinden herkes payını almakda ve bu zenginlik baskenti geliştirip güzelleştirerek, sakinlerine kentin prestijine ortak olmanın iftiharını tattırmaktadır."

Yine XVIII.yüzyılda güvenlik görevlilerinin halka karşı tutumlarıyla ilgili düzenlemeler bulunmaktadır.Ayrıca güvenlik görevlilerinin belirtilen kuralları ihlal etmeleri durumunda cezalandırılacağı hükmünde düzenleme kapsamına alınmıştır (19).

Artık günümüze gelindiğinde modern ölçüler dahilinde halkla ilişkilerin gerekliliği farkedilmiş ve bu yönde düzenlemelere gidilmeye başlanmıştır.Özellikle Cumhuriyetin ilanı ile beraber ülke içindeki huzur ve güvenlik ortamının tesisinde polis hizmetlerinin varlığına ihtiyac duyulmuştur. Zaman içerisinde ihtiyaçlarda dikkate alınarak ve bu güne kadar süregelen düzenlemeler gerçekleştirilmiştir.Polis Koleji ve Akademisi, Polis okulları çağdaş bir görünüm kazanma yolunda atılan en önemli adımların başında gelmektedir.Personelin eğitim seviyesinin yanısıra, teknolojik bir çok imkanın kullanımı personelin hizmetine sunulmuş ve bir o kadar da kullanımının sağlanması amacıyla çalışmalar aralıksız sürdürülmektedir.Bu yoğun çalışma temposunun enerjisini polisimiz, halkımızın essiz desteğinden almak tadır.Halk ile bütünleşerek daha mükemmel ulaşabilmek için sürekli çalışma içindedir.Ve bu doğrultuda zaman içerisinde halkımızın verdiği destek teşkilatın isabetli volda ilerlediğinin de en güzel müjdeleyicisidir.

A. HALKA AÇILAN İLK KAPI "KARAKOL."

Karakol eski türkçedeki "karagöl" ve "karsvul" kelimelerinden türemiştir.Kara ve kol kelimelerinden oluşan birleşik bir isimdir.Kara kelimesi deniz, hava, kara anlamındaki coğrafi bir terimdir, toprağı ifade eder.Pembe, siyah gibi renk değildir, korku veren karanlık anlamına hiç gelmez (20).

(19) CADIRCI,Musa;Tanzimat Döneminde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapıları,Ank.1991, S.204-205

(20) TUTKUN,K.Yücel;Karakolun Kamüyet Teşkilatındaki Yeri, Görevleri, Sorunları,TODAIK,Kamuyönetimi Uzmanlık Tezi Ank.1979.

Kol:devletin asayişini sağlayan silahlı güçüdür.Asker. emniyetçi. jandarmadır.Kısaca Karakol; karada asayişini sağlama amacıyla gezen devlete bağlı silahlı kuvvettir.Bu gücün kaldığı yer de Karakolhanedir.Zaman içerisinde karakolun hanesi kaldırılmış, ve gezen güç ile bina eş anlamlı kullanılmıştır.

Tarihte karakol: Osmanlı imparatorluğu'nda özellikle 1453 tarihinde fetihten sonra İstanbul'da Fatih Sultan Mehmet Zamanında yaygınlaşmıştır.Osmanlılarda diğer illerde güvenliği askeri birimler sağlarken, göçler, ekonomik şartlar gereği, İstanbul'da yerleşimin değişik ve karakteristik önem taşıması bu ilde karakol teşkilatının neden olmuştur. Özellikle orduya kalvon ve kayık yapılan tersane bölgesi geniş bir alanı kapsadığından, korunması için çok sayıda karakol birimi kurulmuş ve bunlar Galata çavuşluğuna bağlanmıştır.O devirde karakol, günümüzdekinden farklı olarak sadece önleyici kolluk görevini yapmıştır.

Karakol zaman içerisinde iki ana grupta toplanabilen nedenlerden dolayı geri kalmıştır:

-1950'lerden sonra kentler dikine büyümüş, çevrelerinde gecekondu oluşmuş, nüfus patlaması ve buna bağlı, ekonomik, kültürel ve sosyal hayatta büyük değişiklikler yaşanmıştır.

-Birinci maddedeki nedenler ile emniyet teşkilatında özellikle İstanbul, Ankara gibi kentlerde 1950'lerde çevik kuvvet adlı motorize ekipler, 1960'larda toplum zabıtası, diğer yıllarda hassas bölgeler, Mali, Narkotik, Turizm gibi ihtisas birimleri kurulmuş ve karakol personel, araç, gereç yönünden takviye edilememiştir.

Karakolun kaldırılmasını dahi düşündüren yeni birimler;zamanla, belli kavşaklarda, yerlerde bekletilerek karakol noktası görevi, belli güzergahlarda ring yaptırılarak karakol devriyesi görevi yapar hale getirilmişlerdir.Kısa önemli konuda ;el koydukları muntıka karakoluna teslim etmişlerdir.

Metropol kent sayısının arttığı, bir köy nüfusunu barındıran blok apartmanlarda oturanların birbirini tanımadığı günümüzde karakol;vasıf, yürütme, yargı erklerine hazırlıkların yapıldığı, savunma hakkının simgesi avukatların yer aldığı, halkla sohbet toplantılarının düzenlendiği, halkın 155 nolu telefondan olayları haber verdiği, devlet emniyet mekanı olmuş, karada kol gezen kuvvetin konakladığı bir yer olmaktan çıkmıştır.

Kanımızca karakol, hizmet ve fonksiyon yönünden değil "isim"olarak yetersiz kalmaktadır.Bu ismi, gübekli ve pala bıyıklı komiser beyi,polis amcası, bekçi babası ve "Cibali Karakolundaki" mizahı ile her ilde bir emniyet müzesi haline getirip, tarihteki yerine koymanın zamanı gelmiştir.Aynı muntıkalarda, kent merkezi ve gece kondu bölgelerinde, alan

araştırmalarından elde edilecek verilere dayalı şekilde emniyet hizmetlerinin tüm branşlarında uzmanlaşmış personel, arac ve gereçle donatılmış;teskilatın Anayasada ve kurulus yasaşındaki ismine ve gúnümüze uygun emniyet merkezi, emniyet baskomiserliği (emniyet istasyonunu),emniyet komiserliği (emniyet noktası) gibi hizmete ve amaca uygun birimler kurulmalıdır (21).

Gerçektende zaman iãerisinde meydana gelen değişiklik lere göre karakollarda yeni düzenlemelere gidilmelidir. Önceleri yerleşim merkezi olup, zamanla is merkezleri haline gelen bölgelerdeki karakolların fonksiyonları değişime uğramaktadır.Bu tür bölgelerdeki polis karakollarının merkezlere çekilerek daha geniş kapsamlı birimler oluşturula bilir.Elde edilecek teknik ve personel tasarrufu bölgede motorize veya yaya devriye olarak değerlendirilebilir.Üstelik bu gezici ekiplerin bilgisayar ile tehzizatlandırılması daha etkili ve yaygın hizmet aãısından faydalı olacaktır. Ayrıca bu durum zamanla halktan soyutlanma ihtimalini de ortadan kaldırmaktadır.Karakolların bir özelliğide halkın iãine girmek ve onunla bütünleşmektir.Fakat zamanla değişiminde etkisiyle karakol, is merkezlerinde beklenen düzeyde bütünleşmeye ulşması güçleşecektir.

Son yıllarda karakolların bölge halkı ile iliskilerinde belirgin yenilik ve gelişmeler olmuştur."Huzur Toplantıları", "Seffaf Karakol", "Pembekol" gibi kavramlar hep bu olumlu değişimin farklı ifade biçimleridir.

Polis-halk iliskilerini geliştirmek aãısından faydalı olmaşı amacıyla başlatılan "Huzur Toplantıları" sayesinde halkın karakollarda sorunlarını dile getirmesi ve dertleşmesi fırsatı sağlanmaktadır.

Yine il düzeyinde yapılan çalışmalarla halkın, polis çalışmaları, polis-halk iliskileri, kamu düzeninin sağlanması ve korunması konularındaki bilgi ve değerlendirmeleri belirlenmeye çalışılmaktadır.Bu yönde yapılan çalışmalara güzel bir örnek olan "izmir Emniyet Teskilatının Değerlendirilmesi Araştırması "na göre izmirliilerin %47'sinin herhangi bir nedenle karakola gittiği belirlenmiştir(22).Bu oran çocuk nüfusunun dışında değerlendirildiğinde önemli bir yer tutar.

B. "155 POLİS İMDAT" SERVİSİ

Ülkemizde uygulanmakta olan polis imdat servisi telefon numarası yakın bir geçmiste yapılan bir düzenlemeyle "155" olarak değerştirilmiştir.Bu servis son yıllarda halkla bütünleşmede önemli bir aracı olmuştur.Ve düzenli bir işleyiş

(21) TUTKUN,K.Yücel; Milliyet, 09.04.1993

(22) MEFİN,İsmail-KRASLAN,Fetullah; A.g.e.,S.101

kazanmasıyla bir çok önemli olayın çözümünde fayda sağlanmıştır.

İhbarların tek tek incelenerek değerlendirilmesi halkın bu servise ve polisin tüm hizmetine olan güvencini arttırmaktadır. Bu tür bir iletişim bağının kurulması ve düzenli biçimde işliyor olması suçu önleyici ve olayın meydana gelmesinin ardından delillerin ve failerin tespiti açısından çok önemli bir faktör olma özelliğini taşımaktadır.

Hatı ülkelerinin çoğunda halkın telefonla yardım istemesini kolaylaştırmak için polis örgütleri geliştirilmiş bir haberleşme sistemine sahiptir. Halkın polisi arayabilmesini kolaylaştırmak için polisten yardım isteyecek kişilerin başvuracakları telefonların normalden daha az rakamlı olması ve numarayı kullanacak kişilerden telefon ücreti talep edilmemesi, polisin halkla temasını kolaylaştırmak için alınabilecek önemli tedbirlerdir. Sokaklardaki telefon kulübelerinden faydalanılarak polise ulaşmak isteyen kimselerin jeton kullanmalarına gerek olmamasıda halkta polise ulaşmanın kolay olduğu imajını güçlendirir (23).

Megapol haline gelen İstanbul ilinde yaşayan vatandaşların, vuku bulması muhtemel olaylar ile vuku bulan olaylardaki duyum, bilgi ve görgüsünü çekinmeden, can güvenliği endişesine düşmeden, büyük bir rahatlık içerisinde polise aktarmasının önleyici zabıta ve asayiş olaylarında başarıya ulaşmada, önemi hiç şüphesiz çok büyüktür. Daha önceleri kurulan polis imdat servisine işlerlik kazandırmak amacıyla 1992 yılında öncelikle resmi hizmet otolarının tamamının üzerine, her iki taraftan, belli bir mesafeden okunacak büyüklükte "155 POLİS İMDAT" ibaresi yazdırılmıştır. Bu konuda kamuoyunu bilgilendirmek ve harekete geçirmek amacıyla basın organları, radyo ve televizyonda sürekli yayın ve duyurular yapılmıştır. Bu konu ile ilgili ünite, kapasite olarak altı yetişmiş personelle takviye edilmiş, PHX sistemi sekiz hat telefon kapasitesi arttırılarak kullanım ve cevap verebilme kabiliyeti yükseltilmiştir. Gelen her bilgi teybe alınarak neticesi gelene kadar takip edilmektedir. Verdiği ihbarın değerlendirildiğini izleyen vatandaş, gün geçtikçe bu konuda daha da bilinçlenmiştir. 1992 yılı içerisinde 155 servisine 18.896 ihbar geldiği, değerlendirilen ihbarların %77'sini teşkil eden 14.516'sının olumlu neticelendiği, %11'ini teşkil eden 2076'sının salsız çıktığı, %12'sini teşkil eden 2204 ihbarın takibi gerektiren konular olduğu saptanmıştır.

155 polis imdat servisine 1993 yılı içerisinde tutulan rakamlarda 21.578 müracaat olmuş, bu müracaatlarda 18.634'ü doğru haber olarak intikal etmiştir.

Bu değerler her geçen gün vatandaşların yaptığı

(23) SOKULUJ, Füsun; A.g.e., S.107

müracaatlarda doğruluk oranının arttığını göstermektedir.

Halen İstanbul'da hizmet veren 155 Polis İmdat servisine günde ortalama beş bin telefon geliyor. Bu sayı her ay artarak bu seviyeye ulaşmıştır. Dahada artacağı düşünülerek telefon sayısının arttırılması planlanıyor. Her gün beş bin telefonun üç biniyle konuşuluyor. Geri kalan iki bini ve arayan tarafından konuşulmadan kapatılıyor ya da yanlış numara düştüğü anlaşılıyor. Bu durum özellikle 055 numaraları kullanıldığında daha fazlaydı. Telefonların en yoğun geldiği saatler 21.00-01.00 arası, en sakin saatler ise 04.00-06.00 saatleri.

155 polis imdat servisinin içinde çeşitli kurumların alarm düzenlerinin bağlandığı üç bilgisayarla sekiz monitörden oluşan başka bir birim daha bulunuyor. Bu sisteme 1770 banka, 250 kuyumcu, 500 PTT merkezi, vergi dairesi ve türbe alarmı bağlı. İstanbul'un neresinde olursa olsun, yukarıda adı geçen yerlerden birinin alarmı çaldığında, anında buradaki monitör üzerine adresi ile birlikte geliyor. Buradanda hemen olay yerine en yakın polis ekibine durum bildiriliyor.

Ayrıca tüm otomobillerin ve calıntı otoların künyesi de burada bilgisayara işlenmiş olarak bulunuyor.

Bu serviste çalışanlardan birinin başından geçen bir olayı aşağıda aktarıyorum. Halkla iletişim açısından önemli ve gurur verici bir örnek: (24).

"Gece yarısından sonra saat 01.00'de telefon kaldı. 'Benim kalbim rahatsız, şimdi sancı girdi'dedi. Hızır servise telefon etmesini söyledim. Orayı aradığını ancak telefonun açılmadığını söyledi. Kvinin adresini sordum ve en yakın yerdeki ekibe haber verdim, durumu anlattım. Bahsettiğim kişiyi alıp hastaneye götürmüşler. Gerçekten kalp krizi geçiriyormuş hayatı kurtuldu."

Bir başka problemde İstanbul'un çok farklı bölgelerinden bu telefona gelen müracaatlardaki teknik problemler. Gayrettepe'de bulunan 155 servis merkezine gelen telefonlar farklı telefon merkezlerinden geçerek geldiğinden bu trunkların durumuna göre telefon hedefine ulaşılıyor. Telefon çalışırken açılmıyormuş gibi oluyor. Böyle bir durumda tekrar aranması tavsiye ediliyor.

Gelen telefonların ancak 100 kadarı ciddi konuları içeriyor. Geri kalanların içinde neler yok ki; Yanlış ihbarda bulunanlar, tehdit edenler, kutlayanlar, bir yerde eylem yapılırken polisi ters yöne göndermek isteyenler, dalga geçen çocuklar, yaşı belirsiz sarhoşlar, küfür savuranlar,

(24) GÜRKLi, Nail; "Polisler" Dizi Yazı, Milliyet, Sayı:7, 05.12.1992.

ilan-ı ask edenler, trafik kazasını haber verenler, suyu akmayanlar, elektiriği kesilenler, telefon numarası soranlar, neler yok ki .

Bu servislerin yurt dışında nasıl uygulandığını görebilmek amacıyla verilecek bir kaç kısa örnek, konunun anlaşılmasında faydalı olacaktır.

911 Sessiz uygulaması. A.B.D.'nde şehirdeki herhangi bir telefondan 911 Acil Servisinin aranması ve konuşulmadan kapanması durumudur. Böyle bir durumda, 911 Servisi arayanı anında tespit edebilmekte ve bu noktaya ekip gönderebilmekte dir.

Secours Police sistemi ise farklı bir biçimde Fransa'da uygulanmaktadır. Şehrin önemli merkezlerinde halkın heran ulaşabileceği yerlerde "Police İmdat" ibaresi bulunan ve üzeri cam ile muhafaza edilen direkler bulunmaktadır. Acil ihtiyaç anında bu sistem üzerindeki cam kırılmak suretiyle polise haber vermede kullanılabilir.

C. "154 ALO TRAFİK" SKRVİSİ

Yıllardır ülkemizde büyük bir problem olma özelliğini koruyan trafik, her geçen gün dahada elim bir hal kazanmaktadır. İstatistiklere göre her on senede trafik kazalarında ölen insanlarımız neredeyse Eskişehir büyüklüğünde ilimizin ortadan kalkmasına neden olmaktadır. Bu yönde polisin halkla çok daha yakın ilişkiler içinde olması zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.

Hepimizinde bildiği gibi trafik kuralları çok uzun araştırmalar sonucu bulunmuştur. Bu kuralların ihlali karşımıza beklemediğimiz üzücü olayları getirmektedir.

Yakın zamanda başlatılacak uygulamayla polisin ulaşamadığı alanlarda yapılacak olan trafik ihlalleri 154 nolu telefonu aramak suretiyle polise bildirilebilecektir. Şüphesiz böyle bir hizmet halkın bu konuya ilgi göstermeleri ile gerçek amacına ulaşacaktır.

Böyle bir servisin yanı sıra özellikle otoyollarda acil durumlarda direkt olarak polisle irtibat sağlamada kullanılacak telefonlardan faydalanılabilir. Örneğin Kuzey Avrupa ile Ortadoğu'yu birbirine bağlayan TEM (Trans Kurope Motorway) otoyolunun 3 bin 600 kilometrelik bölümü ülkemizden geçmektedir. Otoyol üzerinde belirli aralıklarla Karayollarına ait "Acil Haberleşme Merkezleri" bulunmaktadır, ancak bu haberleşme merkezlerini arayanlar çoğu zaman ambulans isteklerinin yerine getirilmediğinden şikayetçi oluyorlar. Sağlık Bakanlığı ile Karayolları Genel Müdürlüğü arasında imzalanan protokolla karayolları üzerinde kurulacak merkezlerde 24 saat doktor, hemşire ve ambulans bulundurulması gerekmektedir. Bu konuda polisinde katkıda bulunabilmesi, acil

durumlarda haberleşmeye yardımcı olabilmesi açısından önemlidir.

Tedbirsiz araç sürücüleri sadece kendi hayatlarını ve araçlarını değil, başkalarının canlarını ve mallarını tehlikeye atmaktadır. Bu bakımdan tedbirsiz araç kullanmak kamuya karşı işlenmiş bir suçtur. Bu tür suçları işleyenleri takip etmek, başkalarının şikayetlerine bağlı olmaksızın, kamu görevlilerinin sorumluluğundadır ve her vatandaş bu konuda görevlilere yardımcı olmalıdır.

Trafik kazalarının büyük sebebi trafik kurallarına uymamakla ilgilidir. Kazaları azaltmanın en emin ve en ekonomik yöntemlerinden biride sürücüleri trafik kurallarına riayet etmeye zorlamaktır(25).

Diğer tüm trafik kuralları gibi karayollarındaki hız tahdidi uzun araştırmalar sonucunda ortaya konmaktadır. Araç kullanırken herhangi bir özel sebepten dolayı keyfi olarak hız tahdidinin aşılması şüphesiz kazalara meydan vermektedir. Bu yönde sürücülerin kurallara uymamaları durumunda hem kendi hemde karşıdaki insanların mal ve can güvenliği açısından cezalandırılması gerekmektedir. Ancak ceza miktarının azlığı önleyici bir unsur olma niteliğini engellemektedir. Oysa bu durum yani hız tahdidinin aşılması halinde Avrupa ülkelerinde uygulanan cezalar aşağıya alınmıştır. Bu cezalar hız limitinin 20 Km fazla gidilmesiyle ihlal edilmesi durumunda verilmektedir. Daha hızlı gidildiğinde mahkeme, hapis ve ehliyet iptali bile vardır(26).

İşte hız limitinin en fazla 20 Km aşmanın yani 50 yazar yerde 70, 90 yazar yerde 110 Km ile gitmenin cezaları:

Belçika	2	Milyon TL
Bulgaristan.....	1,6	Milyon TL
Danimarka	1,2	Milyon TL
İtalya	6	Milyon TL
Norvec	3	Milyon TL
İsveç	2	Milyon TL
İspanya	2,6	Milyon TL
Fransa	1,4	Milyon TL
İngiltere	8	Milyon TL
İrlanda	3	Milyon TL
Hollanda	1	Milyon TL
Avusturya	1,1	Milyon TL
İsviçre	1,8	Milyon TL

Ülkemizde trafik kazalarında son 6 ayda 2 bin 693 kişi ölmüştür. Bu ne demektir ? Her 20 günde bir, bir jumbo jet

(25) CANSK, Kge; Hürriyet, 15 Ağustos 1993

(26) UIUÇ, Hıncal; Sabah, 11 Ağustos 1993

ıcağı düşüyor ve tüm yolcuları ölüyor.42 bin 892 yaralı bu hesabı dahil değil.Ve yaklaşık olarak 40 dakikada bir ölü, 6 dakikada bir yaralı var bu ülkenin yollarında.

1. Trafik Kazalarının Önemi ve Çocukların Korunması

Trafik kazası, her ülkede maddi ve manevi zararlara neden olmaktadır.Zarar oranları ülkeden ülkeye değişmektedir. Kazalarla:ülke nüfusu,araçların yaptığı Km. araç sayıları vb'nin karşılaştırılması,zararların azlığını ve çokluğunu göstermektedir.İstatistiklere göre Türkiye trafik kazalarından en fazla zarar gören ülkeler arasındadır.Bunun bir çok nedeni olduğu gibi, sorumlu kuruluşlarda bir değil çoktur.

1992 yılında ülkemizde 173 bin trafik kazası vukuu bulunmuş,neticede 6 bin kişi ölmüş, 92 bin kişi yaralanmış ve 1 trilyon TL civarında maddi hasar olmuştur.Gelişmekte olan ülkeler arasında yer alan :disalım(ihtalat) dışsından (ihracattan) fazla ve işsizlik oranı yüksek olan ülkemiz için trafik kazaları gerçekten milli felakettir.Yukarıda sayıları verilen kişiler sadece bir yıl içinde ölen ve yaralananlar olup, ülkemizde milyonlarca insanın üzülmeye neden olmaktadır.Kazalar neticesinde ölenler kadar insan yetistireceğimizi düşünürsek bize her yönüyle (maddi ve manevi) çok pahalıya mal olacağını anlarız.

Trafik kazalarında kusurluluk oranına baktığımızda, sürücüler ilk sırayı almaktadır.Trafik kazalarının önlenmesinde, insanların trafiğe yudurulması(uygun tutum ve davranış göstermeleri için eğitilmesi) çok önemlidir.insanlara verilen eğitim çocukluk döneminden itibaren verilmeye başlanırsa o denli verimli olacaktır.

Çocukların karıştığı trafik kazalarının önlenmesinde; çocuğa olumlu alışkanlıklar kazandıracak eğitim çok önemlidir.Bu alanda İsviçre ve İngiltere'de örnek uygulamalar yapılmaktadır.İsviçre'de okul öncesi çocukların trafik kazalarından korunmaları için,"çocuk trafik dernekleri"kurulmuştur.Dernek faaliyetlerinin ağırlığını:yaya olarak çocuğun bilmesi gereken hususlar ve uyması gereken kaidelerin uygulamalı olarak öğretilmesi teşkil etmektedir.Dernekler, ebeveynlere de eğitici materyaller göndermektedir.Derneklere üye olan çocukların,olmayanlara oranla yüzde 20-40 arasında az kazaya uğradıkları tesbit edilmiştir (27).

İsviçre'de 9 Yıllık zorunlu okul döneminde yol güvenliği dersi verilmektedir.Bu eğitim uygulamalı olarak, çocukların gelip geçtikleri cadde ve yollarda yapılmaktadır.Fransa'da 1957'den beri ilk ve orta öğretimde trafik güvenliği zorunlu ders olarak okutulmaktadır.Her sene okula başlama sezonunda, polis-okul işbirliği yapılarak, yol güvenliği tedbirleri

(27) ISILDAR,Süleyman; Milliyet., 7 Mayıs 1993

alınmaktadır.Öğretmen yetiştiren okullarda öğretmen adaylarına yol güvenliği hakkında nazari ve tatbiki eğitim verilmektedir.

Cocukların trafik kazalarından korunmasında iyi imar edilmiş fiziki çevre, olumlu etki yapar.Cocuğun günlük yaşamda bulunabileceği yerler(oyun sahaları,cocuk parkları, ikamet yerleri, okullar) ile motorlu araçların geçtiği yerler birbirinden uzak olmalıdır.Hollanda'da yaya güvenliğini amaçlayan "Woonerf" ismi verilen çevre imarı sayesinde 0-14 yaş grubu çocukların kaza neticelerinde mağduriyetleri minimum dereceye indirilmiştir."Woonerf"bölgelerinde ikamet olgusu önem arz etmekte, trafik yok denecek kadar azdır.Bu alanlarda taşıtlara öncelik verilmez.Cocuklar caddelerde rahat ovnabilirler.Araçların hızı, yürüyen yayanın hızı ile aynı düzeydedir.

Küçüklerin karıştığı trafik kazalarının önlenmesinde etkili olan diğer bir husus da, uygun yasal tedbirlerdir.12 yaşından küçüklerin ön koltuklarda oturmaması, bisiklet, moped ve motosiklete binmek için başlık takılması zorunlu hale getirilmelidir.Okulların işlek yollardan uzak inşa edilmesi ve ikamet alanlarında araçlardan çok yayaların ihtiyacına öncelik verilmesi için şehir planlaması mevzuatına hüküm konması gerekir.Cocukları okuldan eve getirip götüreren araçların yeni ve güvenlik tertibatına sahip olması zorunlu olmalıdır.9 aylık-4 yaş gurubu çocukların motorlu araçlarda taşınması için özel yaptırılan koltuk kullanımı özendirilmelidir.

Sonuç olarak çocukların trafik kazalarından korunması, alınan tedbirlere bağlıdır.Son otuz yılda; iyi planlanmış çevre imarı, değişik yollar(yaya,bisiklet,oto) yapımı emniyetli araçlara sahip olma, emniyet kemeri ve başlık(kask) kullanımı, okul öncesi ve okul döneminde uygulamalı yol güvenliği eğitimi, kurallara uyulması konusunda sıkı denetim, halkın sorunu milli bir anlayış ile sahiplenmesi, yapılan tüm faaliyetlerin iyi bir şekilde koordine edilmesi ve sürekli bilimsel araştırmalar yapılması hususlarında gerekli tedbirleri almak için imkanlarını seferber eden İsveç'te 1976'da trafikte 3.5 milyon araç varken trafik kazalarında 96 çocuk ölmüş,745'i ağır,1529'u hafif toplam 2 bin 274 çocuk yaralanmıştır.On yıl sonra yani 1986'da aynı ülkede trafikte bulunan araç sayısı 4.5 milyona yükselirken,trafik kazaları neticesinde ise 46 çocuk ölmüş, 465'i ağır,1178'i hafif toplam 1643 çocuk yaralanmıştır.

Ayrıca trafik lambalarına yerleştirilen kamera aracılığıyla, özellikle ilkokul öğrencilerinin kareya kareya geçişlerindeki davranış hatalarının kaydedilerek daha sonra kendilerine videodan gösterilip aksaklıkların giderilmesine çalışmaya başlanılmıştır. Bu aynı zamanda çocukların eğitimi için hazırlanan programlarda da faydalı olabilecektir.

D. BİLGİSAYAR TEKNOLOJİSİNİN KULLANIMA GİRMESİ

Son haftalarda Amerikanın ünlü dergilerinde nespese kapak konusu olan, gözlüklü bir genç adam vardı Bill Gates. Bilgisayar yazılımında uzmanlaşan Microsoft şirketinin kurucusu olan 37 yaşındaki Bill Gates, bir kaç yıl içerisinde Amerikanın en zengin adamı ünvanına aday haline gelmiş bulunuyor.

US News and World Report dergisi Bill Gates'i "yeni Rockefeller" diye niteleyerek, "Bill Gates 21. yüzyılda güçlülüğü simgeleyecek olan yazılımı yaratıyor", şeklinde bir ifade kullanıyor (28).

Artık, diktiği gökdelenlerle övünen Rockefeller'in değil, çimentoya ve demire el sürmeden, bilgisayar başında harikalar yaratan Bill Gates'in yaratıcı fikir üretiminde ön plana çıkan, katma değeri en yüksek ürün haline gelen fikirleri üreten insanların çağında yaşıyoruz.

Çağımız enformasyon çağıdır. Bundan dolayı bilgisayar kullanımının yaygınlaşması, data transfer linklerinin, database'lerin oluşturulması ve haberleşme kanallarının geliştirilmesi gerekmektedir. Ve bu dönemde enformasyonu erken toplayan, erken değerlendiren ve bu bilgi ışığında harekete geçen kuruluşlar olumlu sonuçlar alabileceklerdir.

Çağımıza damgasını vuran küçük dev, bilgisayar, artık polisimizin kullanım alanına girmiş ve her geçen gün daha geniş alanlarda kullanılmaya başlanmıştır. Yıllardır süregelen dosya geleneğinin bir anda bilgisayara aktarımı mümkün olmayacağından, öncelikle güncel olaylar takip edilmekte, öncekiler ise sırasıyla elden geçmektedirler.

Höylesine gelişmiş bir teknolojinin ekonomik külfetide oldukça ağırdır. Bu nedenle imkanlar dahilinde, sınırlı olarak gelişmeleri takip etmek mümkün olmaktadır. Teknik gelişmeler personelinde bu yönde eğitilmesi ihtiyacını doğurmuştur. Bu amaçla personele asgari düzeyde sahip olduğu imkanlardan faydalanabilecek kadar teknik bilgi verilmektedir.

Trafik tescil ünitelerinde ve hava limanlarında kullanılan bilgisayarların, yakın bir gelecekte devriye dolan otolarda da kullanılabilmesi amacıyla yoğun çalışmalar yapılmaktadır.

1. Mobil Data Terminal -Bilgisayarlı Motorize Devriyeler-

Pilot uygulama olarak İstanbul'da gerçekleştirilecek bu sistem sayesinde tüm ekip araçlarında mini bilgisayar

(28) ULAGAY, Osman : Sabah, 14.01.1994.

bulunacak ve suçluların takibi daha kesin ve kısa sürede yapılacaktır.

Yeni bilgisayar sistemi sayesinde polis, şüphelendiği kişilerin parmak izlerini ve kimlik bilgilerini araçtaki bilgisayar vasıtasıyla merkeze gönderecek. Aynı zamanda sahte kimliklerde belirleyecek bilgisayar, merkezle gereksiz telsiz bağlantısının da ortadan kaldıracaktır. Bu sayede sokaklarda dolayan suçluların masum vatandaşlardan kolaylıkla ayırt edilebileceği belirtilmektedir.

Bu tür bir uygulama 1985 yılından beri Amerika'da Houston Emniyet Müdürlüğünde sürdürülmektedir. Devriye otolarındaki bu bilgisayarlar Mobil Data Terminal-Hareketli Veri Terminali- olarak adlandırılmaktadır. Terminaller Emniyet Müdürlüğünün ana bilgisayarı ile irtibatlıdır. Ana bilgisayar ise, hem diğer iller hem federal, hem de Kanada polis bilgisayarı ile bağlantılıdır.

Diğer taraftan, Hareketli Veri Terminali (HVT), Emniyet Müdürlüğünün haberleşme merkezinde kurulu bir birimle irtibatlıdır. Bu birim gönderici olarak adlandırılmakta ve devriyeleri olay yerine göndermektedir. Bu birim aynı zamanda itfaiye, ambulans, ve yardıma ihtiyacı olanlara yardım göndermek ile görevli 911 Acil ile de bağlantılıdır. Ve tüm bu irtibatlar bilgisayar vasıtasıyla sağlanmaktadır.

Gönderici. 911 Acil tarafından alınan ve direkt olarak kendisine gönderilen yardım çağrıları veya ihbarlara dayanarak görevlileri olay yerlerine göndermektedir. Bu çağrılar genelde halktan gelmektedir. Göndericinin bulunduğu merkez bilgisayar ile donatılmış olup, görev alanları için ayrı birer görevli ekipleri yönlendirmektedir.

Gönderici merkezi üç bölümden oluşmaktadır. Bunlar:

- a. Alıcılar
- b. Göndericiler
- c. Amirler, olarak isimlendirilmektedirler.

a. Alıcılar

911 Acil Servisine veya kendilerine (Emniyet Müdürlüğüne) gelen telefonlara cevap verir ve olayla ilgili bilgileri bilgisayara girerler. Olay mahalline göre bilgisayar konuyu, bu bölgedeki ekipleri yönlendiren göndericinin ekranına otomatik olarak aktarır. Tüm adresler daha önceden bilgisayara girilmiştir.

b. Göndericiler

Göndericilerin önünde üç ayrı ekran bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi ekiplerin pozisyonunu gösterir.

- Hizmet dışı
- Hizmette

-Sevir Halinde

-Olay Yerinde .

böylelikle görevli, bu kayıtları daha sonra kontrol ederek raporu için kullanabilir. Ayrıca, amir de bu kayıtlardan memurun çalışmalarını takip edebilmektedir.

İkinci ekran olayları ve olaylar hakkındaki bilgileri içerir. Son ekran ise; her görevlinin otosunda bulunan bölge haritalarına göre olay yeri adresinin harita kitabının hangi sayfasında bulunduğunu ve olay yerlerinin haritasını ekrana yansıtır. Gönderici suçlunun kaçması durumunda ekipleri bu haritaya göre yönlendirir.

Şehirdeki her türlü olaya önce ekipler müdahale etmektedirler. Kaçmakta olan bir şüphelinin takibi için helikopter birimide destek vermektedir. Otoların üzerinde o aracın telsiz kodu bulunmaktadır. Bu sayede, takibe katılan helikopter otoları yönlendirebilmektedir.

Devriye otolarının tamamı otomatik vitesli arabelardır. Böylece oto içindeki görevli aynı anda H.V.T.'yi kullanabilmektedir.

Amerika Birleşik Devletlerinde trafik kayıtları; Emniyet müdürlüklerinin dışında birimlerce yapılmaktadır. Her eyaletin kendine göre farklı kuruluşu bulunmaktadır. Fakat Emniyet Müdürlüğü bilgisayarının bu kuruluşla irtibatlı olması sayesinde, sürücülerle ilgili bir çok önemli kontrol otomatik olarak aracın içindeki bilgisayardan yapılabilmektedir.

Bunun dışında her hangi bir şüpheli ile ilgili olarak ehliyet numaralarından ayrıntılı bilgilere ulaşılabilmektedir. Eğer şahsın üzerinde kimliğini belirleyen bir evrak yok ise, şahsın ifadesine göre isim, soyad, doğum tarihi, doğum yeri girilerek mevcut bilgiler taranarak kontrol edilebilir. Bu kimlik bilgilerine benzer veya yakın şahıslar, adresleri ile beraber ekrana yansımaktadır. Şahsa nerede oturduğu sorularak gerçek kimliğine ulaşma imkanı olabilir. Yukarıdaki bilgilerin bazılarının yanlış verilmesi şüphelinin kimliğini gizlemesine yetmiyor.

Bilgisayarda dört tip kimlik belirleme numarası bulunmaktadır.

- Emniyet Müdürlüğü Numarası
- Sosyal Güvenlik Numarası
- Ehliyet Numarası
- Ceza ve Tutukevi numarası.

H.V.T.'lerinin kullanımında bilgisayara yazılan her husus iki hafta süre ile bilgisayarda kalmaktadır. Görevli bir olayla karıştırdığında bunu bilgisayara girer. Bilgisayarda bu konuyla ilgili bilgi varsa otomatik olarak ekrana gelir. Haberleşme merkezle yapılabildiği gibi, otodan otoya da

yapılabilmektedir. Polis kanallarını tarayıp dinleyebilen araçlar piyasada satıldığından H.V.T.'lerinin kullanımı daha güvenilir olmaktadır.

2. Konut Ve Binalarda Emniyet Tedbirleri

Şehirdeki ev, bina ve depolara yerleştirilen hırsız alarmları alarm şirketlerinin bilgisayarına bağlı olup, buradan kontrol edilmektedir. Herhangi bir hırsız alarmı devreye girdiğinde bu merkezler polise bilgi verirler ve bölgedeki devriyeler gelen ihbarları değerlendirirler.

A.B.D.'nde, halkın çoğunluğu apartman kompleksleri olarak adlandırılan sitelerde yaşamaktadır. Bazı sitelerde, emniyet unsuru olarak sitenin etrafını çevreleyen demir parmaklıklar vardır. Ayrıca, güvenlik amacıyla korumalar da tutulmaktadır. Bu sitelerden birinden olay ihbarı alındığında polisin, veya ambulansın siteye girebilmesi için site giriş kapılarında otomatik kapıyı açan bir düğme (911 Acil Düğmesi) bulundurulması mecburidir. Bu düğme kilit altında bulunur ve anahtar polis, itfaiye ve ambulans görevlilerinde bulunmaktadır. Böylece olaya müdahale etmek isteyen polis siteye girebilmektedir.

3. Çalıntı/Kayıp Mal Tahkikatı

A.B.D.'nin emniyet müdürlükleri bünyelerinde bulunan halkla ilişkiler birimlerinin en çok vurguladığı husus, halkın, meskende çalınmaya müsait mallar hakkında bilgilendirilmesi ve bu malların seri nolarının gizli bir yerde muhafaza edilmesi bilincine vardırılması çalışmalarıdır ve bu konuda başarılı olunmuş gözükmektedir.

Bilgisayara aşağıdaki bilgiler girilerek kayıp/çalıntı malların listesine ulaşılabilir.

- Malın münferit parçası, yedek parçası olduğu
- Tipi, markası, seri nosu, modeli, tasvir kodları, mal üzerindeki belirleyici işaretler.
- Silah olup olmadığı, markası, tipi, çapı, seri nosu.
- Deniz taşıtı olup olmadığı, tipi, uzunluğu, eni, seri nosu.
- Değer taşıyan evrak olup olmadığı (para, tahvil, hisse senedi) başlangıç ve bitiş noları, tipi, yayınlayan makam/firma.

Ayrıca bu malların sınıflandırılması: Rehine, çalıntı, hasarlı, kayıp, buluntu, delil, ele geçirildi. Bu bölüm boş bırakıldığında bütün kayıtlar taranmaktadır.

E. TÜRKİYE POLİS RADYOSU

1953 yılında günlük iki saatlik yayını ile faaliyete geçirilen Polis Radyosu hizmeti, halkımıza polisle ilgili

haberleri verme, trafik ve asayiş gibi konularda halkı ve şöförleri eğitime, Polis-Halk ilişkilerini geliştirme konularında olumlu sonuçlar verdiğinden, yayın hizmetleri yıldan yıla geliştirilerek günümüze kadar gelmiştir(29).

Türkiye Polis Radyolarının merkezi Ankara'dadır. Bununla birlikte İstanbul polis radyosuda uzun yıllardır yayın hayatına devam etmektedir. İstanbul Polis radyosu 1985 yılından itibaren FM kanalından yayın yapmaya başlamış ve bölgesel bir radyo olma özelliği kazanmıştır. Halen 94.1 MHertz üzerinden 5 kilowatt güçle stereo yayın yapan bir radyo konumundadır. Marmara bölgesinin büyük bir kısmı İstanbul Polis Radyosunu dinleyebilmektedir.

Su anda Türkiye'de yayınlanmakta olan polis radyolarının sayısı Ankara ile birlikte dörde yükselmiştir. 1992 yılında önce Diyarbakır ardından da Erzurum Polis Radyosu açılmak suretiyle yurt çapında yoğun bir hizmet ağı kurulmaya çalışılmaktadır.

Polis Radyoları yayın akışı içerisinde dinleyici istekleri, kayıp haberleri, trafik, asayiş, Teşkilatla ilgili çeşitli haberler ele alınmakta ve bu yayınlar sadece halka hizmet, halkla ilişkilerde bir bütünlük sağlayabilme ve halkla iyi ilişkiler kurarak, halkın desteğini kazanmaya yönelik olarak devam etmektedir. Bu hizmetlerin temelinde halkın belirli konularda eğitimine katkıda bulunmak ve halka yardımcı olmak bulunmaktadır.

Son yıllarda faaliyete geçen özel radyo kanalları polis radyosunun yayın akışında izlediği programların isabetli olduğunu göstermektedir. Özellikle dinleyici istekleri konularında halkın ilgisini çekebilmesi ve karşılayabilmesi açısından başarılı bir grafik sergilemiştir.

Halkın, günlük yaşamında karşılaşılabileceği suçlulukla ilgili tedbirler ve mücadele yolları konularında aydınlatılmasına yönelik programlara da yer verilmelidir. Ayrıca suçluluk oranlarıyla ilgili periyodik programlara da yer verilmesi polisin çalışmalarındaki başarısının anlaşılabilmesi açısından faydalı olabilecektir.

F. HASIN-HALKLA İLİSKİLER SUBE MÜDÜRLÜĞÜ

Halkla ilişkiler çabasında bulunan kuruluş, ilişki kurduğu halkın güven ve desteğini kazanıp, onun fikirlerini değerlendirerek çalışmalarına yön verir. Kuruluş ile halk arasında kurulacak ilişkinin sağlam ve devamlı olması, bu ilişkinin iyi örgütlenmiş bir üniteye planlanması, organize edilmesi ve yürütülmesine bağlıdır. Böyle bir ünitenin varlığı özellikle kamu kuruluşları için halkın kamu

(29) İCİSLERİ HAKANLIĞI; II.Kitap, Emniyet Genel Müdürlüğü - Kuruluş, Tarihi Gelişim, Görev ve Yetkileri, Ank. 1973, S. 153

Yönetimine daha çok katkıda bulunabilmesi. devletle ilişkilerinde karşılattığı güçlüklerden kurtulabilmesi ve yönetimin halk hizmetlerinde etkili olabilmesi yönünden kaçınılmazdır (30).

Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde; Basın, Protokol ve Halkla İlişkiler Şube Müdürlüğü bulunmaktadır. Bu şube direkt Genel Müdür'e bağlı olarak çalışmakta ve Genel Müdürlüğün yazılı veya sözlü basın kuruluşları ile halkla ilişkilerinin etkin, verimli, seri ve doğru şekilde yürütülmesini sağlar. Ayrıca İl Emniyet Müdürlükleri bünyesinde de emniyet müdürüne bağlı ve aynı görevleri yürüten Basın, Protokol ve Halkla İlişkiler Şube veya Büroları bulunmaktadır.

Genel olarak basın ve televizyon kuruluşlarıyla kurulan ilişkiler için bahse konu şube müdürlüğünün uyguladığı prensiplerden birkaçını aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz;

- Basın ve diğer kitle haberleşme araçlarında yayınlanan yazı ve haberler günlük olarak takip edilir. Genel Müdürlük ve Genel Müdür'ün şahsını ilgilendiren konular makama sunulur.
- Makama sunulan haberler verilen talimatlar doğrultusunda Teşkilatın ilgili birimlerine gönderilir ve sonuçları takip edilir.
- Bizzat Genel Müdürün yapacağı basın toplantıları ile ilgili düzenlemeler yapılır. Genel Müdürlüğün açıklama, tezkip ve bildirimleriyle, yapılan hizmet ve çalışmalar hakkında basın ve yayın organlarına bilgi verilir.
- Genel Müdürlükle ilgili önemli toplantı, acil ve törenler sırasında çekilen film ve fotoğraflar basın ve yayın organlarına dağıtılır.
- Genel Müdürlüğe, yazılı ve sözlü basın kuruluşları tarafından yöneltilen soruların cevapları hazırlanır. Makam tarafından uygun görülürse basına verilir.

Emniyet Genel Müdürlüğü kamuoyuna yönelik propaganda sını iki şekilde yürütmektedir;

- Basın yoluyla,
- Halkla ilişkiler kurmak yoluyla.

Emniyet Teşkilatının tanıtımı ve kamuoyunun desteğinin alınması için bu birimlerin çalışmaları aşağıdaki şekilde sıralanabilir;

- Teşkilat birimlerinin çalışmaları hakkında zaman

(30) SEN, Semra-CERCI, Meral: A.g.e., S.7

zaman basın toplantıları düzenlenmekte ve bu yolla kamuoyuna yapılan çalışmalarla ilgili olarak bilgi verilmektedir.

- Kamuoyuna verilen hizmetlerle ilgili olarak kamuoyu araştırmaları yapılmakta ve /veya yaptırılmaktadır.
- Özel ve tüzel kişilerin teşkilatla ilgili şikayet ve talepleri ilgili birimlerce takip edilmekte ve ilgililere sonuçtan bilgi verilmektedir.
- Vatandaşların Emniyet Teşkilatı ile ilgili konularda yapacakları müracaatlarında kendilerine en iyi şekilde davranılması için teşkilat personelinin sürekli dikkati çekilmektedir.
- Bir polisin görevinde veya özel yaşamında yapmış olduğu herhangi bir hata tüm teşkilatı zedeleyeceğinden, personelin görev ve özel yaşamında halkla olan ilişkilerine dikkat etmesi konusunda eğitim çalışmaları yapılmaktadır.
- İşlenen suçlar karşısında halkın yardımını sağlamak için, herşeyden önce tanıklık müessesesinin tam anlamıyla işlemesi gerekmektedir. Bu nedenle vatandaşlarımızın tanıklıktan kaçmaması için görevlilerce her türlü güven ortamının sağlanmasının yolları araştırılmaktadır.
- Vatandaşların bir olayla karşılaştığında bunu hemen polise bildirebilmesi veya yardım isteyebilmesi amacıyla 155 Polis İmdat Servisi kurulmuştur ve bu servisten daha öncede değinildiği üzere ücretsiz olarak yararlanılmaktadır.
- Polis Teşkilatının kuruluş yıl dönümlerinde teşkilatı halka tanıtıcı broşür ve el kitapları dağıtılmaktadır.

G. CEZA MUHAHEMELERİ USUL KANUNU'NDA YAPILAN DEĞİŞİKLİK

Ceza Muhakemeleri Usul Kanunu'nda 3824 sayılı Kanunla yapılan ve 1 Aralık 1992 günlü Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren değişikliklerle, özellikle hazırlık soruşturmasına ilişkin olarak önemli yenilikler getirilmiştir.

Polis halk ilişkileri açısından önem taşıyan bu değişikliklerle öncelikle polis ile vatandaş arasında meydana gelebilecek muhtemel problemlerin engellenmesi amaçlanmıştır.

Ans hatlarıyla yeni düzenlemede aşağıdaki hususlara yer verilmiştir:

- Kovuşturma sebebiyle yakalanan kişinin 24 saat

- icerisinde hakim huzuruna çıkarılması.
- Talep etmesi halinde. ifadesinin tespitinde ve kendisine hukuki yardımda bulunmak üzere müdafii bulunması.
 - ifadenin maddi ve manevi baskı ve zorlama olmaksızın son soruşturmada delili olabilecek şekilde alınması gerekmektedir.

Ayrıca Kanunda yapılan bir başka değişiklik ise soruşturmanın temel olarak tutuksuz yapılması ilkesinin getirilmiş olmasıdır. Yakalanan kişinin bırakılmaması için suç niteliği, suça uyan kanun maddesinde öngörülen ceza miktarı, yakalanan kişinin soruşturma işlemleri aşamasında yapılacak davetlere uyup uymayacağı, suç izlerini karartıp karartmayacağı, soruşturmayı yanlış yöne sevk edip etmeyeceği suç konusu olayın kamuoyunda infial uyandıracak ya da serbest bırakılma halinde yeni olaylara neden olup olmayacağı gibi hususların dikkate alınması gerekmektedir.

Yakalanan kişiye yakalandığını, yakınlarından istediğine duyurabileceği söylenecektir.

Polise ifade verme sırasında ifade veren ancak bir müdafii tayin edebilecektir. Müdafinin yakalanan kişiyle görüşme, hukuki yardımda bulunma ve ifade alma sırasında yanında olma hakları vardır. Yakalanan kişi 18 yaşından küçük, sağır veya dilsiz veya da kendisini savunamayacak derecede malul olur ve bir müdafii bulamazsa, talebi olmasada kendisine müdafii tayin edilecektir.

Yukarıda belirtilen hususlar elbette modern hukuk anlayışının birer ifadesidir. Demokratik bir toplum yapısı açısından da ayrı bir önem taşımaktadır. Fakat teorik olarak son derece ideal bir yapıda görülebilecek bu yeni düzenlemeler uygulamada çeşitli aksaklıklara neden olabilmektedir.

Düzenlemede dikkat edilirse genel anlamda herhangi bir olaydan dolayı fail durumda olan kişinin korunmasına ağırlık verilmiştir. Oysa, mağdurun haklarında dikkate alınarak, bu tür bir düzenleme yapılmalıdır. Çağın zaman olaydan mağdur olan kimsesinde müdafii tespit edebilecek maddi ve manevi gücü olma yabilir. Ve uygulamada bu durum olayın failerince suistimal edilmektedir. Bu yeni düzenleme kişinin herhangi bir suçu işlemediğinde veya kendisine herhangi bir suç isnad edildiğinde objektiv ölçüler içerisinde adli soruşturmanın yapılabilmesini sağlamaktır.

"Gözlem altına alma" kavramında yeni düzenlemede kullanılmıştır. Oysa bu kavram "müşahede" anlamına da geldiğinden gözaltına alma kavramının kullanılmasına devam edilebilir (31).

(31) Sayın Sulhi DONMÖZER'inde görüşü; daha önceki şekliyle "gözaltı" olarak kullanılabileceği yönündedir.

Ayrıca yakalanan kişinin yakalandığını yakınlarına duyurabilme durumu Anayasa'mızın 19. maddesiyle çalışmaktadır. Tahkikat hazırlık safhası gizlidir. Oysa yeni düzenleme bu konuya farklı bir açı getirmiştir.

Kanunda yapılan bu değişikliğin ardından istatistiki araştırmalar adı suçlarda önceki senelere oranla artışlar olduğunu göstermektedir. 19.11.1993 tarihli Cumhuriyet gazetesinde bu konuyla ilgili olarak yayınlanan istatistiki bir araştırmanın sonuçları da artışın olduğunu ortaya koymaktadır.

O halde uygulamaya ilişkin düzenleme ile mağdur olan insanların tepkilerinin dikkate alınmasında fayda vardır. Kanunlar toplumun ihtiyaçlarından doğduğuna göre, yeni düzenleme ile ilgili gelişmeler incelenmelidir.

Önemli bir başka nokta toplum yapısının bu tür düzenlemelere ne kadar açık olup olmadığı konusudur. Bu nitelikte düzenlemeler toplum yapısıyla çok yakından ilgilidir. Böyle olunca meydana gelen gelişmeler yakından takip edilmelidir. Ancak bu şekilde yapılan düzenlemelerin olumlu ya da olumsuz yönleri belirlenebilecektir.

Yeni düzenleme polis açısından özellikle asilsiz bir çok iskence iddiasını ortadan kaldırmaya da yardımcı olacaktır. Böylece polis teknik konularla çalışmasına ağırlık verecektir. Poliste meydana gelen temel değişiklikte "Bilgi Çağı"nın gerektirdiği ve beraberinde getirdiği yeniliklere paralel olarak başlamıştır. Polisimiz ülkemizi "Bilgi Çağı"na götürebilecek teknik kapasiteyi yakalama ve bu yenilikleri halkımıza ulaştırmanın yoğun gayreti içindedir. Elbette her yeni teknik imkan maddi destek ihtiyacını da beraberinde getirmektedir.

Polis güçlendikçe, teknik olarak çeşitli imkanlarla donatıldıkça, suçlu ve zanlıyı belirleme ve yakalama yolları buna paralel genişlemiş olacaktır. Bu da masum insan ile gerçek suçlunun ayrılması hususunda son derece faydalı olacaktır.

II. ADLİ KOLLUK ÇALIŞMALARI

Yürürlükteki mevzuatımızda adli işlere bakacak ayrı bir teşkilat öngörülmüş değildir. Adalet Bakanlığı tarafından 1991 yılında "Adli Kolluk" kurulması ile ilgili bir kanun tasarısı hazırlanmış, daha sonra bu tasarı alınan eleştiriler doğrultusunda yeniden düzenlenmiştir. 1992 tarihli ikinci tasarı burada incelenecektir.

Tasarıya göre, Adli Kolluk Genel zabıta'dan ayrılmalıdır. Adli kollukta görev yapan elemanlar özel olarak yetiştirilmeli ve konularında uzman olmalıdırlar. Adli kollukta

calısanlar. genel kolluk hizmetlerinde kullanılmamalıdır.(32)

Tasarı zabıta'nın halen mevcut yetkilerini kısıtlayarak, suç ile ilgili adli yetkileri şöyle düzenlemiştir (AKKT 3): Adli Kolluk: Cumhuriyet Başsavcılığı (yani, bulunduğu yer C. Başsavcısı, hazırlık soruşturmasını yapan C. Savcısı veya mahkemenin talebi üzerine C. Başsavcısı) tarafından verilen araştırma ve soruşturma işlemlerini yerine getirmek, suçüstü hali ile gecikmede tehlike olan hallerde Sulh Hakimi (CMUK 158) ve Askeri Hakim (AsMKYUK 97) tarafından verilen emirleri yapmak, re'sen öğrendiği suçları derhal C. Başsavcılığına haber vermek, re'sen öğrendiği suçlarda C. Başsavcılığınca bu konuda verilecek emirler gelinceye kadar, bilgi toplamak, olayları bastırmak, suçun failini araştırmak faili yakalamak, delilleri toplamak ve koruma altına almak mecburiyetindedir.

Adli Kolluk Teskilatı: Soruşturma Müfettişleri, Adli Polis ve Adli Jandarma'dan oluşacaktır.

Soruşturma Müfettişliği: İl ve ilçe (Cumhuriyet Başsavcılıkları ile Devlet Güvenlik Mahkemeleri Başsavcılıklarının emrinde Soruşturma Müfettişleri görevlendirilecektir (AKKT4) Soruşturma Müfettişlerinin sayısı Adalet Bakanlığınca belirlenecektir. Soruşturma Müfettişliği birimine atama yapma yetkisi Adalet Bakanlığına ait olacaktır. Hukuk ve Siyasal Bilimler Fakülteleri, İdari ve Sosyal Bilimler Fakülteleri ve yüksek okul mezunları arasından sınavla seçilecek adaylar altı ay süreli bir eğitime tabi tutulduktan sonra göreve atanacaklardır. (AKKT 13/1). Seçim, atama, eğitim, disiplin esasları, sicil raporlarının tutulması kuralları, diğer birimleri denetleme şekilleri, Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanacak bir yönetmelikte belirtilecektir (AKKT 17/1).

Kanunun işlerliğini sağlamak üzere, Adalet Bakanlığına bağlı olarak 15.000 adet Soruşturma Başmüfettişliği ve Soruşturma Müfettişliği kadrosu ihdas edilecektir. Soruşturma Müfettişlerine fiili hizmet zammı uygulanacak ve ayrıca tazminat ödenecektir (AKKT 10).

Soruşturma Müfettişlerinin adli görevleri sırasında işledikleri suçların koğusturması re'sen yapılacağı gibi, genel kurula aykırı olarak, idari görevlerinden doğan suçları da re'sen koğusturulacaktır (AKKT 12/1). Sicil raporları o yer Cumhuriyet Başsavcısı tarafından düzenlenecektir (AKKT 14/1). Disiplin cezaları ise, bulunduğu yer Cumhuriyet Başsavcısı, Adalet Bakanı veya Adalet Bakanlığı Yüksek Disiplin Kurulu tarafından verilecektir. Verilen disiplin cezaları kesin olacaktır (AKKT 15/1).

(32) Türkiye Polis Dergisi'nin 12/1993 tarihli 498. sayısında Sayın Feridun YENİSEY'inde belirttiği gibi: Uzman olan kişilerin uzmanlık alanlarında kullanılmaları verimliliği artırır.

Sorusturma Mufettisliği Biriminin Hukuki Statüsü şöyle olacaktır: 1.Sorusturma Mufettisliği il,ilce veya DGM C. Bassavcılıklarının emir ve denetimi altında olacaktır. 2.Savcı'nın CMUK m. 154 den kaynaklanan emir verme yetkisi saklı kalmak şartıyla, sorusturma mufettisi Adli Polis ve Adli Jandarmanın üstüdür ve onlara emir verebilecektir. 3. Sorusturma Mufettisleri adliye binasında, sivil kıyafetle görev yapacaklardır. C. Bassavcılığı başka bir görev yeri belirleyebilecektir (AKKT 7).

Sorusturma Mufettisleri'nin görevleri Tasarının 7. maddesinde sayılmıştır.Müstekinin şikayetini ve delillerini tesbit etmek.ifade almak (adli polis, adli jandarma ve genel kolluğa sadece vakalama yetkisi verilmiş, ifade alma yetkisi verilmemistir.ifadevi sadece sorusturma mufettisi alabilecektir) ve bilirkisi dinlemek, olay yerini incelemek ve örgü ve tesbit tutanağı düzenlemek, elde edilen delillerle ilgili olarak bilirkisi incelemesi yapmak veya yaptırmak, (kriminal polis laboratuvarları, parmak izi ve balistik incelemeler, tüm teknik bilimler Adalet Bakanlığına devredilecektir: Geçici madde 3), müsteki ve sanıklarla ilgili adli tabip raporlarını temin etmek, suçla bağlantılı olarak kamu kurumlarından bilgi istemek, Cumhuriyet Bassavcısı veya savcısının araştırma ve sorusturma ile ilgili olarak verdiği emirleri yerine getirmek.

Adli Polis; Adli Kolluk Kanunu Tasarısına göre, Adli zabitanın ikinci unsuru adli polistir.Her polis karakolunda "Adli Polis Kısmı", her Emniyet Müdürlüğünde ise, "Adli Polis Subesi" kurulacaktır. Adli Polis'in kadro ihtiyacı Adalet ve İçişleri Bakanlığınca müstereken tesbit edilecektir (AKKT 4).

Her yıl genel polis hizmetlerinde çalışmış, olumsuz sicil ve disiplin cezası almamış polis memurları, İçişleri Bakanlığınca gösterilenler arasından seçilerek Emniyet kurulu su Mevzuatı hükümlerine göre, Adalet Bakanlığınca atanacaklardır (AKKT 13/2). Adli Polis Amirleri, genel kolluk hizmetinde çalışan komiser yardımcısı, komiser, baskomiser, emniyet amiri ve müdürleri arasından Emniyet Kuruluş Mevzuatına göre atanacaklardır.

Adli Kolluk amir ve memurları, adli jandarma hariç olmak üzere, bulunduğu yer C. Bassavcısının olumlu mütalaası olmadan başka yere veya genel kolluk hizmetine atanamayacaktır. C. Bassavcısı isterse, adli polis amir, memurları ve adli jandarma ast, üstleri derhal başka bir yere veya genel kolluğa atanacaklardır (AKKT 13).

Adli polis amir ve memurları ile adli jandarma ast ve üstlerinin sicil raporları hakkında kendi kuruluşlarının sicil mevzuatı uygulanacak, ancak C. Bassavcılarını gerekli gördükleri zaman ek sicil raporu düzenleyebilecekler ve yapılacak değerlendirmelerde bu sicil raporu esas alınacaktır (AKKT 14/1).

Adli polis amir ve memurları hakkında 3201 sayılı Emniyet Teskilatı Kanununun 85. maddesinde Vali ve Kaymakamlara verilen yetki ile ilgili hükümler uygulanmayacaktır(AKKT14/2)

Genel Kolluğun adli yetkisi, suçu re'sen öğrensede, yok denecek kadar azaltılmıştır(AKKT 11).ihbar ve şikayetleri kabul edecek, önlemleri alacak, delilleri koruyacaktır.

C.Bassavcısı genel kolluk amirlerinden belirli adli işlemlerin yapılması için memur isterse, isteği derhal yerine getirilecek ve görevlendirilen memur AKK'na tabi olacaktır (AKK T 11).

Adli Jandarma: Her jandarma karakolunda adli jandarma kısmı, her ilçe jandarma bölük komutanlığında adli jandarma takımı, her il jandarma alay komutanlığında adli jandarma bölüğü kurulacaktır.

Adli jandarma, adli polis teskilatı kurulamayan veya il ve ilçe hudutları dışında kalan yerlerde adli kolluk görevini yerine getirecektir.Kadro ihtivacı Adalet ve içişleri Bakanlığınca müstereken tesbit edilecektir.Atama Jandarma Genel Komutanlığı tarafından, olumsuz sicil ve disiplin cezası almamış subay, astsubay, uzman çavuş ve erler arasından 2803 S.K. hükümlerine göre yapılacaktır (AKKT 13).

1. Adli Kolluk Kanun Tasarısının Değerlendirilmesi

Adli zabitanın gördüğü iş, suç işlendikten sonra ve suçun araştırılmasıyla ilgili olduğu için, adli bir görev gören adli zabitanın teminat sahibi olması istenmekte ve bu teminatın savcılığa bağlanmakla gerçekleştirilebileceği düşünülmektedir.Bu görüşe göre, suçun işlendiğinin ileri sürülmesi, suç işlenmesinin önlenemediğinin de kabul edilmesini içerir.Suçun işlenmesini önleyemeyen organ tarafsız kalmaz, genel zabıta teknik bilgi sahibi değildir, adli zabıta uzman olduğu için tabii amiri olan savcıya bağlanmalıdır, diye düşünenler vardır.Bu görüşler doğrultu sunda ayrı bir Adli Polis Teskilatı kurulması ve bunun Adalet Bakanlığı ile Savcılığa bağlı olması önerileri sonucu Adli Kolluk Kanun Tasarısı hazırlanmıştır.

Bu noktada savın Prof.Dr.Feridun YENISKY'in yaklaşımlarına katılarak bu görüşün bilimsel gerçeklerle bağdaşmadığını söylemek mümkündür.Adli zabıta, polis teşkilatının bir parçasıdır.Bölündükçe gücü azalır.Suçla mücadelede gerekli olan bilgilerin bir merkezde toplanması şarttır.Devletin güçlendirilmesi için, zabıta birleştiril melidir.

1961 Anayasa Tasarısı hazırlanırken, adli zabıtaya bağlı başına bir varlık kazandırılmak istenilmiş ve 138. maddesinde zabıta doğrudan doğruya adalet mercilerinin emrindedir şeklinde bir madde sevkedilmiş ise de, bu maddeyi

Temsilciler Meclisi kabul etmemiştir. Savın KUNTER'de bunu yerinde bulur ve ayrı bir teşkilat yapmanın, adli zabıta ve önleyici zabıta arasında ayırmak demek olduğundan, muhakeme dışı realiteden ayrılması ve görevini yapamaması neticesini doğurmasından çekinir. KUNTER, Foschnini'nin bu durumu "bir ağacın köklerini topraktan ayırmağa" benzettiğini hatırlatmaktadır.

Savcı zabıta amiri olarak, yetistirilmediği için, zabıta savcıya bağlanmamalıdır. İdari ve adli polis ayrımı sadece bir iş bölümünden ibarettir. Adli zabıta savcıya bağlanırsa, zavıflar ve bundan suçlular istifade eder. Zabıtanın suç öncesi zabıta ve adli zabıta bölümlerine ayrılması, kuruluş bakımından değil, görev bakımındandır.

Kanaatimizce, zabıta tevhid ettirilmeli, parçalanma malı ve Savcı-Adli zabıta ilişkileri, YENİSEY'inde belirttiği üzere, hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenmelidir. Kanuna göre, sadece acele hallerde işe kendiliğinden el koyabilen polis(m. 156/1), özellikle büyük şehirlerde araya savcıyı katmakızın gerekli araştırmaları da yapar hale gelmiştir. Bu konu sadece Türkiye'ye mahsus bir sorun değildir. Almanya'da da ortaya çıkmış ve neticede 1976 yılında Savcı-Polis ilişkilerini düzenleyen bir yönetmelik taslağı hazırlanmış olup, halen tartışma sonuçlanmamış değildir.

Hazırlanacak bir çalışmada aşağıdaki ilkelere yer verilebilir:

a. Savcılık ve zabıta suçla mücadelede birbirlerine bağımlı olmayan teşkilatlar içinde vürtürler, ancak işbirliği yaparlar.

b. Savcılık hazırlık soruşturmasının bütün sorumluluğunu taşır. Ancak polisin kendiliğinden harekete geçebileceği haller saklıdır.

c. Polis suçlarla ilgili olarak kendiliğinden araştırma yapma konusunda yasa gereği yetkilidir; bu vazife sadece acele hallerde mahsus değildir. Savcıdan emir gelmediği sürece, polis yapacağı araştırmaları kendisi yönlendirir.

d. Polis aşağıdaki hallerde savcılığa öğrendiği suçları derhal bildirir:

- aa. Hukuki ve fiili suçlardan çözülmemesi zor olan veya önemli olan olayları.
- bb. Savcının suç siyaseti açısından faydalı görerek öğrenmek istediğini bildirdiği olayları.

e. Savcılık da, ondan araştırma yapılmasını istemese bile, beslattığı hazırlık soruşturmasını polise bildirir.

f. Polis araştırmasını bitirdikten sonra raporunu geciktirmeden savcılığa gönderir.

g. Savcılık araştırmaları: somut araştırma işlemleri nin yapılmasına ilişkin olarak savcı polise ayrıntılı emir verebilir. Ancak bu emri verirken uzmanlığına saygı göstermesi gerekir.

h. Hazırlık soruşturmasında yapılan işlemlere ilişkin tutanakları(Ermittlungsvorgang) inceleme konusunda izni vermek yetkisi, savcıya aittir.Polis ise, savcılığa vermediği sürece maddi zarar ile ilgili olarak bilgi isteyenlere bilgi verebilir.Bunun dışında polis tarafından sanığa ve müdafisine bilgi verilmez.

İ. UCAN YUNUSLAR / (MOTO-POLİSİLER)

Yaklaşık altı yüz kişilik kadrosu ile İstanbul'un sayısını düzenlemek ve kontrol altında tutabilmek amacıyla 1993 senesinin ikinci yarısında faaliyete geçen motorlu ekiplerdir.

Özellikle trafiğin yoğun olduğu yöreler ve zamanlarda ulaşım açısından büyük faydalar sağlamaktadırlar.

İstanbul'un trafiğinin her geçen gün artması bu tür bir ihtiyacı ortaya çıkarmıştır.Yoğun trafik içerisinde daha seri hareket ve vurucu güce sahip olan bu ekipler olaylara müdahale ederek faillerin yakalanmasını kolaylaştır maktadırlar.Ayrıca halkla daha yakın ilişki kurulabilmesi açısından da ayrı bir önem taşımaktadır.Bu sayede ekiplerin şekli ve giyimleriyle halkın içine girilerek halkla bütünleş me açısından önemli adımlar atılmıştır.

Geçtiğimiz günlerde bu motorize ekiplere 75 motor daha katılarak sayısı 130'a çıkarılmıştır.Bu sayının zaman içerisinde ihtiyaçlar da dikkate alınarak artırılması düşünülmek tedir.

J. HALKLA İLİSKİLER ACISINDAN TURİZM POLİSİ

1. Turizmin Güvenlikle ilişkisi

Tanıtım ve propaganda ya da turisti ülkeye çekmek için girişilen diğer faaliyetler sonucu turist skımının uğrak yerlerinden birisi haline gelmek sorunu çözmez. Turistin geldiği yerde kalmaya özendirilmesi de gerekir.Özendirme konaklama olanaklarının yeterliliğinden, mal ve hizmetlerin fiyatına, kalitesine, işletmelerin tutumundan, can ve mal güvenliğini sağlamaya kadar pek çok alanı kapsar. Ancak, konukların can ve mal güvenliğini sağlamak özendirmeden çok zorunluluktur.

Cesitli tarihi ve toplumsal etmenlerin etkisi ile turistlere karşı düşmanlık duyguları ve ön yargılar, turistlere karşı olumsuz tutumlar, turizm ortamının içerdiği gecicilik turistlere yönelik suçların işlenmesine neden

olmaktadır.

Suçların önlenmesi güvenlik güçlerinin temel görevlerindedir. Diğer önlemler ise turizm beldelerine suç oranlarının azalması için destek girişimleridir.

Ancak, güvenlik kuvvetlerinin görevi yalnızca can ve mal güvenliğini sağlamak, suç işlemeye yönelik davranışları önlemek, işlenmekte olan suçların devamına engel olmak, işlenmiş suçlarda suçlu işleyenleri yakalayıp adalet makamlarına göndermek değildir. Polise kamunun istirahatini temin etmek görevleride verilmiştir.

Turiste can ve mal güvenliğinin sağlandığı inancının verilmesi önemli olmakla birlikte yeterli değildir. Turist, ödediği paranın karşılığını mal ve hizmet olarak kendisine verildiğine, yardım isteklerinin karşılandığı ya da karşılanacağına, istirahatini temin edileceğine inanmış olmasıdır.

Turizm endüstrisi, sorumlulukların dağılımı, Devlet otoritesinin varlığının kurulması, koordinasyon, motivasyon ve denetim gibi işlevlerin birarada bulunması ile yakından ilgilidir.

Bu açıdan polise düşen görev, can ve mal güvenliğini sağlamak, yardım isteyen turiste gerekli yardımda bulunmak, istirahatini temin etmek ve ilgili sektörle yakın işbirliğini sürdürmektir.

Yabancı ortamda bulunan her birey gibi turist de yakınma ve müracaatlarını, yardım isteklerini Devleti temsil eden uniformalı bir görevliye yaptığı bir gerçektir. Bu uniformalı görevli çoğunlukla polis olmaktadır. Ancak, polise klasik görevlerinin dışında turizmle ilgili aktif denetim ve kontrol görevi verilmemiştir. Özellikle turist ödediği paranın karşılığını aldığı konusundaki kuskusu giderilememektedir. Bu işleve ilişkin denetim genelde belediye zabıtası tarafından, özelden ise Bakanlık denetçileri tarafından yapılmaktadır. Belediye zabıtası denetimleri bir çok bakımdan etkili olmamakta, bunların başında ise ilgili zabitanın aynı bölge halkından olması, görev anlayışı ve disiplin zayıflığı gelmektedir. Gerçekten, tercih devamlı yüz yüze olan taraftan kullanılacak, bu durum kısa vadede yüksek gelir sağlamayı amaçlayan ancak uzun vadede bindiği dalı kesen ve ülke turizmine zarar verecek kimi girişimleri cesaretlendirecektir.

Turistlerin can ve mal güvenliğini sağlamak ev sahibi ülkenin sorumluluğudur. Turistlere karşı işlenen suçların ortaya çıkabilecek van etkisi kötü tanıtımdır. Turist gönderen ülkelerin kitle iletişim araçlarının bu tür olaylara büyük yer verdiği bilinmektedir. Bu durum gelecek konukların düşüncelerinde olumsuz bir imaj yaratacaktır. Diğer yandan bu şirketleri, turistlere karşı işlenen suçlarla adı çıkmış bir vere tur düzenlemekten kaçınma yoluna gidecektir. Ayrıca,

turistlere yönelik suçların yüksek oranlarda bulunması, özellikle esya için yaptırılan sigorta primlerini arttırarak turistlere ek mali külfet getirmesi nedeniyle böyle bir ülkeye yapılacak ziyaret başlangıçta engellenmiş olacaktır. Bunların sonucu ülkenin varalarının ve turist çekmek için girişilen tanıtım faaliyetlerinin etkisinin azalmasıdır.

Turistler sadece ıssız yol ve yerlerde saldırılara hedef olmazlar. Bu yerlerde turistlere karşı işlenen suçlar öldürme, yaralama, cinsel suçlar ile gasp ve soygun gibi nitelik açısından ağır suçlardır. Parklar, plajlar, pazar yerleri, gezinti ve eğlence yerleri, üren yerleri gibi destinasyon merkezleri ile konaklama tesisleri de potansiyel suç işleme yerleridir. Benzeri yerlerde özellikle sarkıntılık zora başvurma olayları olabilmektedir.

Turistler suç için potansiyel hedeflerdir. Konukların sınır kapılarından girişlerinden başlayarak tekrar sınır kapısı çıkışlarına kadar, güvenlik içinde oldukları imajını verecek biçimde güvenlik sisteminin kurulması, bu sistemin davranışları sınırlandırmayacak biçimde uygulanması sorunun çözümünü kolaylaştıracaktır. Başka bir anlatımla, turiste ülke içinde bulunduğu tatil döneminde güvenlik gereksiniminin karşılanması imajının verilmesidir. Sistemin içinde yalnızca güvenlik kuruluşları değil, bütün ilgili özel ve kamu kuruluşları yer almalı, uygulayıcıları sadece güvenlik kuvvetleri personeli değil, tur operatörleri, turistik tesis personeli, turist rehberleri ve halk olmalıdır.

Turizm endüstrisi suç işleme konusunda sorumlu tutulamaz. Ancak, turistlerin potansiyel bir suç hedefi olduklarının bilincinde olmak gerekir. Turistlerin saldırıya karşı korunması, endüstrinin varması ve gelişmesi için gereklidir.

Bu örgütün polis ya da jandarmanın kuruluşlarından hangisinin bünyesinde kurulu olacağı önemli değildir. Önemli olan kolay sağlanacağı ve böylece endüstriye çabuk entegre olacaktır. Jandarmanın geçici personeli er ve erbaşlar belirtilen niteliklere sahip olsa da, deneyim kazanacak ve uygulanacak veteri kadar zaman bulunmamaktadır. Bu bakımdan turizmle ilgili kolluk gücünün polis örgütünün bünyesinde kurulması gerçekçi bir yaklaşımdır. Günümüzdeki uygulama da aynı yönde gelişmekte, daha önce polis kuruluşu bulunmayan turizm potansiyeline sahip kimi yerleşim merkezlerinde polis örgütü kurulmaktadır.

Turizm alanında görevli kolluk kuvvetinin, güven verici önlemleri almakla birlikte, turisti rahatsız etmeyecek biçimde görev yapması uygun olacaktır. Bu anlamda givsi ve donanımın önemi büyüktür. Özel tanıtıcı işaret ya da çevreye uygun givsi ve donanım olumlu karşılanabilir.

Sayısal gücü ne kadar yüksek olursa olsun genel kolluk kuvvetlerinin bütün turistik tesislerin ve işletmelerin

güvenliğini istenilen düzeyde sağlayamayacağı açıktır. Genel politikanın görevi öncelikle makro anlamda tüm beldenin güvenliğini sağlamaktır. Mikro düzeyde tek tek turistik tesis ya da işletmelerin özellikle iç güvenliklerinin sağlanması olanak dışıdır.

2. Turizm Polisi

Bir turistik beldenin görüntüsünü, geniş çaptaki suç raporları kadar bozan başka bir şey olamaz. Yüksek suç oranının varlığı turizm üzerinde veba etkisi yaratır. İşlenen suçlar kitle iletişim araçlarıyla dünyaya duyurulur. Kimi ülkeler turistlerle ilgili suçları engellemek için programlar uygulamakta, özel firmalar ve oteller, turistin kurban olduğu kriminal olaylarda ihtiyaç duyulan turisti tanıklık yapmak üzere geri getirmekte ve her türlü giderini karşılamaktadır.

Turizmde ileri gitmiş kimi ülkelerde, turistlere yardımcı olan, yabancı dil bilen, turizm bilgisine sahip, turizmle ilgili güvenlik, danışma işlerinde çalışan güvenlik personelinin oluşan "Turizm Polisi" kurulmuştur.

Turistlere her türlü yardımcı sağlayacak, yabancılığı hissettirmeyecek, kötü propagandaları önleyecek ve özellikle yabancıları aldatanları, haksız kazanç peşinde koşanları takip ve cezalandıracak, bilgili bir turizm polisinin bilimsel bir halde bulunması, turizm alanında yeni adımlar atmaya başlamış ülkemiz için gereklidir.

Ülkemizde, İl Emniyet Müdürlükleri bünyesinde Turizm Sube Müdürlüğü ya da Büro Amirliği, İlçe Emniyet Müdürlükleri bünyesinde Turizm Büro Amirliği kuruluşları bulunmaktadır. Jandarma kuruluşlarında ise Turizm Jandarması uygulamasına geçilmiştir. Ancak, gerek Turizm Sube ya da Bürolarının, gerekse Turizm Jandarmasının görev alanını belirleyen, yetki sınırlarını gösteren mevzuat bulunmamaktadır. Her iki birim güvenlik kuvvetlerinin sahip olduğu genel yetki ve görev sınırları içinde faaliyet yürütmektedir (33).

Turizm Sube ya da Bürolarında görevlendirilen personel ile Turizm Jandarmasının seçiminde dikkate alınan kıstaslarda belirgin değildir. Turizm işlerinde görevlendirilecek güvenlik kuvvetleri personelin de bazı niteliklerin bulunması gerekmektedir. Bunlar, Turizm Polisinin turistlerle anlaşabilecek düzeyde yabancı dil bilmesi, yeterli derecede genel turizm bilgisine sahip olması, turistik tesislerin niteliklerini, Gıda Maddeleri Tüzüğü'nün ilgili yönlerini bilmesi, insanlara yardım etmevi sevmesi, eğitim ve kültür seviyesinin turist gönderen ülkelere göre orantılı olması, görgü ve deneviminin bulunması biçiminde özetlenebilir. Bütün

(33) Polis Halk ilişkileri ve Turizm; Emniyet Genel Müdürlüğü Eğitim Daire Haskl. Ank.1993, S.92.

bu nitelikler turizm sektörüne entegre olabilmek için zorunlu dur.

K. ULUSLARARASI İLİSKİLERE BİR ÖRNEK "INTERPOL"

interpol faaliyetleri kuruluşundan bugüne kadar insanlara hep gizli bir faaliyet olarak yansımış olmakla birlikte bu faaliyetlerin aslında hiç bir gizliliğinin bulunmadığı da söylenebilir. Bunun sebebi ise; interpol'e yansıyan olayların tamamen istihbarat ve eylem aşamalarından geçmiş olması sebebinden dolayıdır. Ancak bazı uygulamalarda Devlet unsuru göz önünde bulundurulurken gizlilik kurallarına dikkat edilmekte ise de, bu istisna dışında diğer çalışmalar açık olarak yürütülmektedir. Böylelikle görevliler faaliyetlerini ülke sınırları içerisinde kısıtlı tutmayacak ve uluslararası işbirliğinden azami düzeyde faydalanacaklardır. Interpol, işbirliği anlamına gelmekte ve hizmetini sadece bir ülkenin değil, tüm dünya vatandaşlarının hizmetine sunmaktadır. Bazı operasyonların uluslararası alanda gerçekleşmesi nedeniyle çalışmaların bu bölümünde arzu edilen sonuca ulaşılmasını engelleyebilecek hususlar göz önünde bulundurulurken gizlilik içerisinde işlem yapılmaktadır.

Kısaca tanımının yapılması gerekirse interpol: Merkezi Fransa'nın Lyon kentinde bulunan ve bu merkeze bağlı Milli Merkez Büroları olarak adlandırılan, ülkelerin interpol Daire, Şube veya Bürolarından teşekkül bir kuruluştur. Her interpol biriminin kendi özel Haber Merkezi bulunmakta, bu birimler vasıtasıyla Merkezle irtibat kurulmaktadır.

1. Interpol Hizmetleri

Hernekadar interpol'un ismi, Uluslararası Adli Polis Teşkilatı olarak bilinmekte ise de, interpol hizmeti sadece polislik alanında bulunmamaktadır. Uyusturucu kaçakçılığı ve pornografi ele alındığında, bu hususlarda çalışma yapan Birleşmiş Milletlerin ilgili kurumları ile bağlantılı olarak çalışmakta ve Birleşmiş milletler düzeyinde alınabilecek kararlara yönlendirici sıfatına da haiz olmaktadır. Ayrıca ilgili konulara göre Dünya Sağlık Teşkilatı ile de yakın işbirliği içinde bulunmaktadır.

interpol polis faaliyetleri üzerinde işbirliği yaptıktan sonrada dünyanın değişik ülkelerindeki adli birimler arasında da köprü vazifesi yürütmekte ve diplomatik kanal olarak adlandırılan vizesiz kanalinin uzun olması itibariyle devreye girerek işlemlerin hızlandırılmasını sağlamaktadır.

2. Interpol'un İdari Yönü

Polis birimlerinin reorganizasyonu, üniformaların yenilenmesi, dünya çapında suç istatistiklerinin karışlaştırılması hususlarında interpol birimleriyle irtibat sağlandığı

bilinmektedir. interpol'de aynı zamanda idari işlemlerde yapılmaktadır. interpol Genel Sekreterliği tarafından yayınlanan Review Dergisi dünyanın değişik yerlerindeki polislerin kullandıkları yeni teknikleri ve teknolojileri ihtiva eden bilgiler içermektedir. Ayrıca polis faaliyetlerinde karşılaşılan aksaklıklar ve çözüm tekliflerine de yer verilmektedir.

3. Türkiye'de interpol'un Teskilatlanması

Ülkemizde ilk kurulduğunda Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Daire Başkanlığı bünyesinde bulunan interpol teskilatlanması, zaman içerisinde meydana gelen gelişmelere paralel olarak sırasıyla Kacakçılık Daire Başkanlığı'nın bünyesine alınmış, işlem hacminin daha da ilerlemesi sonucu öncelikle Sube olarak ardından da Daire Başkanlığı şeklinde doğrudan Genel Müdürlüğe Bağlı bir şekil kazanmıştır.

interpol denilince polis gözü ile akla ilk olarak gelen ifadenin koordinasyon ve işbirliği olmasından ötürü interpol Daire Başkanlığına yurt dışından ulaşan bilgilerin ilgili olabilecek tüm birimlere aktarımı veya yurt içinden elde edilen bilgilerin yurt dışındaki ilgili birimlere aktarılması durumu yoğun iş hacminin ülkemizdeki diğer bazı birimleride etkilemesi nedeniyle başka interpol ünitesinin kurulmasını gerektirmiştir. Bu yönde kurulan birimler Türk Polisinin bilgiye verdiği önemi ortaya koymakla beraber, işbirliğine her zaman hazır olduğunu da göstermektedir.

interpol çalışmaları 1993 senesi içerisinde övle bir konuma gelmiştir ki, Dünya da ilk defa bir başka teskilatında gerçek anlamda bir interpol birimi kurulmuştur. Bunun yeni bir uygulama olmasına rağmen bu girişim yabancı polis yetkililerinin gözünde olumlu değerlendirilmiş, takdirle karşılanarak interpol'un bu tür vasıfa bürünmesi gerektiği tartışmalarına temel olup, interpol Genel Kurul toplantılarında bahis konusu edilmiştir.

L- BİLİMİN IŞIĞINDA POLİSİN ÇALIŞMALARI

Dünyanın en saygın yayınlarından National Geographic bir Ağustos sayısında, çok ilginç bir olaya yer verdi. İngiltere'de, polis-üniversite işbirliği ile 3 yıldır çözülemeyen bir cinayet dosyasının nasıl çözüldüğünü anlattı. Bu olay, örgütlenmiş toplumda geliştirilmiş işbirliğinin, kurumlararası yardımlaşmanın insanlar için ne kadar önemli olduğunu gösteren çok iyi bir örnektir (34).

... Linda İngiltere'nin Narborough kasabasında yaşıyordu. 1983 yılında onbesine basmıştı. Ailesi Linda ile övünüyordu. Düzenli bir özel yaşamı olan bu genç kızın bütün geleceği, hatta hangi üniversiteye devam edeceği bile planlanmıştı.

(34) SARIER, İlker; İstanbul Yazıları, Sabah-Melodi, 17.08.1993.

Fakat, soğuk bir Kasım akşamı komşu köyde oturan kız arkadaşını ziyarete giden Linda, bir daha geri dönmedi ve onun için beslenen sevgi, umut ve yapılan istikbal planları bir anda bitiverdi.

Polis, genç kızın cesedini dar karanlık bir sokakta buldu. Kirletilmiş ve vahsice öldürülmüştü. Cesedi teşhis etmesi için olay yerine çağırılan üvey babası sok yüzünden aylarca kimeyle konuşamadı. Polis avlarca soruşturma yaptı ancak hiç bir ipucu bulamadı.

Üç yıl sonra, Linda'nın öldürüldüğü yerden yarım mil kadar uzaklıkta bu defa 15 yaşında bir başka genç kızın cesedi bulundu. Bu genç kızda aynı akibete uğramıştı. Acaba, bu kızın katili ile Linda'nın katili aynı kişi miydi?

Bir hafta sonra akıl hastanesinde aşçı yamağı olarak çalışan 17 yaşındaki bir genç katil zanlısı olarak yakalandı.

Polis, suçun ispatı için üniversiteye başvurdu. Böylece katilin ceset üzerinde bıraktığı deri parçaları ve kan kalıntılarındaki DNA şifreleri çözülecek, bunlarla aşçı yamağının DNA şifreleri karşılaştırılacaktı. Eğer şifreler aynı ise katil yakalanmış olacaktı.

Dilimize (Dioksiribonükleik asit) olarak çevirebileceğimiz DNA, insan vücudunun yapı taşı. Tıpkı parmak izi gibi, hatta ondan da ileri bir derecede kişinin genetik özelliklerini, bu DNA'lar şifre gibi taşıyor. Her insanın DNA şifreleri diğerlerinden farklılık gösteriyor. Bu yüzden modern kriminolojide DNA'ya eşsiz parmak izi (fingerprint) gözüyle bakılıyor. DNA şifrelerindeki benzerlik olasılığı milyonda bir orandadır.

Üniversitedeki araştırmalar sonucunda, aşçı yamağının DNA şifresi ile katilin DNA şifrelerinin birbirine uymadığı ortaya çıkıyor, aşçı yamağı da kurtuluyor.

Ancak polis konuyla ilgili olarak kesinlikle kararlı ve katili bulmak istiyor. Bunun üzerine Komiser dolaylı yollardan bölge halkının kanlarını kontrol edebilmek için kan kampanyası başlatıyor. Bölgedeki 4 bin 500 erkekte kan örneği toplanıp inceleme alınıyor. Sekiz ay boyunca tek tek incelenerek DNA şifreleri tespit ediliyor. Ve beklenen sonuca da böylelikle ulaşıyorlar.

Bu çarpıcı örnek bilimsel çalışmaların suçla ve suçlularla mücadelede polise ne denli önemli bir yardımcı unsur olduğunu ortaya koymaktadır. Ülkemizde de polis bu tür bilimsel yöntemlerden faydalanma konusunda gayretle çalışmaktadır. Bu tür çalışmalar her ne kadar beklenen düzeyde olmasada her geçen gün gelişme sağlanmaktadır. Çalışmaların daha ileri düzeye çıkarılabilmesi için bazı faydalı programlara ağırlık verilebilir.

Öncelikle polisin eğitimine ağırlık verilmelidir. Bu yönde son derece olumlu adımlar da atılmaktadır. Polis Koleji ni okuyan öğrenciler üniversite sınavını kazandıkları takdirde Emniyet adına burslu olarak okuyabilmektedirler.

AR-GE alanında çalışmalar yapılabilmesi için maddi

vönden destek sağlanması bir çok yeni başarının ve yeni metodların kullanıma sunulmasında yardımcı olabilecektir.

Polisin bilim dünyası ile olan ilişkilerini daha etkin bir düzeye getirebilmesi için üniversite çevresi basta olmak üzere diğer tüm bilim kurumlarıyla olan ilişkilerine ağırlık kazandırılması faydalı olacaktır.

Bilimsel alan da atılan her adım polisin suç ve suçlularla mücadelesinde halk desteği olarak olumlu yönde yardımcı olacaktır. Bu savde asılsız bir çok nehos hadise kendiliğinden ortadan kalkacaktır.

Bilimsel açıdan yapılan çalışmaları biraz daha ayrıntılı olarak görebilmek için Kriminal Polis Laboratuvarlarının genel olarak hangi alanlarda çalıştığına değinebiliriz.

1. Kriminal Polis Laboratuvarları

Suç delillerini çağdaş, bilimsel ve teknik yöntemlerle inceleyip değerlendirerek yürütülen adli, idari ve siyasi soruşturmalara yön verme, ve suçlunun saptanıp kanıtlanması suretiyle vargı organları önüne çıkarılması için çalışmalarını sürdüren Kriminal Laboratuvarlar, Merkezde ve İstanbul, İzmir, Adana, Samsun, Diyarbakır, Erzurumda olmak üzere yurt dışında yedi ayrı ilimizde faaliyet göstermektedir.

Mevcut Uzmanlık Bölümlerinin Çalışmaları :

a. Balistik Bölümü:

Silah, mermi, kovan ve her türlü alet ve bunlara ait izler üzerinde inceleme yapılmakta, faili meçhul varalama, öldürme saldırı ve benzeri olaylara ait kovan ve mermi çekirdekleri inceleyip tasnife tabi tutmak suretiyle arşivleyerek bunların ele geçen atesli silahlarla ve diğer olaylarla irtibatını araştırıp çözümlenmesine yardımcı olunmaktadır.

Atesli ve atesiz silah, fişek, bıçak ve cesitli aletlerin 6136 sayılı Kanun kapsamına dahil memnu vasfını haiz silahlardan olup olmadıkları incelenmekte, antika vasıfları değerlendirilmekte, ruhsatlı ve ruhsata bağlanacak silahların numaralarının orjinal veya sonradan vurma oldukları fiziki ve kimyasal asındırma metodlarıyla araştırılmakta ve marka, çap, model, tip ve diğer özellikleri tespit edilmektedir.

Mermi giriş ve çıkış yönleriyle, atış mesafeleri ve diğer kesici-delici alet izleri tespit ve tayin edilmekte; atesli silahlar ve benzeri şekillerde meydana gelen taksirli olaylarda kusur derecesinin tesbiti yönünden görüş bildirmektedir.

Olay yerinde incelemelerde bulunarak, olayın meydana geliş tarzını kroki ve fotoğraflarla belirleyip mütsaa

verilmekte ve yurt dışında vatandaşlarımıza ve dış temsilci-liklerimize karşı işlenen saldırı ve benzeri olaylarda, olayın aydınlatılması ve suçluların tespiti amacıyla karşılıklı teknik işbirliğini sürdürmektedir.

b. Grafoloji ve Sahtecilik Bölümü

El ve daktilo makinası yazılarıyla çeşitli belgelere atılmış imzalar incelenip, hangi kişi ve makineye ait oldukları veya sahteliği tespit edilmekte, damga, kase, baskı ve benzerlerinin orjinallerine uygunluğu veya sahteliği belirlenmektedir.

Kağıt, pul, banknot ve benzeri belgeler üzerinde yapılmış çeşitli tahrifat, sahtecilik ve kalpazanlık işlemleri tespit edilerek birbirleriyle irtibatlandırılmakta, ve gerektiğinde belgeler üzerinde parça kesmek suretiyle mürekkep örnekleri alınıp fiziki veya kimyasal incelemeler yapılmaktadır.

Fotoğraf üzerinde, fotomontaj, rötus veya benzeri usullerle yapılmış değişiklikler ile bunların diğer fotoğraf ve kişilerle aidiyeti tespit edilmekte, suç delili niteliğindeki parmak izleri incelenmekte ve belgeler üzerinde ilave, silme, kazıma ve benzeri usullerle meydana getirilen tahrifat veya bütünüyle sahte olarak yapılmış düzenlemelerde iffal kabiliyeti (inandırıcılık oranı), suç unsurlarının tesekkülü ve şekil şartları bakımından görüş bildirilmektedir.

c. Patlayıcı Maddeler Bölümü

Patlayıcı maddelerle ilgili olarak meydana gelen olaylarda elde edilen patlamış veya patlamamış bombalar veya artıkları üzerinde fiziksel ve kimyasal incelemeler yapılarak bunların menşei, tipi, patlayıcı nevi, kurğu ve sistemi, zararsız hale getirme usulleri tespit edilmekte, diğer illerden gelen bomba bilgi formları değerlendirilerek diğer olaylarla irtibatları sağlanmaktadır.

Gelistirilen kurğu ve sistemler veya ele geçen önemli olaylara ait bilgiler, zararsız hale getirme usulleriyle birlikte tüm bomba uzmanlarına bildirilmekte, önemli olaylarda bombaları zararsız hale getirmek için olay yerine uzman sevkedilmekte ve patlayıcı madde uzman ihtiyacını karşılamak veya yeni gelişen teknoloji ve sistemler hakkında bilgi ve tecrübe kazandırmak amacıyla temel ve geliştirme kursları düzenlenmektedir.

d. Teknik Fotoğraf Bölümü

Suç delilleri ile kimyasal ve fiziksel bulgular normal, mikro, makro, ultra-viyole, infra-red ve diğer usuller kullanılarak fotoğrafla tespit edilmekte, ve talep

durumunda olay verinde yapılan çalışmalar neticesinde, suç delillerinin yeri, pozisyonu ve diğer hususlar belirlenmektedir.

e. Kimya ve Biyoloji Bölümü

Her cins uyusturucu **Narkotik** ve **Psikotrop** maddelerin analizleri yapılarak nevi, saflık derecesi, ve karışımındaki katkı(dolgu) maddeleri tespit edilmekte, analizi yapılan maddelerin özellikleri bilgisayara yüklenmek suretiyle, ele geçen diğer uyusturucular ile içerik bakımından ilişki sağlanmaktadır.

Kan, idrar ve diğer vücut sıvılarında alkol ve uyusturucu madde aranıp, tespit edilmekte, ve oranları belirlenmekte, boya, leke, cam, kağıt, kumaş, mürekkep, çeşitli metaller ve benzerleri analiz edilerek mukayese etmek suretiyle deliller tespit edilmektedir.

Teknolojideki gelişmelere uygun olarak faaliyete geçirilen X ışınları analizörlü taramalı elektron mikroskobu ile delil ve numuneleri çok yüksek değerlerde büyütülerek incelemeleri ve elementlerin tespit ve mukayese edilmeleri gerçekleştirilmiştir.

Patlayıcı maddelerin analizivle cins ve karışım oranları belirlenerek diğer olaylarla irtibatları araştırılmakta, patlayıcı bomba ve bomba düzenlerini imal eden, hazırlayan, nakleden veya çeşitli şekillerde temas eden kişilerle, ateşli silahlarla işlenen olaylarda şüpheli kişilerden svaplar alınıp kimyasal incelemelere tabi tutularak olay ile irtibatlı olup olmadıkları saptanmakta, mermi yaraları etrafından alınan örneklerle atış mesafeleri belirlenmektedir.

Ankara (Merkez) laboratuvarında kullanılmakta olan sıvı kromatografi cihazına bağlanmak üzere alımı gerçekleştirilen Diot Array dedektörü ile, boya, mürekkep gibi numunelerin sıvı kromatografi tekniği ile analizlerinin yapılabilmesi ve diğer bazı analizlerin daha etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi sağlanmıştır.

Merkez laboratuvarında faaliyetlerini sürdüren biyoloji bölümünün yanı sıra, İstanbul Bölge Laboratuvarı bünyesinde de biyoloji bölümü faaliyete geçirilmiş olup, halen bu bölümler de kan, meni, tükrük saç gibi biyolojik sıvı ve dokuların karakteristik özelliklerinin belirlenmesi ve birbirleriyle mukayeseleri yapılmaktadır.

Merkez laboratuvarındaki biyoloji bölümünde, mevcut yapılan analizlerin yanısıra, kişilerin belirlenmesinde kesinlik getirmesi açısından çok önemli bir rol oynayan **DNA Genetik Parmak izi** ile ilgili analizlerin hazırlıkları tamamlanmış olup, bu analizlerin ilk adımı olan **Gen Amplifikasyon**

çalışmalarına başlanmıştır.

M. GENÇLERİLE ELELE

Halkla ilişkilerde polisin gençlerle olan ilişkileri önemli bir yer kaplamaktadır. Ülkemizde olduğu gibi diğer ülkelerde de bu konuya gereken önem gösterilmektedir. Gençlerin kötü alışkanlıklar edinmelerini ve suç sayılabilecek yanlış davranışlara iten sebepleri ortadan kaldırmak amacıyla yoğun çalışmalar yapılmaktadır. Özellikle yabancı ülkelerde gençlerin uyusturucu madde alışkanlığına eğilimini önlemek amacıyla çeşitli eğitici programlar uygulanmaktadır. Ülkemizde uygulanan gençlik programlarına geçmeden önce yabancı ülkelerde uygulanan programlara kısaca değinmek yararlı olacaktır.

1. Specda

Amerika Birleşik Devletleri New York Polis Teskilatı uyusturucu kullanımının yoğun olması nedeniyle okul çağındaki gençlere bu yönde "SPECDA" kodlu bir dizi eğitim programı yürütmektedir.

SPECDA kelime olarak, okullarda uyusturucu suistimalinin kontrolü ve eğitimi programı adını taşımaktadır (35).

New York Polis Teskilatı ve eğitim birimleri birleşerek New York'da uyusturucu satımını düşürmek ve yok etmek amacıyla faaliyete başlamışlardır. Bu faaliyetler, çocukların dikkatini uyusturucuya çekmek olup, kod SPECDA operasyonudur.

Amacına ulaşmak için SPECDA'nın iki önemli yaklaşımı vardır:

a. Narkotik birim tarafından tutuklamaları içeren icraat;

Bu konuyla organize suçlar kontrol bürosu ilgilenir. İlgili alanı New York'daki "smoke shop"lar ve illegal uyusturucu satımıdır.

b. Eğitim;

New York Polisi ve Eğitim Birimleri gençlere uyusturucunun önlenmesi hakkında normal eğitim programı içerir. Bilgi vermektedirler.

Yürütülen bu çalışmanın amacı aşağıdaki şekilde belirlenmiştir.

- Uyusturucu suistimali hakkında gençlerin his ve davranışlarını yapıcı bir şekilde değiştirmek,
- Öğrencilerin dikkatini uyusturucu ve bunun gibi materyallerin suistimalinin etkilerine ve akibetine çekmek,
- Gençlerle polis memurları arasında devam eden diyalogta yapıcı bir ortam oluşturmak,

(35) FBI, Law Enforcement Bulletin, February 1986, S.1

- Eğitim açısından New York'daki polis teşkilatı ve eğitim birimleri arasında bu tür, yapıcı çalışma işbirliğini ve koordinasyonun gelişmesini sağlamak.

2. Anti-Drogen-Disco

Yine uyusturucu ile mücadele amacıyla Almanya'da çeşitli uygulamalar yapılmaktadır. Uyusturucuya karşı disko, polisin organizasyonu ile gençlere yönelik olarak gerçekleştirilen ücretsiz, eğlenceli bir faaliyettir.

Gençler polisin düzenlemesiyle akşam saatinde önceden belirlenen otobüslerle evlerinden alınır. Hazırlıkları tamamlanan spor salonuna getirilen öğrencilere öncelikle uyusturucu maddelerin zararlarını anlatan broşürler dağıtılır. Daha sonra salonda hareketli müzik eşliğinde, tanınmış bir sanatçının da katkısıyla eğlenceli danslar yapılır. Program arasında gençlerle uyusturucu üzerine soruların sorulduğu yarışmalar yapılmaktadır.

Program arasında yine gençlere uyusturucunun zararlarını anlatan tişört, şapka ve benzeri eşyalar dağıtılmaktadır.

Yapılan yarışmada başarılı olan gençler, polis helikopteri ve polis motorları ile şehir turu yapmayı hak kazanırlar.

Program uygun bir erken saatte son bulduktan sonra yine otobüslerle gençler evlerine bırakılmaktadırlar.

Ülkemizde de gençlerin uyusturucu maddelerin zararları konusunda eğitilmesine ayrı bir özen gösterilmektedir. Özelikle öğrenim kurumlarıyla irtibat kurmak suretiyle öğrencilere bu tür konularda bilgi verilmektedir.

Eğitim, mücadele ve tedavi adı altında üç safhada ele alınabilecek uyusturucuyla ilgili çalışmalarda polis öncelikle mücadele safhasına ağırlık vermektedir. Ancak diğer kurumlarla sürekli sağlanan diyalog, polisin bu konuyla ilgili olarak yürütülen eğitim safhasındaki çalışmalarda da etkin bir rol aldığını göstermektedir.

V. SONUC

Halk desteğine ve güvenine hemen her alan ve faaliyette duyulan ihtiyaç günden güne artarak devam etmektedir. Bir gereklilik haline dönüşen halkla ilişkiler faaliyeti, zaman içerisinde uzmanlık seviyesine ulaşmıştır. Diyalog kurulması hedeflenen kitlenin desteğini ve güvenini kazanmak, verilmek istenen hizmetin çok daha seri biçimde ve geniş bir tabana ulaşmasını sağlayacaktır. Bu önemli ayrıntıyı kavrayan modern toplumlarda kurum ve kuruluşlar halkla ilişkiler faaliyetine ayrı bir özen göstermektedirler.

Ülkemizde de son yıllarda halkla ilişkiler faaliyetleri ile ilgili olarak önemli aşamalar kaydedilmiştir. Bu aşamalar çeşitli gelişim devrelerinden oluşmaktadır. Düzenli halkla ilişkiler faaliyetinin sağladığı somut faydalar, bu yönde yapılacak çalışmalara belirgin anlamda hız kazandırmıştır.

Hızla gelişen Bilgi Çağından ve modern kitle iletişim araçlarından faydalanmak suretiyle, halkla ilişkiler faaliyeti çağdaş görünümünü kazanmaya başlamıştır. Günümüz toplumu, kendisine hizmet vermeyi hedefleyen kurum, kuruluş ve sektörlerle sürekli olumlu ilişkiler içerisinde olmayı amaçlamaktadır. Bu olumlu ilişkinin temelinde ise, karşılıklı güven prensibi bulunmaktadır. Ve kamuoyu kendisine karşı dürüst davranıldığı taktirde aynı şekilde olumlu bir tavır sergilemektedir.

Amaç, topluma faydalı hizmetler sunmak olduğuna göre, bu amaca en kısa yoldan ulaşmanın ve bunu kolaylaştırmanın en kolay yolu hedef kitlenin güven ve desteğini kazanmaktır. Bu önemli ayrıntıyı yakalamak için de halkla ilişkiler faaliyeti ne beklenen değeri vermek gerekecektir.

Bu doğrultuda, Emniyet Teşkilatımızın çağdaş bir hizmet anlayışıyla halkla ilişkiler faaliyeti yönünden ne tür gayretler içinde olduğu anlatılmak istenmiştir.

Öncelikle, Bilgi çağının bir gereği olarak sistemli ve seri hizmet ağının oluşturulabilmesi için bilgisayar denen sihirli kutu ile bir bağ kurulmuştur. Düzenli bilgisayar ağının kurulabilmesi, kullanıma geçebilmesi ve halen kullanımda olan bölümlerin ise daha geniş alanlara vavılabilmesi için çalışmalar aralıksız sürdürülmektedir.

Halka hizmet götürüldükçe, onunla karşılıklı bir iletişim bağı kurulmaktadır. Bu ilişkinin düzenli olabilmesi ve belirli programlar dahilinde ilerleyebilmesi amacıyla Emniyet Teşkilatında uzmanlık çalışmaları yapılabilmesi için özel birimler kurulması sağlanmıştır.

Verilen hizmetin daha sağlıklı ve seri bir biçimde yapılabilmesi için, halkın bürokratik engellerle karşılaşmasını önlemek amacıyla bazı yeni uygulamalara geçilmiştir. Pasaport, trafik tescil, trafik denetleme hizmetleri, ilçeler bazına götürülerek, vatandaşın hizmetten daha kolay yararlanması çalışılmıştır.

Halkın güvenliğini sağlamak polisin asli görevidir. Bu esas teşkilatın halkla kuracağı ilişkilerde güvenilir ve dürüst olma prensiplerine çok daha fazla önem verilmesi gerektiği gerçeğini ortaya koymaktadır.

Güvenlik hizmetlerinin sürdürülmesi için faaliyet gösteren özel kuruluşlara ait güvenlik birimlerinin sistemli

bir biçimde organize edilerek eğitimden geçirilmesi suç ve suçlularla mücadelede ek bir başarı sağlayacaktır. Bu diyalog kurumlararası ilişkilerde destek sağlayacaktır.

Her gün yüzlerce aracın trafiğe çıktığı, nüfusuna her ay yaklaşık 15 bin kişilik bir kasabanın eklendiği İstanbul ilinde sınırsız problemlerin yanısıra araç park veri problemi de mevcuttur. Bu amaçla halkın para veya jeton karşılığı kullanabileceği ücretli park yerleri düzenlenebilir. Böyle yerlerde kullanılacak park saatleri gönüllü trafik görevlilerince kontrol edilebilir. Ayrıca pazar günleri bu yerlerin kullanımını ücretsiz olabilir. Uygulama sayesinde lüzumsuz park veri problemleri ve araçları ortadan kaldırmak yönünde faydalı sonuçlar alınabilir.

Taksilerde az da olsa kullanımda olan telsizle haberleşme ağının genişletilebilmesi ; öncelikle güvenlik açısından, ayrıca gereksiz araç seyri ve yakıt sarfiyatı yönünden faydalı olacaktır.

Yakın bir gelecekte faaliyete geçecek olan yeni ulaşım sistemi metro sayesinde İstanbul'lular büyük bir imkana sahip olacaklar. Ancak yurt dışındaki uygulamalarda şu gerçeği göstermektedir ki, metrolar potansiyel suçlular için çoğu zaman cazip yerler arasında ön sıralarda gelmektedir. Bu ulaşım sistemi hizmete girmeden önce buraların güvenlik ve asayiş konularıyla ilgili düzenlemelerde bu hususa da dikkat edilmelidir.

Polisiye romanlar, okuma alışkanlığını geliştirmesi yanında, halkın polisiye konularda bizzat kendisinin çeşitli canlandırmalarda bulunmasına yardımcı olacaktır. Polisiye roman ve hikayelerde geçen konular hakkında, okuyucunun günlük yaşantıda karşılaştığı çeşitli olaylardan edindiği intibalar etkili olacaktır. Belki de karşılıklı ilişkilerin daha olumlu bir atmosfer içerisinde gelişimine bu sayede katkıda bulunabilecektir.

Halkla ilişkiler faaliyetinin planlı ve programlı bir çalışma olarak sürdürülebilmesi için, isabetli tespitlerin yapılması gerekmektedir. Hizmetin işlevini kolaylaştırıcı ve genel fayda unsurunu arttırıcı tespitler yapıldıktan sonra, mevcut problemleri ortadan kaldırmaya yönelik çözüm yolları belirlenmelidir. Zaman unsuru, gelişmiş toplumlarda çok önemlidir. Modern insanın boş geçirecek bir dakikası bile yoktur. O halde karşılıklı ilişkilerde zaman tasarrufunda ön plana alınmalı ve yapılacak programlar bu esasa uygun olarak hazırlanmalıdır.

Polislik mesleğinin hangi bransında olursa olsun, aktif olarak kullanılabilecek bir öğede yabancı lisandır. Özellikle bazı birimlerde bu görevi bizzat polislerin icra etmesi gerekmektedir. Bu gün Polis Kolejlilerinde, bilhassa

hazırlık sınıfında yoğun olarak yabancı dil eğitimi verilmektedir. Ancak uygulamada görülmektedir ki, verilen eğitim çoğunlukla teoride kalmaktadır. Çeşitli vesilelerle -yaz dönemlerinde yurt dışı ziyaretleri, yabancı teşkilat ve eğitim kurumlarıyla irtibat- pratik eğitime yönelmek alınan teorik eğitimin daha sağlıklı bir düzeye ulaşmasına büyük katkıda bulunacaktır. Ayrıca yabancı dil eğitiminin sadece Almanca, İngilizce, Fransızcayla sınırlı kalmayıp, Milli Politikamız gereği önemli görülen diğer dillerinde öğretilebilmesine yönelik bir eğitim programının düzenlenmesi faydalı olabilecektir.

Çeşitli vesilelerle ülkemizde bulunan yabancılarla kurulacak diyalogta, polislerimizin aktif şekilde yabancı dil konuşabilmelerinin halkla ilişkilerde de önemli ve olumlu katkılarının olacağı göz önünde bulundurulmalıdır.

Emniyet Teşkilatının diğer kurum ve kuruluşlarla olan sağlam ilişkilerinden faydalanmak suretiyle halka gerekli bazı pratik bilgiler aktarılabilir. Tatil çıktıklarında evleriyle ilgili, park ettiklerinde araçlarıyla ilgili veya buna benzer pratik taktikler verilerek aydınlatılabilir.

Bankacılık sektörünün vatandaşın sağladığı kolaylıklar dan biri olan bankamatik sistemine karşı girilen kundaklama eylemlerinde, dış kapıların, hangi bankanın olursa olsun bankamatik kartı sokularak açıldığı ve içeri girilerek bankamatik sistemine saldırılarda bulunduğu görülmektedir. Yapılacak bir düzenleme ile bankamatikte bulunan özel sifrenin giriş kapısına uygulanması ve sifre vermeden aynı bankanın diğer subelerinin de kapılarının açılmayacağı gözönünde bulundurulursa, sabotaj yapılmış vere bir başka kişinin girmek istemeyeceği gerçektir. Bu durumda dış kapıda kullanılan sifrenin bilgisayara kaydedilmesiyle son olarak içeri girenin kim olduğu tespit edilebilecektir.

Toplum yaşamımızda karşılaştığımız bazı olaylar ihbar sisteminin halk arasında yanlış anlaşıldığını göstermektedir. Örneğin, trafik ekiplerince yapılan uygulama dan haberdar olan vatandaşın diğer sürücülere uvarması önemli bir olaymışçasına yapılmaktadır. Aslında o an için karşı tarafa faydalı olduğunu düşünülse de trafik asla hata affetmez Ancak son yıllarda ihbar sisteminin iyi işlemesi sonucu çok başarılı çalışmalar yapılmıştır. Halkla kurulacak ilişkide bu hususa her zaman dikkat edilmelidir.

Halkla ilişkilerde yapılacak her olumlu davranışın karşılıklı iletişim sonucu her iki tarafıda aynı oranda etkileyeceği unutulmamalıdır. Bu doğrultuda halkla ilişkiler faaliyetinde elde edilecek başarıyı anlamlı bir mesajla noktalamak istiyorum "Vatandaşın huzuru, Polisin gururudur".

ЕК - I

İLK POLİS NİZAMI

(11 Rebi-ül-evvel 1261 - 10 Nisan 1845)

Bi-lütfihi teâlâ sâye-i muvaffakiyetvâye-i cenâb-ı milkdâ-ride istihsal-i hüsn-i zâbıta-i belde ile mücerred istikmâl-i esbâb-ı emniyet-i ahali ve sekene niyet-i hayriyesiyle bâ-irade-i seniyye-i şâhâne vaz' ve tesisi mukarrer olan "Polis" tabir olunur Usûl-i Cedide-i Zâptiyenin hidemât-ı umumiyesinden olmak ve ba'd-ezin icabına göre zeyil ve ilave kılınmak üzere şimdilik icraları muktazi görünen bazı mevadd-ı esasiyeden :

Evvelkisi : Emniyet ve asayiş-i dahiliye-i memlekete dair kavânin ve nizâmat-ı muktaziyenin ittihazıyla suver-i icralarına nezaret.

İkincisi : Nizam ve asayiş-i ammenin muhafazasına dair kâffe-i hususatta karakolhanelerde olan asâkir-i nizâmiyenin lede-l-iktiza celb ve istihdamlarına mezuniyet.

Üçüncüsü : Dahil-i memlekette seyir ve seyahat eden yolcuların mürûr-u ubûrlarına nezaretle iktiza eden mürûr tezkerelerinin i'tâ'sına himmet.

Dördüncüsü : Tebaa-ı Devlet-i Aliyyeden ve gayriden varid olan misafirinin yedlerinde bulunan mürûr tezkireleri ve pasaportlarının ahz ve hıfziyle yedlerine ikamet tezkireleri i'tâ'sına müsâraat.

Beşincisi : Esliha-i nâriye istimal eden avcılarının mezuniyeti zımında yedlerine lâzım gelen ruhsatnâmelerin i'tâ'sına mübâderet.

Altıncısı : Bil-cümle ebniye-i mîriyenin ve tasarruflarında hukuk-u müştereke bulunan mahal ve mevâkiin ezhercihet muhafazası esbâbının istihsâline gayret.

Yedincisi : Taam-ül-âzâ olduğu halde bir iş ile melûf olmayarak min gayr-i zaruretin saillik ile halkı tâ'ciz edenler hakkında bir usûl-i müstahsenenin ittihazıyla usûl-i mezkûrenin icrasına sarf-ı makderet.

Sekizinci : Fukaradan olarak bilâ-kâr ve sanat kalıp memleketi canibine avdet etmek arzusunda olup da gidemeyenlere ve o makulelerin hastalarına ber-muktezâ-yi insaniyet lâzım gelen muavenetin sarf ve icrasına himmet.

Dokuzuncu : Hapishanelere dikkat ve nezaretle bir müddet-i muayyene mahpusiyetleri hükm olunup bade-i itmâm-ül müddet sebil-leri tahliye olunan fakir ül hal kesânin memleketleri tarafına muavedetleri hususunda teshilât-ı mukteziyenin icrasına sarf-ı miknet.

Onuncusu : Han vesâir bi-kârân (bekârân) mahallerinin ve lokanta ve otel tabir olunan bil-cümle misafîrhanelerin nizâmına usûl ve kavânin mukteziyenin vaz' ve tesisıyla suver-i icraiyele-rine dikkat ve nezaret.

On Birincisi : Mahall-i fîsk ü hevâ olan emâkinin ve o makule mahallerde sakin olan ve bulunan eshâb-i fîskın ve kumarha-nelere teftiş ve taharrisiyle men' tahzirine müsâraat.

On İkincisi : İşini ve gücünü terk ile mücerred tatil-i mesâlih-i ibâd garazında olan amele ve işçi makulelerinin cemiyet ve zihâmlerinin ve gerek o misillü âsâyiş-i ammeyi ihlâl edecek her gûne fitne ve fesad cemiyetlerinin def' ve izalesiyle ihtilâl vukuunun önü kestirilmesi esbâbına teşebbüs ve müsâberet.

On Üçüncüsü : Ahlâk ve adâb-ı ammeyi muhil olacak kâffe-i hususâtta tabihânelere ve kitaphâne ve bil-cümle kitapçı dükkanla-rına dikkat ve basiret ve hariçten tevarüd eden envâ-yi kütüb ve resail ve evrakın kabl-el'neşir bakılıp lâzım gelen men' ve tevkifine dikkat.

On Dördüncüsü : Halkın eğlenmesi zımında Polis tarafından ruhsat-ı mahsusa istihsâliyle küşâd olunan tiyatro vesâir oyun mahallerinde emniyet-i şahsiyeye dair kâffe-i umura ve bir kaza vukuununun men' ve ref'ıyla dahilen ve haricen nizâm ve âsâyişinin muhafazası esbâbı ve vesâilinin ittihazına dikkat ve basiret.

On Beşincisi : İyd ve meserrete dair eyyâm-ı ma'dûde haklarında mer'i olan kavânin ve tenbihâtın ihtar ve ihbarına mübaderet.

On Altıncısı : Gazino ve bors tabir edilen kâffe-i tüccarın muâmelât ve müzâkerâtına mahsus olan mahallerin nizâm-ı dahiliyesine nezaret ve dellâl ve simsar makulelerinin mezuniyetlerini havi yedlerine tezkire i'tâsiyla bilâ-ruhsat simsarlık edenlerin men'ine müsâberet.

On Yedincisi : Hin-i iddia ve icabında bir kimsenin mevti esbâb-ı adîde-i âcâlden hangi sebepten vuku bulmuştur ve hasta bulunan ne sebepten hastadır ve sakat cenin vesâireden mi hastadır. Ve hamile ve gayr-i hamile midir ve bazı cins beyaniyle iddia olunan maadin ve eşya hangi ve merkebbât ve besaitden midir. Bunlar ve emsali müşkilâtta ehl-i hibre olmak üzere Nezaret-i mezkûre için fenninde mahir bir nefer kimyager ve bir nefer tabib ve bir cerrahın eşedd-i lüzumu olmağla bunların dahi intihap ve tayinine mezuniyet hususlarına dair polis meclisi tarafından kaleme alınan bir kit'a mazbata takdim olunduğu beyaniyle bi mennehu teâlâ bundan böyle fûrûât-ı mufassalasını havi nizamnamelerin meclis-i mezbûrede tanzim ve müzakeresine mübâderet olunmak üzere mevadd-ı mezkûrenin Divân-ı Hümâyûn kalemine kaydıyle icap eden ilm ü haberinin i'tâ'sı hususu polis nezareti inzimamiyle hâlâ Tophâne-i Âmire müşîri devletlü Mehmet Ali Paşa hazretleri tarafından bâ-takrir-i ifade ve inha olunup mevadd-ı esasiye-i mezkûre, Meclis-i Vâlâ-yi Ahkâm-ı Adliyede dahi bil-mütalaa zâbita-i belediye hakkında elzem ve münasip şeyler olduğundan tıpkı inha olduğuna vechile Divân-ı Hümâyûn kalemine kaydıyle icap ve iktizalarının tesviye ve icrası hususuna mübâşeret olunmak için lâzım gelen ilm ü haberlerinin tahrir ve i'tâ'sı ve keyfiyet malûmları olmak üzere Makâm-ı Vâlâ-yi Nezaret-i Hariciyeden düvel-i mütehâbbe sefaretlerine müzekkere-i resmîyeler verilmesi

resmiyeye mütedair mer-i-yül-icra nizamat ve tenbihatin neşir ve ihtarına, velhasıl maksat-ı aslî olan hüsn-i âsâyiş ve zabıta-i memlekete dair her bir kavanin-i lâzıma ve nizamat-ı nafianın istikmalî hususlarına nezaretle dikkat eylemeye memur ve mezun bulunmuş olmasıyla mevadd-ı meşruha malum-u dostaneleri olup da bundan sonra bu bâbda meclis-i mezkur tarafından neşir ve ilân olunacak tenbihat ve ihbarata tebaai mevcudeleri tarafından izhar-ı hüsn-i riayet ve mütabaat olunması hususları levazım-ı dost ve musaffattan olduğundan ol bâbta taraf-ı dosthanelerinden muntazar olan mesaiyyi cemilenin ibrazına mevsuf oldukları şime-i hayırhâhî ve menfaat icabınca sarf-ı himmet olunması iltimasiyle beyân-ı hale iptidar ve bu keyfiyet dahi tevdid-i merasim-i hüsn-i ve mevalata vesile-i cemile add-ü şümar olundu"(1).

Irâd Tarihi : 21 Rebiülevvel 1261-10 Nisan 1845.

(1) Osman Nuri, Mecelle-i Umur-u Belediye, Cilt I, Sayfa 942.

ЕК - II

MÜZEKKERE-İ UMUMİYE

"Bi-minnehi'l-kerim sāye-i muvafakatvaye-i cenab-ı milkdaride mücerred istihsal-i hüsn-i zabıta-i belde ve istikmal-i hayriyesiy-le Dārü's-Saltanat-ı Seniyyede dahi vaz' ve tesisi bir müddetten berü tasavvur ve tasmim kılınmakta olan "Polis" tabir olunan usul-i zaptiyenin geçende müteallik buyrulan irade-i seniyye-i şâhâne mucebince ittihazı karargir olarak usul-i mezkurenin nizamat-ı esasiyesinin müzakeresi zımında Tophâne-i Amire Müşiri Devletlu Mehmet Ali Paşa Hazretlerinin dahil-i havza-i nezaretleri olmak üzere bir Meclis-i Mahsus tertib ve teşkili ile iktiza eden re'is ve âzâ vesâir memurlarının nasb ve tayinleri icra kılınmış ve meclis-i mezkur biraz vakitten beru bu bâbda nizamat-ı nafia ve kavanin-i lâzimenin müzakere ve mübahesesine şüru' ve mübaşeretü evvel emirde usul-i mezkurenin hidemat-ı umumiyesinden olan bazı mevadd-ı esasiyenin ittihazına karar vermiş ve mevadd-ı mezkure, nezd-i Devlet-i Aliyye'de dahi tasdik ve kabul olunarak badezzeyn icab ve iktizalarının icrasına mübaderet olunmak üzere keyfiyet Müşir-i Müşarünileyh tarafına bildirilmiş olmakla nezd-i Devlet-i Aliyye'de mukim düvel-i mütahabbe sefaretlerinin dahi ol veçhile alelumum sekene-i Dārü's-Saltanatı's-Seniyye'nin mahza husül-ü emn-ü istirahatleri için vaz' ve tesis olunan nizamat-ı hasane-i mülkiye'den mahzuz olacakları meczum-u âli bulunduğundan salif-üz-zikr ittihaz olunan mevadd-ı esasiyenin kendulere tebliğ ve beyanı tensip olunmuştur.

Şöyle ki,

Fimabaad meclis-i mezkur, emniyet ve asayiş-i dahiliye-i memlekete dair lâzım olan kavanin ve nizamat-ı hasaneyi ittihaz ile suver-i icraiyelerin ve nizam ve asayiş-i âmmenin ezher cihet muhafazasıyla bilcümle ebniye-i miriyenin ve tasarrufunda hükuk-u

müştereye bulunan esvak ve bazar vesâir mahall ve mevakiin nezaretine ve memleketin nezâfet ve taharet-i dahiliyesi esbâb ve vesailin istikmaline ve han vesâir bekârân mahallerinin ve lokanta ve otel tabir olunan bilcümle misafirhanelerin nizamına dair usul ve kavanin-i mukteziyenin vaz' ve tesisıyla kezalik suver-i icraiyelerine ve mahall-i fisk-ü heva olan emakinin ve o makule mahallerde sakin adamların ve bulunan eshab-ı hevanın (hëvanın) ve kumarhanelerin teftiş ve taharrisi ile men ve tahzirine ve işini gücünü terk ile ancak tatil-i mesalih-i ibat garazında olan işçi ve amele vesâir serseri makulelerinin cemiyet ve zihamlarının ve gerek bu misillü asayiş-i ammeyi ihlâl edecek her gûna fitne ve fesat cemiyetlerinin ref' ve izalesi ile her halde uygunsuzluk vukuunun önün kestirilmesi hususunda ve tāmülâ'za olduğu halde bir ıy ile meluf olmuyarak mingayrizaruretin saillikle halkı taciz edenler hakkında bir usul ve nizam-ı mute'îl ittihaz ederek hüsn-i icrası maddelerine dahil-i memalikte seyr-ü seyahat eden yolcuların mürur ve uburları nizamına nezaretle buna mütefferri olan sair kâffe-i nizâmât-ı nâfianın istikmaline ve fukaradan olarak bilakâr-ü sanat kalıp memleketi canibine avdet etmek arzusunda bulunan kesana ve o makulelerin hastalarına ve mükteza-yi insaniyet lâzım gelen muavenetin ve hapishanelerde vaktiyle yatıp bir müddet-i muayyene mahousiyetleri hükm olunan ve ba'de itmamül müdde sebilleri tahliye kılınan fakirül hal kesanın memleketleri tarafına muavedetleri hususunda teshilat-ı mümkünün icrasına ve âdâb ve ahlak-ı ammeyi muhill olacak kâffe-i ahvalde mevcut olan tab'hanelere ve kitapçı dükkanlarına ve bâr hariçten tevarüt eden enva-ı kütübü, resail ve evrakı matbuaya kablen-neşir imrarı nazarla lâzım gelenlerin men ve tevkifine ve halkın eğlencesi zımında ruhsat-ı mahsusasıyla küşâd olunan tiyatro vesâir oyun mahallerinde emniyet-i şahsiyeye dair kâffe-i tedabire teşebbüs etmeye ve gazino ve bors tabir olunan taife-i tüccarın muamelât ve müzakerâtına mahsus mahallerin nizamât-ı dahiliyesinin muhafazasıyla dellâl ve simsar taifesinin bir hüsn-i nizama raptı hususlarına ve iyd ve mesarraata dair vesâir eyyam-ı madude-i

meclis-i vâlâ-yi mezkûrede dahi tensip ve bâ-mazbata ifade olunmuş ve vakia mazbata-i merkûmenin havi olduğu mevadd-ı zâbıta-i belediye hakkında elzem ve münasip bulunduğundan mevadd-ı marûzanın istizan kılındığı üzere ber-mantûk-i mazbata tesviye-i icabı ve bı mennehu teâlâ icra-yi fiiliyesiyle husul-i semeresine itina ve dikkat olunması hususuna irade-i Seniye-i Mülûkâne müteallik olarak ol bâbda emr-ü hümâyûn şevket-makrûn cenâb-ı cihanbani şeref-rîz sünûh ve sudûr olmuş ve mukteza-yi münîfî üzere mazbata-i merkûme bi-ibare-tiha divân-ı hümâyûn kalemine kayıt olunarak ber minval-i muharrer Nezaret-i müşârûn-ileyhâ canibinden dahi sefa-retlere başka başka müzekkire-i resmîyeler verilmiş olmağla keyfiyet malûm olmak ve bâlâda beyan olunduğu üzere icab ve iktizalarının tesviye ve icrasına mübâşeret kılınmak için Tophâne-i Amîrî canibine işbu ilm ü i'tâ' olundu. 11. Ra. 1261. (1)

(1) Name-i Hümâyûn, 1245-1262, NO: 11, S. 361-362 (El yazması metin). Osman Nuri, mecelle-i umur-u Belediye, Tarih-i Teşkilat-ı Belediye, C. I, S. 921-924. İstanbul 1922-1337.

E K - III

İstanbul Vilâyeti Aliyesine

İstanbul Zabıtasının çok mazbat ve muntazam bir sâyi faaliyette çalışdığını Reisi Cumhuriyet Hâzretleri buraca müddeti ikametleri esnasında zuhur eden muhtelif vesilelerle müşahade eylemişler ve silsilei muvaffakiyetlerinden büni teşkil eden dün'ü mühim çetenin tâkip ve içtima halinde derdestlerinde gösterdikleri teyakkuz ve muvaffakiyet bilhassa mucibi memnuniyetleri olarak selâm ve takdiratı mahsusalarının İstanbulun bütün zabıta teşkilâtına ibrâğını irade buyurmuşlardır.

Reisi Cumhuriyet Hâzretlerini İstanbul Zabıtasına pek yüksek bir şeref bahşeden bu iradelerinin bilurum Memurlara inkâm azami nisbetinde münasip Merkezlere toplatılarak şifâhen tebliğ ve inba buyrulmasını rica ederim Efendim.

15 — Eylül — 1927

Dahiliye Vekili
MEHMET CEMİL

İstanbulun ilkeltefa teşrifleri başlıbaşına bir tarih olan Birinci Reisi Cumhuriyetimizin Gazi Mustafa Kemâl Paşa Hâzretlerinin Zabıta tarihine ilâyetmülkiyame, ebedî bir şeref bahşeden ve İstanbul Vilâyeti Aliyesinden muhavelle olan takdimnameleri yukarıya yazılmıştır.

Şu cihankymet takdir ve iltifat vazifesini hüsnü ifa hissi ile daima müstehilkalp olan İstanbul Zabıtası için nederece mucibi fahrî mübahat ise tahdisi nimet saledinde bizlere atı için de o kadar müstehilimi şevku gayrettir. Umum arkadaşlarımız işbu takdiri Aliye mazhariyetlerinden ve şu müstesna muvaffakiyetlerinden dolayı ansamimülkalp tebrik ederken hadema bütün gayretleriyle varifelerine hasrı vücut eyleyerek bu şerefi şülâh bir saniye bile husul ma meydan vermemek suretile edayı deyni şikrana bezimakteret eylemelerini bilhassa rica ederim.

16 — Eylül — 1927

İstanbul Polis Müfettişi
Erkânharp Kaymakamı
MEHMET ŞERİF

ESKİ POLİS KİYAFETLERİ

Hristo'nun bitişğinde Beyoğlu Polis Merkezi vardır.
1868 tarihli "L'Indicateur Constantinopolitain" de şunları okuyoruz: "Police de Galata Serai. Mehmet Bey Chef, Gallitzi Nicolas Dragoman."
Galatasaray Polis Şefinin Mehmet Bey, tercümanının ise Nicolas Gallitzi olduğunu öğreniyoruz. Türk polis şefi, Pera'da dragomansız dolaşamamaktadır... Sermed Muhtar Alus'a göre karakol: "Eski Beyoğlunun önü ve içi pek hareketli, cümbüşlü ve kendine has sîması olan bir binası idi... 1849'da Galatasaray Mektebinin ilk binâsı ile beraber yapılmış; askerî bir karakolhâne olarak... Çehre zügürdü bir yapı idi; yıktırılincaya kadar da o mühmel [ihmal edilmiş] sîmâsını muhâfaza etti; çatısı basmış, badanası alacalı bulacalı; pencere camlarının kimisi kırık, kimisine gaz sandığı tahtası mihli, yahud bakkal kâğıdı yapıştırmalı idi..."
Uzun yıllar Beyoğlu Mutasarrıflığını barındıran, sonra Polis Merkezi'ne dönüşen yapı, 1940 yılında yıktırıldı. Demin tramvayın teğet geçtiği çizmeli, kilot pantolonlu, palaskalı ve miğferli polis memuru, Polis Merkezi'nin önündeki "nokta" sında, Meşrutiyet Caddesi'nden gelen trafiği kesiyor. Kesışı de pek kesin! Fiyakasını bozan tek şey, üzerinde durduğu polis noktasının yan yatmış kenar taşı...

Etoniyet Umum Müdürlüğü Polis Enstitüsü Kıyafet Müzesi 1935 yılında İstanbul Polis Mektebi Müdürü Mehmet Ali Aydınca tarafından İstanbul Polis Mektebi'nde kurulmağa başlandı. Daha sonra Ankara Polis Enstitüsü açılınca Ankara'ya kaldırıldı. Noksanları enstitü müdürleri, öğretmenleri ve öğrencileri tarafından tamamlandı. Bu müze Osmanlı Devletinin kuruluşundan bugüne kadar Türk zabıta teşkilâtının geçirdiği değişikliği göstermektedir. Müzede ayrıca kesici, ezici ve delici silâhlar; muhtelif çap ve uzunluktaki otomatik silâhlar, toplu tabancalar, tışek örnekleri, sahte ve kalp pata modelleri, poliste kullanılmış olan fotoğraflar makineleri de yer almaktadır. Türk tarihinin en eski devirlerinde başbuğlar birer asker olmakla beraber inzibat ve asayiş işlerinin de nâzımı durumunda idiler. Bu hal Tanzimata kadar devam etti. İlk polis okulunun açılması 1907 Rumeli İslâhâtı sırasında oldu. Selânik'te açılan bu okul daha sonra kapatılmış, 1909'da İstanbul'da yeni bir okul açılmıştı. Modern bir polis okulu açılması Cumhuriyet'ten sonradır. Ankara Polis Enstitüsü 1937 yılında bu gaye ile kurulmuştur.

İki bekçi — Meşrutiyet devri bekçisi ile Cumhuriyet devri bekçisi yan yana. Meşrutiyet devri bekçisi geceleri mahalle aralarında dolaşarak polis devriyelerine yardım eder, her saat başı elindeki sapayı Arnavut kaldirımı dâşeli sokağın taşlarına vurarak saati bildirirdi. Eski bekçiler gündüzleri de sakalık yapar, evleri su taşıyarak geçimlerini sağlarlardı.

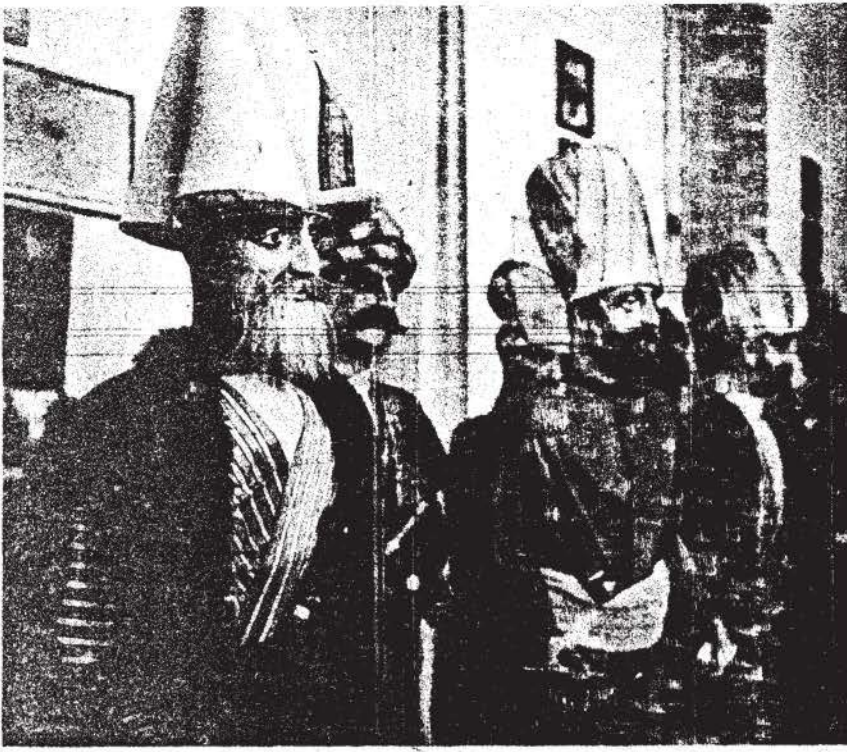
Üç devir — Solda Mutlakiyet devri, ortada Meşrutiyet devri, sağda da Cumhuriyet devri zabıta âmirleri. Elbiselerde büyük değişiklik olmamakla beraber fes kalpağa, kalpak da şap'aya inkişap etmiş. Bu inkişap polislik mesleğinin her safhasında kendisini göstermiştir. Bilgi, teknik ve lâboratuvar çalışmaları ile Türk polisi bugün beynelmilel bir kıymet almıştır.

Büyük değişiklik — Cumhuriyet devri polisi ile Fatih ve Kanuni devri kaptiyeleri birarada. İlk iki devir ile Cumhuriyet devri arasındaki muazzam inkişap kolayca ortaya çıkmaktadır.

Atatürk devri — Atatürk büs-tünün yanındaki bu komiser ve polis memuru Cumhuriyet Türkiyesinin Atatürk zamanındaki kıyafetleri ile görülüyor. Bu ilk merhaledir.

Kaptanpaşa — Galata'da, Kasımpaşa'da emniyet ve inzibatın sağlanmasına, limanın inzibat işlerine bakardı. Kayığa binerek gece, gündüz devriye çıkar, bazan da maiyetindeki kaptanlar ve kalyoncularla Galata'da, Kasımpaşa'da kol gezirdi. Tersane ve limanların inzibatına bakan Galata Çavuşu ile kalyoncuların inzibat ve asayişini temin eden Tersane Çavuşları Kaptanpaşa'ya bağlı idiler.

Zaptiye ferîği — Kıyafet Müzesindeki mankenlerin montaj ve makyaj müdürü Hulûsi Çelik'tir. Mankenleri o giydiren, makyajlarını o yapar, devrinin bütün hususiyetlerini o verir. Yukarıda Hulûsi Çelik bir zaptiye ferîğinin kıyafet teferruatı ile uğraşırken görülüyor. Zaptiye ferîği, 1846 yılında ihdas edilen Zaptiye Müşiriyetinin en büyük şimri Zaptiye Müşirinin yardımcısı olarak iş görürdü.

• Aşebaşı

Cellat

Cellatbaşı

Subaşı

Aşebaşı

Böcekbaşı

BİZİM TRAFİKÇİLERİN BABASI

Trafiği mutlaka resmî bir denetim altına almayı ilk düşünen kişi, 1923'te İstanbul Şehremini **Emin Bey** oldu. Onun kurduğu "**Seyrüsefain Merkezi**" batan Galata Köprüsü'nün altında küçük bir odada göreve başladı. Bütün kadrosu, **Amir Faik (Abrak) Bey**'in emrindeki topu topu 5 memurdan oluşuyordu.

İstanbul'un iki yakası arasındaki deniz trafiğinin yanı sıra, kara trafiğini de kontrol altında bulundurmak, bu merkezin göreviydi.

"**Seyrüsefain Memurları**" kırmızı renkli, miğfer, miğfer biçiminde, ama önu siperlikli şapkalarıyla hemen göze çarpıyorlardı. Trafikte henüz bir ceza müeyyidesi yoktu ama, bu babacan kadro, kısa zamanda etkili olmaya başlamıştı.

O günlerde İstanbul'da, trafiğin kilit noktası sayılan sadece iki yer vardı. Biri **Karaköy Meydanı**, diğeri **Galatasaray**'dı. Nöbetleşe görev yapan ilk sürekli trafik memurları, iki noktaya yerleştirildi.

"**Seyrüsefain Merkezi**"nin teşebbüsüyle, Belediye Türkiye'deki ilk ışıklı trafik işaretlerini, 1925'te, **Karaköy**'de **Domuz Sokağı**'nın başına yerleştirdi. Biz, kırmızı yanınca durulması gerektiğini, ancak yeşil yanınca geçebileceğimizi, yolumuz bu tarafa düştükçe "**talim etmeye**" başladık.

**YARIN: HIZ
TAHDİDİ: 20 KM**

İLK TRAFİK GÖREVLİLERİ: Miğfere benzeyen, siperlikli, kırmızı şapkalarıyla hemen dikkati çeken ilk trafik polisleri, 1925'in en önemli dergilerinden **Resimli Gazete**'ye böyle kapak olmuştu.

Polis Enstitüsü ilk mezunlarına dün törenle diplomaları verildi

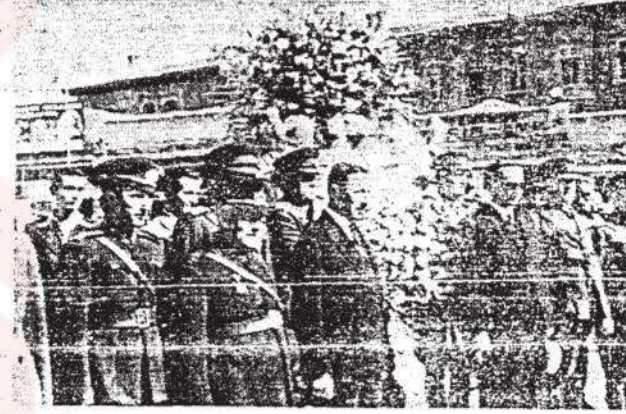
Şükrü Kaya mühim bir nutuk verdi

B. Şükrü Kaya enstitüde nutuk söylerken

B. Şükrü Kaya generallerle konuşurken

Atatürk anıtına çelenk konurken

Dahiliye Vekilimizin polislere direktifi
**Rehberiniz her yerde, her kесе
karşı yalnız türk kanunlarıdır**

B. Şükrü Kaya, nutkunda dışta sulhun, içte sükûnun ilk ve son koruyucusu olan türk ordusunu hürmet ve minnetle yadetti

Hatay'da
Kayıt işi
başladı

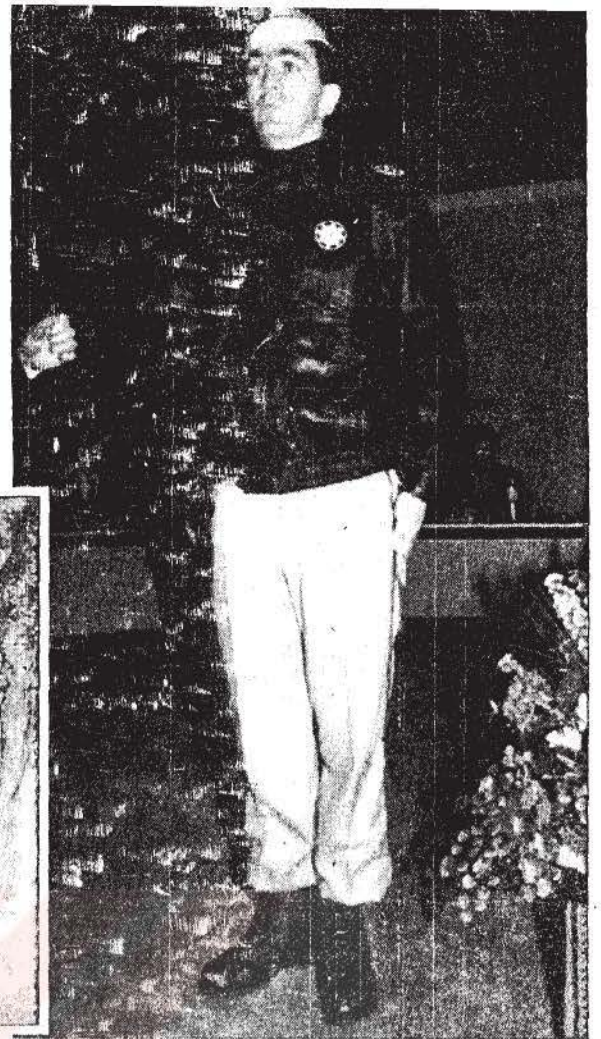
Suriye'ye giden
türklere bir çok
güçlükler
çıkarılıyor

Antakya, 22 Ekim. — Anadolu Ajansı muhabiri bildiriyor: Kayıt muamelesine dün bildirilen 8 büroda bu sabah başlanmıştır. Bürolar tamamen batıya reis ve askerler tarafından...

Profesör Bayan Âfet
Beynelmilel tahsil konferansında
ikinci reisliğe seçildi

Cenevre, 22 a. a. — Anadolu Ajansı'nın hususi muhabiri bildiriyor: Beynelmilel tahsil konferansının yedinci senelik konferansı açılmaktadır. Konferansa 43 hükümet iştirak etmektedir. Bunlar, Afganistan, Almanya, Arnavutluk, Arjantin, Avustralya, Belçika, Brezilya, Bulgaristan, Çin, Kolombiya, Küba, Danimarka, Mısır, Ekvator, İspanya, Estonya, Amerika, Finlandiya, Fransa, Guatemala, Macaristan, İran, İtalya, Letonya, Lüksemburg, Meksika, Norveç, Polonya, Portekiz, Romanya,...

Türk polisi, kendisini yeniliyor. Gerek kıyafetleri, gerekse kimliklerinde değişiklik yapılan polisler, bundan böyle yurttaşların önüne yeni halleriyle çıkacaklar. Emniyet Genel Müdürlüğü'nün 3 aylık bir çalışma sonucu hazırladığı yeni kimlik ve elbiseler, İçişleri Bakanı **İsmet Sezgin**'in de katıldığı toplantıda, basına tanıtıldı.

Yeni polis elbiselerinin tanıtımı için düzenlenen 'mini defile'de, erkek ve kadın polisler mankenlik yaptı (*üstte*).

Polis kimlikleri, Amerikan polis kimliklerindeki gibi şiltli olacak (*ortada*).

Polis, kimlik kartı a beraber bu şilti de beraberinde taşıyacak. Gündelik elbisenin rengi, çok gri ya da lacivert olacak ve şapka yerine kep giyilecek.

Ayrıca her polisin, gündelik elbisesinin yanında bir de, tören elbisesi bulunacak. Kadın polis elbiselerinden etek kaldırılıyor.

Orta da, erkek meslekdaşları gibi pantolon giyecekler.

Trafik polislerinin elbiselerinin en belirgin özelliği ise deri çizmeleler. Trafikçiler eğer yeni kıyafetler onaylanırsa, dizlerine kadar uzanan deri çizme giyecekler. Bakan **Sezgin**, polisin elbisesiyle beraber zihniyetinin de değişeceğini ve daha modern düşünen bir teşkilat olarak, devletin vitrinini oluşturacağını söyledi.

İşte pembekol

Anadolukavağı Polis Karakolu özellikle hafta sonları tıklım tıklım. Güvenlik, şikâyet veya başkaca sorunlar nedeniyle mi?.. Hayır. Karakolu dolduranlar, çay içmek, piknik yapmak, dinlenmek niyetiyle bahçede konuk ediyor. Örnek bir uygulamayla, kapısına asılan Türkçe ve İngilizce tabelayla halka açık davet çıkartan "pembekol"un polis memuresi Ayşegül Top, polislin konukseverliğini sergilemek için çırpınıyor, konuklara ikramlarda bulunuyor, sohbet ediyor, hatta hatıra fotoğraflarını bile çekiyor (Tuncer BAHÇIVAN) ► 15. SAYFADA

Pembekol'da piknik

●Anadolukavağı'ndaki polis karakolu pembe renge boyandıktan sonra bahçesini halka açtı. Hafta sonlarında tıklım tıklım olan beldeye oturacak yer bulamayanlar karakolun bahçesinde konuk ediliyor

Tuncer BAHÇIVAN

BEYKOZ ilçesine bağlı şirin bir belde olan Anadolu-kavağı'ndaki polis karakolu, pembe renge boyanarak şeffaflık uygulamasına başlarken, bahçesini de halka açtı. Özellikle hafta sonlarında tıklım tıklım olan şirin beldeye yer bulamayan vatandaşlar, karakolun bahçesinde konuk ediliyor, polisler çeşitli ikramda bulunuyorlar. Karakolun bahçesine girilebileceği, kapıya asılan Türkçe ve İngilizce yazılı bir tabelayla belirtiliyor.

Turistik bir belde olan Anadolu-kavağı'ndaki polis karakolu, çok yönlü hizmet veren ilk karakol unvanını aldı. Yetkililer sadece renk değişimiyle karakolun pembe olmayacağını, bunu uygulamada da göstermek gerektiğini söylediler. Anadolu-kavağı'nda özellikle yaz aylarında oturulacak yer bulunmadığını belirten yetkililer şöyle dediler:

'Pembe karakol'un önünden geçenler önce bir İngilizce yazı görünce şaşırıyor, Türkçesini okuyunca da kendilerini içeri atıyorlar. (Fotoğraf: Tuncer BAHÇIVAN)

"Bunun yanı sıra fiyatlarda turistik tarife uygulandığı için bizim insanlarımızı pahalı geliyor. Bu yüzden karakolumuzun bahçesini yerli ve yabancı herkese oturmaları için açtık. Karakolun bahçesine gelen insanlar ücretsiz oturma imkânı buluyor ve piknik yapıyor. Bu imkânları turistlere de sağlıyoruz."

Polis memuresi Ayşegül Top, karakolun bahçesine gelenlere polislin konukseverliğini göstermek için çaba harcıyor.

Konuklara çay, kahve ve meşrubat ikram eden Ayşegül Top, doğma büyüme Anadolu-kavaklı olduğunu belirterek, şunları söylüyor:

"Benim babam da bu karakolda bekçiydi. Emekli oldu. Ben de polis olarak bu karakolda görev yapıyorum. Bir anlamda baba mesleğini sürdürüyorum. Burada restoran ve çay bahçeleri çok dolu oluyor. İnsanlar oturacak yer bulamıyor, biz de burada uğurluyor ve büyük zevk duyuyoruz."

21. Yüzyılın Polisi

Ahmet YÜKSEL - Metin YENER

Florya'daki Polis Eğitim Merkezi'nde 2000 yılının polisleri yetiştiriliyor. Her türlü silahlı rahatlıkla kullanan, en az bir yabancı dil bilen, insan haklarından hukuka, anayasaya kadar birçok konuda yetişmiş bir polis...

"Anıvcımız, korkulan polis yerine saygı duyulan polisler yetiştirmektedir. Polis eski saygınlığını muhafaza edemeyecektir" diyor bir polis müdri, diğeri ekliyor: "2000 yılının polislerini yetiştiriyoruz, bunda çok karadılız."

Florya'daki Polis Eğitim Merkezi'ndeyiz. Genç bir alan üzerine kurulu bir tesis. Spor salonları, açık eğitim sahaları, derslikleri bulunduğu modern binalar, bilardo salonundan kitaphaneye kadar her türlü ihtiyaçları karşılayan alanlar...

Kapıda, okul müdürü Ali Tokmet Yapıcı, "Buradan çıkan her polisim, ehliyet sahibi olmalıdır" diye ekliyor. Tuncel'deki, bir minibüs ve bir otomobil duruyor.

Mesleğe giriş
Peşki nasıl polis olunur? Bu okulda okunak için neler gerekiyor?

Son günlerde mesleği yeni kazananlara başlangıç yapıldık için 16-17 yaş arası, en az 1.67 santimetre boy, sahip (Sınav adayları için 1.65 santimetre) olmak gerekiyor.

Yüksek lisans, yüksek lisans, yüksek lisans... Geceyi geçtikten sonra adaylar, diğer tamamen "temel bir şekilde" sahip olmak bir dilekçe ile valilere bağlanıyor. Buradan sonra adaylar, trafik tabii fiziki durumları ile dosyaları da incelemeye alıyorlar. Tüm bu işlemlerin tamamını Genel Müdür'ün görevleri yapıyor. Burada yapılan değerlendirilmeden sonra kazanan adaylar "yazılı sınav" yapıyor. Yazılı sınavı veren adaylar bu kez beden eğitimi sınavı bekliyor. Tüm bu sınavlarda da başarı gösterenler artık bir polis adayları ve polis okullarında eğitime geçiyorlar.

Sınavlar, başarılarının doğruluğuna göre yolda bir kaç kez yapılabiliyor. Polis adayı, Enliyet Genel Müdürlüğü Eğitim

Dairesi Başkanlığı tarafından hazırlanan bir çabına fakirine göre bir yıl eğitim görüyor. İlk bir ay adet i bir acemi eğitimi veriliyor. Daha sonra meslek dersleri verilmeye başlıyor. Bu eğitim 6 aylık devreler halinde 3'er aylık oluyor. İlk altı ayda "Türk Dili ve Edebiyatı, Anayasa, Ceza Hukuku, Polis Meslek Mevzuatı, Daktilo, Meslek Teorik Yazışma, Açı Tuhafıklar, Sıhah Bilgi" adı altında "temel bilgiler" veriliyor. Bir yıl boyunca ayrıca "İnsan Hakları" dersi de okutuluyor.

İkinci altı ayda ise branş eğitimi veriliyor. Bu dönemde öğrenciler istedikleri branşlarında uzmanlaşmaya başlıyorlar. Ders öğretilenleri konularında uzman kişilerden oluyor. Dersleri 2 profesör ve 1-2 doçent olmak üzere, mesleklerinde uzman toplam 47 öğretimi görevli veriyor. Öğrenci sayısı ise 1350.

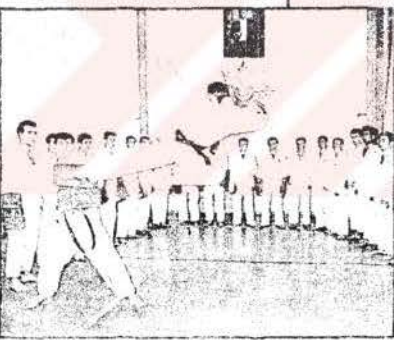
Günlük eğitim
Okulda sabah spor a başlıyor. Sıkı bir silah sporundan sonra kahvaltıda geçiyor. Düzenli olarak yapılan bu kahvaltılarda baze i sıcak çorba, baze i süt, tereyağı, reçel, yumurta, zeytin oluyor. Kahvaltının ardından dersler başlıyor. Her sınıf en fazla 20-25 kişiden oluşuyor. Silah eğitimi, Yabancı dil, trafik ve hukuk, ağırlıklı dersler arasında sayılıyor. Polis yaradımı ilişkileri ve koruyucu eğitimi dersleri ise spor salonunda kurulum bir sayıyor. Kurulumda uygulanmış olarak öğretiliyor. Bu

Polis Eğitim Merkezi'ndeki adaylara temel derslerin yanı sıra narkotik, trafik, asayiş, balistik gibi uzmanlık gerektiren şubelerde çalışmalar için gerekli asgari bilgi veriliyor.

Yemekler, kalori hesabıyla veriliyor, meyve ya da tatl eksik olmuyor. Yemekler bizzat okul müdürü tarafından denetleniyor ve öğrenciler tarafından dağıtılıyor.

devre öğretmenler öğrencilere sık sık şu ayarında bulunuyorlar: "Anne ve babana bir polisin nasıl davranmasını istiyorsan, sen de diğer vatandaşlara oyle davran." Öğrenciler en çok silah bilgisi dersine ragbet ediyorlar. Nedeni ise en son sistem silahların ders sırasında öğrencilere gösterilmesi. Kalınsukof otomatik tüfekten Smith

Öğleden sonraları spora ayrılmış... Eğitim sahasında öğrenciler, ipe tırmanıyor, engel atlıyorlar. Dikenli tellerle özel olarak hazırlanmış parkurlarda yürüyüp, sürünüyorlar. Amaç daha çevik bir polis. Zaman zaman da gerçek silahlarla çalışma eğitimi alıyorlar.

Wesson taban çala katar bütün silahların kullanımını öğretiyor. Öğrenciler bir süre sonra gözleri bağı olarak bu silahları söküp takacak kadar ustalaşıyorlar. Öğlen yemeğinden önce bahçede toplanan tüm öğrenci ve yöneticiler, yemek duvarından sonra sınavla "yaylacımı" alıyorlar. Yemek dağıtım yere öğrencilere yaptırılıyor. okul müdürü tarafından denetleniyor. Yemekler kalori hesabıyla çıkıyor, meyve ve tatlı ise eksik edilmiyor. Kısa bir dinlenmeden sonra bir grup öğrenci spor salonuna giderken, diğer bir grup da eğitim sahasına çıkıyor. Eğitim sahasında ipe tırmanma, engelli atlayıcı, dikenli sahada yürüyen ve tellerle döşenmiş bir sahada

döğüş" dersi alıyor. Bu konuda kendilerine uzakdoğu sporlarının başarılı isimleri ile bir özel tim görevlisi yardımcı oluyor. Çalışmalar genellikle yakın dövüş ve pasifize etme üzerine yapıyor. Bunların dışında futbol, güreş, boks, atıcılık gibi sporlar da uygulanıyorlar.

Akşam olduğunda, polis adayları bilardo, masa tenisi ya da satranç oynayarak vakit geçiriyorlar. Ancak bazı öğrenciler de müzik dinliyor, resim yapıyor ya da kitap okuyor. Öğrenciler çalışmalarını yıl sonunda sergilemeyi düşünüyorlar.

Niçin polis oluyorlar?
İşte polis öğrencilerinden birkaçının, kendilerine yöneltilen "Neden polis olmak istiyorsunuz?" sorusuna verdikleri yanıtlar:

Aziz Karahan (20): "Devlete ve millete olan saygım, vatana olan bağlılığım nedeniyle polisliği seçtim. Mesleğimi çok seviyorum ve terörden korkmuyorum"

Tamer Batmacı (22): "Kar doğumluym. Mesleğimi severek seçtim. Babam da askerdi. Terörem kordadığım gibi istenilen her yerde görev yaparım"

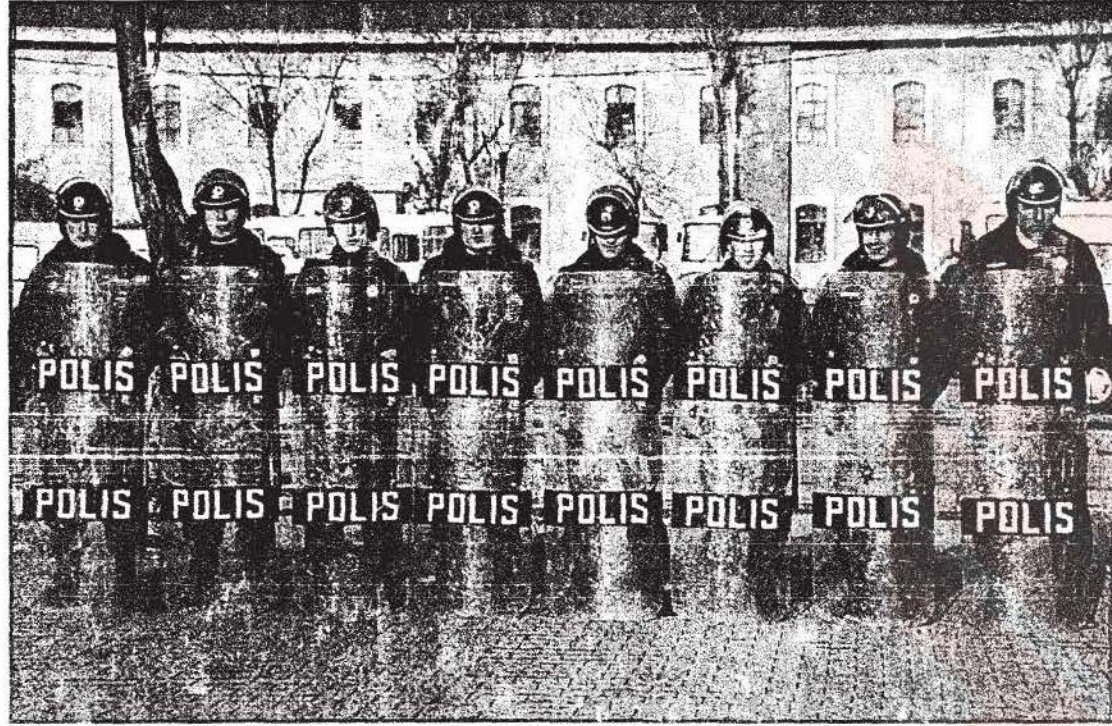
Hasan Solmaz (20): "Aksaray da doğdum. Sivillen iyi para kazanıyordum. Bu mesleğe sevdiğim için girdim. Terö konu su ise benim için önemli değil. Doğuda göre yapmak istiyordum"

Yüksel Sensoy (26) "Memleketim Ordu. Sevdiğim için bu mesleği seçtim. Ölmekten korkmuyorum. Ben ölüyorum yeni Yüksel'ler yetişir. Bu vatan için ölmeye hazırım. Üniversiteyi kazandığım halde gitmedim ve bu mesleği seçtim. Özel Harekat Timi'nde çalışma istiyordum"

Remzi Soylu (22): "Samsun'uyum. Meslek Yüksel Okulu'nu bitirdim. Ama polis mesleğini çok sevdiğim için buradayım. Görev verilirse her yere giderim. Ama öncelikle Güneydoğu'ya"

Alattin Şahin (24): "Gaziantep'de doğdum. Muhasebeciydim. Polisliği çok sevdiğim için mesleğimi bıraktım. Devlete millete hizmet etmek bana daha cazip geldi. Özel Harekat Timi'nde çalışmak istiyordum"

Çevik Kuvvet çevik hareket

Çevik Kuvvet- Her türlü toplumsal olayda, öncelikle topluluğun ve çevrenin güvenliğini sağlamakla görevli Çevik Kuvvet... Ancak zaman zaman yaşanan bazı tatsız olaylar Çevik Kuvvet'in bir 'dayak mangası' olarak görülmesini yol açmış... Görüştüğümüz Çevik Kuvvet elemanları, en çok bundan yakınarak "Bu imajı sileceğiz" dediler...

A dlarını "Toplum Polisi" olarak duyurdular. beyaz miğferleri, mavi panzerleri, kalkanları ve joplarıyla diğer polislerden ilk bakışta ayrılıyorlardı. Ardından, tepeden tırnağa yenilendiler, üniformalarından joplarına, tabanlarına kadar... En önemlisi de isim değiştirdiler; "Çevik Kuvvet" oldular.

Ağaca tırmanıyor- Çevik Kuvvet özel yetiştirilmiş 'harika köpeklere' çok güveniyor. Ağaca bile tırmanabilen bu köpekler operasyonlarda ve toplumsal olaylarda önemli görevler üstleniyorlar.

Karakolda duydu

■ Evlerinden kaçarak birlikte olan gençler, ailelerin kendilerini affederek evlendirmesini olaydan sonra, teslim oldukları Küçükçekmece Karakolu'nda kutladılar. Nikah kıyılır kıyılmaz, düğün salonuna bile gitmeden karakola koşan genç çift, kendilerine iyi davranan polislerle teşekkür etti. Gelinle damadın gelmesi, görevli polisleri de duygulandırdı.

İlginç kutlama

■ Modelist Ebru Kasapoğlu (17), çalıştığı şirkette desinatör olan Şafak Engin'e (24) aşık olmuş, aileleri evlenmelerine karşı çıkınca Edirne'ye kaçmışlardı. Kasapoğlu ailesi yaşı küçük olan kızlarının bulunması için karakola şikayetçi olurken, ailelerin daha sonra izin vermesiyle genç aşıklar İstanbul'a gelerek karakola teslim olmuştu. ■ M. Ali SAROĞLU

Ya geç farkedilseydi?

Annesinin Zeytinburnu'ndaki bir apartmanın önüne bırakıp kaçtığı minik, polisler tarafından bulunduğu sürekli ağlıyordu. Biraz daha geç farkedilmiş olsaydı talihsiz yavru belki de hayatını kaybedecekti. Bebeği karakolda kadın polisler besledi.

Az daha donuyordu

Zeytinburnu'nda apartman önüne bırakılan üç aylık bebeği devriye gezen polisler buldu

■ Gayri meşru dünyaya gelen talihsiz bebeklerin kaderi kar kış denilmeden cami avlularına ya da apartman kapılarına bırakılmak. İşte Zeytinburnu Yeşiltepe Mahallesi 74. Sokak'taki bir apartmanın önüne bırakılan üç aylık bebek de bunlardan biri. Talihsiz minik, donmak üzereyken devriye gezen polisler tarafından bulundu.

■ Zeytinburnu Merkez Karakolu'na götürülen bebeğin kamu polisler tarafından doyuruldu. Karakolun maskotu haline gelen minige, Ahmet Mutlu adı verildi. Ahmet Mutlu, daha sonra Çocuk Esirgeme Kurumu'na teslim edildi. Vicdansız annesi tarafından sokağa terk edilen Ahmet, hayatını artık yuvada sürdürecektir. (Metin YENER)

**İstanbul'un
Anadolukavağı köyü
tüm yerleşimlere
örnek oluyor**

POLİS VATANDAŞ ELELE

Karakolda şefkat

Adana'da işsiz bir babanın sokağa terk ettiği iki yaşındaki Fatoş ve dört yaşındaki ağabeyi Ali, karakolda bir gün bakıldıktan sonra 0-6 yaş çocuk yuvasına teslim edildi. Bütün bir günü miniklere oyuncak, çikolata alıp onlarla oynayarak geçiren polis memurları, "Çok akıllı çocuklar. Bizi hiç üzmediler" dediler. Babasının isminin Hakkı olduğunu söyleyen küçük Ali "Babam bizi gezdirirken 'Siz burada oynayın ben birazdan geleceğim' dedi. Bir daha dönmedi. Evimize günlük istiyoruz" dedi. Polis, kayıp babayı arıyor. (Fotoğraf: ADANA, MİL-HA)

futbol sezonunda "Holigan"lara göz açtırmamaya kararlı

Emniyet Genel Müdürlüğü, liglerin başlamasıyla birlikte geçmişte yaşanan acı olayların tekrarlanmaması ve maçların huzur içinde yapılması için bir dizi yeni önlem aldı. 4 ana başlık altında toplanan ve 21 maddeden oluşan "Kırmızı kart" önemi, bütün il valiliklerine genelge olarak gönderildi.

Alkol muayenesi

Genelgede yer alan önlemlerden bazıları şöyle: Maç öncesi geceden gelen taraftarları mümkün olduğu ölçüde stadyum çevresinden uzak tutmak suretiyle rakip seyirciler arasında olay çıkması önlenecek.

Alkol ve uyuşturucu almış kişiler, kapıdan geri çevrilecek. Alkollü olduğundan şüphe edilenlerin kontrolü ise trafik denetimlerinde kullanılan alkolmetreyle yapılacaktır.

Videolu kontrol

Kutup yöneticileri ve amigolara, maç sırasında çirkin ve taraftarları tahrik edici tezahüratlarda bulunmaması yönünde uyarıda bulunulacak, kışkırtıcı olarak bilinen fanatik seyirci stada sokulmayacak. Tribünler, maç sonuna kadar polis tarafından videoya alınacak.

Polis: 155
Jandarma: 156

İHBAR EDİN Polis ve Jandarma, gerek belde-lerde, gerekse kırsal kesimde görülebilecek şüpheli kişiler konusunda halkı uyardı, "24 saat görev yapan birimlerimiz, imdat telefonları ile yapacak ihbarları anında değerlendirecektir. Görevimiz halkımızın huzur ve güvenliğini sağlamaktır" dedi. İhbar telefonu olarak Polisin 155, Jandarmanın ise 156 numaralar gösterildi.

"Özürlü genci sokağa terkedip kaçtılar!"

Etütün zilyağın benndiği karakoldaki polisler tarafından karşılanan özürlü genci tanıyanların, 055 no-lu telefona bildirmeleri istendi. ■ Sedef SENKAL

Rami Havuzbaşı Mahalle-sinde bir apartman bahçesi önüne parkeden Mercedes marka bir otomobildeki kimliği belirlenemeyen kişiler, zeka özürlü bir genci birakıp kaçtılar. Mahalle sakinlerinin ihbar üzerine olay yerine gelen polisler, adını dahi bilmeyen genci karakola götürdüler.

Özürlü gencin ailesini bulamadıklarını belirten yetkililer, "Bu genci Darülaceze de kabul etmedi. Sokağa terk elmeye bizim vicdanımız elvenmiyor" diye konuştular. Özürlü gencin sadece "Baba beni attr" diyebildiği belirtildi.

■ Şükran ÖZÇAKMAK

Ya Cammı, ya Çipim!

HIGH-TECH POLİS Çip hırsızlığının inanılmaz boyutlara ulaşması üzerine Amerikan Federal Soruşturma Bürosu (FBI) alarm durumuna geçti. FBI, "High-Tech" yüksek teknoloji suçuna karşı mücadele için uzmanların yer aldığı özel bir ekip kurdu. High-Tech polis ekibi, şimdiki fabrika ve mağazalardan çaldıkları mali karaborsada yarı fiyatına elden çıkartan soyguncuların peşinde...

Eskiden yükte hafif pahada ağır kıymetli mal denince, elin as, yakut mücevherat akla gelirdi. Çağ değişti, herbiri milyonlar eden bilgisayar çipi, mücevherin yerini aldı. Durum böyle olunca, eskinin mücevher hırsızları da bilgisayar hırsızlarına dönüştü, hatta yeraltı dünyasında bu işle uğraşan bir sektör oluştu. FBI, hermanan hırsızlığa karşı "High-Tech" suçlarla uğraşan özel bir ekip kurmak zorunda kaldı.

KENDİ ağırlığındaki altına ya da kokupilden daha fazla para eden ürün hangisi? Böyle bir soru, a çoğumuz hemen cevabı veremeyiz. Ama dünyadaki polis dosyalarını incelediğimiz zaman sorunun tek bir yanıtı olduğunu görüyoruz. O da uluslararası profesyonel hırsızların artık bilgisayar çiplerine yöneldikleri. Çünkü sadece çipler, altın veya mücevherden daha pahalı. İşte birkaç örnek:

ISKOÇYA: Geçen ay yüzü maskeli 3 genç adam Greqoak'taki bilgisayar mağazasını basarak bekleme bekleme hale gettiler. Ardından 3.7 milyon dolarlık çip ve bilgisayar parçası yok oldu.

ABD: Ocak ayında, California Fremont'taki bir bilgisayar fabrikasının alarm sistemini devre dışı bırakan soyguncular, 1.8 milyon dolarlık çip çaldı. Oregon Portland'daki yarı iletkenler fabrikası silahlı soyguncular tarafından basıldı. 12 işçiyi bağlayan soyguncular 2 milyon dolar değerindeki bilgisayar parçası ve çip ortadan kayboldular.

GÖZDE PARÇALAR Soyguncuların gözde parçaları en son geliştirilen 900 dolarlık model ile IBM PC ve IBM compatible bilgisayarlarında kullanılan Intel 486 çipleri. Intel 486'lar dünyadaki 110 milyon kişisel bilgisayarın dörtte birinde bulunuyor. Sayının daha da artması bekleniyor çünkü 1983'te kişisel bilgisayar pazarı yüzde 8 oranında genişleyerek 68 milyar dolarlık bir çiroya ulaştı. Intel Pentium çipleri de oldukça revaçta. FBI kayıtlarına göre, soyguncular sadece geçen yıl toplam olarak Silicon Valley'den 40 milyon dolarlık çip yürüttüler.

HIGH TECH POLİS Rakamların böylesine büyümesi Amerikan Federal Soruşturma Bürosu'nu (FBI) alarma geçirmeye yetti. Bütçe artışına rağmen bir "High-Tech" yüksek teknoloji suçlarına karşı mücadele için uzmanların yer aldığı özel bir ekip kurdu. Soyguncuların şimdiki

kadar sadece hırsızlık yaptıklarını henüz cinayet gibi ağır suçlara ulaşmadıklarını kaydeden FBI'nin High Tech ekibinden Rick Smith, durumun kısa sürede değişebileceğine, çünkü soyguncuların tepeden tırnağa silahlı hareket ettiklerini dikkat çekiyor.

FBI dosyalarına göre, bilgisayar hırsızlığı 1987'de küçük çaplı olarak Çinli ve Vietnamlı göçmenler tarafından başlatıldı. Ancak buradaki büyük parayı gören yeraltı dünyası hemen sektöre girdi ve sipariş vererek, müşteri bularak soyguncuları sistemleştirdi. Şimdi tüm sektörü tehdit eder hale geldi.

Soyguncu çeteleri, fabrika ve mağazalardan çaldıkları mali karaborsada yarı fiyatına hemen elden çıkarıyorlar. Çoğu kez çalıntı çip, birçok elden geçerek imalatçıya gidiyor. İmalatçı ise çipin yasal olup olmadığını bakmıyor, sadece fiyatıyla ilgileniyor. Ama bu tür çalıntı çiplerin bir sakıncası var. Kalite açısından standartlara uymayabiliyor. Bunu hemen anlamak ise mümkün olmuyor.

Soyguncular, hırsızlık tekniklerini geliştirirken polis, daha yolun başında ve bazı zorlukları aşmaya çalışıyor. Örneğin çiplerin çalıntı olup olmadığını belirleyen bir ölçü Lenüz yok. Önceden nadide bir mücevheri kolaylıkla bulan polis, sıradan çipi aramanın saman yığını içinde iğne aramaya benzer. Çünkü çipin orijinini gösteren ne bir seri numarası var, ne de başka bir ipucu.

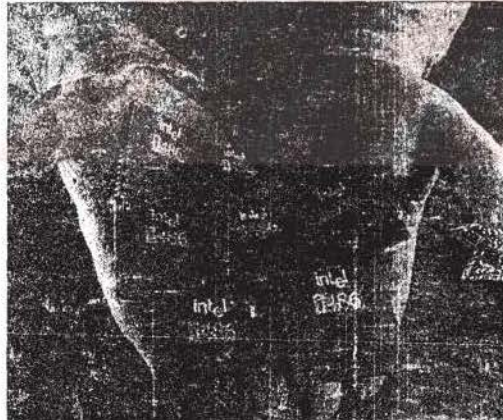
Bu olumsuzluklara karşın FBI, Silicon Valley'de bir kaç operasyon yaptı. Ocak'ta 43 şüpheliyi gözaltına aldı. Bunlardan 13'üne suçüstü yapıldı. Aramalarda, 2 milyon dolarlık çip yanında, naylon maske, ip, eldiven, telsiz ve dolu 5 tabanca ele geçirildi. 20 soyguncu yargılanarak mahkum edildi. Ama hukuk sistemi teknolojik suçlara karşı yeniden düzenlenmediği için en fazla ceza 6 ay hapisle kurtuldular.

Bilgisayar firmaları ise soygunculara ödemeler karşılığında şimdilik ürettikleri çiplere seri numarası veremeye başladılar.

Korsanlar 13 milyar dolar gaspetti

BİLGİSAYAR üreten firmalar, çip hırsızlarına karşı alarm geçiren, program yazarları da birbir güçlükte geliştirdikleri programları bedava tarafından kopya ederek piyasaya süren korsanlar için ödemeler alıyor. Kompüter yazılım korsanları, geçen yıl sektöre 12.9 milyar dolar zarara uğratmış.

"İş Yazılım Birliği" BSA rakamlarına göre, korsan faaliyetlerinden en büyük zararı Avrupa gördü. Dünyadaki en geniş yazılım pazarı olan Avrupa'daki 19 ülkeden programcıların kazancının yüzde 30 oranında korsanlar gaspetti. Durum e hale geldi ki, Avrupa Birliği telif haklarına garanti altına alan bir yazılım telif mahiyetli yazınlandı. Halva bunu hemen yasalaştırarak bir önceki yıl korsanlara kapırdığı yüzde 86 oranındaki pazar payını 1983'te yüzde 50'ye kadar indirdi. Aynı

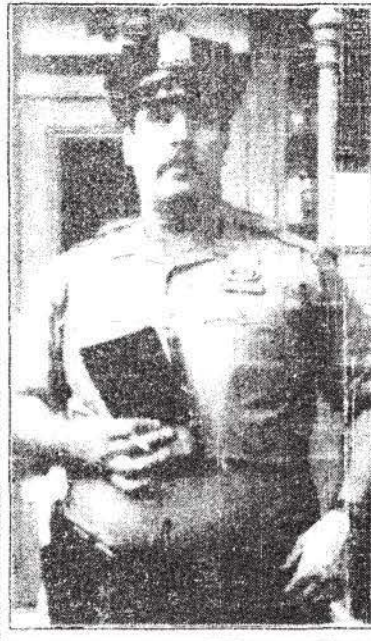
durumdaki İspanya ise mücadalevi yavaştan önce korsanların payı yüzde 88'e çıkmış.

Dünyanın diğer bölgelerinde ise korsanlara giden haksız kazanç Asya'da

3.9 milyar, Kuzey Amerika'da 2.4 milyar, Latin Amerika'da 821 milyon, Afrika ve Ortadoğu'da 666 milyon dolara kadar çıktı. BSA, rakamlarının 54 ilkeyi kapsadığını açıkladı.

New York
polisli
29 bin kişi
Ortalama maaş
17.5
milyon TL

İstanbul
polisli
16 bin kişi
Ortalama maaş
4.5
milyon TL

Kentler büyüdükçe polis zam istiyor

DÜNYADA şiddet olaylarının en yoğun olduğu kentlerden biri olan New York'ta polisin halka kaba davranması şikayetlere neden oluyor. Ancak, New York polisinin ABD standartlarına göre oldukça düşük maaş aldığı ve polisin New York'lulara karşı davranışlarının düzeltilmesi için ücretlerin yükseltilmesi gerektiği belirtiliyor.

New York'ta çalışan sıradan bir polis memuru yılda 28 bin 600 dolar (ayda yaklaşık 17.5 milyon lira) maaş alıyor. Bu rakamın New York gibi yaşam standartlarının yüksek olduğu bir kentte düşük kaldığı vurgulanıyor.

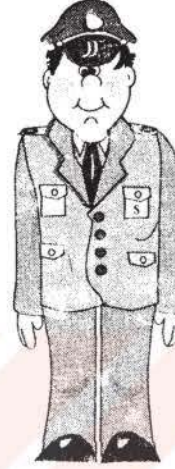
Polisin büyük bir bölümü de New York kentinin uzağında banliyölerde yaşıyor.

Kent merkezinin dışında yaşayan ve merkezde görev yapan polisin, çok değişik ırkların ve kültürlerin karışımı olan merkeze geldiği zaman "Mars'tan gelmiş gibi" olduğu belirtiliyor.

Amerikan basını, New York polisinin acilen kent merkezinde konut sağlanması için desteklenmesi ve ücretlerinin de artırılması gerektiğini vurguluyor. Uzmanlar, halkın polisten şikayetinin polisi kent merkezine taşıyarak ve yaşam standartlarını artırarak çözümlenebileceğini savunuyorlar.

New York'ta iki yıl önce 26 bin olan polis sayısı 29 bine çıktı. Polislerin yüzde 43'ü beyaz, yüzde 25'i zenci, yüzde 24'ü İspanyol, yüzde 7'si de Asya asıllı.

Polisler kavşaklarda tamircilerle bekleyecek

BİSİKLET sürücülerinin trafikte güvenliklerinin daha iyi bir şekilde sağlanabilmesi amacıyla, Amsterdam Trafik Dairesi tarafından bir pilot proje hazırlandı.

5 Kasım tarihinde başlayıp 8 ay sürecek proje çerçevesinde, belirli 8 işlek cadde ve şehir merkezindeki ara sokaklarda iş saatlerinde polis kontrolleri yapılacak. Bisiklet sürücülerinin kırmızı ışıkta geçmelerinin önlenmesi ve bisikletlerin gerektiği gibi ışıklandırılıp trafikte diğer sürücüler tarafından iyi bir şekilde görülebilmelerinin sağlanması hedeflenen projenin olumlu sonuçlar vermesi halinde, uygulamaya ülkenin diğer kentlerinde de başlatılması bekleniyor.

Projeye göre, kırmızı ışıkta geçen bisiklet sürücülerine 40 Gulden para cezasına çarptırılacaklar. Daha önce uygulanan Ön ışığı olmaması halinde alınan 40, arka ışık için de 40 Gulden olan para cezası yerine sürücü, polis ekiplerinin beraberinde olan tamircilerle birlikte 20 Gulden'e bisikletlerinin ışıklandırmasını yaptırabilecekler. Tamiri tercih eden sürücüler ceza ödemekten kurtulacaklar.

1991 yılında meydana gelen trafik kazalarında ülke genelinde 238 bisiklet sürücüsünün öldüğünü, 2882 sürücünün de yaralandığını bildiren yetkililer, hazırlanan bilgilendirici broşür, video filmi ve afişlerle de bisiklet sürücülerini trafikte kendi güvenlikleri konusunda bilinçlendirmeye çalışılacağını kaydettiler. ■ AMSTERDAM, (Hürriyet)

ÇOCUKLARIN GÖZDESİ: Devriye gezisine çıkan bisikletli polisler, özellikle çocuklar tarafından büyük ilgi ile karşılandı...

BİSİKLETLİ POLİSLE

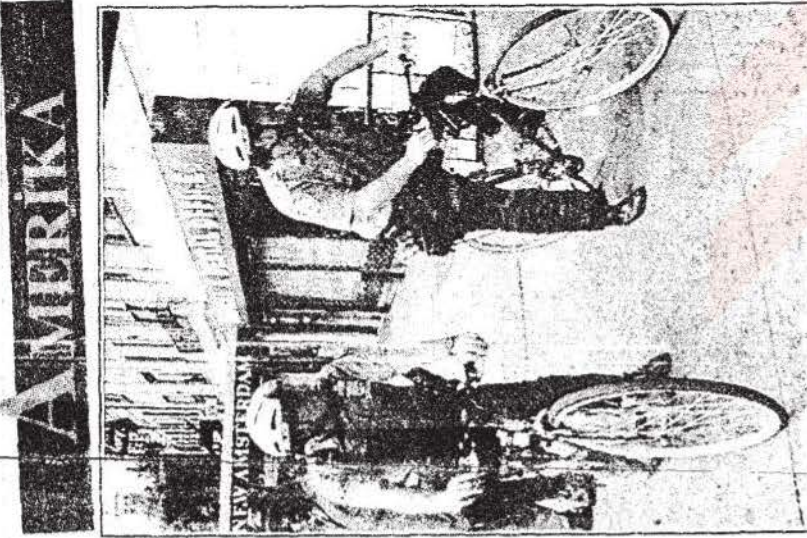
BİRİNCİ SAYFADAN

51 yaşındaki bir kadın olay hakkında "Çok güzel bir fikir. Polis arabasının giremediği yerlere bisikletler girebilir" derken, araba yedek parçaları satan bir dükkan sahibi de, "Bu bölgede mi? Ciddi misiniz? Çok saçma benzin parasını ceplerine atmayı düşünüyorlar herhalde," diyerek fikir beyanında bulunuyordu.

Polisleri alkışlarla karşılayan 11 yaşındaki bir çocuk da onların ulaşacakları yerlere bisikletle arabadan daha hızlı gidebileceklerini, dar sokaklardan daha kolaylıkla geçebileceklerini söylüyordu. Tüm Amerika-

laların ilgisini çeken bisikletle devriyeye çıkma denemesi eylül ayına kadar sürecek. Polis müfettişi 36 yaşındaki Douglas Zeigler bisikletli polislerin, bu uygulamanın başladığı tarihin olan 14 mayıstan beri çok iyi iş yaptığını, özellikle uyuşturucu kullananlara karşı savaşta bisikletlilerin büyük başarı sağladığını onlar sayesinde pek çok müptalanın tutuklandığını söylüyor.

Belkide önümüzdeki günlerde Beyoğlu'nun dar sokaklarında, Kasımpaşa'da, Dolapdere'de polis sirenleri yerine, bizde de artık bisiklet kornaları iştilecek. Neden olmasın?

SİREN SESLERİNE SON: Amerika'da yaygınlaşmaya başlayan bisikletli polisleri, halk kendine daha yakın buluyor. Polisler de bundan memnun.

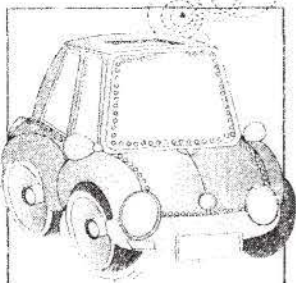
BİSİKLETLİ POLİSLE

Atlı arabalı polis görüntülerine alışan gözlerimizi zorlayan yeni tür bir polis tipi ortaya çıktı: Bisikletli polisler...

Bisikletleriyle devriyeye çıkan polisleri yıl kenarında toplanan halk, değişik tepkiler gösteriyordu, kimileri onları alkışlıyor, kimileri ise sesizce bakıyordu.

Bu, bir denemeydi. Gönüllü polislerin katıldığı bu devriye gezisini Lee Brown yönetiyordu. Polis arabası yerine, bisikletle devriyeye çıkma girişimi seyredenlerin farklı yorumlarına konu oluyordu.

• Devamı 6. sayfada •

Hırsızlara karşı konuşan arabalar

KALİFORNİ YA'da bir şirket, araba hırsızlarına karşı yeni bir alarm sistemi geliştirdi. Siren çalmak yerine konuşan alarm sisteminde, hırsız arabanın kapısını açmaya çalıştığı sırada araba, "İmdat, yetişin. Arabam çalınıyor. Polis çağırın" şeklinde çığlık atmaya başlıyor. ABD'de piyasaya sürülen sesli uyarı sisteminde, araba sahibi bandı kendisi dolduruyor. Araba sahibi sistemi uzaktan kontrol edebiliyor. Ancak, benüz arabasındaki konuşan alarm alarına alışmayan araba sahipleri de, hırsız diye yakalanma tehlikesi ile karşılaşılıyor. Kaliforniya'da bir araba sahibi, "İmdat polis çağırın. 1990 model kırmızı Mercedes arabam çalınıyor" diye kendi sesinden bağırarak alarm sistemini susturmayı unuttuğu için kısa süre de olsa polisle başı belaya girdi.

WASHINGTON, (A.A.)

Amerikan polisi, nezaket öğreniyor

ATLANTA'da düzenlenen bir seminerde polisler, şiddet olaylarına şiddetle karşılık vermek yerine yeni yöntemler benimsenmesini istediler. Polisler, "Olaylar karşısında farklı bir tepki göstermemiz gerekiyor. Geleneksel polis yöntemlerini kullandığımız sürece hep aynı sorunlarla tekrar, tekrar boğuşmak zorunda kalıyoruz. Şiddet, müdahale yöntemi olarak çağırışı kaldı" diyorlar.

ATLANTA, (Ajanslar)

AMERİKAN polisi şiddet, bir kenara bırakarak çatışmaları insanca dizginlenmenin yolunu öğreniyor.

ABD'nin dört bir yarımdan gelen yaklaşık 100 günlük yetkilisi, geçtiğimiz günlerde Atlanta'daki Martin Luther King Sosyal Değişim Merkezi'nde "Şiddet, çözüm değildir" seminerine katıldılar. Rodney King adındaki siyah bir genci döven beyaz polislerin geçen 29 Nisan'da salıverilmesiyle cehenneme dönen Los Angeles'teki olayların hala belleklerde olduğunu hatırlatan polis eğitim programı sorumlusu Charles Albin, şu açıklamayı yaptı:

"Rodney King'e yapılan haksızlık üzerinde

durulacağına Los Angeles'ta kutuplaşma yaşandı. Bu seminerde ise şiddet karşıtlığının pasif ve zayıf olmak anlamına gelmediğini ve diğer yöntemlerin amaçlanmasını vurguluyoruz..."

Seminerin meslek yaşamlarında yepyeni bir sayfa açtığını belirten Miami polis görevlilerinden Jeff Giordano ile Carlos Saavedra ise "Olaylar karşısında farklı bir tepki göstermemiz gerekiyor. Geleneksel polis yöntemlerini kullandığımız sürece hep aynı sorunlarla tekrar, tekrar boğuşmak zorunda kalıyoruz" diyerek, şiddetin bir müdahale tarzı olarak çağırışı kaldığına dikkat çektiler.

DAHIYANE BİR BULUŞ İngiliz polisinin alçaktan uçan arabalar için geliştirdiği bu yöntem masrafsız ve zahmetsiz. Sürücülerin görüş mesafeleri gözönüne alınarak yerleştirilen bu korkulukları gerçek polis arabasından ayırmak imkansız.

Oto korkuluk

GELİŞEN teknoloji ile konulan hız sınırları neredeyse yüzlerce kilometre ile aşıldı. Özellikle İngiltere'de aşırı sürat nedeniyle tek bir bölgede meydana gelen 136 kazayı gözönüne alan İngiliz polisi, aşırı sürat yaptıkları için "pilot şoförler" denen bu kişilere zeki bir tuzak hazırladı.

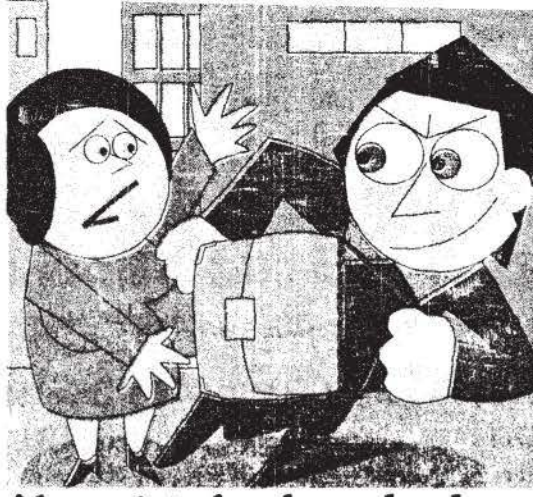
Normal araba fiyatları ve bu arabada görevli polislerin maliyetlerini hesaplayan İngiliz polisi, plastikten gerçek boyutlarda polis arabası

maketleri yaptırmış.

"Oto korkuluk" adı verilen bu maketlere gerekirse telsiz irtibatlı hız kontrol radarı da yerleştirilebileceğini belirten yetkililer, gerçek amacın hız tutkunu sürücülerini tedirgin ederek aşırı sürati önlemek olduğu söylüyorlar.

Çeşitli yollara belli mesafelerle zorlanılmadan konulabilen bu "oto korkuluk"ları gören sürücüler, gerçek olup olmadığını kesinlikle anlayamıyorlar.

SABAH; 7 OCAK 1992

Alışverişte kapkaççılardan korunmanın 8 yolu

Çantanızı kaptırmayın

Alışverişteyken gözlerinizi dört açın ve paranızı hırsızlardan koruyun. Kayıtlara göre en çok rastlanan durumlara karşı tavsiyeler:

● Kadınlar kapkaççılara karşı tedbirli olmak için çantalarını kollarının altına sıkıştırmalı ve vücutlarına yakın tutmalı. Eğer çantanın sapı uzunsa, en iyi yol çantayı boyundan geçirerek çapraz bir şekilde takmaktır.

● Erkekler cüzdanlarını ön sol ceplerinde taşıyarak yankesicilere karşı tedbir alabilirler. araştırmalara göre solak yankesicilerin oranı çok düşük. Cüzdan asla arka cepte ya da ceketin iç ceplerinde taşınmamalıdır, yankesicilerin ilk yakladıkları yerler burasıdır!

● Alışverişe nakit para yerine kredi kartıyla çıkılmalı. Alışveriş esnasında gözünüzü karttan bir saniye ayırmayın. Bazı hırsızlar ekip halinde çalışır, biri sizi oyalarken, diğeri kredi kartınızı götürebilir.

● Araba kullanırken cüzdanınızı asla yanınızdaki koltuğun üze-

rine koymayın. Avrupa'da kırmızı ışıkta durduğu zaman arabanın camını kırarak hırsızlık yapan çetelerin sayısı hızla artıyor.

● Hırsızlar seçtikleri kurbanı yakından takip ederler. Çantanızı ve cüzdanınızı bir dakika bile boş bırakmayın, çalması için bu kadar süre yeterli olacaktır. Süpermarketlerde hırsızlığa en çok kasa ya yaklaşıldığı için cüzdanını çıkarıp sepete koyanlar maruz kalır.

● Hanımlar alışveriş yaparken yüksek topuklu ayakkabılar giymemelidir. İtilerek kolayca dengeleri bozulabilir, hırsızları takip etmek gerektiğinde de pratik değildirler.

● Arabayı kapıya en yakın yere parketmeye çalışın. Böylelikle pusuda beklemesi muhtemel hırsızlara karşı daha emniyette olursunuz.

● Mağazalarda tanımadığınız kişilerle adınızı bilseler dahi konuşmamaya çalışın. Genellikle hırsızlar adına, kulak misafiri oldukları kişileri daha sonra lafa tutarak parasını çalmayı planlarlar.

FAYDALANILAN KAYNAKLAR :

- AKIN,A.Vedat: Türk Polisinin Altın Kitabı. 1st.1974.
- AKSU.Osman Sulhi: Polisin Tarihçesi. Polis Dergisi. 1980. No:334.
- ALYOT.Halim: Türkiye'de Zabıta. Ankara. 1947.
- ASNA.M.Alaaddin: Halkla ilişkiler. TODAİE.. Ank.1974.
- ASNA.M.Alaaddin: Halkla ilişkiler. 1st.1979.
- ASNA.M.Alaaddin: Halkla ilişkiler. i.i.T.i.A..Nihat Sayar Vakfı Yayınları. 1979. 1st.
- ASNA.M.Alaaddin: Halkla ilişkiler Bilgisi. Ank.1988.
- ASNA.M.Alaaddin: Public Relations. 1st.1983.
- BABUROĞLU.Selahattin: Bunalım ve Devlet. İstanbul.1984.
- BACON: Denemeler. Cev.:GOKTURK.Aksit. İstanbul.1983
- BARTLSPERGER.Richard-BOLDT.Hans: Wie funktioniert das ? Der moderne Staat. Mannheim. 1979.
- Berlin Polizei: Festschrift zum 125 .jaehrigen Jubilaeum der schutsmannschaft Berlin (1848-1973).Berlin. 1973.
- BİRİNCİ.ihsan: Emniyet Teskilatımızın Tarihsel Övküsü.1978. No: 27.
- BORNICHE.Roger: Flic Story. çev:TOKATLI.Atilla:1st.1974.
- BRAND.Peter-SCHULZE.Volker: Medienkundliches Handbuch die Zeitung. Braunschweig.1983.
- CELLEK.Muhsin: Mal ve Can Güvenliği. Ank.1977.
- CANSEN,Ege: Hürriyet. 15.08.1993
- CARNEGIE,Dale: Üzüntüyü Bırak. Yasamaya Bak. çev:DOGRUL. Ömer Rıza. 1st.
- CARNEGIE,Dale: Dost Kazanmak ve İnsanları Etkilemek Sanatı. çev:AKBAS.Türkan: İstanbul.1969.
- CADIRCI,Musa: Tanzimat Döneminde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapıları. Ankara . 1991.
- ÇADIRCI,Suat: Halkla ilişkiler. Ank.1977.
- CALISKUR.Bedrettin: Suç Kovuşturması ve Teknik Yazılar. 1st.1971
- CLERE,Le Marcel: Polis Örgütü. çev:İLKSAVAS,Yasar:1st.1976. Cumhuriyetin 60.Yılında Türk Polisi. Emniyet Genel Müdürlüğü Yayını. Ankara. 1983.
- DEMİROZ,A.Nazif: İçişleri Bakanlığı. II.Kitap.Emniyet Genel Müdürlüğü'nün Kuruluş. Tarihi. Gelişim Ve Yetkileri. Ankara.1973.
- DERBİL,Süheyy: Polis Kavramı. AÜHF Dergisi. 1944. No:IV.
- DORAS.Sebahattin-KOCAMAN.Serafettin-DEDEOĞLU.Abdülkadir; Osmanlılar Albümü. 1st.
- DÖNMEZER,Sulhi: Kriminoloji. 1st.1981.VI.Baskı.
- DÜNDAR,A.Nihat: Halkla ilişkiler. Ank. 1985
- ERASLAN.Fetullah-METİN.İsmail: Kurtuluş Savaşında İç Güvenlik ve Polis. Ankara.
- EREM.Faruk: Adalet Psikolojisi. Suçlu Psikolojisi. Ank.1961. IV.Baskı.
- ERGİN.Muharrem: Orhun Abideleri. 12.Baskı. 1st.1988.
- ERTEKİN.Yücel: Halkla ilişkiler. Ank.,1983.
- ERZEN.Mahmut: Suçlar ve Suçlular. Ankara. 1940

- FBI; Law Enforcement Bulletin, February 1986
- FONTMAGNE, De Durand; Kırım Harbi Sonrasında
istanbul, çev: SOYTÜRK, Gülçiçek, ist. 1977.
- Gazetecilik ve Halkla İlişkiler Enstitüsü Yayını, Yayın
No: 2103, istanbul, 1975.
- GÖKSEL, A. Bülent; Halkla İlişkiler, izmir, 1990.
- GÖLCÜKLÜ, Feyyaz; Haberleşme Hukuku, S.B.F. Basın Yayın Yüksek
Okulu, 1970.
- GÜLER, A. İlhan; Kolluk Teşkilatında Görev ve Yetki, Yüksek
Lisans Tezi, istanbul, 1992.
- GÜLMEZ, Mesut; Polis Örgütünün İlk Kuruluş Belgesi ve Kaynağı,
Anne İdaresi Dergisi, C.16, Sayı: 4-5.
- GÜRBASKAN, Süheyli; Bir Reklamcı Aranıyor, ist. Reklam Yay.
GÜRELi, Nail; "Polisler" Dizi Yazı, Sayı: 7, 05.12.1992.
- İSİLDAR, Süleyman; Milliyet, 07.05.1993.
- İÇEL, Kayıhan; Kitle Haberleşme Hukuku, ist. 1985
İçişleri Bakanlığı Dergisi; 1973 50.Yıl Özel Sayısı.
- İLAL, Ersan; İletişim, Yıgınsal İletim Araçları ve Toplum,
ist. 1989
- HiÇYILMAZ, Ergun; Belgelerle Teşkilat-ı Mahsusa ve Casusluk
Örgütleri, ist. 1979.
- HiÇYILMAZ, Ergun; Belgelerle Kurtuluş Savaşında Casusluk
Örgütleri, ist. 1981.
- HiÇYILMAZ, Ergun; Teşkilat-ı Mahsusa'dan Mit'e, ist. 1990
- HOOVER, J. Edgar; Amerika'da Polisler ve Gangsterler, çev:
DUMAN, Bedi Avunduk; ist.
- HUNOLD, Tonis; Polizei in der Reform, Düsseldorf, 1968
- KALICINSKI, Herbert-FINKE, Willy; Der Polizegedanke einst und
jetzt, Frankfurt, 1949.
- KARACÖZ, Ahmet; Polis, ist. 1990.
- KAZANCI, Metin; Halkla İlişkiler, 1982, Ank.
- KNEMKYER, Ludwig-Franz; Polizei und Ordnungrecht, München, 1990
- KOCER, Kemal; Kurtuluş Savaşlarımızda istanbul, ist. 1946.
Leiter der Hochschule der DVP Berlin; Wissenschaftliche
Beiträge, Polizei-Demokratie-Recht, 1990, Berlin.
- LOUGOYOV, Constantin; Halkla İlişkiler, ist. 1972.
- MACHLOUZARIDES, P; The Social Aspect of the Police Work, çev:
GÜRKAN, M. Hasmet; ist. 1989.
- MANTRAN, Robert; istanbul'da Gündelik Hayat;
çev: KILIÇBAY, Mehmet Ali; 1991, istanbul.
- METİN, İsmail-ERASLAN, Fetullah; Türkiye'de Polis ve Kisi
Hakları, istanbul, 1992.
- MEYN, Hermann; Massenmedien in der Bundesrepublik Deutschland,
1974, Berlin.
- MIHCIOGIU, Cemal; Halkla İlişkiler Semineri Notları 12-15
Nisan 1971, M.P.M., Yayın No: 106.
- Nurettin; istanbul Polis Mektebi Dahiliye Müdürü, Mücrimler,
Türk Zabıtasında Yeni Yazıyla İlk Eser, ist. 1929.
- OKCABOI, Dervis; Zabıta Tarihi, Ankara, 1941
- OKCABOI, Dervis; Muaseret Adabi, Resmî Merasim ve Tesrifat
Kaideleri, Ankara 1940
- Sıddık Sami; İdare Hukunun Umum Esasları, ist.
- ONARAN, A. Serif; Kamuoyu El Kitabı, 1984, ist.

- ORKUN,Hüseyin Namık; "Subasilarına Dair". Polis Dergisi, 29
Kasım 1939. No:8.
- ORKUN,Hüseyin Namık; Polis Dergisi. 1938. Sayı:3.
- ORRICK,B.James; Halkla ilişkiler, çev.ONARAN,Oğuz; Ank. 1967
- ÖGÜT,M.Attila; "Biz Müthiş Bir Reklam Yaptırmak
İstiyoruz", ist.1981.
- ONAL,Güngör; Halkla ilişkiler, B.i.T.i.A..Bursa.1982.
- ÖZDAMAR,M.Ali-ÖZİÜ,Demir;Beyoğlu 1930, Selahattin Giz'in
Fotoğraflarıyla 1930'larda İstanbul.
- ÖZDEMİROĞLU,Necat; Dünden Bugüne Türklerde Zabıta Hizmeti,
Ankara, 1987.
- ÖZGEN,Mustafa; Polis-Halk ilişkileri. Ank.1979.
- ÖZKAN,Isık; Basım ve Basın işletmeciliği, izm.1989.
- ÖZKAYA,Yücel; XVIII.Yüzyılda Osmanlı Kurumları ve Osmanlı
Yasantısı, Ank.1985.
- PEHLİVANLI,Hamit; Kurtulus Savaşı İstihbaratında Askeri Polis
Teskilatı. Ank.1992.
- PEHLİVANLI,Hamit; Tedkik Hevati Amirlikleri, Ank.1993.
- Polis Halk ilişkileri ve Turizm; Emniyet Genel Müdürlüğü
Eğitim Daire Başkanlığı, Ankara,1993.
- Polizeiverwaltungsgesetz von Rheinland-Pfalz, in der Fassung
vom 1.August 1981.
- POLJANN,Hans-HOFSAEHS,Rudolf; Das Presse- und
Informationsamt der Bundesregierung,Düsseldorf.1977.
- PULUR,Hasan; Milliyet, 31 Ocak 1994
- SARIER,İlker; İstanbul Yazıları, Sabah-Melodi, 17.08.1993.
- SEMERAK,F.Arved; Die Polizei in der Bundesrepublik
Deutschland, Heidelberg, 1988.
- SEVİNÇ,Necdet; Osmanlı Sosyal ve Ekonomik Düzeni, ist.1985
- SEYİDOĞLU,Halil; Bilimsel Araştırma El Kitabı,Ank.1982.
- SOKULLU,Füsun; Bir Karakolun Tanıtılması, Ceza Hukuku ve
Kriminoloji Dergisi, Cilt.I,1979,Sayı:2,S.105.
- SOKULLU,R.Füsun ; Polis, Toplumsal Bir Kurum Olarak
Gelişmesi, Polis Alt-Kültürü ve İnsan
Hakları, ist.1990.
- SONGAR,Ayhan; Türkiye Gazetesi, 28.10.1992
- STINCHCOMB,James; Opportunities in a Law Enforcement Career,
Universal Publishing and Distributing
Corporation, New York 1971.
- SUCH,Manfred; Önce Vatandaş, Sonra Polis, çev;ERYAR,Nevlan;
ist.1989.
- SEN,Semra-ÇERÇİ,Meral; Halkla ilişkiler, Ank.1974.
- SENATALAR,Ferhat; Personel Yönetimi ve Beseri ilişkiler,
ist. 1975
- SERİF,İlden; 5.Kol, Ank.1951
- TALU,Umur; Milliyet, 08.02.1993.
- TANERİ,Aydın; Türk Devlet Geleneği, Ank.1981.
- Task Force Report; The Police, U.S. Government Printing Office
Washington D.C., 1967.
- TAYFUN,Recep; Çocuk Suçluluğu, Basın ve Polis,
İ.Ü.Gazetecilik ve Halkla ilişkiler Bölümü
Yüksek Lisans Tezi, ist.1989.
- TEZSEVER,Serhat; Polisin Yetkileri, ist.1992.

- HEVENOT, Jean;** 1655-1656'da Türkiye. çev:YILDIZ,Nuray. ist.1978.
- POFFLER, Alvin;** Yeni Güçler, Yeni Soklar. çev:CORAKCI,Belkıs: ist.1992.
- FONGUR, Hikmet;** Türkiye'de Genel Kolluk Teşkilatı ve Görevlerinin Gelişimi. Ankara. 1946.
- POPUZ, Hıfzı-ÖNGÖREN, T. Mahmut-AZİZ, Aysel-ÖNEN, Mehmet;** Yarının Radyo ve Televizyon Düzeni. ist.1990
- FORTOP, Nuri;** Personel Yönetimi, Ank.. 1982.
- FORTOP, Nuri;** Halkla ilişkiler, 1986. Ank.
- FORTOP, Nuri;** Personel Yönetimi, Ank.1982
- TODAFİE, Merkezi Hükümet Teşkilatı Araştırma Projesi Yönetim Kurulu Raporu.** 1966.
- TOSUN, Öztekin;** Suçluların Gözlemi. ist.1966.
- TUTKUN, K. Yücel;** Karakolun Emniyet Teşkilatındaki Yeri, Görevleri, Sorunları. TODAFİE, Kamu Yönetimi Uzmanlık Tezi. Ankara 1979.
- TUTKUN, K. Yücel;** Milliyet. 09.04.1993.
- Türk İdare Dergisi;** Haziran 1986. Sayı:371.
- Türk İdare Dergisi;** Haziran 1989. Sayı: 383
- Türkiye Polis Dergisi;** Aralık 1993. Sayı:498.
- TUSIAD;** Türk Toplumunun Değerleri Araştırması, İstanbul, 1991
- UHNAK, Dorthy;** Law and Order. çev: BERGİN, Aziz; ist.1977.
- ULUC, Hıncal;** Sabah, 11.08.1993.
- ÜLKEN, Hilmi Ziya;** Sosyoloji. ist.1943.
- YAVUZ, Fehmi;** Memleketimizde Toplum Kalkınması. Ank., 1969.
- VURAL, Mehmet Zeki;** Polis Kuruluşu. 1971. İstanbul.
- VURAL, Mehmet Zeki;** Polis Görev ve Yetkileri. ist.1970.
- WAMBAUGH, Joseph;** The Blue Knight. çev:ÜSTEL, Aziz; Ank.1972.
- WILSON, O.W.;** Police Administration, 3rd. McGraw hill book Company. 1972.
- YAGAR, Hasan;** Mevzuat Metinlerinde Polis Teşkilatında Yapı ve Görev (1845-1923). Ank.1988.
- YAGAR, Hasan;** Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Emniyet Teşkilatında Yenileme Cabaları. G.U. Gazi Eğitim Fak.Dergisi. Cilt.6. Sayı:1. Sayfa: 189/224. 1990. Ank.
- YILMAZ, Tuncay;** Emniyet Teşkilat Kanunu ile Polis Vazife Ve Selahiyet Kanunu. Ank.1986.
- YUMAK, Azmi;** Kriminel Polis Milletlerarası Komisyonu. 1946 Brüksel Toplantısı. Ank.1947.